

เรื่องนายปรีดี พนมยงค์ ตามทัศน์ ส. ศิวรักษ์

เรื่องนายปรีดิ พนมยงค์

ตามทัศนะส. ศิรรักษ์

PRIDI-PHOONSUK
ปรีดิ - พูนสุข พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ห้ามนำสิ่งใดมาเพื่อหารายได้ ห้ามนำสิ่งใดไปใช้และเผยแพร่ต่อได้โดยอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องไว้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่วางจำหน่าย ห้ามดำเนินการใดๆ กับสิ่งที่ได้รับมาโดยไม่มีสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบด้วยกฎหมาย

เรื่องนายปรีดี พนมยงค์ตามทัศนะส. ศิวรักษ์
ส. ศิวรักษ์

ISBN 974-7092-51-4

พิมพ์ครั้งที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๘๐

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มูลนิธิโภนลกีมทอง
๙/๒๓ ช.บ้านช่างหล่อ ถ.พرانนก บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๑๑-๓๗๗๗๔, ๐๑๒-๐๕๕๖, ๐๑๒-๐๗๗๔

บรรณาธิการบริหาร ฐิติมา คุณติราวนันท์
กองบรรณาธิการ รัชนี เจริญนันทนา สุรสม กฤษณะจูฑะ
การตลาด อากาวดี งามข่า

พิมพ์ที่ เรือนแก้วการพิมพ์ โทรศัพท์ ๐๑๑-๐๕๕๓, ๐๑๒-๖๕๕๒
จัดจำหน่าย บริษัทเคลือดไทย จำกัด โทรศัพท์ ๒๒๕-๙๕๓๖-๙

เรื่องนายปรีดิ พนมยงค์

ตามทัศนะส. ศิวรักษ์

มูลนิธิโภมลคีมทอง

กระทรวงศึกษาธิการ ออกใบอนุญาตให้ เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๘
เลขที่อนุญาตที่ ๔๙/๒๕๑๘

กระทรวงมหาดไทย ออกใบอนุญาตให้ เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๖
เลขทะเบียนลำดับที่ ๗๖๓

คณะกรรมการ

๑. นายอุดม เย็นฤทธิ์	ประธานกิตติมศักดิ์
๒. นายสุลักษณ์ ศิริรักษ์	ประธานกรรมการ
๓. นายป่วง อังกារณ์	รองประธานกรรมการ
๔. นายชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์	กรรมการเหตุผลยุติ
๕. นายเฉลิม ทองศรีพงศ์	กรรมการที่ปรึกษากฎหมาย
๖. นางสาวอรสนา ໂຄສิตรคุณ	กรรมการผู้จัดการ
๗. นางสาวอรศรี งามวิทยาพงศ์	กรรมการ
๘. พระไฟศาลา วิสาโล	กรรมการ
๙. นายกรุณา ศุภลักษณ์	กรรมการ
๑๐. นายเกษมสันต์ วีระกุล	กรรมการ
๑๑. นายนิวิช ชัยสุคร	กรรมการ
๑๒. นายแพทรีย์บัญชา พงษ์พานิช	กรรมการ
๑๓. นายประกอบ คุปรัดตน์	กรรมการ
๑๔. นายแพทรีย์ประพจน์ เกตราภาศ	กรรมการ
๑๕. นายแพทรีย์ประเวศ วงศ์	กรรมการ
๑๖. นายพิภพ คงไชย	กรรมการ
๑๗. นายสรรพลสิทธิ์ คุณพงษ์ประพันธ์	กรรมการ
๑๘. นายอุทัย ดุลยเกยม	กรรมการ
๑๙. นางสาวฐิติมา คุณติราวนนท์	กรรมการผู้ช่วยผู้จัดการ
๒๐. นางสาวสิริวรรณ นิจเจริญ	กรรมการเลขานุการ

มูลนิธิโภมลคีมทอง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๖ มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นเตือน และสนับสนุน
ให้บุคคลมีความเสียสละเพื่อสังคม มีอุ่นคิด เป็นผู้นำในการที่ถูกต้อง ตามแบบอย่างของ
ครูโภมล คีมทอง ผู้สูญเสียชีวิตเมื่อปี ๒๕๑๘ ขณะอุทิศตนเป็นครุยวุฒิในเด่นทุรกันดาร

คำนำสำนักพิมพ์

แต่ไหนแต่ไรมา มูลนิธิโภมลคิมทองก็ถือเป็นหน้าที่ประการหนึ่ง
ที่จะพิมพ์เผยแพร่ชีวประวัติและผลงานของปูชนียบุคคลที่จะสามารถเป็น¹
แบบอย่างในด้านอุดมคติแก่คนรุ่นหลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ถือเป็น²
หลักของสังคมไทยเรา

มาครั้งนี้ก็เช่นกัน เรื่องนายปรีดี พนมยงค์ ในทศนະ ส.ศิวรักษ์
ถึงแม้จะประกอบด้วยข้อเขียนของ ส.ศิวรักษ์ ทั้งที่เคยพิมพ์เผยแพร่แล้ว

ในหนังสือพิมพ์ และที่ยังไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในที่ไดมาก่อน ทั้งส่วนที่เคยพิมพ์ในหนังสือพิมพ์อื่นมาก่อนก็ได้นำมาตัดพิมพ์ในที่นี้โดยไม่ได้ตัดก่อนแต่อย่างใด เพราะเชื่อว่าสิ่งที่ ส.ศิวรักษ์ พูดถึงเขียนถึงนั้นเป็นสัจจะ และในเมื่อผู้เขียนกล้ารับผิดชอบกับข้อเขียนของตนแล้ว ก็ใจนผู้มีเหตุมีผล มีใจเป็นธรรมจะไม่ควรรับฟังเล่า

สำหรับ เรื่องนายปรีดี พนมยงค์ ในที่คนละ ส.ศิวรักษ์ นี้ มูลนิธิโภมลคัมทางพยาบาลจัดพิมพ์ให้ออกทันงานศตวรรษของท่านรัฐบุรุษอาวุโสชี้งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ ๙-๑๑ สิงหาคม เพื่อเป็นการระลึกถึงและบูชาคุณของท่าน แม้จะไม่เวลากระชั้นนี้ ส.ศิวรักษ์ ก็มีแก่ใจกรุณาเขียนคำนำสำหรับการตีพิมพ์ครั้งนี้เป็นพิเศษ โดยที่คำนำนี้มิใช่เป็นแต่อารัมภภักดิเท่านั้น หากยังเป็นข้อเขียนที่สำคัญยิ่งที่ได้กล่าวถึงท่านรัฐบุรุษอาวุโสโดยอ้างอิงหลักฐานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยังไม่เคยเผยแพร่ในที่ไดมาก่อน

ในส่วนหลังสุดเป็นบันทึกการอภิปราชกิจมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่จัดขึ้นในวันประชุมเพลิงร่างท่านรัฐบุรุษอาวุโสเมื่อ ๙ พฤษภาคมที่ผ่านมา จึงคร่ำขอขอบคุณท่านผู้ร่วมอภิปราชกิจในวันนี้ อันได้แก่ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร อาจารย์ไชยันต์ รัชฎุล อาจารย์สุภา ศิริมานนท์ อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ และอาจารย์พิรพันธ์ พาลสุข ด้วย

คำนำ

ข้าพเจ้าได้รับข่าวการลิ้นชีวิตของนายปรีดี พนมยงค์ เมื่อเย็นวันจันทร์ที่ ๒ พฤษภาคม ด้วยความเครียดเสียใจเป็นอย่างมาก แม้จะรู้ว่า ท่านชาติแต่ก็เห็นว่ายังแข็งแรง คาดว่าท่านจะเป็นประทับในทางปัญญา และสักจะต่อไปอีกนานกว่านี้

พอข้าพเจ้าได้รับข่าวดังกล่าวไม่ทันไร มติชน รายวันกีโกรศัพท์ นากามุระและขอความเห็นติดตามด้วยฉบับอื่นๆ อีกบ้าง มีมาตุภูมิ เป็นต้น

และแล้วก็มีคนหนังสือพิมพ์มาขอให้เขียนเรื่อง มาของสัมภาษณ์เกี่ยวกับท่านรัฐบุรุษอาวูโส ซึ่งข้าพเจ้ายื่นเมื่อเดือนกันยายน ให้ท่านฟังก่อน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองคุณปการที่ท่านได้รับให้ชาติบ้านเมืองและประชาชนชาวไทย ตลอดจนพระศาสนาม พระมหากรุณาธิรัช และรัฐธรรมนูญมาอย่างເຫັນສົດເຂົາແລກ โดยไม่เห็นแก่ลภัยศแล้วยังได้รับการเนรคุณอย่างแสนสาหัสอีกด้วย

นอกจากนี้แล้ว ข้าพเจ้ายังได้รับเชิญไปพูดถึงท่านตามสถาบันการศึกษาอีกหลายแห่ง ตลอดจนได้ไปพูดปาฐกถาเกี่ยวกับท่านถึงทางสุสheeligo โภคุกโน้น ความจริง ถ้าข้าพเจ้าไม่ต้องเดินทางออกประเทศตามภาระหน้าที่คงได้ไปพูดจนสุดเหนื่อย และทางตะวันออกเฉียงเหนืออีกด้วยเป็นแน่

คำพูดและข้อเขียนของข้าพเจ้าได้รับการกล่าวขวัญถึงมาก ทั้งโดยนัยลบและนัยบวก มีทั้งโกรศัพท์และจดหมายmany ข้าพเจ้าก็มีรายสำหรับผู้มีกิตัญญูกตเวทิตาและรักความเป็นธรรม ยื่อมพอใจอ่าน แม้จะไม่เห็นด้วยในบางถ้อยกระทงความ หรือเห็นว่าแรงไปบ้างก็ตาม แต่สำหรับผู้ที่ยังคงต้องการความมีดีบود ชนิดที่ยังพอใจกับการบิดเบือนสักจะ ก็ยื่อมหาทางกล่าวร้ายท่าน โดยพาลมาถึงข้าพเจ้าด้วยจันได้ ซึ่งยื่อมไม่เป็นการแปลกลประเทศไทยอันได เชน จดหมายที่เขียนมายังไทยแลนด์รายสัปดาห์ ฉบับวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖ นั้น ทางกองบรรณาธิการได้มามากความเห็นข้าพเจ้าก่อน แม้จะเขียนด่าว่าข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เสนอให้เขานำตีพิมพ์ เพราะถ้าผู้เขียนเชื่อหนังสืออย่างของพลโทประยุรภรณ์มนตรี ซึ่งศาลตัดสินแล้วว่าเป็นหนังสือที่มีความเท็จมาก จนสั่งให้เก็บหนังสือดังกล่าว และกระทรวงศึกษาธิการได้ถอนรางวัลจากหนังสือนั้นเสียแล้ว โดยไม่ยอมอ่านข้อความที่เป็นสักจะ ก็ต้องปล่อยไป ว่าถ้าไม่ใช่เวไนยสัตว์แล้วย่อมหากล้ามองไปทางแสงสว่างไม่ อนึ่งคราวที่รู้จัก

ประยุร ภัมรมนตรี ย่อมรู้ดีถึงความกະล่อนและการพูดมุสาวาทາเป็นอาจินของเข้าอยู่ด้วยกันแล้วทั้งสิ้น

เมื่อพูดถึงเรื่องนี้ ก็ขอถือโอกาสกล่าวเสียสักหน่อยว่า เมื่อข้าพเจ้าวิจารณ์พระมงกุฎเกล้าฯ ในศิลปวัฒนธรรม รายเดือน และได้นำลงพิมพ์ในน้ำเชี่ยวให้ช่วยเรื่อง นั้น มาνωλαρ ของพวกร้าวเก่าเด่าเลี้ยงในพระองค์ท่านพากันลงบทความโฉมตีข้าพเจ้าอย่างมาก โดยไม่ได้พิจารณาเลยว่า ที่ข้าพเจ้าพูดไปนั้นจริงหรือไม่ ตราบใดที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันแล้วใช้รั สัจจะจะบังเกิดมีขึ้นได้อย่างไร เอะอะก็อ้างความจงรักภักดี ซึ่งไม่แต่น่ารำคาญเท่านั้น หากขึ้นเอ้าอาสาต์ย์มาเป็นความจงรักภักดีแล้วใช้รั ราชบัลลังก์จะมั่นคงavariceได้อย่างไร ยิ่งกรณีของพระมงกุฎเกล้าฯด้วยแล้ว เอกสารทางวิชาการปราภก្មชัดเจนเกี่ยวกับพระราชประวัติ และพระรัฐประศาสนศาสตร์ที่ผิดพลาดของพระองค์ยิ่งขึ้นทุกที ๆ

ในที่นี้ ข้าพเจ้าขอนำเอกสารภาษาอังกฤษเกี่ยวกับรัชกาลที่ ๖ มาลงไว้ให้เห็นกันบ้าง เพื่อประดับสดปัญญา (โดยที่ได้คัดมาจากหนังสือทางวิชาการ ซึ่งถ้าเปิดเผยแพร่ชื่อผู้เขียนขึ้นมา พวกร้าวสำนักเหล่านั้นคงหมายหลังกันตาม ๆ ไป). ดังต่อไปนี้

There was another side to Rama VI, the brilliant and gifted King and 'prophet'. Inheriting none of his father's selfdiscipline and modesty, pragmatism and sense of proportion, deft touches with men and natural flair for politics, the son was insecure and temperamental and irresponsible,

fanciful and vainglorious as evident in a number of ways.

A fundamental trait of his personality was that he had an obsessive suspicion and fear of people or things he did not directly control or was familiar with.

When he became King, his fears, obsessions and predilections were reflected in his conduct of government. From the first, he chose to distrust his relatives.. who although all critical of the King, were not harbouring any conspiracy against him.

At the same time he tried to extend the environment of his palace which he found to be so conducive for his needs to the country at large: he elevated his familiar favourites to high ranks and offices; he turned the Kingdom into a massive stage for his extravagance and well rehearsed theatrical showmanship.

The costs and consequences were numerous. First of all, with the King's appointment of his favourites to key offices, including the cabinet itself... This royal patronage of the underserving lowered the monarchy's prestige and caused resentment... Secondly, in his pursuit of his desired lifestyle,

Rama VI neglected his many responsibilities.... More importantly, another responsibility neglected was the task of providing good government...

Rama VI refused to listen to any criticisms of his own conduct of government or to take heed to any advice, including from his own brothers, that he should grant some kind of constitution to the people. He steadfastly and obstinately stuck to his familiar chosen course, develops Thai nationalism as a means of uniting the people behind him and promoting his favourites and the Wild Tigers as a mean of safeguarding his throne. Moreover, at the very moment that the ship of state was seen to be moving forward and a steady hand at the helm was perceived to be vital, the business of government became conducted in accordance with one man's temperament and wilfulness. ...Thirdly, the King's lifestye and conduct of government were expensive. Royal expenditures were increased significantly and by 1925 made up over 10% of the government's budget, compared to between 0.13 and 0.33 for Japanese and European monarchies

The monarchy is attempting to act both as a

symbol of national unity and a power seeker, without realising the two roles may be inherently and fatally contradictory... But the task of self-realisation will not be easy, for gone is the pragmatism and flexibility which had been the hall mark of the Chakris and which had enabled them to contribute with considerable success and rare distinction to the Kingdom's past progress. In their peace, there seems to be inflexibility, insensitively and obsessive fears of change and the unknown, which may turn out to be self-perpetuating. For the royal family's psychological and conceptual environment is a closed one : information and advice, feedbacks and analyses all come from the same source, a small coterie of royalists with similar conservative beliefs and predispositions.

โดยที่เอกสารชิ้นนี้ได้อ่านรักษากลับที่ ๗ ไว้ด้วยว่า ทันรับพระ
จะตากรรมจากพระเจษฐาราชอย่างไร

The 'deplorable inheritance' left by his brother, not only was state finance and administration in considerable disorder, but the monarchy had also fallen into disrespect.

บางท่านอาจจะเห็นว่า จำเป็นอย่างไรที่จะต้องเอ่ยถึงเรื่องรัชกาลที่ ๖ ไว้ ya ถึงเพียงนี้ และทำไม่ถึงต้องลอกภาษาอังกฤษมาลงไว้ให้เกะกะ อีกด้วยเล่า คำตอบของข้าพเจ้าก็คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในรัชกาลที่ ๖ นั้น หลายต่อหลายอย่างยังสำคัญอย่างยิ่งกับสิ่งที่กำลังเป็นไปในรัชกาลปัจจุบัน และถ้าพูดถึงสถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ จำเป็นต้องใช้ภาษาที่ศักดิ์สิทธิ์คือภาษา ต่างประเทศ ดังเราเคยใช้ภาษาแฟรงเศหรือภาษาอ่อนมาก่อน โดยที่บัดนี้เรา ยอมต้องใช้ภาษาฝรั่งแทน แม้เมื่อในรัชกาลที่ ๖ นั้นเอง สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมหลวงจักรพงษ์ภูวนารถยังกราบบังคมทูลเตือนพระราชสติเป็น ภาษาอังกฤษดังเช่นที่ว่า

To summarise, the situation which has led to the Tsar of Russia having to relinquish the throne was brought about by himself. He refused to adapt himself to progressive groups, which had become very vociferous, and to make firmly concessions to them: One cannot fight progressives. It might be asked why one should not listen to conservatives also, since they are there, the answer is that conservatives can never harm the King, because it would be against their beliefs. Progressive are capable of anything, and therefore one has to consider them, more than conservatives. Conflict between the two is normal, but conservatives have never prevailed and containment is only tempo-

rare: in the end it will be as desired by the progressives.

ถ้าถ้อยคำทั้งหมดที่ยกมาเนี้ย ยังไม่มีประโยชน์ในการเตือนสติกัน สำหรับปัจจุบันสมัยแล้วใช่ร ถ้าเห็นจะต้องปล่อยไปเป็นเลยตามเลยแล้วละ กะนัง

สำหรับสู่อนาคต ฉบับวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๒๖ ที่ทางทั่วว่า ร้ายข้าพเจ้า โดยไม่กล้าลงชื่อตัวเองหรือเอียชื่อข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าก็ได้ แต่สมเพชเวกนา การโฆษณาชวนเชือแบบนี้ลักษณะคล้ายกับที่ สยามรัฐ เคยทำมาเมื่อ ๒๐ ปีก่อน หรือหนังสือในแวดวงของกอ.ร.ม.น.ชอบกระทำ กันในระยะหลังๆ คือใช้วิธีการแห่งการแห่งอย่างເວເທິງເປັນຈິງເຫັນ มากลัวกัน แล้วแกลงรายละเอียดสักจักภาวะ โดยเลียงประเด็นหลักไป เรื่อยๆ วิธีนี้พากขันที่หรือพากที่หาดีด้วยการสอบผลขอทำกันนัก 乍ก ตรงเข้าไปโคลข้าพเจ้าดังคราวที่ผู้อ่านวายการ สยามรัฐ ทำมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๐ ถ้าผู้เขียนรู้ว่าท่านนายจำเลยในคดี Bangkok Post กับนายไกรศักดิ์ ชุมหะวัน พยายามนำเรื่องนี้มาโยนโคลนให้เป็นข้าพเจ้า ข้าพเจ้าได้ แตลงชื่อເທິງຈິງກลงศาลจนหมอนั้นหมายหน้าไปแล้ว จนเป็นที่กล่าวขาน กันอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้พิพากษา และคดีนี้ไกรศักดิ์ก็ชนะไปแล้วอีก ด้วย คงไม่กล้าใช้วิธีอันโสมมเท่านี้เป็นแน่ หากใครซึ่งกำเริบเล่นไม้นี้กับ ข้าพเจ้าอีก จะได้ตอบกลับไปให้สาแกใจ สำหรับกรณีสู่อนาคต ข้าพเจ้า จะละไว้ เพราะเห็นแก่หน้าผู้อ่านวายการ ซึ่งข้าพเจ้าเคยรู้จักมาแต่เป็นเด็ก แม้เข้าจะเคยได้ออทิพลมาจากสยามรัฐ ถ้าหวังว่าเข้าจะไปพั้นกໂລບາຍຕົ້ນๆ จากผู้อ่านวายการสำนักพิมพ์นั้น แปลก็คงที่เมื่อสู่อนาคต เห็นประโยชน์ จากข้าพเจ้า เข้าสั่งคนมาสัมภาษณ์ข้าแล้วข้าอีก (ดังดูได้จากภาคผนวกน้ำ

เข้ายิ่งให้ข้าพเจ้า ของข้าพเจ้านั้นเอง) แต่พอถึงกรณีนายปรีดิ พนมยงค์ กับเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนกลับตaculaปัตร ไม่มีจุดยืนที่มั่นคง แต่แล้วก็ สรุปว่าข้าพเจ้าทำการทั้งนี้เพื่อหากินกับการขายหนังสือ ซึ่งผู้เขียนคนนั้น ควรจะถามผู้อำนวยการนิตยสารนั้นดูว่าันมันเป็นゴโลบายของบุคคลผู้นั้น มิใช่หรือ ที่ได้เต้าເກະກຸມขື້ນໄປທີລະຂັ້ງ ເພື່ອຜລປະໂຍ່ນອັນໄດ ແລ້ວລາ ນີ້ເດືອນໄປສິງໄຫວແລ້ວ ໂດຍເກະກິນອູ່ທີ່ໄດ

ที่ข้าพเจ้าถูกกล่าวหาว่าเป็นเจ้าเข้าเจ้าของนายปรีดินั้น ข้าพเจ้า เห็นว่าเป็นเกียรติ ໂດຍເຈັບຕົກຂະນະເມືອນຊັ້ນປົກຄອງທ່າອສັດຍອາຊຣມ ໄຟຳດັ່ງການທ່ານຜູ້ນັ້ນ ທັງ ၇ ທີ່ຮູ້ວ່າທ່ານບຣິສຸທົ່ງແລະຢຸດອຣມ ມາກຂ້າພເຈົ້າ ອູ່ກຳລ່າວ່າເຂົ້າໄປສົບຍອມກັບຜູ້ມີອໍານາຈຫຼືອມວ້າສານາມຮົມຍ່າງປາກ- ຈາກຈຽມຍາບຮຽນຂັ້ນພື້ນຖານ ຫຼືອເຂົ້າໄປກອບໂກຍເລາຍຄົດດ້ວມານັ້ນແລະ ຂ້າພເຈົ້າຈຶ່ງຈັກຄື່ອເປັນການເສີ່ຍຫາຍອຍ່າງຮ້າຍແຮງ ພ້ອມກັນນີ້ກີ່ອກລ່າວຍືນຍັນ ໄວໃນທີ່ນີ້ດ້ວຍວ່າ ເຈົ້ານຍີໃນພະບົນຮາຈວົງຄົກທີ່ຂ້າພເຈົ້າເຄີຍເຄົາພັນບົດຄົວມາ ອ່າງໄຣ ສໍາຮັບທ່ານທີ່ເປີຍມໄປດ້ວຍເມຕຕາອຣມແລະສັຈອຣມ ຂ້າພເຈົ້າກີ່ຍັງ ຄົກເຄົາພັນບົດທ່ານອູ່ຍ່າງໄມ່ເປີ່ຍືນແປລັງຫຼືອຄລາງແຄລັງໃຈ ຕ່ອຜູ້ໄດ ຂ້າພເຈົ້າເຫັນໄດ້ຫຼັດວ່າ ເປັນບຸຄຸລໜ້າໄຫວ້ຫລັງຫລອກ ຂ້າພເຈົ້າຍ່ອມເຄົາພັນບົດ ດືອດ້ວຍໄປໄມ້ໄດ້ ໄນວ່າຜູ້ນັ້ນຈະສູງສົ່ງເພີ່ຍງໄດ້ກົດາມ

ກາງດ້ານຂ້າພເຈົ້ານັ້ນ ຈຸດຍືນແນ່ຫັດມາແຕ່ໄຫວແຕ່ໄຣ ວ່າຂ້າພເຈົ້າຕ້ອງ ກາງແສງຫາສັຈຈະ ເພື່ອຄວາມຢຸດອຣມໃນສັງຄມ ໂດຍຫວັງສັນຕິສຸຂະຄວາມ ຂອບອຣມສໍາຫຼັບກວຍຮາຍງົງຮ໌ ກ້າຂ້ອມມູລທີ່ຮູ້ມາເດີມຜິດພາດຫຼືອສໍາຮັງ ຕຽວຄັນດູແລ້ວຮູ້ວ່າຕົວເອງມີຄວດຍ່າງໄຣ ຈຳຕ້ອງສາງກາພນາປາເພື່ອຄວາມ ອຸກຕ້ອງ ແພພະທ່ານກົດ້ອງປົງອາບັດ ມາກທຳຜິດແລ້ວເຂົ້ນປົກປິດເອົາໄວ້ ຍ່ອນ ເທິກັນເປັນການເພີ່ມຄວາມຫ້ວ້າຍີ່ງໆ ຂັ້ນເປັນທວີແລະຕີຄຸນ ຖັນຈະຫັນເຫຼົາ ທວີປັບສົນກາຮຽນສູານ ຫຼືອພະເກີຈາຈາຍໃດໆ ກີ່ຫາຫ້ວຍໄດ້ໄມ່ ຕຣາປໄດ້ກົດາມ

ตนยังไร้หรืออตตัปปะ แปลก็ทรงธรรมานุภาพนั้นเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นทุกที กับกรณีของนายปรีดี พนมยงค์ อัยการที่เสแสร้งสร้างคดีย่างไม่มีมูล และผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีย่างปราศจากความยุติธรรมในกรณีสวรรคต นั้นได้มีอันเป็นไปต่างๆ (แต่คนที่ตัดสินคดีค้านอย่างมีมโนธรรมล้านี้ก็ยัง อยู่ดีมาจนบัดนี้) แม้คนที่ให้การเท็จก็ล้วนสารภาพ เพราะเห็นบาปบุญคุณ โถง ดังกรณี พระยาครุฑ์ เสนีย์ และ พระภิกขุตี ศรีสุวรรณ เป็นต้น หาไม่คำตัดสินของศาลและเอกสารหลักฐานบ่งชัดว่าใครอยู่ฝ่ายใด ดังกรณี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (ศาล) และ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (เอกสารทาง ราชการ) เป็นตัวอย่าง ยังคนที่ทำให้นายปรีดิต้องตกค้างอยู่ต่างประเทศ จนตายจากไปนั้น ก็เห็นกันได้แล้วใช่ไหมว่า ลูกสาวลูกชายเขาก็ต้องพลัด พ่อพลัดแม่ไป ดังถูกเนรเทศด้วยกฎหมาย จะอาจต้องตายจากกันไปโดยไม่ ได้เห็นใจกันก็ได้ ยังผัวเมีย พ่อแม่ลูก ก็ถึงกับวิวาหบัดหมากัน ในขณะ ที่ครอบครัวของนายปรีดีมีสามัคคีธรรมกันตลอดมา และก็ขอให้ค่อยดูกัน ต่อไปว่า ผู้ที่ก่อกรรมทำเรื่องกับนายปรีดีไว้นั้น จะตายง่ายดายและอย่าง สงบสุข เช่นนายปรีดีหรือหาไม่ อย่างน้อยในช่วงสุดท้ายแห่งชีวิตของนาย ปรีดี ก็เป็นไปอย่างมีความสุขตามอัตภาพแห่งสัปปุรุษ ซึ่งเต็มไปด้วย ความเมตตากรุณาและอโภสิกรรม

ทั้ง ๆ ที่ศาลมุกค่าลดลงโถงผู้ให้ร้ายป้ายสีนายปรีดี ใน กรณีสวรรคตมาแล้ว แต่ก็ยังมีคนมุ่งร้ายต้องการทำลายท่านผู้นี้อยู่อีก โดยใช้กลไบอนอกกฎหมาย และวิธีการแปลกรา เช่น หนังสือเรื่อง ปรีดี ฟ้าในหลวง ที่จำหน่ายจ่ายแยกเมื่องาน ๕๐ ปีประชาธิปไตยในศกที่แล้ว เป็นต้น แม้ท่านจะล่วงลับไปแล้วอย่างสงบสุข ก็ยังคงมีการรังควานกัน ต่อมาก็ ดิร้ายคงต้องการปักป้องผลประโยชน์บางอย่างของบางคนบาง สถาบันไว้ลະกระมัง แต่แล้วเอกสารของทางราชการเองกลับยืนยันความ

เป็นผู้ปกป้องราชบัลลังก์ของท่าน อันผู้ที่หาดีจากพระราชวงศ์ ที่ประจับสophilอต่าง ๆ หาเคยทำได้ไม่ ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้

On the day after the King's death, during a call of condolence which I paid on the Prime Minister he spoke to me very frankly about the whole situation and ascribed the King's death to an accident, but it was obvious that the possibility of suicide was in the back of his mind. He was violently angry at the accusations of foul play levelled against himself and most bitter at the manner in which he alleged (without doubt justly) that the Royal Family and the Opposition, particularly Seni Pramoj and Phra Sudhiat, had prejudiced the King and especially the Princess Mother against him. He repeated several times that he had been overwhelmingly busy attempting to rehabilitate and govern the country and had not had time to have luncheon and tea with Their Majesties every day or two as had members of the Opposition. He said that the King had always behaved most correctly as a constitutional monarch and that their relations had, in spite of the prejudice implanted in the King's mind, been friendly and correct. He

admitted frankly, however, that his relations with the Princess Mother were hopelessly bad and he feared greatly that his relations with the new King would be poisoned in the same manner as had his relations with King Ananda. He appeared to have every confidence, however, that he could deal with the situation. He insisted that he intended to continue to endeavor to work with the new King and his mother. It was obvious, however, that he would not be content to suffer the accusations of the opposition, if they continued, without taking some sort of repressive action against them.

Charles W. Yost

Charge d'affaires

Legation of the U.S.A.

14 June 1946

วันรุ่งขึ้น อุปถัtotเมริกันคนเดียวกันนี้ก็รายงานไปยังกระทรวง
การต่างประเทศของเขารือกดังนี้

The Foreign Minister, who in the new cabinet has been appointed Director of the Bureau of the Royal Household and of the Bureau of His Majesty's Private Secretariat, informed me that he

had had an audience this morning with the new King in which His Majesty had enquired whether rumors in regard to his brother's death are still being spread about. According to Direk he replied that the rumors are still being circulated widely, that some claim that the late King was murdered by the orders of the Prime Minister, some that he was murdered by his former aide de camp and some that he committed suicide under political pressure.

King Phumiphol thereupon informed the Foreign Minister that he considered these rumors absurd, that he knew his brother well and that he was certain that his death had been accidental. While that the King said to Direk does not necessarily represent what he really believes, it is nevertheless interesting that he made so categorical a statement to the Foreign Minister.

The Department may also be interested to know that within forty-eight hours after the death of the late King two relatives of Seni Pramoj, first his nephew and later his wife, came to the Legation and stated categorically their conviction that the King had been assassinated at the instigation of the Prime Minister. It was of course clear that they had

been sent by Seni. I felt it necessary to state to both of them in the strongest terms, in order to make it perfectly clear that this Legation could not be drawn into Siamese political intrigues, that I did not believe these stories and that I considered the circulation at this time of fantastic rumors unsupported by a shred of evidence to be wholly inexcusable. The British Minister informed me this morning that he had also been approached by several members of the Opposition to whom he had stated that he accepted the official account of the King's death and that he would not be drawn into any further discussion of the matter.

อีก ๒ ปีต่อมา เมื่อนายสแตนดันมาเป็นเอกอัครราชทูตแล้ว ได้ทำบันทึกฉบับส่งกระทรวงต่างประเทศของชาด้วยดังนี้

I took Dr. Bacon of the Fareastern Division to call on Field Marshal Phibun on Saturday, June 5th. During the course of conversation with the Field Marshal we called attention to an item which appeared recently in the local press stating that those suspected of being involved in the death of the late King Ananda would be brought to trial next

month. Phibun confirmed that the case had reached a point where it could be prosecuted in the local courts. However, in reply to my question whether he thought the court would be able to solve the mystery of the late King's death, he replied that he did not know. He then voluntarily mentioned the possible involvement of Nai Pridi. He said that he personally doubted whether Nai Pridi was directly involved for two reasons: firstly, he said Pridi is a very clever politician and secondly, he described Pridi as having a "kind heart". He said he did not think he would cause anybody to be murdered. He remarked, however, that it is possible Nai Pridi had covered up or destroyed some of the evidence thinking thereby to protect his present Majesty. I might add that local newspaper speculation regarding the possible implication of Pridi in this matter has suggested he may be charged with suppression or destruction of pertinent evidence. Madame Phibun, who was also present during our interview with the Field Marshal, told Dr. Bacon in a rather emphatic manner that she did not believe Pridi was in any way involved in the late King's death.

เอกสารดังกล่าวใน Asia Week ฉบับวันที่ ๑ และ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ได้นำมาอ้างถึงไว้บ้างแล้ว แต่ยังขาดสาระสำคัญบางประการไป จึงลองมาให้เห็นกัน一下 ๆ โดยเฉพาะข้อความที่ว่า it is possible Nai Pridi had covered up or destroyed some of the evidence thinking thereby to protect his present Majesty (ที่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ให้สัมภาษณ์ว่า ในฐานะนายกรัฐมนตรี นายปรีดิ์ต้องรับผิดชอบ กับกรณีสวรรคตนั้น ความซ้อนซัดเจนแล้วในเอกสารดังกล่าว โดยที่เรา ควรตราไว้ด้วยว่า คุณชายผู้นั้นก็ต้องรับผิดชอบกับกรณี ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ท่านองเดียวกัน ผิดกันแต่กรณีสวรรค์ นายปรีดิ์เป็นแพะรับบาป แต่กรณี พระภิกษุณອม กิตติชจรและผลลัพธ์เนื่องจากนั้น เยาวชนและประชาชน เป็นแพะรับบาป)

ข้อความที่อ้างมาทั้งหมดนี้สำหรับผู้ที่อ่านภาษาอังกฤษไม่ออก ก็ควรหาครามาแปลให้อ่านกัน แม้กราฟนั้นแล้ว จะยังคงรักษาไว้ฝรั่งโ哥หก ก็จะยังมีเอกสารมัดตัวให้มั่นเข้ามาได้เรื่อย ๆ เพราะความลับนั้นไม่มีในโลก ถึงปัจจุบันไม่นาน ย่อมจะต้องเปิดเผยออกมานะนิด

ไหน ๆ ก็อ้างภาษาอังกฤษเพียงนี้แล้ว อย่างเดือนฝ่ายที่มีใจ สมมต่อนายปรีดิ์ด้วยถ้อยคำที่เป็นภาษาอังกฤษดังต่อไปนี้ด้วย อ่าน แล้วขอให้ใช้มนสิการให้จงหนัก ทั้งนี้เพื่อพิสูจน์พระพุทธศาสนาที่ว่า สุธรรม อสุธรรมบุจชาตด นั้นเอง The truth that many people never understand, until it is too late, is that....one who does the most to avoid suffering is, in the end, the one who suffers most....It is his own existence, his own being, that is at once the subject and the source of his pain and his very existence and consciousness is his greatest torture.

แท้ที่จริง เรื่องต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าเขียนเกี่ยวกับนายปรีดีในระยะนี้ และจำเดิมแต่ก่อนที่ท่านจะล่วงลับไป ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่หลายแล้ว แต่ทางมูลนิธิโภมลคีมกองเห็นว่าม่าจะรวมมาตีพิมพ์เป็นเล่ม โดยขอให้ แก่ไขให้เรียบร้อยขึ้น ทั้งทางฝ่ายผู้เขียนและผู้จัดพิมพ์ ข้าพเจ้าเห็นสมควร จึงอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ เพราะมูลนิธิฯ มีวัตถุประสงค์ในอันที่จะสนับสนุนคนหนุ่มสาวให้มีอุดมคติ ก็ในบัดนี้จะหาครกที่มีอุดมคติอันจะเป็น แบบอย่างให้แก่เยาวชนของเรายิ่งกว่านายปรีดี มีละหรือ

ข้าพเจ้าขออุทิศน้ำพักน้ำแรงในการเรียบเรียงข้อความทั้งหมดนี้ บูชาคุณนายปรีดี พนมยงค์ โดยเชื่อมั่นว่า ชื่อเสียงเกียรติคุณของท่านจะ เป็นที่เคารพสักการะเทิดทูนตลอดทั่วทั้งแผ่นดินสยามในอนาคตอันใกล้นี้ แม้บัดนี้จะยังมีพวกปฏิกิริยาที่มีดบอดต่อสัจจะพยายามหัดทานไว้ พวgnี ก็ดูจะดังทำนบอันผุพัง ซึ่งจะยับยั้งกระแสที่บริสุทธิ์ซึ่งรวมตัวกันไว้ แรงยิ่งขึ้นทุกที หากไม่ มีฉันนั้นก็ขออุปมาว่าพวgnีเป็นประดุจดัง หมอกควันอันเกิดจากมลพิษ ซึ่งจะทนต่อแสงสว่างทางปัญญาที่ดังอยู่บน สังจภาวะหาได้ไม่

วิทยาศาสตร์ย่อมชนะไสยศาสตร์ฉันใด สัจจะย่อมชนะอาสัตย์ อันนั้น และแล้วในที่สุดธรรมย่อมชนะธรรม เมื่อนั้นซึ่งของนาย ปรีดี พนมยงค์ก็จะควบคู่ไปกับธรรมะ สมดังที่ท่านได้รับราชทินนามว่า ประดิษฐ์มนูธรรม และท่านอาจคำว่าธรรมมาเป็นหลักในการจัดตั้งมหา วิทยาลัยของราชภูมิแห่งแรกนั้นแล

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	(๕)
คำนำ	(๗)
นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโส	๑
เกียรติยศของนายปรีดี พนมยงค์	
คือ เกียรติยศของประเทศไทย	๗
ปรีดี พนมยงค์ กับกรณีสวรรคต	๑๕
นายปรีดี ที่ข้าพเจ้ารู้จัก	๒๔
อันเนื่องมาแต่ "วิจารณ์งานสมโภชกรุงฯ"	๑๐๙
บันทึกการอภิปราย	
"ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษผู้เริ่มแผ่นดิน"	๑๐๗

นายปรีดี พนมยงค์

รัฐบุรุษอาวุโส

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญยิ่งในระดับชาติของไทย ที่ไม่ใครเทียบเท่าได้ ในรอบ ๑ ศตวรรษมานี้ ความสำคัญของเขายังคงอยู่ในระดับเดียวกับมาเซตุนของจีน โอมิมนิห์ของเวียดนาม และเนห์รูของอินเดีย แต่เหตุไจนาเจิงต้องไปตายต่างแดนดังผู้ลี้ภัย ในขณะที่รัฐบุรุษอีก ๓ รายนั้น ได้รับการปลงคออย่างโหดร้ายในนามของรัฐ และมีอนุสรณ์สถานไว้อย่างมโหฬารในคราวล่วงหนึ่ง ๆ ด้วย

ทั้งนี้เป็นเพรษนายปรีดี ได้เคยกระทำความผิดพลาดทางการเมืองมาก่อนหน้าหรือ คำตอบก็คือใช่ โดยที่รัฐบุรุษที่ยังใหม่ของประเทศไทยอีก ก็เคยทำความผิดพลาดมาไม่น้อยไปกว่าเช่นกัน เพราะสามัญมนุษย์ที่ไม่เคยทำผิด ย่อมไม่ใช่มนุษย์ แต่ในบ้านอื่น เมืองอื่น ชนชั้นปักษ์ของมีดวงตาที่มีแวง ที่รู้จักกับกลบคุณหาร หักประโยชน์ตนประโยชน์ท่านแล้ว เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องแสดงออกซึ่งกตเวทิตาธรรม (ทั้ง ๆ ที่ผู้นำของประเทศไทยส่วนมากไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา) ต่อรัฐบุรุษผู้เคยทำบุญคุณมากับประเทศไทย เพื่อพระราชภูริจะได้รู้จักยึดเห็นยิวน้ำใจไว้ที่คุณธรรม อันเป็นแก่นนำของบ้านเมือง แม้ขนาดอุนคัตตอรุคู่อาณาจักร การเมืองที่ฉกอาจของเนวิน ยังได้รับนิรโทษกรรมและอโศกกรรมจากเนวินให้กลับมาใช้บั้นปลายแห่งชีวิตในสภาพพม่าอย่างมีเกียรติ

ที่กล่าวมานี้ ออกจะซัดเจนแล้วว่า ชนชั้นนำที่ปักษ์ของบ้านปักษ์ของเมือง ตลอดจนที่คุณสือสารมวลชนทางด้านสร้างค่านิยมอยู่ในประเทศไทยในบัดนี้ มิได้นำพาต่อปัญหาขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ ลัจจะ ความยุติธรรม สันติธรรมและความเป็นไท กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ชนชั้นนำรังเกียจประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน อันมวลชนหรือประชาชนภูริท้องเป็นใหญ่ ในทางความชอบธรรมเหนืออภิสิทธิ์ชนคนส่วนน้อยซึ่งฟังเพื่อเห่อเห้อไปด้วยความลับลับ จอมปลอมและหลงละเมอไปกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ทางไสยศาสตร์ ตลอดจนของปลอมอื่น ๆ ในทางยศศักดิ์อัครฐานะและการสุขาลิกานุโยคอันแสดงออกทางการเสพวัตถุ เกินพอดีในวิถีชีวิตของเขาเหล่านั้น พุดกันอย่างไม่เกรงใจก็คือ ชนชั้นนำของเรายังคงคุณเศรษฐกิจ การเมืองและการทหาร ตลอดจนข้าราชการ การพลเรือนและภิกษุสงฆ์ผู้ทรงสมณศักดิ์สูงเป็นจำนวนไม่น้อย พากันนับถือพระพุทธศาสนาหรือมีปักษ์หรือประยุกต์ใช้ด้วยความเห็นแก่ตัวเป็นที่ดึง

ห้าไม่เก็บไว้ได้นำพระพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้ถึงแก่น ให้เหมาะกับปัญหา
ของลังค์คมและการเมืองร่วมยุคร่วมสมัย ห้าไม่ไหนเลย เราจะสอนศิษย์
ของเราราให้แสดงกตัญญูกุตเวทโดยเราเองไม่เคยแสดงถึงแก่น หากแสดง
กันตามรูปแบบพิธีกรรม และครรแสดงเข้าอย่างจริงจังและจริงใจ เราก็
เกลียดและกรอ ดังกรณีที่นายป่วย อึ้งภากรณ์ แสดงมาแล้วกับนายปรีดี
พนมยงค์ ด้วยการที่เขาเป็นคนไทยที่ไปแสดงความเคารพต่อท่านผู้นั้นที่
ปราริสเป็นคนแรกอย่างเปิดเผย ผลก็คือนั่นเป็นจุดแรกที่นายป่วยถูกผลักดัน
ห้าโดยตรงและโดยอ้อม ให้ออกพันลังเวียนชนชั้นนำของไทยไป

ยิ่งเรื่องประชาธิปไตยด้วยแล้ว ชนชั้นนำของเราแทบทุกระดับไม่
มีศรัทธาป่าทางเอาเลย หลายคนยังอยู่ในยุคสุฤทธิ์ ธนารชต์ ซึ่งเป็น
ตัวนำความหายงามให้ประเทศไทยในทุกๆ ทาง มีเช่นนั้นแล้ว เหตุไฉน
หาก็กลับมีอนุสาวรีย์ท่องค์พระประมุขถึงกับเสด็จพระราชดำเนินไปทรง
เปิดเล่า หึ่งๆ ที่กำพืดของเขาก็เป็นไฟร์ และเรามีอนุสาวรีย์ของไฟร์ที่ไหน
บ้างไหม เว้นไว้เสียแต่คนนั้นๆ จะถูกฟ่าตาย หรือใช้ประโยชน์ในการการ
เมืองจากคนนั้นๆ ได้ต่างหาก แม้ที่สุดจนชื่อเขื่อน ชื่อมหาวิทยาลัย เรา
เคยนำชื่อของไฟร์และขุนนาง ที่ทำคุณงามความดีให้แก่บ้านเมืองมาตั้งชื่น
เพื่อเชิดชูเกียรติบ้างหรือเปล่า ยิ่งราษฎรตาดามา ด้วยแล้ว อย่าได้พิงหมาย
ว่าจะได้รับการยกย่องสรรเสริญอย่างจริงจังเลย เว้นไว้แต่เพียงในฐานะ
สมุหนาม เพียงแค่ริมฝีปาก เพื่อผู้สรรสเริญนั้นๆ จะได้ยศคักดีอัครฐาน
หรือเงินตราอย่าง ๆ ชื่นไปเท่านั้นเอง เพื่อเขาจะได้ฟังเพื่อห่อหิม และ
หลงอ่านจากงานบารมีของตนเองต่อไปอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

ที่จริงสมัยนี้เราไม่ได้ถอยไปสู่สมัยสุฤทธิ์เท่านั้นหากเราพยายาม
ถอยไปสู่สมัยราชธิปไตยเสียช้า ดังที่เราเน้นที่สถาบันชาติ ศาสนา พระ
มหากษัตริย์ โดยที่ไม่มีการคำนึงถึงรัฐธรรมนูญ หรือฐานอำนาจที่

ทวยราชภูมิกันเลย เพราจะนั้น เรายังไม่ละอายอะไรกันเลยกับประชา-อิปไตยครึ่งใบเสี้ยวใบ หรือแม่ที่สุดจนจะฉีกร้าวธรรมนูญทั้งเสียอึกเมื่อไรก็ได้ คำตอบของเราวานี้ ดูจะมุ่งไปที่สถาบันอันศักดิ์สิทธิ์ ไปที่อำนาจ อันแฟรงเร้น และไปที่ผู้กุมกำลังทางทหาร เราไม่เชื่อเลยว่าราชภูมิความ สามารถและเป็นพลังอันมหาศาล ที่เมื่อผนวกกับความชอบธรรมเข้าแล้ว สามารถต้านกระแสรธรรมได ๆ ก็ได้ มิใช่ว่าฝ่ายนั้นมีอาวุธยุทธ์อย่างไร เพียงได้ก็ตาม เรากลายมาทำลายพลังของผู้นำกรรมกร เรากลายมาบั่น ทอนการรวมตัวกันของผู้นำสิกร ดังเราได้พิพากษ่าลูกหลานของเราใน มหาวิทยาลัยมาแล้ว ด้วยเลือดอันเย็นไม่แพ้เดรจฉาน

ชนชั้นนำของเราวานี้ ถ้าอ่านคำแตลงการณ์ของคณะราชภูมิ ฉบับที่ ๑ ซึ่งประกาศออกมา ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ แล้ว หลายต่อหลายคนยังมีโลหิตดีแรง และเดือดพล่านอยู่ เพราแตลง การณ์ฉบับนั้นห้ามไทยสถาบันเจ้า โดยถือว่าถ้าราชภูมิ เจ้าก็ต้องโน่เช่น กัน ถ้าเรายังรับความจริงข้อนี้ไม่ได้ เราังเป็นประชาอิปไตยกันไม่ได้ และ คนอย่างนายปรีดีจะได้รับโหสกกรรมไม่ได้ นายปรีดีจะได้รับเกียรติยศ อย่างแท้จริงจากประชาราษฎร ก็ต่อเมื่อรราชภูมิได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน และแตลงการณ์ของนายปรีดีฉบับนี้กล้ายเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ที่เยาวชนของเราทุกคนต้องนำมาอ่านกันในชั้นเรียน ดังที่รุ่นพ่อของเรา เคยเรียนเรื่องสมบัติผู้ดี ของเจ้าพระยาพระstedดิสูเรนทราริบดีมานะนเอง

ชนชั้นนำทางการศึกษาของเราหลายต่อหลายคนยังต้องการกลับ ไปหาหนังสืออย่างสมบัติผู้ดี โดยที่เรารู้แสงทางหนังสือ เช่นสมบัติไพร และเรารู้ฝีผู้นำในอนาคตของเราให้เป็นไพร ให้เป็นกลิกร ให้เป็น กรรมกร กล่าวคือให้ภูมิใจในศักดิ์ศรีของผู้ใช้แรงงาน ซึ่งเมื่อเอารัดเอา เปรียบไคร และไม่ยอมให้ใครเอารัดเอาเปรียบ หากให้มีการเกื้อกูลกัน

อย่างเสมอป่าเสื่อมอิ浩ล' ให้เลิกการหมอบคลานดังสัตว์เลี้ยงคลานอีกต่อไป ซึ่งเราเห็นได้ชัดตามโทรทัศน์และสื่อมวลชนที่มองมาต่าง ๆ รวมทั้งนวนิยายน่าแห่งหัวใจด้วย ทั้ง ๆ ที่พระจุลจอมเกล้าฯ ทรงประกาศให้เลิกการกระทำเช่นนี้มาก่อนนายปรีดิ พนมยงค์เกิดเสียช้ำ

อีกนัยหนึ่งก็คือ นายปรีดิต้องการนำพระราชบัญญัติของพระจุลจอมเกล้าฯ ในเรื่องปาเลี้ยเมนท์และถอนสติ๊ติวชั่นให้สัมฤทธิ์นั้นเอง แต่เพื่อให้นายปรีดีเป็นไพร์ และหาญไปท้าทายสถาบันเจ้าเช้า เจ้าที่ไม่ต้องการความเปลี่ยนแปลง และพวกที่หาผลประโยชน์จากเจ้าจึงรุมกัดลอบกัด จนนายปรีดิต้องพลัดที่นาคาที่อยู่ไปจนตรานอายุขัย มิใช่ว่านายปรีดีจะทำบุญคุณอันยิ่งใหญ่ให้แก่เจ้าเพียงใด โดยที่นิทานเรื่องหวานกับงูเห่านั้นเอง ควรเป็นบทเรียนที่สำคัญสำหรับคนอย่างนายปรีดี

ก็คร่าเล่า ที่ปากป้อมและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ในช่วงเด็จการ ป.พิบูลลงคราม ซึ่งนอกจากจะช่มชูเจ้านายและองค์พระประมุขแล้ว ยังเคยคิดตั้งตัวเป็นกษัตริย์เสียเองอีกด้วย คร่าเล่าที่ถวายอารักขาสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าอย่างใกล้ชิดและห่วงใย คร่าเล่าที่ช่วยบันดาลให้เกิดหอสมุดสำรองราชานุภาพ (ซึ่งเป็นอนุสาวารีย์ที่ประเสริฐยิ่งกว่าอิฐปูนได้ ๆ ที่มักนิยมสร้างถวายเจ้ากันในสมัยหลัง) คร่าเล่าที่ออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักโทษชายรังสิต ประยูรศักดิ์ แล้วถวายพระราชอิสริยศคืนชั้นเป็นพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทเรนทร และที่สำคัญอันสุดท้ายนั้นก็คือ คร่าเล่าที่ปากป้อมพระราชวงศ์ผู้ประพฤติดีในกรณีสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ถ้านายปรีดิ พนมยงค์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่เคยสอนอาชญากรรมวิทยามาแต่วัยรุ่น บอกให้อธิบดีกรมตำรวจและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ชั้นสูตรพระบรมราชโองการกระบวนการกฎหมายอาญาแต่เมื่อแรกสั่วรรคต และจับกุมผู้ที่กล้า

บังอาจพลิกพระศพ เย็บพระศพ นำเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับพระศพไปซัก ไปผัง ฯลฯ เพื่อปิดบังความพิรุธ เป็นนัยประดีก็ยังคงเป็นรัฐบุรุษอาวุโสอยู่ในประเทศไทย และการตายของเขาก็จะเป็นงานศพอันมีเกียรติยิ่งสำหรับราชภูมิชาวสยาม โดยที่ผู้นำของรัฐบาลและชนชั้นนำอื่นๆ จะไม่กล้ามีเงี่ยบ ดังลมหายใจอยู่ในปากอย่างเช่นในบัดนี้ หากทุกคนจะเอ่ยถึงวิรกรรมของเขานั้นจะเป็นผู้นำทางด้านประชาธิปไตย และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือ เขายังเป็นผู้นำในการกอบกู้เอกราชให้ชาติไทยในสังคมโลกครั้งที่ ๒

วิรกรรมชั้นนี้ ไม่ด้อยไปกว่าพระนเรศวรและพระเจ้าตากสินเลย ก็เดียว โดยที่อึกร้อยปีข้างหน้า เราไม่อาจปฏิเสธคุณค่าอันวิเศษข้อนี้ของเข้าได้ แม้ในบัดนี้เราจะปล่อยให้คดีครอบฆ่าล้มจะໄວ็กตาม ดังที่พระเจ้าตากสินก็เคยเผชิญจะตากธรรมนายิ่งกว่านั้นด้วยซ้ำ เมื่อสองศตวรรษมาแล้ว

พิมพ์ครั้งแรกใน ไทยແລນດ รายสัปดาห์ ฉบับที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ มหาวิทยาลัยรามคำแหงอัดໂโนຍແຈกในวันอภิปรายคล้ายวันปลงศพนายบรีด พนมยงค์ เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๒๖

เมล็ดซ้ำ เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ รับน้องใหม่

เกียรติยศของนายปรีดี พนมยงค์ คือ เกียรติยศของประเทศไทย

วันนี้ เป็นวันที่ นายปรีดี พนมยงค์ ละโลกนี้ไปครบ ๗ วัน และจะมีการปลงศพที่สุสานราชภาร ณ ชานกรุงปารีส เวลา ๑๙.๐๐ น. (เวลาในกรุงเทพฯ) ขอเชิญชวนลูกหลานที่มุ่งคุณธรรมได้ล้ำรวมจิต คิดแผ่ส่วนกุศลแด่ท่านผู้นั้นจนทั่วโลก ใครที่ได้ล่วงเกินทำนไปในทางหนึ่งทางใด ก็จะขอให้ลดด้วยเถิด

การตายของนายปรีดินันเด็นหนังสือพิมพ์ใช้คำกันว่า ถึงแก่
อสัญกรรม ถ้าพูดกันอย่างถูกต้องถ่อมแท้ ต้องใช้คำว่าถึงแก่พิราลัยเสีย
ด้วยซ้ำ เพราะอสัญกรรมนั้น ใช้กับบุคคลในฐานันดรศักดิ์ชั้นเจ้าพระยา
หรือเทียนเท่า ถ้ามีทางเหรียญตราก็ขึ้นสายสะพายขั้นปฐมจุลจอมเกล้า
(ส่วนอนิจกรรมนั้น ใช้กับบรรดาศักดิ์ชั้นพระยาหรือเทียนเท่า โดยได้รับ¹
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ถ้ากว่าปฐมจุลจอมเกล้าลงมา) โดยที่คำว่าพิราลัย
นั้นส่วนไว้ใช้กับพระเจ้าผู้ครองนคร หรือสมเด็จพระยา แม้นนายปรีด
พนมยงค์จะไม่เคยดำรงตำแหน่งทั้งสองดังกล่าว แต่เครื่องราชอิสริยา
ภรณ์ที่นายปรีดได้รับก็สูงส่งเกินกว่าเจ้าพระยาโดยทั่วไป เพราะได้รับทั้ง
นพรัตนราชวราภรณ์ และปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ (โดยทั้งสองนี้ เวลาใด
ไม่มีสามัญชนคนใดได้รับพระราชทานเลย) ทั้งยังเคยดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ซึ่งไม่แตกต่างไปจากสมเด็จเจ้าพระยารมมหาศรี
สุริวงศ์ ผู้ดำรงตำแหน่งสมเด็จเจ้าพระยาองค์สุดท้าย โดยที่ท่านผู้นี้ได้
เป็นผู้สำเร็จราชการในดันรัชกาลที่ ๕ ดังที่นายปรีดเป็นผู้สำเร็จราชการใน
รัชกาลที่ ๘ นั่นเอง และเมื่อสมเด็จเจ้าพระยาลิ้นชีวิตลงในรัชกาลที่ ๕
โดยได้ออกจากตำแหน่งหน้าที่ทางราชการได้ ๗ แล้วลิ้น คล้ายนายปรีด
นั่นเอง และเคยมีเรื่องหมองหมายกับองค์พระมหาภัตติรัชดิ์ด้วย แต่ก็ได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้คำว่าถึงแก่พิราลัย และพระราชทานโ哥ศ
กุดิ้นอันสูงสุดสำหรับบุคคลนອกบรมราชตระกูล สูงกว่านี้ก็มีแต่พระโกศ²
ทองใหญ่และทองน้อย ซึ่งแม้เจ้านายก็มีอยู่พระองค์จึงจักได้รับพระราช
ทานเกียรติยศถึงขั้นนี้ ทั้งนี้ นับได้ว่าไม่เป็นแต่เกียรติยศสำหรับท่านผู้ที่
ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น หากยังเป็นการแสดงออกซึ่งพระบรมเดชานุภาพที่
ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมอีกด้วย เพราะแม้จะมีเรื่องขัดพระราชหฤทัยมา
อย่างไร ก็ทรงถือว่าท่านผู้นั้นเคยรับใช้ชาติบ้านเมือง โดยเฉพาะก็พระ

ศาสนาและองค์พระมหากษัตริย์มา อย่างที่ไม่มีความสามารถจะปฏิเสธได้ การยกย่องผู้ที่เคยทำบุญคุณมา เช่นนี้ เป็นนิมิตหมายแห่งกตัญญูกรด- เวทิตาธรรม อันนับได้ว่าท่านผู้นั้นเป็นสัตบุรุษ สำหรับพระราชก็สมควร เป็นธรรมราชโดยแท้ แม้ที่สุดจนท่านผู้หญิงพัน ภารยาสมเด็จเจ้าพระ ยาซึ่งเคยบริภายพระองค์ท่านมา จนเข้าพระราชทานในวันแรกที่ทรงได้รับ สิริราชสมบัติ ก็ทรงตั้งพระราชทัยจะไปพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณี พิเศษ ยิ่งศพสมเด็จเจ้าพระยาฯด้วยแล้ว ถึงกับทรงพระภูษาขาวไว้ทุกชั้น เสด็จไปทรงบำเพ็ญพระราชศุลพระราชทานเป็นอเนกประการ รวมทั้ง เสด็จไปพระราชทานเพลิงด้วยพระองค์เอง

เที่ยบยศศักดิ์อัครฐานและตำแหน่งผู้สำเร็จราชการของนายปรีดี กับสมเด็จเจ้าพระยา ย่อมไม่มีอะไรสูงต่ำกว่ากัน และตอนลิ้นชีวิต ถ้าพูด ตามแบบระบบราชการอย่างไทย ๆ ก็ต้องว่าเป็นเวลาลิ้นบุญญาสนา หรือ ตกอับจากอำนาจราชศักดิ์คล้าย ๆ กัน แต่ต่างกันเป็นข้อฉกรรจ์นั้น ตรงที่ สมเด็จเจ้าพระยาฯเคยทำผิดอย่างมากนั้น ในอันที่คิดและเสนอแนะแก่ จักรพรรดินิยมไปแล้วด้วยซ้ำ ในการที่จะยอมแบ่งแยกดินแดนสยามออก เป็นสามเสียง เพื่อยอมอยู่ใต้อานัตในอาณาจักรของอังกฤษและฝรั่งเศส โดยที่ตัวท่านจะเป็นใหญ่ส่วน ๑ พระจุลจอมเกล้าฯส่วน ๑ และกรมพระ ราชวงศ์บาริชัยชาญส่วน ๑ นับเป็นโขความชาติชีวิตของประเทศไทยที่ข้อ เสนอดังกล่าวครอบปากเหยียวนปากกามาได้ เป็นเหตุให้เราดำรงคงอิสร ภาพลีบต่อมา แม้จะสูญเสียลิทธิสภาพนอกราชอาณาเขตไปแล้วแต่ในรัชกาล ที่ ๕ ก็ตาม

การแก้ไขสนธิสัญญาเพื่อปลดลิทธิสภาพนอกราชอาณาเขต เพื่อให้ ประเทศไทยได้เอกสารชื่อันสมบูรณ์ ทั้งทางคุณ ทางด้านนิติบัญญัติ และ พิกัดย่อตราชากษัตริย์องค์นั้น ได้เริ่มมาแต่รัชกาลที่ ๕ และมาสำเร็จอย่าง

บริบูรณ์ในรัชกาลที่ ๔ โดยบุคคลที่สำคัญนั้นควรจะจาริกนามไว้๓ ท่านคือ^(๑) สมเด็จกรมพระยาเทวงค์โรปการ (ในรัชกาลที่ ๕ ที่ ๖) (๒) กรมหมื่นเทวงค์โรหตุ (ในรัชกาลที่ ๖ ที่ ๗) และนายปรีดี พนมยงค์ (ในรัชกาลที่ ๗ ที่ ๘) ความข้อนี้คุณล่วงมากมักไม่ทราบกัน สำหรับชาวต่างประเทศที่ช่วยงานด้านนี้อย่างสำคัญนั้นคือ พระยาภัลยานไมตรี (เวสเดนก้าด) ไม่ใช่บีแซร์ดังที่เข้าใจกันอย่างผิด ๆ จนดังชื่อถนนทางกรุงการต่างประเทศอย่างหลับหมูลับตาให้กัน . (สมแล้วกับคำพังเพยที่มักกล่าวกันในวงการประวัติศาสตร์ว่า คนที่ควรได้รับเกียรติมักไม่ได้เกียรติ) ที่จริงพระยาภัลยานไมตรีคนหลังนี้ (บีแซร์) คือตัวตั้งตัวตี่ที่สำคัญร่วมกับที่ปรึกษาคนหลังจากนี้ (สตีเวน) ที่คัดค้านพระราชทานรัฐธรรมนูญแก่ราชฎรไทยในรัชกาลที่ ๗ แม้บุคคลเหล่านี้จะมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา อันนับถือกันว่า nim Zum ob ประชาธิปไตย์ตาม

งานของนายปรีดี พนมยงค์ ทางด้านแก้ไขสนธิสัญญาภัณฑ์ ประเทศจนได้เอกสารสมบูรณ์ในขั้นสุดท้ายนี้ แม้เพียงชั้นเดียว ก็ทำให้สถานะของเรางูลงสู่มีบุญคุณแก่ประเทศไทย โดยที่ไม่มีรัฐมนตรีต่างประเทศคนอื่นใดได้แสดงฝีไม้ลายมือได้เทียบเท่า เอาเลย ยังงานด้านการคลังของเข้า จนเกิดธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นได้นั้นเล่า ก็เป็นชั้นโบว์แดงใหญ่ที่เชิดหน้าชูตาเข้าและประเทศชาติยิ่งนัก

เราจะเอ่ยถึงกิจกรรมทางการบ้านการเมืองที่นายปรีดีทำให้ไว้กับประเทศชาติอีกเพียงได้ก็ได้ แต่ที่สำคัญ เขายังใช้ชาติอย่างชื่อสัตย์สุจริต บริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่ได้เห็นแก่อำนาจสินจ้างรางวัล หรือผลประโยชน์ส่วนตัวใด ๆ แม้ชีวิตส่วนตัวก็เป็นแบบอย่างให้แก่สาสูชนทั่วไป เขายังไม่เคยมีเมียน้อยเมี้ยเก็บ ไม่มีคฤหาสน์น้อยใหญ่ ไม่มีวิมาลลีซึ่งพู ไม่มีความหรู豪華 หรูหรา ฟุ่งเฟือห์เหมือน และที่สำคัญคือไม่มีความเป็นเผด็จการ ผิดกับผู้นำ

ทหารต่าง ๆ ที่เป็นนายกรัฐมนตรีสืบทอดจากเข้าต่อ ๆ กันมา ไม่ว่าจะเป็น ป.พิบูลสงคราม ส.ธนารักษ์ ถ.กิตติชจร หรือไครก์ตาม โดยที่บุคคลเหล่านี้ นอกจากจะไม่เคยทำบุญคุณให้แก่บ้านเมือง หรือเป็นแบบอย่างในทาง การดำเนินชีวิตอย่างสุจริตยุติธรรมแล้ว ยังนำความทายนะมาเป็นอ่อนก ประการอีกด้วย โดยเฉพาะก็ด้านการสยบยmom แก่กิมชาอ่านใจอย่างเสีย อิสระ ประชาธิปไตย ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผลร้ายต่อราชภูมิค ฯ ยิ่งนัก แต่เขากลับได้รับเกียรติยศ เกียรติศักดิ์กันด้วยประการต่าง ๆ มิใช่ต้องเอ่ยถึงโภคทรัพย์ที่เขาได้รับ อย่างฉ้อฉล

จริงอยู่ ประชาธิปไตยที่นายปรีดีนำมายิบยื่นให้มือกีงศ์ควรรษณ์ ได้ผันแปรไปจนเหลือสาระไว้ไม่ถึง ๑ ใน ๔ เค้าโครงเศรษฐกิจของเขามาเพื่อ เป็นครรลองสู่สังคมนิยม ให้ราชภูมิอยู่กินกันอย่างมีศักดิ์ศรีได้ปลาสนา การไปเป็นลัทธิมือคริยาราษฎร์ได้สาบาน แม้ที่สุดจนมหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์และการเมืองก็กล้ายสภาพไปเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อผลิตอภิ ศิทธิ์ชน (จนต้องตัดคำว่าการเมืองทิ้ง) ยิ่งกว่าเพื่อเพาะนักคิดที่จะออกไป มีบทบาททางการเมืองเพื่อรับใช้ราชภูมิอย่างไร แต่นั่นไม่ใช่ความผิดของ เขายังไง เขาได้ก่อตั้งทุกสิ่งทุกอย่างด้วยความรอบคอบโดยมุ่งมั่นอย่างอดทน และสามต่อด้วยความระมัดระวัง ตั้งรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็น พยานแห่งการก้าวต่อจากฉบับ พ.ศ. ๒๕๗๕ ยิ่งในกรณีของมหาวิทยาลัย ด้วยแล้ว อย่างน้อยธรรมศาสตร์ในบัดนี้ยังมีคุณธรรมและความกล้า หาญทางจริยธรรมหลังเหลืออยู่ในหมู่ผู้เยาว์มใช่น้อย และแทบทุกรุ่นได้มี การท้าทายอ่านใจเผด็จการมาเสมอ

กิจกรรมก้างหมดที่เอี่ยมานั้นอย่างเป็นส่วนย่อย ในช่วงชีวิตแห่ง การรับราชการของนายปรีดี พนมยงค์ แต่ถ้าเทียบกับคนอื่น ๆ หากได้ทำ

อะไร แม้อ่าย่างโดยอ้างหนึ่งขึ้นไว้ในชีวิตตัว ประเทศไทยก็ย่อมยกย่องเขา เป็นอย่างยิ่งอยู่แล้ว แต่นายปรีดีรับใช้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ รัฐธรรมนูญ ยิ่งกว่าที่เป็นผู้นำบ้านการกฎหมาย สามารถประ สภาพความแพ้สัมภានของไทย ให้กลایเป็นโมฆะไปได้ นี่ไม่ใช่เรื่องเล็ก น้อยสำหรับชีวิตของประเทศไทยนั่งประเทศได้ กรณีกิจนี้ไม่แต่พลิกหน้า มือเป็นหลังมือ เมื่อเปรียบเทียบนายปรีดีกับสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรี สุริยวงศ์ หากทำให้เข้ายื่นในสถานะอันสูงส่งไม่น้อยไปกว่าสมเด็จพระ นเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเจ้ากัลยาณมหาราชเลยที่เดียว

ประเทศไทยกับประเทศไทย ในภูมิภาคแถบนี้ ตรงที่เราไม่ เคยยกย่องสามัญชนคนธรรมดากันอย่างจริงจังเลย เรายกันที่รูปแบบ ยิ่งกว่าเนื้อหาสาระ ยิ่งเนื้อหาสาระแห่งคุณความดีนั้นวิเศษมหัศจรรย์เกิน กว่าที่จะคิดเห็นกันได้ เลยรับรู้กันไม่ได้เอาเลย จึงไม่น่าแปลกประหลาดที่ ศพนายปรีดี พนมยงค์ได้รับการประชุมเพลิงอย่างเงียบ ๆ ณ สถานที่ ชานกรุงปารีสในวันนี้ อันเป็นวันสุดมวารแห่งการตายของเข้า

สำหรับนายปรีดี นั้นย่อมเป็นการเหมาะสม เพราะเข้าต้องการ ความเรียบง่าย เข้าต้องการเป็นนายปรีดียิ่งกว่าที่จะเป็นหลวงประดิษฐ์ มนูธรรม หรือ บุพณฯ รัฐบุรุษอาวุโส (ดังเพื่อนร่วมสมัยของเข้าต่าง หากที่ต้องการเป็นสมเด็จเจ้าพระยา) แต่สำหรับประชาชนไทยแล้ว การ ปล่อยให้รัฐบุรุษอาวุโส (ซึ่งเราเคยมีมาแต่ผู้เดียวนี้) อดีตผู้สำเร็จราชการ แทนพระองค์ผู้กฎหมายบ้านเมืองมา โดยได้เคยเรียกร้องและได้มาซึ่งประท าไปโดย บุพณฯ สิ้นสิริระร่างไปในต่างแดนเช่นนี้ นี่มิเป็นการแสดงออกว่า เราไม่ยกย่องคุณธรรมความดีกันเลยละหรือ

จริงอยู่ในช่วงเจ็ดวันที่แล้วมา เรายังไม่มีคณะรัฐมนตรี เรายัง งานรับนายกรัฐมนตรีจากอภิมหาอำนาจ ซึ่งเดินทางมาถึงในวันที่นายปรีดี

จากโลกนี้ไปพอดี ดังที่ตอนกองทัพของอภิมหาอ่านจันยิกพลเข้ามาถึงประเทศไทยในสมัยสังคมโลกครั้งที่ ๒ แล้วเป็นเหตุให้นายปรีดีได้เข้าไปอยู่ในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ จนได้ไปตั้งขบวนการเสรีไทยต่อสู้กับอภิมหาอ่านจันนั้น จนสำเร็จลุล่วง ฯลฯ (อ้อและเราติดวันฉัตรมงคลกันด้วย)

ดูขั้นตอนและพิธีกรรมเหล่านี้ จะเป็นขากหานมที่สำคัญจนชนหันนำในระดับองค์มนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ฯลฯ ไม่มีโอกาสที่จะคิดอะไรได้เลยเพื่อยกย่อง เชิดชูแม้ที่สุดจนขอมาต่อสิริร่วงของท่านผู้ที่เคยได้ทำบุญคุณให้แก่ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ มากย่างที่จะหาบุคคลอื่นได้เทียบไม่ได้ ในรอบหนึ่งหรือสองศตวรรษมานี้ (แม้รัฐภายังมีได้แสดงความไว้อาลัยต่อเลขาธิการรัฐสภาคนแรกแต่ประการใด)

จริงอยู่ ในรอบเจ็ดวันมานี้ สื่อสารมวลชนและเยาวชน ตลอดจนองค์กรและบุคคลต่าง ๆ เป็นอันมาก ได้แสดงออกเชิงดรามาทีต่อรอง ต่อท่านอดีตรัฐบุรุษผู้นี้มิใช่น้อย โดยที่บัดนี้สิริร่วงของท่านก็ปลาสนา การไปแล้ว ถ้าชนชั้นนำในรัฐบาลปัจจุบันมีคุณธรรม โดยเฉพาะก็หรือโอตัปะเหลืออยู่บ้าง คงมีผู้กล้านำความกรាបบังคมทูลพระกรุณาขอให้ทรงส่งผู้แทนพระองค์ไปเชิญอัญเชิญฯ ของนายปรีดี พนมยงค์ กลับเข้ามายังประเทศไทย เพื่อทรงบำเพ็ญกุศลพระราชทานให้สมแก่เกียรติยศของผู้ที่เคยมีบุญคุณแก่ประเทศไทย โดยได้รับให้ชาติบ้านเมืองมาอย่างเสียงชัด ถ้ายความบริสุทธิ์ดีธรรม อย่างน้อยเกียรติยศที่พึงพระราชทานไม่ควรต้องไปกว่าที่สมเด็จเจ้าพระยาหรือเจ้าพระยามราชน (บันลือสุขุม) ได้เคยรับมาหากมีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้น ย่อมเป็นการเพิ่มพูนพระบรมเดชานุภาพ สมกับที่ทรงเป็นธรรมราชผู้ปกคลองแผ่นดินโดยธรรมชนิดที่ทรงปราศจาก

วิพัฒนาพยาบาล หากเต็มไปด้วยพระราชมหาธรรมซึ่งเป็นธรรม
สำหรับผู้เป็นใหญ่โดยแท้ ควรแท้ที่ผู้จังรักภักดีที่ใกล้ชิดพระองค์ จะทำการเพื่อเพิ่มพูนพระบรมราชกุณาภิหาร ทั้งนี้เพื่อที่อนุชนในชาติจะได้บังเกิดความรื่นเริงอาเจาญในทางจริยธรรม ว่าบ้านเมืองมีแก่นนำที่ถูกต้อง มีการยกย่องคนดีสมควรแก่คุณงามความดี แม้จะมีข้อชุ่นช่องหมองใจในทางหนึ่งทางใดในอดีตที่แล้วมา ก็จะได้ปลาสนาการไปกับอากาศธาตุ เพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติสืบต่อไป หากทำได้ดังนี้ ย่อมเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับบ้านเมืองไทยในอนาคตอย่างไม่ต้องสงสัย หากแม้เพียงนี้ทำไม่ได้ ย่อมแสดงว่าเรายังคงต้องจำปลักษณ์ในยุคธรรมร่ม อีกต่อไปชั่วการลนาน.

ปรีดี พนมยงค์ กับกรณีสวรรคต

อย่างให้อาจารย์พุดถึงเรื่องกรณีสวรรคตรัชกาลที่ ๙ ตามที่อาจารย์ได้คุยกับอาจารย์ปรีดี

กรณีนี้มันเรื่องใหญ่นะ คุณกล้าเขียนหรือ ที่จริงผมไปคุยกับท่านนี่ ผมไปเล่นงานท่าน ผมถามว่าเรื่องนี้อาจารย์พลาดใช้มั้ย ท่านยอมรับว่าท่านพลาด พลาดตรงไหน เพราะว่าไม่ว่าตาลี ตาสา ตามา ตามิน มีวิสามัญกรรมเกิดขึ้น หมายความว่าไม่ได้ตายตามปกติ เจ้าหนักงานของรัฐก็ต้องชันสูตรศพ แต่กรณีนี้ไม่มีการชันสูตรศพ นี่เป็นเพราะว่า

เจ้านายท่านไม่ยอม แล้วพอท่านเข้าไปถึงนั้น ปลอกพระเนย์ก็เอ้าไปชัก แล้ว พระเนย์ก็เอ้าไปผัง ผ้าปูพระแท่นที่บรรทมก็เอ้าไปชัก พระนลภูนี ก็ยืนแล้ว ท่านทำไง ผມบอกให้การทำอย่างนี้ก็จับหมดซิ ท่านบอกจับได้ยังไง

หมายความว่าจริง ๆ แล้วอาจารย์ปรีดีก็อยากขันสูตรพระศพใช้ไหม

อธิบดีกรมตำรวจนบก ใครที่เป็นคนสั่งทำอย่างนี้ต้องจับขัง แล้ว เอาความจริงให้ได้ว่าทำไม่ถึงทำอย่างนั้น ให้แยกห้องขังทีละคน หลวง อุดล (ผลตำรวจออก อุดล อุดลเดชวรรัตน์) เสนออย่างนี้ หลวงอุดลตอนนั้น เป็นผู้บัญชาการทหารบก รัฐมนตรีมหาดไทยเห็นอย่างนั้น อธิบดีกรม ตำรวจนเห็นอย่างนั้น แต่นายกุญบอกไม่ได้ เลี้ยพระเกียรติยศ เรื่องจริง เป็นอย่างนี้ แล้วก็ต้องถกต่อไปว่าทำไม่ถึงมีการซักมีการอะไรกัน ทำให้มีพิรุธ อาจารย์ปรีดีก็รู้เหมือนกันว่ามีพิรุธ แต่ก็เป็นเรื่องเสื่อมเสียพระ เกียรติยศ ก็จะปกป้องพระเกียรติยศไม่ให้เสื่อมเสีย เลยออกมาเป็นแบบนี้

อาจารย์ปรีดีได้พูดหรือไม่ว่ากรณีนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องที่บลงพระชนม์ของ

ท่านไม่ได้พูด ท่านพูดแต่สิ่งที่เป็นแฟค มันเป็นได้ ๓ อย่างใช่ไหม หนึ่งลองบลงพระชนม์ สองอุบัติเหตุ สามบลงพระชนม์ของ

อย่างกรณีที่ท่านฟ้องพวกรักษาฯ ที่กล่าวหาอาจารย์ปรีดินั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอะไร

ส่วนใหญ่ก็กล่าวหาว่าท่านมีส่วนลองบลงพระชนม์ เป็นความ แผนให้มีการลองบลงพระชนม์ ท่านฟ้องกันนะทุกที

แล้วอาจารย์มีหลักฐานเกี่ยวกับคำแนะนำคำฟ้องไหม

อ้อ! มีอะจะะ ผມมีอะจะะ แต่มันไม่ใช่เรื่องน้อยย่างเดียวนะ มัน

ไม่ใช่เรื่องสำเนาฟ้องอย่างเดียว ถ้าคุณสนใจ คุณต้องศึกษาว่าเมื่อคดีขึ้น ศาลริ้วแรก อธิบดีกรมอัยการลาออกจากดึงไม่รู้กี่คน เพราะไม่ยอมทำเรื่องนี้ เพราะมันผิดกระบวนการยุติธรรม แล้วเมื่อขึ้นศาลไปนั้นมีผู้พิพากษาคนหนึ่งตัดสินคดียัง ตอนนี้ก็ยังมีชีวิตอยู่ซึ่งขอหลวงอะไรก็ไม่รู้ คุณอาจจะไป สัมภาษณ์ท่าน ตามคุณทวีปูดได้เลย แต่คำพิพากษานี้ไม่มีใครพิมพ์ จะ เมื่อเร็ว ๆ นี้ถึงมีการพิมพ์กัน

แยกเรื่องกรณีสารคดีหรือ

ใช่ ตัดสินว่าไม่ควรประหารชีวิต สามคนนั้นถูกประหารชีวิต ทั้ง สามคนนี้เป็นคนบริสุทธิ์

สามคนที่ถูกประหารนี้ อาจารย์ปรีดิพุดถึงหรือเปล่า
พูดเชิ ห่านว่าทั้งสามคนนี้บริสุทธิ์

หมายความว่าคดีนี้ยังมีด้อยไปน้อย

มันมีดสำหรับคนที่ต้องการให้มีด มันสว่างสำหรับคนที่เห็น แสงสว่าง เพราะว่าคุณอนันต์ลูกจอมพลป.พิบูลลงCRM เขียนประวัติพ่อ เขา เขาเขียนไว้ชัดเลยว่า พ่อเขามารู้ภัยหลังว่าสามคนนี้บริสุทธิ์ได้ทำ ภัยกاخพระราชทานอภัยโภชให้บุคคลทั้ง ๓ ถึง ๓ ครั้ง แต่ก็ไม่โปรดพระ ราชทานอภัยโภช

กรณีสารคดีนี้ เป็นเรื่องที่ประชาชนยังติดใจลงสัญญ อย่างให้อาจารย์ พุดให้กระจ่าง พุดกระจ่างไม่ได้ ผมไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์

หมายถึงว่าจากคำพูดของอาจารย์ปรีดี

พูดไม่ได้ เพราะมันกระเทือน ท่านปรีดีไม่ได้พูด ท่านเอาหลักฐานมาให้ผมดู ปรากฏว่าลอร์ดหลุยส์ เมาร์บี้ต์แต่เดือนว่า มันเป็นแล็คซิเด้นท์ ควรยอมรับปัญหาจะได้หมดไป ถ้าไม่ยอมรับความจริงข้อนี้ มันจะเป็นชนกติดหลัง นี่เป็นคำที่ลอร์ดหลุยส์เสนอมาว่าให้ยอมรับ ยอมรับเสียว่าเป็นแล็คซิเด้นท์ ท่านปรีดีไม่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้ จะได้อโศกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บ้านเมืองจะได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีฉะนั้นแล้ว นักการเมืองฝ่ายตรงข้ามจะเอาอันนี้มาทำลายได้ นี่เป็นหลักฐานที่ลอร์ด-หลุยส์เมาร์บี้ต์แต่เดือนพูด และผมได้เห็นเอกสารนั้น เขาเปิดเผยกันแล้วที่ อังกฤษ ในเมืองไทรก์มี ไม่มีครกจ้าเอามาพิมพ์กัน

เรื่องเสรีไทย อาจารย์ปรีดีกับอาจารย์เสนีย์มีบทบาทอย่างไร

คุณต้องเข้าใจนะว่า เสนีย์นี่เป็นประเดิมเล็กมากในขบวนการเสรีไทยทั้งหมด วิธีจะดูนี่ คุณต้องถามคนรุ่นนั้นๆ อาจารย์เสนีย์นี่เกินกว่าแก่ใหญ่ตลอดเวลา ข้อเสียของเสนีย์นี่ แก่สอบได้ที่ ๑ เป็นนักเรียนอังกฤษ แก่เลยนี่กว่าแก่ที่หนึ่งตลอดเวลา ความจริงแก่เล็กมากในขบวนการเสรีไทย คุณอย่าเชื่อผม คุณไปถามนักเรียนอเมริกาวลานั้นทั้งหมด ไม่มีใครเขาเคารพนับถือขอบเขตเสนีย์ คุณอ่านหนังสือที่พระพิศาลสุขุมวิทเขียน หลังสัมภาระแล้วไปติดต่อกับอเมริกาต่างๆ ก็ชัดเจนว่าไม่ได้ติดต่อผ่านเสนีย์เลย ติดต่อ กับอเมริกาโดยตรง เพราะฉะนั้นเสนีย์นี่แก่มีบทบาท ไม่ใช่แก่ไม่มีบุญคุณ แก่มี แต่บทบาทและบุญคุณแก่น้อยมาก แต่แก่ก็ว่าแก่ยิ่งใหญ่ คุณลองนึกดูว่าแก่ยิ่งใหญ่เท่าท่านปรีดีหรือไม่ ถ้าไม่มีอาจารย์ปรีดี ทำสำเร็จได้หรือไม่ ทำไมได้ ท่านปรีดีเวลาหนึ่นท่านเป็นผู้สำเร็จฯด้วย สำคัญเหลือเกิน ท่านติดต่ออังกฤษ อเมริกาโดยตรง เสนีย์เข้ามาเกี่ยวหน่อย

แล้วคุณเสนีย์ทำดี ๆ แล้วคุณจำกัด พลางกรจะไม่ตาย แต่คุณเสนีย์สนใจ
แต่ตัวเอง ลงไปถกนักเรียนไทยดู กระทั้งเอกสารลิธิ์เรื่องเหล่าเรื่องอะไร
แกก็ยังไม่ยอมให้นักเรียน แกเข้าของแกไว้เอง แกเป็นคนซึ่งแอบ เป็นคนที่
ไม่กว้างเลย และเป็นคนที่ไม่มีเวลาให้กับคนอื่น

**เรื่องเสรีไทยที่ซื้อจำกัด พลางกร ที่ถูกส่งไปเมืองจีนแล้วอาจารย์เสนีย์
ปราโมชบอกไม่รู้จัก**

เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ เป็นเรื่องที่อาจารย์บริดลส์งไปเมืองจีนจริง
เรื่องมันขับข้อนมาก ถ้ามาพูดตอนนี้มันจะไขว่ใจ มีคนสงสัยว่าจีนจะ^{จะ}
ขอบฟ้าอะไรต่าง ๆ แต่อนนึกพิสูจน์ไม่ได้ พูดกันไปก็ทะเลกันเปล่า ๆ
แต่ที่ท่านไปด้วยประเทคโนโลยี ที่จริงเรื่องนี้พูดกันตรงไปตรงมาแล้วเขามีมี
เอกสารเปิดเผย แล้วคุณที่นั่นเขายังอยู่ เป็นใหญ่เป็นโต เป็นหัวหน้าพรรคราช
ใหญ่เวลานี้ ท่านบริดลส์ต่อให้เข้าไปคนแรก ที่เขาก็อ้างว่าเขารักชาติ แต่เขาก็
ไม่ไป ที่ให้เข้าไป เพราะมันมีประโยชน์ เพราะหัวหน้าเสรีไทยในอเมริกา
เป็นหมื่นราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เขายังอ้างว่ารักชาติ แต่เขารักชาติโดยทำ
เฉพาะสิ่งที่เขาก็จะได้หน้า นี่มันเสี่ยงชีวิต คุณจำกัดแกก็ไป แกเป็นคนใจนัก^{ใจ}
เงย มีวิชาความรู้ไม่น้อยกว่าคึกฤทธิ์ แกก็เสียสละไป แล้วไปก็ไม่ใช่ไปง่าย
การยกไปส่งกันที่ชายแดน ข้ามไปเมืองลาว จากลาวข้ามไปญวน จากญวน
ก็จะทะลุเข้าไปทางยานอย ต้องหาทางเข้าเมืองจีนเอง เรื่องมันมีให้ฟัง

ภาพที่ออกมากันในขบวนเสรีไทย อាជารย์เสนีย์จะเด่นมาก

อ้าว ธรรมชาติคุณเรียนที่เค้าจะต้องยกย่องเสนีย์เรื่องเสรีไทย
การเปลี่ยนแปลงนึกไปยกย่องเจ้าคุณพหล พระยานโน เข้าพยาภัณฑ์
ภาพอกจากประวัติศาสตร์พระราชนิรันดร์ พระประวัติศาสตร์ไทยเป็น

ประวัติศาสตร์ของอธรรม หลวงประดิษฐ์แกอยู่ฝ่ายธรรมะ ผม.องก์เดบໂດ
มาด้วยการเกลี้ยดหลวงประดิษฐ์ เพราเวว่าประวัติศาสตร์ไทยมอมเม้าให้
เห็นว่าประชาธิปไตยเป็นของเลา ราชอาธิปไตยเป็นของดี หลวงประดิษฐ์
ท่านอยู่ฝ่ายประชาธิปไตย คุณเสนีย์น้อยอยู่ฝ่ายราชอาธิปไตย เขาเป็นหม่อม
ราชวงศ์ ประชาธิปัตย์นีก็อยู่ฝ่ายราชอาธิปไตยไม่ได้อยู่ฝ่ายประชาธิปไตย
แล้วเวลาเนี้ทั้งหมดได้อสัพรคนี ทหารอะไรนีมีแนวโน้มที่จะกลับไปหาราช
ธิปไตย

ดูระบบโรงเรียน แม้แต่ระบบหนังสือพิมพ์ก็ปกครองระบบ
ราชอาธิปไตยทั้งนั้น ข้างบนลั่งลงมา มีฟังเสียงผู้น้อยหรือเปล่า หลวงประ^๑
ดิษฐ์แกต้องการอึกอย่างหนึ่งครับ เพราจะนั้นเขาก็ไม่อายกมีคนอย่างแก
ประเด็นมันอยู่ตรงนี้ คือเข้าต้องการจะลบออกจากประวัติศาสตร์ อะไรที่
เข้าปฏิเสธไม่ได้ก็บอกว่าnidเดียว การแก้สนธิสัญญาสิทธิสภาพนักกา^๒
ณาเขตครั้งสุดท้ายท่านเป็นคนทำแต่ไปยกย่องฟรานซิสบีแชร์ บีแชร์ต่อ^๓
ต้านประเทศไทยอย่างหนักเลย ต่อต้านครั้งสุดท้ายไม่ให้มีประชาธิปไตย
เสนอพระปักเกล้าฯ แล้วเราก็เชื่อฟรัง แล้วเมื่อสมัยหลวงประดิษฐ์ที่ท่าน^๔
เล่าให้ฟัง ท่านร่างกฎหมายขัดผลประโยชน์อเมริกันบีแชร์ไว้ ในฐานะที่
ปรึกษาระหว่างประเทศ แล้วเราก็ยกย่อง มีถนนกัลยาณไมตรี บีแชร์ อยู่^๕
ข้างกระกรุงต่างประเทศ เราก็ช่วยยกย่องคนเหล่านี้เพราะเข้าเป็นประ^๖
โยชน์กับชนชั้นปกครอง

เรื่องที่จีนขอเข้ามาปลดอาวุธญี่ปุ่นในเมืองไทย

อันนี้จริงที่เดียว เพราเงินถังส่งจำกัดไปเจรจา เจียง ไคเชค ถัง^๗
ต้องติดต่อกับอเมริกา ที่จำกัดถูกฝ่าเพราเหตุนี้ ถ้าจีนเข้ามาเมืองไทยจะ^๘
เป็นเกาหลีเห็นอ เกาหลีได้ ตอนนีก็ยังอยู่ กองพล ๙๗ ก็ยังอยู่ ตอนแรก

ก็ไม่ยอม ตอนหลังก็รับอุกมา นี่เป็นบุญคุณสำคัญ แต่ก็พยายามไม่นีกถึงกัน ถ้าไม่มีท่าน กรณีก็ไม่สำเร็จ

อย่างให้อาจารย์พุดเรื่องกรณีสวรรคตให้ประชาชนเข้าใจอาจารย์ปริศ อย่างถูกต้อง

จะเข้าใจอาจารย์ปริศง่ายนิดเดียว ความมั่นมองในกรณีสวรรคต นี่ ในฐานะที่เคยถูกกล่าวหาว่าลอบปลงพระชนม์หรือเกี่ยวข้อง ไม่มีใครรับ มันเป็นไปไม่ได้ เพราะเรื่องนี้มีใครกล่าวหาท่าน ท่านฟ้องมาทุกศาล แล้ว ท่านชนะหมด ท่านมีหลักฐานยืนยันชัดเจน ซึ่งศาลย่อมไม่เข้าห้องท่านแน่ ๆ ถ้าท่านผิด แต่ความผิดของท่านในกรณีสวรรคตนั้นเป็น เพราะท่านปกป้อง ไม่ให้เลี้ยพระราชเกียรติยศ แล้วความปกป้องของท่าน อันนี้มีคนมาใช้เป็นหานามมากที่มอกท่านเอง มีผู้เอกสารความหวังดีของท่าน มากลายท่าน

ท่านถูกขอร้องให้ปกป้องหรือ?

ขอร้อง พระราชชนนีมากขอเองเลย มากอ่าวไม่มีใครจะช่วยได้ นอกจากท่านนายกรัฐมนตรี ตอนนั้นท่านปริศกำลังจะคืนดีกับราชวงศ์ เพราคณาราชภูมิทุกหัวแยกราชสมบัติมาจากพวากเจ้า เชิญพระเจ้าอยู่หัวกลับมา เชิญเสด็จกรมขุนชัยนาทออกจากคุก ถวายพระยศกรมขุนคืน กรมขุนชัยนาทก็เตรียมเป็นผู้สำเร็จราชการ ในหลวงจะเสด็จฯต่างประเทศ อีก ๔ วันข้างหน้า มันเป็นเรื่องที่กำลังจะดีกันหมด แล้วมาเกิดเรื่อง สารคดีที่ต้องพยายามช่วยกัน ถ้าทำตามประมวลกฎหมายก็ต้องแตกต่าง กันอีก ฝ่ายหนึ่งใช้วินิติศาสตร์ อีกฝ่ายหนึ่งใช้วิธีรัฐศาสตร์ แต่ฝ่ายรัฐศาสตร์ไปแพ้อภิยิศาตร์

แล้วอย่างเรื่องเด้าโครงเศรษฐกิจของท่านปรีดี อาจารย์ได้ศึกษาหรือเปล่า ก็ศึกษา เด้าโครงเศรษฐกิจนั่น คุณต้องมองย้อนกลับไปมันตั้งท้าสิบปีแล้ว แล้วเวลานั้นท่านอายุสามสิบกว่า คนอายุเท่านั้นคิดได้ขนาดนั้น ผมว่าเป็นอัจฉริยะ ผมยอมรับว่าที่แรกอ่านผมไม่เห็นด้วยกับท่าน เพราะว่าจุดยืนเราต่างกัน เพราะว่าผมไม่เคยสัมผัสถกความยากไร้อย่างจริงจัง และการศึกษาของผมนี่ เรียนหนังสือมาจากอีกแห่งหนึ่ง ผมไม่เห็นด้วยกับท่าน แต่มาระยะเวลาสิบปีหลังนี้ ผมได้มารู้สัมผัสด้วยความยากไร้ ทั้ง ๆ ที่ผมไม่เคยยากไร้อะไร คุณดูบ้านช่องผมเป็นยังไง แต่เห็นว่าจำเป็นที่เราจะต้องอยู่ฝ่ายคนยากไร้ ผมเห็นว่าท่านปรีดีท่านทำเพื่อคนยากไร้มาตลอด

เพราะฉะนั้นเด้าโครงเศรษฐกิจของท่านสำคัญมาก มันไม่ใช่เอกสารวิเศษมหัศจรรย์ แต่มันเป็นเด้าโครง ถ้าผิดอ้วว่าเด้าโครงนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง ห้าสิบปีมาแล้ว ผมว่าเมืองไทยจะเป็นแบบอย่างใน การพัฒนาของโลก ชาวสลัมของเราจะได้มีกินอยู่ดีมากขึ้น จะไม่ยากไร้เหมือนทุกวันนี้ มีสิทธิมีเสียงเสมอมาให้กับชนชั้นปักษรของบังชานชั้นปักษรของมหาลoka ลงไม่ได้ เงินร้อยบาทจะมาซื้อเสียงไม่ได้ ถึงแม้ว่าเด้าโครงเศรษฐกิจนี้จะล้มไปแพ้ไป แต่มันก็มีผลให้เกิดสภาพัฒนาเศรษฐกิจขึ้น สภาพัฒนาเศรษฐกิจก็เกิด เพราะท่านปรีดี ธนาคารชาติก็เกิด เพราะท่านปรีดี หลายต่อหลายเรื่องที่เกิด เพราะท่าน

อย่างในปัจจุบันเด้าโครงเศรษฐกิจของท่านปรีดียังใช้ได้อยู่หรือไม่

หลักการใหญ่ใช้ได้อยู่ครับ แต่ว่าหลักการย่อยต้องเปลี่ยนแปลง มันเกิดมาครึ่งศตวรรษแล้วนี่ แต่หลักการใหญ่ของท่านมีว่า ราชภูมิทุกคนต้องมีงานทำ ราชภูมิทุกคนจะต้องมีศักดิ์มีศรี รัฐจะต้องเอื้ออาทรต่อ ราชภูมิส่วนใหญ่ หากจัดการตามหลักการอย่างแท้จริง ปัญหาเรื่องสลัมก็

จะหมดไป ปัญหาโสเกนีไปหากินต่างแดนก็จะหมดไป แรงงานที่ไปขายต่างประเทศอย่างไม่มีศักดิ์ศรีก็จะหมดไป นี้เป็นเรื่องพื้นฐานที่สำคัญมาก

แต่พื้นฐานอันนี้ ชนชั้นปักษ์ของเวลานี้ปฏิเสธ เอาเมือปิดตาเลยที่เดียว คุณไปถกามเข้าเรื่องโสเกนี เขาจะไม่รับเลยที่เดียว เขานอกกว่ามันิดหน่อย ตัวเลขมันออกมา เวลาโน้มีพระอยู่ในประเทศไทยสองแสนห้า แต่เรามีโสเกนีห้าแสน คุณลองคิดซิว่า เมืองพุทธศาสนาเป็นยังไง เด็กของเราที่อายุต่ำกว่า ๑๖ กว่า ๖๐ เปอร์เซนต์เป็นโรคขาดอาหาร มันน่าตกใจมั้ย แต่ชนชั้นปักษ์ของไม่ได้สนใจ เขาสนใจแต่เรื่องจตุรพรรค เรื่องเด็กฝึกเรื่องสถาบันศักดิ์สิทธิ์ เรื่องพิธีกรรม เดียวจะใส่เกรียนญี่ใส่ตรา เดียวจะอะไรต่ออะไรกัน จะไปเมืองนอกกัน รับแขกเมืองกัน

นายปรีดี ที่ข้าพเจ้ารู้จัก

๑

ข้าพเจ้าเคยเขียนถึงบุคคลต่าง ๆ ที่รู้จักมาหลายท่านหลายคนแล้ว
ทั้งพระทั้งเจ้าตลอดจนขุนนางและไพร์ บางทีก็พิมพ์เป็นเล่มเอกสารได้
เลย เช่น พระธรรมเจดีย์ พระผู้ใหญ่ที่ไม่กะล่อน และ นายป่วยฯ ผู้ใหญ่ที่
ไม่กะล่อน เป็นต้น แม้จะรวมข้อเขียนนั้น ๆ เข้าเป็นเล่มแล้วก็มี คือ ผู้
ใหญ่ที่ข้าพเจ้ารู้จัก : ทั้งที่กะล่อนและไม่กะล่อน คือรวมตั้งแต่กรมหมื่น
พิทยาภรณ์ พฤฒิยักษ์ ม.จ.จังจิตราโนม ดิศกุล พระยาอนุมานราชธน ไป

จนถึง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่การเขียนนั้นๆ ไม่สู้ยาก เป็นแต่ระบายความในใจอกรมาประกอบกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏแก่ข้าพเจ้าอย่างอัตโนมัติ (ขอใช้ภาษาสมัยใหม่หน่อย) กล่าวคือเมื่อฉันทากติดเพียงใด ก็บรรยายไปตามนั้น โดยที่ท่านนั้นๆ ข้าพเจ้ามักจะรู้จักค่อนข้างมาก และแม้แต่ละท่านจะเป็นบุคคลสำคัญ แต่ก็ไม่ใช้ขั้นยอดเยี่ยมถึงระดับรัฐบุรุษผู้มีลัทธิปัญญา สักซึ่งเลือกเลิก และไม่เป็นเป้าแห่งความรักความชังของมหาชนเท่าไรนัก ถึงผู้อ่านจะมีทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลเหล่านั้นต่างๆ กัน แต่จะเห็นเป็นด้านๆ ดังที่มักมีทัศนคติเกี่ยวกับนายปรีดิ พนมยงค์นั้น ย่อมไม่มีใครเหียบได้

ใช่แต่เท่านั้น ข้าพเจ้าเอง แม้จะมีทัศนคติเกี่ยวกับบุคคลนั้น ๆ อย่างเปลี่ยนแปลงไปตามกาล แต่ก็ไม่เคยถึงขนาดเปลี่ยนอย่างขั้นพื้นฐาน ดังกรณีที่เกี่ยวกับนายปรีดิ พนมยงค์ ซึ่งเกือบจะเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนทัศนคติจากหน้ามือเป็นหลังมือ หรือจากของที่คัวเป็นหมาย โดยการเปลี่ยนความคิดเห็นเช่นนี้ใช่ว่าจะทำได้ง่าย และข้าพเจ้าเชื่อว่าหมายเป็นจำนวนไม่น้อยหาได้มีความคิดแปรเปลี่ยนไปดังข้าพเจ้าไม่ จังได้ แต่ว่าจะใช้ข้อเขียนขึ้นนี้คงจะมีประโยชน์บ้าง ในการช่วยเปลี่ยนทัศนคติให้แก่ผู้ที่รักความเป็นธรรม ให้รู้จักถอดแวนด์มาสามแวนน้ำ หรือไม่ ต้องใช้เครื่องช่วยสายตาເօາເລຍ หากกล้ามองไปยังข้อเท็จจริงอย่างสุจริต ยุติธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เพื่อทิ้งมิจฉาทิฐิเสียโดยหันมาสماบทานลัม มากิฐีแทน

ข้าพเจ้าเองนั้น เดิมมิจฉาทิฐิเกี่ยวกับนายปรีดิ พนมยงค์อย่างถาวรสู่ญี่ ๒ ข้อ คือ (๑) เรื่องประชาธิปไตย และ (๒) เรื่องกรณีสวรรคต ส่วนลัมมาทิฐิเกี่ยวกับท่านนั้น คือ การกอบกู้เอกสารของท่านในฐานผู้นำ งานการเสรีไทย ซึ่งถึงอย่างไรข้าพเจ้าก็ให้คะแนนท่านเต็มอิ่มตลอดเวลา

และรำลึกนึกถึงบุญคุณท่านอยู่เสมอ แต่เมื่อจากที่รู้ส่องข้อแรกทำให้เกิดความบดบังความเห็นผิดเป็นชอบในข้อสุดท้ายอันสำคัญยิ่งนี้เสียมิใช่น้อย ยิ่งท่านเคยเขียนหนังสือจอมตีข้าพเจ้ามาอย่างหนักหน่วงด้วยแล้ว ข้าพเจ้าก็เลยแสดงความสามาหารoward โว้ด้ตอบกลับไปอย่างไม่ลดละ หลังจากนั้น อีกหลายปีข้าพเจ้าจึงเห็นโภษของตัวเอง จนต้องกราบขออภัยจากท่าน โดยที่ท่านไม่แต่กรุณายกโภษให้เท่านั้น หากท่านเองก็ “รู้สึกตนว่ามีความผิดพลาด ที่ได้ใช้เรื่องไม่เหมาะสมในการโต้ตอบข้อเขียนของคุณ จึงขออภัยคุณไว้ในที่นี้ด้วย” ทั้งนี้นับว่าท่านเป็นสุภาพบุรุษพุทธบริษัทโดยแท้ ที่แท้คุณเล็ก ๆ อย่างข้าพเจ้าท่านยังไห้เกียรติถึงเพียงนี้

จึงเป็นภาระหนักที่ของข้าพเจ้าในอันที่จะต้องเผยแพร่ข้อเท็จจริงถึงทัศนคติของตนเองที่มีเกี่ยวกับท่าน ตั้งแต่เริ่มรับอิทธิพลทางด้านลบมากันกลายเป็นบาก ตลอดจนการแหวกว่ายออกจากการกระแสสาธารแห่งความมีดบอด มาสู่แสงสว่างทางปัญญา ทั้งนี้เพื่อประกอบการพิจารณาของสาธุชน

การที่ผู้อ่านจะรู้ชึ้นถึงองค์ติของข้าพเจ้าเกี่ยวกับประเทศไทย จำต้องรู้ถึงภูมิหลังเกี่ยวกับคนอย่างข้าพเจ้าเสียก่อน กล่าวคือ ข้าพเจ้าเกิดอยู่ในสกุลชนชั้นกลาง เป็นไทยเชื้อสายจีน ที่ตั้งกรุงอยู่ทางกรุงธนบุรีมาหลายชั่วคน โดยที่ในสกุลของเรามีคราสนิจเรื่องการบ้านการเมืองเอาโดย เรารสในการค้า (มานุรุ่นปู่) ห้าไม้ก็ทำงานกับห้างฝรั่งกันเป็นพื้น (นี่ในรุ่นพ่อ) ที่รับราชการ (ในรุ่นพ่อ) ก็เป็นเพียงชั้นผู้น้อย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือพวกเรามีส่วนงานชั้นรัฐ หากสนใจการรักษาสถานะเดิมของบ้านเมืองไว้ ใช่แต่เท่านั้น ผู้หลักผู้ใหญ่ของเรางานคนยังเคยได้รับพระมหากรุณาจากองค์พระมหากษัตริย์และคุณเคยกับเจ้านายหลายพระองค์ เป็นเหตุให้เราชื่นชมพระบารมีที่พำดพิงมาถึงเกียรติยศเกียรติศักดิ์ที่เราได้รับ โดยที่ลึก ๆ ลงไปแล้ว เราอย่อมเห็นว่าราชภูรีโดยทั่ว ๆ ไปนั้นโง่เขลาเบา บัญญา ที่เข้าใจพระราษฎร์ไม่รู้จักใช้เงิน ทั้งยังชอบอยู่กัน

อีกด้วย ถ้าขยันขันแข็งและรู้จักเก็บออมโดยน้ำมาน้ำทุนให้ถูกทางเสียแล้ว ก็อาจร่าเริ่มได้ดังบรรพบุรุษของเรางานท่านที่มีเสื่อผืนหมอนใบมาจาก เมืองจีน ยังเป็นเจ้าสัวกันได้ เป็นเหตุให้ลูกหลานของท่านเป็นคุณหลวง คุณพระกันตาม ๆ ไป เราไม่เคยพิจารณา กันเลยว่าวงศ์ตระกูลของเราที่ร่าเริ่มขึ้นมาなん เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบชาวไร่ชาวนาไทย ตลอดจนกรรมกรจีนเพียงใดหรือหาไม่ แม้ตอนที่เรามีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ในทางโภคทรัพย์ เราไปพึงบุญอยู่ได้ร่วมคงฝรั่งกันด้วยนั้น เราก็ไม่เห็นเป็นข้อเสีย หายอันใดเลย

เมื่อถึงคราวที่เราเสื่อมลาภลง จนถึงกับแทบท้อลงล้มละลาย เรา ก็ไม่เคยโทษระบบเศรษฐกิจและการเมือง หากเห็นเป็นความอับโชค วาระนาและความฉ้อฉล ตลอดจนความไม่สมรรถนะของชนชั้นนำในวงศ์ สกุลของเรา ก็คงต่างหาก เมื่อเราเป็นเศรษฐีมีทรัพย์ เรามีของถวายเจ้า นาวยอย่างไม่อั้น ครั้นรายอุบัญบลง ไปขอพึงพระบารมี ก็ทรงเรียกดอก เปี้ยอย่างแรง ห้าไม่ก็ปฏิเสธการภูมิปีบไปเลย แต่เรากลับไม่เห็นเป็นการ แบปลประหลาดที่ทรงประพฤติปฏิบัติกันเช่นนั้น

เมื่อก่อนช้าพเจ้าเกิด ในปลายรัชกาลที่ ๗ ได้มีการวิพากษ์ วิจารณ์เจ้านายกันหนาญ ซึ่งที่จริงเริ่มมาแต่รัชกาลที่ ๖ แล้ว แม้ในหมู่ชนชั้นอย่างเรา ๆ แต่ก็เห็นกันว่า องค์พระมหาภัตตริย์เป็นเลิศ และเจ้า นายชั้นผู้ใหญ่ยังเป็นหลักของแผ่นดินอยู่ แม้เพียงพวงกุญแจอย่างสกุล อมاتยกุลที่ถูกถอดออกจากตำแหน่งเพียงไม่กี่คนในรัชกาลที่ ๕ และก่อนหน้านั้น เรายังเห็นกันว่า พวากันเป็นพวากบฏเสียแล้ว ทั้งนี้ เพราะพวาก หัวก้าวหน้าในสกุลถังกล่าวต้องการความเปลี่ยนแปลงเกินหน้าสถานภาพ ในเวลานั้น ๆ ไปเท่านั้นเอง โดยที่เราไม่รู้ถึงความชัดแย้งระหว่างสกุล บุนนาคกับอมاتยกุล และเราไม่รู้ว่าในหลวงรัชกาลที่ ๕ เอง และรัชกาล

หลัง ๆ มา ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์มาแล้ว หากจำเพาะในแวดวงของบ้าน
ขุนนางชั้นสูงหรือรั้ววังของเจ้านายเท่านั้น สำหรับคนอย่างเรา ๆ พวกรกฏ
ร.ศ. ๑๓๐ ย่อมเป็นคนเลวร้ายอย่างไม่ต้องสงสัย

ด้วยภูมิหลังดังกล่าวมา คนในแวดวงแห่งชนชั้นอันขัพเจ้าถือ
ปฏิสันธ์มา ย่อมไม่ตื่นเต้นยินดีอะไรกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ
วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ เพราะถ้าพวgnี้ทำไม่สำเร็จหาก็ต้องรับ
ชะตากรรมดังพวกร.ศ. ๑๓๐ หรือเลวร้ายกว่านั้นด้วยซ้ำ แม้บิดาข้าพเจ้า
จะมีเพื่อนที่ร่วมก่อการอยู่ในคณะราษฎรด้วยหลายคนก็ตาม เช่น นายดิเรก
ชัยนาม นายชุม วีระไวยะ และ นายบรรจง ศรีจุรูญ เป็นต้น โดยที่บิดา
ข้าพเจ้าเคราะพนับถือความซื่อสัตย์และความสามารถของท่านเหล่านั้น
แต่บิดาก็รังเกียจ “พวกรกฏการแจงเรือจั่ง” ซึ่งติดทางคณะราษฎรเข้าไป
ได้ดีบ้าได้ดีจนมีหน้ามีตาในวงราชการและรัฐวิสาหกิจ แต่พวgnี้ บางทียัง
กอบโกยอย่างทุจริตเสียอีกด้วย โดยที่อย่างน้อยนายห้างผรั่งได้ตั้งมาตร
ฐานทางด้านจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพไว้ให้คนไทยนับถือเขาได้ ว่าเขามีจริต
โดยที่เขารับเงินเดือนสูงกว่าพวกรกฏเท่า และมีลิทธิ์กลับไปเยี่ยมบ้านได้
โดยอภิสิทธิ์ต่าง ๆ ชนิดที่เราไม่เห็นเป็นข้อเสียหายใด ๆ ด้วยซ้ำไป แม้ที่
สุดจนเมื่อข้าพเจ้าเติบใหญ่แล้ว ตอนโอนกิจการจากผรั่งมาเป็นของไทย
(ในขั้นบริหารชั้นสูง) และ (ในระดับต่ำลงมา) เมื่อให้ไทยยานทำหน้าที่
แทนแรก เรายังกลัวความทุจริตต่าง ๆ กันเลย แสดงว่าเราดูถูกคนของเรา
กันมากอย่างน่าเสียใจยิ่ง

ทางด้านต่อต้านผู้ก่อการนั้น ลูกพี่ลูกน้องของบิดาข้าพเจ้าคน
หนึ่งก็ถูกกล่าวหาว่าร่วมอยู่ในขบวนการกบฏบารเดชด้วย แล้วจะให้พวกร
เป็นมิตรกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวกระไรได้ ใช่แต่เท่า
นั้นประชาธิปไตยที่ว่าย่อมไม่ใช่พำนักที่จะเกื้อหนุนชนชั้นกลางในเมือง

กรุงอย่างพากเราแต่ประการใด ถึงจะมีงานด้านเทคโนโลยีเป็นของใหม่ เรายังเห็นคนเก่า ๆ อันมีชื่อเสียงเสียมาแต่รัชกาลที่ ๖ มาเป็นนายกเทศมนตรี และยังไม่เห็นว่าจะมีอะไรดีขึ้นได้ทันใจเรา

ยิ่งเมื่อคณะรัฐบาลโนปกรณ์นิติธาดา ขัดกันเรื่องเด้าโครงเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์มนูธรรมด้วยแล้ว ฝ่ายหัวหน้ารัฐบาลย่อมใช้วิธีจอมตัวของสมุดปกเหลืองเล่นน้ำ จนท่านผู้นั้นต้องถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์อย่างกล้าย แล้วยุกเนรเทศโดยทางอ้อมให้ไปอยู่ฝรั่งเศส เอาเลย ทั้งหมดนี้ย่อมเป็นเหตุให้ชนชั้นอย่างเรารู้ มีความหวาดระแวงในตัวหลวงประดิษฐ์มนูธรรมยิ่งนัก ยิ่งได้อ่านพระราชกระแสในสมุดปกขาว ที่ทรงตอบโต้ด้วยแล้ว สรักขาปลาทะในพระบารมี ย่อมเป็นเหตุให้เรารู้ ในฝ่ายสถานะเดิมอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะในแวดวงของวัฒนธรรมไทย ในหมู่ชนชั้นกลางวรรณะเวส เขาไม่ได้ตัดสินกันที่ตัวเนื้อหาสาระทางสติปัญญา แต่เขาดูว่าใครพูดอะไร เขียนอะไร ถ้าคนสูงส่งเขียนหรือพูดย่อมชวนเชือชวนฟังยิ่งกว่าขุนนางหรือประชาชนคนธรรมดาก็แม้ว่าผู้นั้นจะเป็นมั้นสมองของคณะราษฎรจนได้เป็นรัฐมนตรีแล้วก็ตาม ยิ่งพระราชบันทึกซึ่ไปในทางที่หลวงประดิษฐ์มีความคิดเป็นคอมมิวนิสต์ ชนิดที่จะมารับทรัพย์สมบัติของพากเราด้วยแล้ว พากเรานี่ใหญ่ ซึ่งไม่ได้อ่านสมุดปกเหลือง แม้สมุดปกขาวก็อ่านจำเพาะที่หนังสือพิมพ์ฝ่ายอนุรักษ์นิยมตัดตอนพระราชวิจารณ์มาลงพิมพ์ ยิ่งทำให้ภาพและความคิดของหลวงประดิษฐ์ฯ น่าเกลียดน่ากลัวยิ่งขึ้น

ภูมิหลังทั้งหมดนี้มีอิทธิพลมาจนข้าพเจ้าเกิด (ในปลายปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง) และจำความได้ จริงอยู่ เวลาหนึ่น ๘.๙.๖๗ ไว้ยากร วรรรถ ได้ออก ประชาชาติ รายวัน และต่อมาได้ทรงเข้าไปเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลพหลพลพยุหเสนา

โดยที่ ประชาชนิ สมบัติสนุนทัศนคติทางด้านประชาธิปไตย แต่พวกเราก็ มีอุดมการณ์เกี่ยวกับเจ้านายองค์นี้ จนเราเรื่องส่วนตัวเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ของท่านมาดำเนิน แล้วหัวใจท่านขาดความจงรักภักดีที่ทึ้งเจ้าไปเข้าหา พระ ทั้ง ๆ ที่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองพวงบ้านเรารำคาญเจ้ากัน แต่หลังจากบวรเดชแล้ว เรายังเห็นพระทัยเจ้านายกันมาก และหมั่นใส่ เจ้าที่ไปสอยบรมกับพวกผู้ก่อการทุกองค์ รวมทั้งพระองค์เจ้าอาทิตย์ กิพยาภา ที่เป็นประธานในคณะกรรมการจัดการแทนพระองค์ด้วย โดย ที่เมื่อประธานคณะกรรมการล้ำรัชกาล องค์ก่อนนั้นปลงพระชนม์พระองค์เอง เรายังลับ ษะสารท่าน โดยหารูปไม่ว่าทรงถูกบีบจากพวงเจ้าด้วยกันเองมิใช่น้อย

พวงบ้านเรานิยมชมชอบ น.ม.ส.ยิ่งกว่า ม.จ.วรรณฯ ทั้ง ๆ ที่ชายา ในกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์เป็นเชษฐาคนนี้ของเจ้าชายองค์หลัง และเจ้า ชายสององค์นี้ทรงถูก "กด" และ "กลั่นแกล้ง" มาในสมัยก่อนเปลี่ยนแปลง การปกครองทั้งคู่ โดยมีเสียงลือเสียงเล่าอ้างกันว่าคณะราชภูรเดย์ติดต่อ ผ่านเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ให้เชิญเสด็จ น.ม.ส. เข้าร่วมในคณะกรรมการ จัดการแทนพระองค์ด้วยข้าไป หากท่านปฏิเสธ เรายิ่งเห็นใน คุณธรรมอันมั่นคงของท่านยิ่งขึ้นไปอีก จะนั้นประมวลวัน ของพระองค์ ท่านจึงเป็นขวัญใจของพวงบ้านเรายิ่งกว่าประชาชนิ เป็นเหตุให้พวงเรา หันใจในการอนุรักษ์นิยมยิ่งกว่าเสริมนิยมอย่างไม่ต้องพึงสนใจ

เมื่อข้าพเจ้าเดิบโடชั้น ไปงานรัฐธรรมนูญ เห็นมีกิจการ มีตำรวจ ที่นิ่มฝ่าฟานรัฐธรรมนูญกันดังสิ่งคักดีลิกท์ เลยเข้าใจว่าประชาธิปไตย ต้องมีพานแวนฟ้า ไว้ให้ເຄารพบุชา เป็นสระที่ลีบต่อจากชาติ ศาลาฯ พระมหากรหัตธิร์ พระบรมยาการทั่วไปในบ้านในโรงเรียน ไม่เห็นมี ความเป็นประชาธิปไตย ครูก็สอนอย่างเผด็จการ ทั้งบ้านเมืองก็มีแนวโน้ม

ไปในทางเชือผู้นำชาติพันภัยยิ่งขึ้นทุกที มียุวชนทหารเข้ามาเพ่นพ่านในระบบการศึกษา มีการตั้งศาลพิเศษ เอาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนครอย่างร.ก.ณ เนื่อง ตลาดลักษณ์ไปประหารชีวิต กีสุดจนจับกรรมชุมชนชัยนาทเรนทร และชุมชนางข้าราชการเก่า ๆ สมัยราชธิปไตยกันไม่ใช่น้อย เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเข้าข้างท่านเหล่านั้นมาแต่แรก และมีโอกาสสรุจักท่านนั้น ๆ กันเมื่อโต เช่น ม.จ.สิทธิพร กฤดากร พระยาครัวภัยพัฒน์ พระยาเสนาสังคม พระยาสุรพันธ์เสนี หลวงมหาสิทธิโวหาร และนายไถง สุวรรณทัต จึงดีนเด็นกับท่านนั้น ๆ กันนัก

ทั้งหมดนี้ เราเข้าใจว่าเป็นประชาธิปไตย หรืออย่างน้อยโรงเรียนและกรมโฆษณาการกีสอนเราเช่นนั้น แม้เราจะเป็นเด็ก เราก็เริ่มมีปฏิกริยาต่อประชาธิปไตยมาแต่วัยแรกเริ่ม จริงอยู่ เราจะโกรธนายปรีดีไม่ได้ในเรื่องนี้ เพราะตัวเลวร้ายอันเห็นได้ชัดคือจอมพล ป.พิบูลสงคราม หลวงพรหมโยธี และหลวงวิจิตรวาทการ แต่ก็มีเสียงครหานินทากันหนาหูว่า ถ้าไม่มีนายปรีดี พนมยงค์เสียแล้ว เราคงกินอยู่กันอย่างผาสุกในระบบเดิม ภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตย ถึงเจ้านายจะทรงไว้ซึ่งพระเดชก ทรงพระคุณ ถึงในหลวงจะอยู่เหนือราษฎร กับบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังขอให้ดูไปที่รัชกาลที่ ๕ ที่ ๕ เป็นตัวอย่าง แม้รัชกาลที่ ๖ เราก็เชื่อกันว่าทรงถูกทางให้มีประชาธิปไตยโดยผ่านดุสิตธานี ทั้งคณะราษฎรเรองกี้ก่ายองพระองค์ท่าน โดยพยายามกดรัชกาลที่ ๗ ไว้ โดยที่เรากลับเห็นไปว่า พระมหากษัตริย์ยอมจะพระราชทานรัฐธรรมนูญแน่ ดังพระปักเกล้าได้ทรงประกาศชัดแล้วที่สหรัฐอเมริกา หากพากล่าวการฯ มาซึ่งสุก่อนห้าม โดยหวังประโยชน์เพื่อพวงตนเองยิ่งกว่าเพื่อผลเมืองสยาม

เวลานั้นเจ้านายกำลังตกอับ ถ้าไม่ถูกจับ ก็ต้องเนรเทศพระองค์ เองไปอยู่ต่างประเทศกันเป็นแท้ ๆ โดยที่คณะราษฎร แม้จะแตกเป็น

ฝ่ายทหารฝ่ายพลเรือน ฝ่ายเด็ดจการและฝ่ายเสรีนิยม แต่คนนอก ๆ อย่างพวกเราย่อมไม่มีทางที่จะเข้าใจอะไรได้ ก็เลยเห็นเป็นปลาช่องเดียว กันไปหมด จึงอดเสียไม่ได้ที่จะลงสารเจ้านายและข้าราชการเก่าที่ถูกออก จากราชการ โดยอดเสียไม่ได้ที่จะหมั่นไส้ผู้มีบุญหนักคัดิใหญ่สมัยใหม่ อันได้แก่พวกคณะราษฎรนั้นเอง โดยที่หลายต่อหลายคนทำตนเป็นเจ้า ยศwangปารุสก์ วังสวนกุหลาบ วังบางขุนพรหม มาดังเป็นของตน แล้วภาย หลังยังมีการจัดสรรงปั้นแบ่งที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ออกจำหน่าย ขายแลกให้พวกกันอย่างถูก ๆ อีกด้วย แล้วจะให้เราเข้าข้างฝ่ายไหนกันเล่า

ใช่แต่เท่านั้น เมื่อแรกรุ่นดรุณวัย ข้าพเจ้าไปบัวชนรอยยั่งราوا ๆ ปีครึ่ง ได้ไปสัมผัสบรรยายกาศอนุรักษ์นิยมยิ่งกว่าสมัยอยู่บ้านเสียอีก เพราะพวกที่มาวัดนั้น นอกจากพวกเศรษฐีมีทรัพย์แล้ว ยังมีเจ้านายและ ข้าราชการชั้นสูงจากสมัยราชธานีปั้นโดยอีกมิใช่น้อย ทั้งนี้เพราเจ้าคุณ อาจารย์ท่านเป็นโหรชั้นเอกของเมืองไทย เจ้าคุณอาจารย์ได้รับยกย่องท่าน นั้น ๆ ดังแต่ท่าน “ถูกดุน” เพื่อให้ระบบราชการเข้าสู่ดุลยภาพมาแต่ก่อน เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว แต่ท่านเหล่านี้กลับจะรักภักดีมั่นคง (หรือ ตอนถูกดุนออกใหม่ ๆ จะไม่จงรักภักดีนักก็ได้ แต่มาถึงช่วงนี้ กว่า ทศวรรษล่วงไปแล้ว) โดยมีพวกที่ถูกออกจากราชการเพราะการเปลี่ยน แปลงเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ สมทบทกับพวกที่ถูกข้อหาบغوคราวต่าง ๆ มา เพิ่มเข้าข้าพเจ้าย่อมได้บรรยายกาศแห่งคักดินาและอนุรักษ์นิยมอย่างเต็มตัว พวกนี้ไม่มีครอนิยมชุมชนนายปรีดิ พนมยงค์เลย

ครั้นเมื่อนายคง ภัยวงศ์ได้กันกับนายปรีดิ พนมยงค์ด้วยแล้ว พวกอนุรักษ์นิยมเหล่านี้ย่อมถือหางฝ่ายพระคpaceชาอิปัตย์อย่างไม่ต้องสงสัย ยี่งนายปรีดิ พนมยงค์มาเป็นนายกรัฐมนตรีเอง ถึงจะลาออกจากไปแล้ว รัฐ บาลยังคงนาวาสวัสดิ์นั้นก็ถือกันว่าอยู่ในอาณัติของนายปรีดินั้นแล บุคคล

เหล่านี้ย่อมโฉมตัวเป็นตัวเกจิอาจารย์อย่างไม่ต้องสงสัย ดังจะเห็นได้ว่าผู้แทนราชภูมิจากกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ ล้วนเป็นคนของพระคริปต์ทั้งสิ้น ยิ่งนายไถ สุวรรณทัต ถูกขว้างระเบิดจนขาขาดไปหนึ่งข้าง ยิ่งเป็นชักจิของพวกเรากันยิ่งนัก ก็ ฯ ที่พระคริปต์วิวาทกันเองอย่างน่าบัดสี เราก็ไม่สนใจ ดังกรณีที่ส่งทั้งนายไถและนายสอ เสือนบตรให้สูญกันเองที่ฝั่งธนบุรีของเรานับเป็นตัวอย่าง

ที่ร้ายยิ่งกว่านี้ ก็ตรงที่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๙ นั้น ไม่ว่าเนื้อหาสาระจะเป็นประชาริปไตยยิ่งขึ้นกว่าฉบับ ๒๔๗๕ เพียงใดก็ตามแต่พวกเรางานกันเห็นว่า นายปรีดิใช้ตัวบทกฎหมาย เอาชนะคุณค่าฝ่ายตรงกันข้ามอยู่เสมอ เพราะเราไม่รู้ซึ่งถึงชัยชนะของพระราชนูญ โดยเฉพาะก็จากภาคอีสาน จนมีพระคลังชีพเป็นแนวนำ แรกลับเห็นว่าพวกนี้เป็นบักหนานบักเสี่ยว ดังที่พวกเราเห็นพวกปักษ์ใต้เป็นตัวพรือหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นพวกโง่เชลาเบาปัญญา ถูกผู้แทนหลอกให้เลือกเข้ามาโดยเอาใจชอบเอารสัยไปแจกรหรือไปหลอกขายในราคากูก ฯ เราเห็นกันว่าผู้แทนของเราจากเมืองกรุงต่างหากจึงจะเป็นคนฉลาดและทรงไว้ซึ่งความสามารถ ทั้งบางคนยังมีชาติวุฒิอันสูงส่งอีกด้วย เช่นหมื่นอมราชวงศ์สองพี่น้องในสกุลปราโมช เป็นต้น

แม้นายวิลลส์ โอลสตันน์ จะเป็นคนมีความรู้ความสามารถ ก็เคยเป็นผู้บังคับบัญชาบิดาข้าพเจ้ามาเสียด้วยซ้ำ แต่เมื่อ "เหลววิลลส์" ไม่อาจสู้ "ตะบูควง" ได้แล้ว ในการเลือกตั้งทางผู้แทนนคร แต่ "อาจารย์" หรือ "ขรัวตาทำซ้าง" กลับหาทางให้ได้เป็นประธานพฤษฎิสภาขึ้นเช่นนี้ พวกเขาก็รุ่งยิ่อมถือว่าเราถูกตอบหน้าอย่างแรงหนักเอง แล้วจะให้พวกเรานิยมชมชอบนายปรีดิกระไรได้

เมื่อข้าพเจ้าออกจากรัฐบาลมาเรียนชั้นมัธยมศึกษา สองครั้งได้ สมบลงแล้ว ทุกครั้งที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคราชชาติปัตย์จะหาทาง กระหน่ำกระแทก “ชรัวตาทำซัง” เสมอ เพื่อลดเกียรติภูมิรัฐบาลจาก โภyle พาก็ต่อนที่นายปรีดิ พนมยงค์ยอมลงมาเป็นนายกรัฐมนตรี หลัง จากที่เป็นผู้ล้ำเริ่จราชการแทนพระองค์มาแล้ว ความข้อนี้พรรคราชชาติปัตย์อภัยให้ไม่ได้อีกเลย แม้เราจะไม่ได้ไปฟังคำปราศรัยหาเสียง แต่ ญาติของเราและผู้ใหญ่ของเราก็อาจมาเล่ากันอย่างสนุก โดยมักเห็นพ้อง ต้องตามว่าทศศิลป์ของพรรคร้ายค้านแทบทั้งสิ้น ประเด็นหลักที่รัฐบาลถูก ใจตีก็คือ (๑) ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนให้ได้ ทั้งนี้เพราะเงิน เพื่อจากปัญหาสังคม (๒) พรรคร้ายของนายปรีดิผูกขาดการเป็นรัฐบาล มาแต่โคนล้มจอมพล ป.พิบูลสังคมได้ ไม่ว่าจะรัฐบาลทวี บุญเกตุ หรือ แม้จันรัฐบาลเสนีย์ฯ คณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ก็คือนายปรีดิ หลังจากนี้ ปรีดิ ๑-๒-๓ อารง ๑-๒๔๖๔ฯ โดยนายปรีดิก็ดกันไม่ให้นายวงศ์กลับเข้า มากเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ เพราะว่าความริษยาความเป็นผู้นำของบุคคล ที่มี ซึ่งได้แสดงผ่านความสามารถแล้วตอนล้มจอมพลป. โดยที่เวลานั้นไม่มี ทางกลับรับภาระดังกล่าว อย่างน้อยนายวงศ์ก็จะอกกับชาวพะนังเช่นนั้น และเราเชื่อเขา กันอย่างสนิท นอกจากไปจากนี้แล้ว เรายังเห็นกันว่านายวงศ์ สามารถนำชาติชาติการเก่าๆ และเจ้านายที่มีผลงานมาแล้วในอดีต กลับมา ร่วมงานได้ยิ่งกว่านายปรีดิ ซึ่งมีแต่ชาติชาติการเก่าบางคน และเจ้านายที่ ยังคงใช้ โดยพากันนี้ยอมรับให้กับสมุนชาติของนายปรีดิกันหั้งสิ้น ใน ขณะที่รัฐบาลคงเปิดโอกาสให้กับนั้นๆ เป็นอิสระ ดำเนินนโยบายอย่าง ต่อสัญญา โดยที่ตอนนี้ (๓) รัฐบาลอารงฯ ถูกกล่าวหาในทางทุจริต ช่างหนาทุกที่ แม้บุคคลในคณะรัฐมนตรีก็ไม่ปฏิเสธคำกล่าวหาดัง นี้ ส่วน (๔) กรณีที่กหารคับแคนใจที่ถูกรัฐบาลผลเรือนบีบบังคับนั้น

พวกรำไม่มีทางล่วงรู้ເຄາເລຍ

ໃຫ້ແຕ່ເກຳນັ້ນ ເມື່ອມາຄົງຕອນນີ້ ປູາດີ ຈະ ແລະ ຄຽງ ຈະ ຂອງເຮາຫລາຍ ຕ່ວ່າຫລາຍຄົນພາກັນບ່ນຄົດຄົງສມັຍເຊື່ອຜູ້ນໍາຫາດີພັນກັນອີກແລ້ວ ພາກັນ ພຸດວ່າສມັຍຈອມພລ ປ.ພິບູລສົງຄຣາມປກຄຣອງບ້ານເມືອນນັ້ນ ມີການກ່ອສ້າງ ດັນທນທາງໄປບ່າງປຸປາງແສນ ນ້ຳໄລໄຟສ່ວ່າງ ບັດນີ້ນ້ຳໄຟໄມ່ສະດວກ (ເພຣະຫລັງສົງຄຣາມ ໂຮງໄຟຟ້າຖຸກທໍາລາຍ ຈຶ່ງມີກະແສໄຟໄມ່ເພີຍພອ ກາຣ ປະປາກີ້ຊັດຂອງ) ທັ້ງດັນທນທາງກີ່ກຽດໂກຣມ (ເພຣະຮັບບາລກໍາລັງຕັ້ງຕັ້ງ ທັ້ງຈາກສົງຄຣາມໂລກ ແລະ ຂອງຈາກກາຍນອກກີ່ຍັງໄມ່ມີເຂົາມາ ເຈິນຕຣາກ ອັດຕັດ) ບ່ານຄົງກັບຄົດຄົງກາຣເຄຣພອງຫາດີ ດ ໂມງເຫຼົາ ດ ໂມງເຢັນ ວ່າເປັນ ຮະເບີຍບວນຍິ່ງທີ່ ພາກັນຄົດຄົງເຄື່ອງແບບຢູ່ວັນທີຫາວັນ ວ່າກໍາໄຫ້ເຍົາວັນ ເຮີຍບ້ອຍ ຖຸກຄົນຕັດພົມສັ້ນເໜີອັນກັນໜົດ ແຕ່ງຕັ້ງເໜີອັນກັນໜົດ ແນ້ຈະ ຮັງເກີຍຈາກກຸກບັງຄັບໃຫ້ຜູກເນັກໄທ ໃຫ້ຜູ້ທຸງໃສ່ໝາກແລະໃຫ້ເລີກກິນໝາກ ແຕ່ກລັບລົມຄວາມເປັນເຜີ້ດີຈາກເສີຍແກບສັ້ນ ເພຣະໜັ້ນກລາງທີ່ໄມ່ມີ ກິຈກຣມທາງກາຣເມືອງ ທີ່ໄມ່ທ່ວງເສຣັກພັ້ນພື້ນຖານໃນກາຣແສດງອອກ ຍ່ອມ ໄມ່ຕ້ອງກະທັບກັບອໍານາຈເທົ່າໃນນັກ ທີ່ແປລກກີ້ຄົວ ໂຮງເຮີຍຫ້າພເຈົ້ານັ້ນ ເປັນ ຂອງພວກຄຣີສົດັ່ງຝົງເຄສ ຊຶ່ງເຄຍຖຸກຈອມພລປ.ເນຣເກສບາທຫວົງຫາດີນັ້ນໄປ ໃນສມັຍສົງຄຣາມອິນໂດຈິນ ແລະ ເຄຍບັງຄັບໃຫ້ຄົນຄົວຄຣີສົດັ່ງມາຄືອພຸຖອ ເສີຍດ້ວຍໜ້າ ແຕ່ຄຽງຄຣີສົດັ່ງຂອງຫ້າພເຈົ້າຍັງຫວົງກລັບໄປຄົດຄົງຈອມເຜີ້ດີຈາກ ອ່າຍ່ານັ້ນໄດ້ມີຢີຕ້ອງເອີ່ຄົງພຣະມາເຄຣະ ໂດຍເນັພາກີ່ທໍາງວັດເບົງຈົມບົດຕົກ ແລະ ວັດສາມພຣະຍາ ຊຶ່ງພວໃຈຮບບຣາຫາອີປິໄຕຍໜ້ອຮບບແຜີ້ຈາກກິ່ງກວ່າ ຮະບບປະຫາອີປິໄຕຍອ່າງແນ່ນອນ ແນ້ເຈົ້າວ່າລັກໜັ້ງ ໂ ໃນເວລານັ້ນ ຈະເປັນ ສັ້ນໝານຕຣີຕາມພຣະຣາຊບ້ານຢູ່ຕິກາຣປກຄຣອງຄະະສົງທີ່ມີຮູບແບບເປັນປະ-ຫາອີປິໄຕຍກວ່າທີ່ແລ້ວ ຈະ ມາກີຕາມ ນິການເຮືອນນີ້ສອນໃຫ້ຮູ້ວ່າ ຄຽງແລະພຣະ ຊຶ່ງມີອີກອີພລທາງດ້ານປຸກບັນກັນຄົດຂອງຜູ້ຄົນ ຄ້າຍູ້ໃນແວດວງຂອງໜັ້ນ

กลางหรือขึ้นสูงแล้ว ย่อมเป็นไปในทางอนุรักษ์สถานะเดิมและนิยมรัฐบาล
เผด็จการยิ่งกว่าประชาธิปไตย

ด้วยเหตุนี้ เมื่อจอมพลป. กับจอมพลผิน ชุณหะวัน ทำรัฐ
ประหารขึ้น เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๘๐ พากเรจิงไม่เห็นเป็น
อนันตริยกรรมแต่อย่างใด เพราะคนจะรู้ประหารฉลาดพอที่จะ (๑) นำ
เอารัฐประชารัฐปัตย์มาใช้เพื่ออ้างว่าสนับสนุนประชาธิปไตย เพราะรู้
ว่าพรรคนี้ โดยเฉพาะตัวหัวหน้าพรรค เป็นที่นิยมชอบในหมู่มหาชน
คนเมืองกรุง และเป็นศัตรูคู่อาหาดทางการเมืองกับนายปรีด พนมยงค์
(๒) นำเอกสารถล่มรัฐเป็นเหตุทำลายล้างนายปรีดและพวก โดยพรรค
ประชาธิปัตย์เชื่อหรือสมยอมที่จะทำลายฝ่ายตรงข้าม แม้หัวหน้าพรรคจะ
เป็นเพื่อนน้าสาบานมาด้วยกันแต่กากก่อน เราก็ไม่เห็นกันว่าเข้าเป็นคน
ระบัดลัตต์ย์ เพราะเขายกเครื่องระบัดลัตต์ย์มาแล้วสมัยเมื่อยังเคยคืบค้น
พิพัฒน์ลัตต์ยามาแต่เก่าก่อน โดยเรากลับเห็นว่าเขานำจากมิจฉาชีวี คืน
เข้าสู่สัมมาทิฐิในทางยีดองค์พระมหาภัตติย์เป็นส่วนสำหรับเรื่องกรณี
ถล่มรัฐ ข้าพเจ้าจะกล่าวโดยพิสดารเป็นต่างหากออกไปในภายหลัง
(๓) นำเอาคุณค่าของวัฒนธรรมเดิม โดยเฉพาะในทางพระราชพิธีของ
ราชธิปไตย กลับมาใช้เพื่อความชอบธรรม โดยอ้างว่าพิธีกรรมเหล่านี้
ถูกคนจะรู้ภาพหัวก้าวหน้าทำลายไป เช่นให้มีการกราบถวายบังคม
กันอีกແนยนยืนเคารพ และมีการคืนดีกับผู้หลักผู้ใหญ่ในสมัยราชธิปไตย
เพื่อผนึกกำลังต่อต้านนายปรีดและพวก เช่น ให้มีการเชิญพระบรมอัญ
รักกลที่ ๗ เสด็จนิวัติพระนครพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
ให้มีการถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์รพินิต
ที่พระเมรุมาศท้องสนามหลวง ต่อท้ายงานพระบรมศพ และเชิญเสด็จ
พระองค์เจ้าบวรเดชกลับคืนเข้าสู่พระนคร หลังจากที่ทรงลี้ภัยการเมืองไป

แต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ เป็นต้น (๕) ที่เข้าประการให้เราเชื่อคือท่านนั้นซื่อมือ
สะอาด จอมพลผินถึงกับร้องให้ที่เห็นการโกรกเกิดขึ้นในวงการรัฐบาล ทั้ง
ท่าทางยังใช้อำนาจเด็ดขาดราคาน้ำแข็งเปล่า ก่ายเตียว โอลีเยง ได้ใน
บัดดลอีกด้วย โดยที่ราคาของพากนี้ขึ้นพรวด ๆ ตามมาในภายหลัง และ
จอมพลผินก็ร่าร้ายอย่างมหาศาล ตลอดจนบริษัทบริหารของเข้าด้วย แต่
ในช่วงแรกนั้นเรียังไม่เห็นลายของเข้า

นอกไปจากนี้แล้ว คงจะรู้ประหารและรัฐบาลพระครูประชาธิปัตย์
ยังร่วมกันกำจัดซื่อเสียงเกียรติคุณของนายปรีดีและพระครูพากในทุก ๆ ทาง
ที่สุดจนกรรมตำรวจนได้ใช้วิธีอันป่าเถื่อนทำทารุณกับนักการเมืองชั้นนำ
ของพระคลาส庇เป็นจำนวนไม่น้อย พากเรชาวดกรุงก็ไม่ตื่นตัวกันเพียงพอ
 เพราะเราไม่รู้จักนักการเมืองเหล่านั้น เราไม่เห็นความสำคัญของเข้าใน
ภาคอีสาน ทั้งเรียังเชื่อข่าวลือที่ชนชั้นปักษ์รองปล่อยออกไปอย่างกว้าง
ขวางอีกด้วย ว่าคนพากนี้ทุจริตคิดมิชอบ ทั้งนี้เพราะเรามันใจแต่เรื่องของ
เรชาวดบางกอกหรือความกินดือญดีของชนชั้นเราเท่านั้นเอง

เราเป็นเด็กชั้นหลัง เราจะรู้ได้อย่างไรว่าพระยาครรภิศาลาวานันด์
เป็นคัตรุคู่อาณาจักรมากับนายปรีดี ที่นายคงนำเขามาใช้เพื่อประโยชน์ทาง
การเมืองของเข้า เพื่อโน่นล้างเพื่อนน้ำมิตรเดิม ยิ่งพระยาครรภิศาลาวานันด์
มาหาเจ้าคุณอาจารย์ที่วัดเป็นประจำ โดยมาเข้าเติมนายปรีดีและพากอยู่
เสมอ แล้วเราหรือจะไม่เชื่อเจ้าคุณพระยาอุดตปลดทูลดลงกระทรวง
การต่างประเทศที่หนุ่มที่สุดในเวลานั้น ซึ่งได้ดีเพระความรู้ความสามารถ
แห่งความเป็นนักเรียนอังกฤษ โดยไม่มีชาติวุฒิเกี่ยวข้อง กระไรได้ ต่อ
ภายหลังข้าพเจ้าเติบโตขึ้น ได้เรียนรู้จากผู้ร่วมงานกับท่านผู้นี้อย่างใกล้ชิด
โดยเฉพาะกิจทางสภากาชาด จึงรู้ว่าท่านปราศจากความสามารถในการ

บริหาร และขาดจิริยธรรมหลักในการตัดสินใจเสียด้วย ยิ่งตอนท่านยอม
ผลสถาณะจากองค์มนตรี ลงมาเป็นสมุนรับใช้ผิดจิการสกุษด์ ธนาเรชด์
ด้วยแล้ว ยิ่งเห็นจุดยืนของท่านอย่างเด่นชัดว่า ผู้ที่รับพระบรมราชโองการ
ให้ร่างรัฐธรรมนูญในรัชกาลที่ ๗ มีจิตสำนึกต่อด้านประชาธิปไตยเพียงใด
จะกี่ร้ายยิ่งกว่านั้นก็ทรงที่จะมองผลสกุษด์ไม่เห็นคุณค่าของบุคคลผู้นี้ ถึง
กับเคยเอ็ดเอ่าต่อหน้าสาธารณะแล้ว โดยเห็นว่าคุณสมบัติของท่านด้อยกว่า
หลวงวิจิตรวาทการด้วยประการทั้งปวงอีกด้วย

ว่าจำเพาะตัวข้าพเจ้าเอง แม้เมื่อเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา ได้เรียน
ทางนังสือจากหอพระสมุดมาอ่านอยู่อย่างซະมักเขมัน เช่น สารสนเทศฯ
ซึ่งเพิ่งเริ่มมีพิมพ์เป็นเล่มแรกในงานศพพระยาโนนปกรณ์นิติธาดา โดยที่
สมัยนั้นตลาดหนังสือก็อุดมไปด้วยเรื่องราวยิ่งยอร์อย่างสมัยเจ้าโดยโญนความ
ผิดต่าง ๆ ไปให้คณะราชภูร หนังสือของ "ไทยน้อย" "นายหนาวย" ฯลฯ
ถ้านสรรเสริญเจ้าฟ้าประชาธิปก ราชันย์ผู้นี้ราช และพระองค์เจ้าบวรเดช
ยังบุคคลเช่นพระยาคราภัยพิพัฒผู้เขียนเรื่องผันร้ายของข้าพเจ้า ออกมา
ในชั่วโมงนี้อีกด้วย แม้ตัวร้ายในเรื่องจะเป็นพิบูลลงความและอดุลเดชจารัส
ยิ่งกว่าประดิษฐ์มนูธรรม แต่แทบทุกเล่มก็อดเสียมิได้ที่จะให้คะแนนลบ
แก่ท่านผู้นั้นด้วย หากไม่ก็หาทางกระแหนะกระแทน เช่นโยงคดีนายภวต
ฤทธิ์เดช พ้องพระปากเกล้าฯว่าต้องได้รับความสนับสนุนหรือเห็นชอบจาก
ผู้ที่เขียนและลงการณ์ฉบับที่ ๑ โฉมดพระมหาภัตtriยองค์นั้น และเจ้านาย
ในพระราชวงศ์ อย่างไม่ต้องสงสัย

โดยที่รัฐบาลคง อภัยวงศ์ ภายหลังรัฐประหาร ได้มีขุนนางเก่า
เข้าร่วมด้วย และมีที่ทำว่าจะสามารถมาก หาก "ถูกใจ" ออกราไปเสียก่อน
หากจังผันหวานกันว่าท่านผู้บริสุทธิ์ยุติธรรมในสมัยราชธิปไตยเหล่านี้ ถ้า
ไม่โอกาสคงปักครองบ้านเมืองได้ดีกว่าพวกคณะราชภูรเป็นแน่แท้ เพราะ

อย่างน้อยหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ทิ้งอุดมการณ์ ๒๔๗๕ ไปแล้ว
ทั้งนี้ย่อมเป็นเหตุให้คนอย่างข้าพเจ้านิยมชมชอบระบบอภิรัฐมนตรี
องค์มนตรี และวุฒิสภา ซึ่งพระมหากษัตริย์ หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระ
องค์มักเลือกสรรท่านพระน้ำพระยาสุรุลัยรามกลันเข้ามาเป็นทนายกันอีก
โดยทิ้งพวกรู้ก่อการไปเก็บหมวดสิน แล้วจะไม่ให้เรานิยมชมชอบรัฐ
ธรรมนูญฉบับ ๒๔๙๒ ยิ่งกว่าฉบับ ๒๔๘๙ กระไรได้ โดยที่ฉบับดังตุนนั้น
ถึงแม้เราจะรังเกียจ แต่ก็เห็นว่าเป็นการเหมาะสมแล้วละกระมัง ที่รัฐ
ธรรมนูญฉบับนี้ออกมา ปลดอำนาจพวกรที่เป็นคณะราษฎรไปเสียได้
 เพราะข้าพเจ้ารำคาญมานานแล้วที่วันที่ ๒๔ มิถุนายนกล้ายามาเป็นวันชาติ
 และคณะราษฎรก็ปกครองแผ่นดินมาถึง ๑๕ ปีแล้ว แต่ชีวิตอย่างเรา ๆ ก็
 ไม่เห็นมีอะไรดีซักนิด โดยเราผ่านหวานกันไปว่าประชาธิปไตยใช้เวลาเพียง ๑๕
 ปีก็พอ และเราริบดูให้กัวงไกลอกอกไปถึงผลได้ในชนบท ถึงลิทธิเสรีภาพ
 ของมวลชน ที่แปรสภาพจากความเป็นไฟร์ฟ้าข้างแผ่นดินมาเป็นราษฎร คือ^๑
 เจ้าของประเทศ ที่อย่างน้อยก็มีลิทธิส่งผู้แทนของตนเข้ามายังรัฐสภาหรือ
 สภาผู้แทนราษฎร โดยที่เข้าสามารถทำหน้าที่ของเขารอย่างสมควรหรือไม่
 เพียงใดเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

คนที่ไม่รู้จักแยกแยะประเดิ้นหลักประเดิ้นย่อย ไม่รู้จักหลักการ
 อุดมการณ์ว่าแตกต่างไปจากการมองมาโดยวิธีโฆษณาชวนเชื่อ ไม่แสวง
 เห็นเนื้อหาที่เป็นสาระหรือแก่นว่าต่างไปจากเปลือกกระพี้ที่อ้างว่าเป็นประ
 ชาติเป็นตน ย่อมยากที่จะเลื่อมใสระบบการปกครองโดยวิธีนี้ได้

แม้จะมีพลพิบูลย์จะจีรัฐบาลគุวงศ์ออกไปแล้ว แต่ก็ฉลาดในการ
 รักษาโครงสร้างอย่างวิธีการของพรรคราชประชาธิปัตย์ และวุฒิสภาไว้ ให้
 เห็นว่าเขานิยมชมชอบระบบก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๖
 เสียช้า (โดยเขาริบชื่อผู้แทนพรรคร่วม) มาเป็นพวกรเขายังชืนทุกที รวม

ทั้งผู้แทนพระองค์ประชาริบัตย์ด้วย) ที่จริง ประเพณีก้มลงกราบถวายบังคม พระราชนิธิถวายพระเพลิง ตลอดจนงานบรมราชภิไชย ฯลฯ ล้วนเกิด จากน้ำมือรัฐบาลพิบูลสังคม หรือของพัวครรภุประหารทั้งสิ้น ใช่แต่เท่า นั้นเขายังเชญเจ้านายและขุนนางเก่า ๆ ตลอดจนพวากปฎิกริยา เข้าอยู่ใน คณะกรรมการบริหารฯของเข้าด้วย เช่น พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย (ซึ่งทรงเก่งกล้า ทางการคลังอย่างที่หาตัวจับไม่ได้ในเวลานั้น) พระยาเทพหัสดินทร์ ซึ่ง เขายืนคนเอาเข้าคุกโดยให้จำไว้ตลอดชีวิต และสั่งประหารชีวิตลูกชาย ท่านมาแล้วถึง ๒ คน) และ น.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นต้น

ยิ่งอภิมหาอำนาจที่พวกเรานับถือมาแต่สมัยสังคมโอลิครัชท์ที่๙ หรือก่อนนั้น โดยเฉพาะก็อังกฤษและอเมริกา ก็ล้วนรับรองรัฐบาลอย่างนี้ โดยที่กรมประชาสัมพันธ์ (ซึ่งเปลี่ยนมาจากกรมโฆษณาการ) และหนังสือ พิมพ์ส่วนใหญ่ก็ให้การสนับสนุน (เพราะถ้าไม่สนับสนุน ก็ถูกจับกันเป็น ระลอก โดยถูกฟ่าตายกันเนื่อง ๆ ด้วย โดยที่เรากลับไปเกลียดแต่อธิบดี ผู้ คุรุyanท์เพียงคนเดียว โดยที่ยังคิดให้เป็นระบบไม่เป็นนั้นเอง) และ เราจะไม่ชอบพอรัฐบาลพิบูลสังคมกระไรได้ เพราะมีทั้งผู้สำเร็จราชการ องค์มนตรี วุฒิสมาชิก คอยคำอ่านอาจไว้ และให้ความรับรองอย่างถูก ต้องถ่องแท้อีกด้วย โดยที่ท่านเหล่านี้ส่วนมากเป็นตัวแทนมาจากสาย ราชอาคีบัติ ย่อมช่วยกระพือความคิดอนุรักษ์นิยมเดิมของเราให้เคราพ เลื่อนไส้รัฐบาลใหม่ออยู่่องเป็นธรรมชาติ

ด้วยเหตุฉนี จึงไม่เป็นการแปลกลประหลาดที่คนอย่างข้าพเจ้า จะเข้าห้องรัฐบาล เมื่อเกิดกบฏวังหลวง ตอนที่นายปรีดิ พนมยงค์และ พวากลับเข้ามาพยายามยึดอำนาจคืน โดยที่คนอย่างข้าพเจ้ายอมไม่มี ทางที่จะรู้ได้ว่า รัฐบาลพิบูลฯในเวลานั้นแต่งตั้งกันชั้นอย่างเป็นโน้มนา แทน

ไม่แตกต่างไปจากคราวประกาศสังคมโลกครั้งที่ ๒ นั้นเลย

แม้ฝ่ายนายปรีดิจะยึดวิทยุกระจายเสียงได้แล้ว ประกาศให้ นายดิเรก ชัยนาม เป็นนายกรัฐมนตรีเสียช้า โดยที่ท่านผู้นี้เคยมีบุญคุณมากับพวง Hera และข้าพเจ้าเคยรู้จักท่านเป็นส่วนตัวเสียด้วย แต่เราก็ยังเอาใจช่วยรัฐบาลเพื่อจัดการของพิบูลสังคม ทั้งนี้เพราะรัฐบาลเองก็มีวิทยุต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่ออยู่ต่างหาก และแพร่ขยายข่าวลือออกไปว่าถ้า นายปรีดิยืดอำนาจจัดตั้งได้ จะตั้งตัวเป็นประธานาธิบดี จะถ่วงประบรมศพลังแม่น้ำเจ้าพระยา โดยไม่มีการถวายพระเพลิง และจะมาเชื่อพระวงศ์ลงจนถึงขั้นมื่อมหลวง

ความบัดซบของข้าพเจ้าที่เชื่อรัฐบาลนั้น กว่าจะถอนตัวออกได้ ก็ต่อเมื่อเห็นความเลวร้ายของรัฐบาลพิบูลสังคมยิ่งขึ้นทุกทีในตอนหลังต่างหาก โดยเฉพาะก็ตอนที่เขาประกาศเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๗๙ โดยกลับไปใช้ฉบับ ๒๕๗๕ และยุบรัฐสภาลง ให้เห็นชาดุแท้แห่งความเป็นเผด็จการของเข้า จนคนที่เรานับถืออย่าง ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ปฏิเสธที่จะสมัครผู้แทนราชภูมิอาเจลย

การกระทำทั้งนี้ จอมพลป.ลงมือปฏิบัติการถอนที่พระเจ้าอยู่หัว เสด็จนิวัติพระราช ขณะที่ทรงลงเรือรับพระที่นั่งของไทยแล้วและจอดรออยู่ที่ในอ่าวไทยนี้เอง เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเห็นลัษณะของเขายิ่งชัดแจ้งว่าเขาราดความจริงกักตืออย่างแท้จริง แสดงว่าเขามิ่นพระบรมเดชานุภาพ ทำตนดังหนึ่งตั้งโดยหรือโฉนดอาเจลย (จอมพลถอน กิตติชจร ให้เชือกวันเมื่อบวิวัติตัวเองเมื่อ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๗๔ เพราะท่านไม่มีปัญญาคิดอะไรได้ใหม่ไปกว่าวิธีอันเรานอนอยู่เดียว) และการโกรกินของคณะรัฐประหารก็ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างที่ถ้าเอารัฐบาลถำรงนาวาสวัสดิ์มาเทียบเข้าแล้ว จะไม่ได้เศษส่วนในร้อยอาเจลย แม้รัฐบาลถำรงฯหรือที่

สุดจนรัฐบาลปรีดีฯจะมีการรุกรานเสรีภาพส่วนบุคคลอยู่บ้าง แต่เทียบกับรัฐบาลพิบูลย์สมัยนี้แล้ว เขาเลว ráยกว่ายิ่งนัก ไม่แต่เท่านั้น หากผิดและพิบูลเองล้วนเป็นบุคคลที่คนอย่างข้าพเจ้าท่านเขาไม่ได้อาレย ขนาดหลวงกาจส่งความที่ร่วมงานมากับเขา เขายังหักหลังกันอย่างเลือดเย็น โดยที่ตัวของเฝ้าก์หักหลังพิบูลและสฤทธิ์ และสฤทธิ์ก์หักหลังเฝ่าและพิบูล ทั้งหมดนี้แสดงว่าพวกนี้ขาดจริยธรรมในทุกข้อทุกกระทง เป็นที่ตั้งแห่งความนับถือไม่ได้อาเรย หากควรแซงด่ากันลงไปทุกขั้นตอน

จะอย่างไรก็ตาม จะจะต้องยอมรับว่าคนอย่างข้าพเจ้าเห็นชัดแล้วว่าคณะรัฐประหารทำลายประชาธิปไตย แต่ตัวเองก์หาได้นิยมชมชอบประชาธิปไตยไม่ ลึก ๆ ยังนึกว่า ถ้าถวายพระราชอำนาจคืนองค์พระมหาภัตtriย์ให้เป็นราชอาธิปไตยกันอีก คือทางออกของบ้านเมือง ที่จริงจะอมพลป.เงenk์เคยถึงกับพลังปากหลุดออกໄไปในหานองนั้น ยิ่งสยามรัฐและหนังสือพิมพ์ปฏิกริยาต่าง ๆ ล้วนมือทิพลแก่คนอย่างข้าพเจ้ากันมิใช่น้อย พวนนี้ใช้วิธีการทุกอย่างทุกประการที่จะทำลายนายปรีดีและคณะแล้วจะให้ข้าพเจ้านิยมชมชอบท่านผู้นั้นแลประชาธิปไตยตามแบบของท่านกระไรได้

เมื่อข้าพเจ้าออกໄไปเรียนหนังสืออยู่เมืองอังกฤษ ถึงจะได้เรียนกฎหมายรัฐธรรมนูญแต่ปีแรก แต่บรรยายการในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัยและในเนติบัณฑิตย์สถาลั่นเป็นไปในรูปแบบของศักดินา ของราชอาธิปไตย ยิ่งกว่าที่จะสนับสนุนประชาธิปไตยแทบทั้งสิ้น ทั้งยังไปได้จิตสำนึกที่ผิด ๆ มาด้วยว่า จำเพาะคนอังกฤษหรือเชื้อสายแองโกลแซกชันเท่านั้นจึงจะบริหารราชการแผ่นดินได้ตามแบบประชาธิปไตย แม้กระนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาของข้าพเจ้าที่มหาวิทยาลัยอังกฤษยังบอกໄว์ด้วยว่าที่อังกฤษยิ่งใหญ่ได้ เพราะพวກอภิชนປกครองด่างหาก เมื่ออังกฤษเป็นประชาธิปไตย

ยิ่งขึ้นเพียงใด อาณาจักรุดเฉลงเพียงนั้น ทั้งนี้ เพราะอภิสิทธิ์ชัน(aristocrats) เท่านั้นที่รู้จักให้ความยุติธรรม เพราะมีศักดิ์ศรีของชนชั้นสูง โดยได้รับการศึกษามาในเรื่องความชอบธรรมหรือความไม่ถูกแก้ไข(fairness) ที่จะเรียกร้องต้องการเสมอภาค ภารträรภาพและเสรีภาพนั้น เป็นความบ้าคลั่งของพวกฝรั่งเศส ซึ่งปกครองบ้านปักษ์ของเมืองของตนเองไม่ได้ ได้แต่ไปปกครองอาณาจักรที่โพ้นทะเลด้วยการเอาอย่างอังกฤษ โดยที่เวลา_nั้นอังกฤษมีรัฐบาลอนุรักษ์นิยมปกครองอยู่โดยตลอดแต่เชอร์ชล อีเดน จนแมกมิลเลน โดยที่ได้รับคำสั่งสอนมาแต่เด็กให้นับถือเชอร์ชล และอีเดนมาแล้วด้วย ในขณะที่รัฐบาลฝรั่งเศสวางานนั้นล้มแล้วล้มอีก แล้วจะให้คนอย่างข้าพเจ้าเลื่อมใสประชาธิปไตยกระไรได้

ใช่แต่เท่านั้น ข้าพเจ้ายังชอบใจอ่านงานเขียนของเอดมัน เบิร์ก ที่ต่อต้านการปฏิวัติฝรั่งเศสอยู่ด้วย โดยได้เขียนมาจากบทหลวงที่โรงเรียนอัลสัมชัญ อันเรียกวอลแทร์ รุสโซ โรลปีแอร์และคณะปรัชญาเมธิ ประชาธิปไตยในสมัยศตวรรษที่ ๑๙ ว่าพวกบ้าคลั่งนักศึกษาสามารถแล้วด้วย โดยที่เห็นกันว่ามาก็และเลนินเป็นผู้ทำชาตานี้ไปเลย โดยที่รัฐบาลพิบูลลงความก์ปลูกผิดคอมมิวนิสต์พร้อม ๆ กับโจมติประชาธิปไตยที่มีราชภูรเป็นใหญ่พร้อมกันไปด้วยในด้วย

ไม่แต่นักเรียนอังกฤษรุ่นข้าพเจ้าเท่านั้นที่มีทัศนคติโดยนัยลบเกี่ยวกับประชาธิปไตย แม้แนวบันทิตรุ่นแรกๆ ที่เคยถึงกับเป็นประธานรัฐสภาและผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ยังเคยประภาว่าการปกครองสมัยราชธิปไตยนั้น เจ้านายท่านปักษ์ของด้วยความร่วมมือของทุนนาห้ำราชการที่เป็นผู้ดี ส่วนระบบที่เรียกว่าประชาธิปไตยนั้น คือการปล่อยให้ไฟร์มารครองบ้านครองเมือง มันจะยุ่งเหยิงเหลือเกินจากความสุภาพราบรื่น

เมื่อข้าพเจ้ากลับมาจากประเทศอังกฤษแล้ว ผู้คนที่ข้าพเจ้าคบหาสมาคมก็ล้วนเป็นเจ้านายและขุนนางเก่า ๆ แก่ ๆ ห้าไม่ก็พวกที่เป็นใหญ่รักษณิยมแบบทั้งสิ้น ซึ่งรวมถึงนักเรียนอังกฤษโดยทั่ว ๆ ไปด้วย ทัพเจ้าไม่เคยพบหาสมาคมกับคนที่มีหัวก้าวหน้า ที่รักประชาธิปไตย ทัพเจ้าไม่เข้าใจว่าทำให้ผู้คนจึงไปติดคุกติดตะรางกัน ต่อภายหลังดูกองทัพเจ้าจึงเกิดภูมิปัญญาที่สูงขึ้น เพราะเห็นความฉ้อฉลของชนชั้นปักษ์ของมากขึ้น และเห็นว่าเจ้าก็ตัวเป็นคนเหมือนกัน ทั้งยังรู้จักพระรัชท์พระยามากขึ้น จึงเห็นว่าท่านเหล่านี้หลายคนเป็นคนดี หลายคนเป็นคนเลว โดยที่ส่วนมากมักดูถูกราษฎรด้วยกันทั้งนั้น

ข้าพเจ้าเข้าใจว่าประเดิ่นหลักอยู่ตรงนี้ ซึ่งแม้จะบดบังแล้ว ชนชั้นนำของเราก็ยังคงลงกันไม่ได้ ฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอ้างว่า尼ยมราชธิปไตย (แต่ไม่กล้าใช้คำนี้) หากอ้างว่า尼ยมยุทธ์ของสถาบันชาติ ศาสตร์ กษัตริย์ ต้องการให้ชนชั้นปักษ์ของหรืออภิสิทธิ์ชนปักษ์ของบ้านปักษ์ของเมือง โดยพยายามหาคนที่สามารถ บริสุทธิ์ยุติธรรมมาดำเนินงานด้านรัฐ แม้จะบกพร่องบ้าง ทางด้านความบริสุทธิ์ แต่ก็ใช้อำนาจเพื่อความมั่นคงของชาติหรือเพื่อภัยษาสถานะเดิมของระบบอภิชานไว้ได้ ย่อมถือได้ว่าบุคคลนั้น ๆ ควรเป็นประมุขในการดำเนินนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน ข้าพเจ้าเองอยู่ฝ่ายนี้ โดยไม่รู้ตัวมาเป็นเวลานาน ถ้าข้าพเจ้าไม่อยู่ฝ่ายนี้ คนอย่างข้าพเจ้าคงไม่นิยมชมชอบกับการที่นายสัญญา ธรรมศักดิ์ มาเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อเขาแสดงฝีมือว่าไร้สมรรถภาพแล้วต่างหาก ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า ความผิดพลาดไม่ได้อยู่ที่ตัวเขาเท่านั้น หากอยู่ที่การคัดเลือกสรรอาคนอย่างนี้มาปักษ์ของบ้านปักษ์ของเมืองต่างหาก เพราะนั่นคือ ราภฎานแห่งการดูถูก กษัตริย์ โดยถือว่าชนชั้นปักษ์ของเท่านั้นที่รู้จักเลือกสรรผู้ดำเนินงาน ค่านรัฐประศาสน์

จริงอยู่ ก่อนหน้านั้น ข้าพเจ้ารังเกียจคนอย่างสกุฑ์ ชนะรัชต์ มาแล้ว แต่ข้าพเจ้าเข้าใจว่า (๑) รังเกียจความเป็นเด็จการของเข้า (๒) รังเกียจวิถีชีวิตอันสกปรกโสมมและทุจริตคิดเบียดเบียนราชภูมิของเข้า (๓) รังเกียจวิธีการของทหารที่เข้ามาสร้างแกพลเรือน ซึ่งย้อนหลังกลับไปรังเกียจถึงคณะรัฐประหารด้วย หากคิดเข้าไปประมาณ๑ ทศวรรษเป็นอย่างน้อย (๔) รังเกียจวิธีแสวงหาความชอบธรรมของเข้าด้วยการหันเข้าหาสถาบันพระมหากษัตริย์ ยกย่องเจ้านายและขุนนางเก่า รวมทั้งใช้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเครื่องมือ(ซึ่งจะมีผลลัพธ์คุณเช่นเดียวกันแล้ว เมื่อไม่ได้ผลสมประสงค์) รับใช้ก่อโลภัยฟ้าไกให้ลิงกลัว (๕) รังเกียจวิธีการ "พัฒนา" ของเข้าที่ช่วยให้คนรวยรวยขึ้น คนจนจนลง โดยที่มีภารกิจงานอาจเข้ามาอิทธิพลเหนือรัฐบาลโดยผ่านทหารยิ่งขึ้นทุกที)

ต่อเมื่อถึงรัฐบาลลั่นถูญ่าและสถาบันม้าแล้วต่างหาก ที่ข้าพเจ้า จึงเกิดสติปัญญาขึ้นว่า ไม่ว่าจะใช้พิธีกรรมทำท่าว่ามีความชอบธรรมใด ๆ ใน การปกครอง ถ้าไม่ลงไปหาประชาภูมิโดยแท้จริง เพื่อให้เข้าได้ใช้ สิทธิของเข้าอย่างจริงจังแล้วใช้รัฐบาลนั้นๆ ไม่มีทางที่จะก้าวไปสู่ประชาธิปไตยได้ ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงรังเกียจรัฐบาล擅านทริย์ขึ้นไปอีก แม้ รัฐบาลพลเรือนทั้ง ๒ นี้ จะอ้างว่าไม่ได้โกงกินดั้งรัฐบาลสกุฑ์ แต่ก็สนับสนุนกิจการทางด้านเงินราชการลับ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของการคอร์ปชั่นนานาใหญ่ จะผิดกันก็แต่擅านทริย์ใช้อำนาจเด็ดขาดการเลวร้ายไปเสียยิ่งกว่าทหาร ในขณะที่ลั่นถูญามีอำนาจอันเป็นเด็จการ แต่ใช้วิธีรอมซ้อมให้เห็นว่าเป็น คนดีที่ทำผิดเป็นเท่านั้นเอง

กล่าวโดยสรุป ก็คือ ข้าพเจ้ามีความคิดทางด้านประชาธิปไตยที่ พัฒนามาต้า โดยไม่ได้อ้าด้วยการอ่านงานของนายบริต พนมยงค์ มาเลย์ ก็ ว่าได้ ถึงอ่านก็มีอดีต โดยไม่พยายามทำความเข้าใจ หากประสบ-

การสอนให้ตัวเองมา หลังจากที่ได้ประสบพบเห็นราชภูมิค่าด้วย เห็นความยากแค้นของเข้า เห็นความสามารถของเข้า อิ่งรู้ซึ้งถึงวัฒนธรรมพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน เข้าใจรูปแบบการปกครองของชาวบ้าน โดยไปทางสมัยโบราณ โดยไปทางพุทธประชัญญาว่าด้วยธรรมชาติเป็นอย่างไร และเข้าใจถึงความสำคัญของที่ตัวแก่น จึงเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยที่แท้จริงมากขึ้น โดยที่ได้เผชิญกับประสบการณ์และผู้คนกับเด็กจากการด้วยตนเอง ดังแต่ละมาย ก่อนอื่น กิตติชจร เรือมานะนันท์ กรณีย์ ภู่ฯ ยิ่งเห็นว่า การแก้ปัญหาของบ้านเมืองด้วยการแต่งตั้ง โดยเลือกออกกิลิทิชชั้นมาบริหารงานแผ่นดิน โดยเชื่อความสามารถและความบริสุทธิ์ดีธรรมของบุคคลนั้น เป็นไปไม่ได้เสียแล้ว ในว่าจะใช้สถาบันสูงส่งอันศักดิ์สิทธิ์มาเป็นแกนนำได้ จะใช้อำนาจทหารอันเกรียงไกรได้ และจะรังแกฝ่ายค้านคนต่างด้วยในระดับไหน ก็จะไม่มีทางพาประเทศชาติรอดพ้นคลื่นลมไปสู่สันติสุขได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จะถอยหลังเข้าคลองไปในทางที่รัฐบาลคนนั้นไม่ได้แล้ว ทั้งที่การถอยหรือคืนเข้าสู่บรมธรรมและย้อนหลังกลับไปสู่อดีตอย่างเข้าใจให้ถูกต้องถ่องแท้นั้นเป็นการสมควร แต่จะหวนกลับไปทางสมัยบ้านเมืองดีดังกรุงศรีอยุธยาสมัยแรก หรือสมัยแผ่นดินพระจุลจอมเกล้าฯ นั้น อย่าได้พึงหวัง เพราะในอดีตสมัยนั้น ก็มีความ Lewawayอยู่มีใช่น้อย หากเราครวญให้เห็นทั้งข้อเสียแล้วนำประยุกต์ใช้ โดยน้อมตนลงปรับใช้ราชภูมิ ไม่ใช่ดูถูกดูแคลนราชภูมิ ชนิดที่อ้างว่าพวงนั้นเป็นไฟร์ที่เริ่การศึกษา โดยเราสูงส่งกว่า

การคิดช่วยเหลือผู้ยากไร้จากจุดยืนของคนที่สูงส่งกว่า โดยยืนมีผลงานไปอีกทางให้พวงนั้นกระตือรือร้นขึ้นมา แต่พวงนั้นต้องห่างจากเรา ทั้งทางอำนาจและโภคทรัพย์ นับเป็นมิจฉาชีวิตร้าย เพราะเรามี เก็ความฟังเพื่อเห่อเหิมของเรา เราขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน เราไม่

อหังการมังการและหาดราวย กลัวสูญเสียอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง เรายังใช้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศัตรูทั้งไสยาสตรมอมเมาตัวเราเอง และผู้อื่น โดยใช้กลไกที่สถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่นับว่าเป็นอันตรายยิ่งนัก

ข้าพเจ้าเห็นว่าเวลานี้ คนที่คิดเช่นนี้ในหมู่ผู้ที่ถือตัวว่ามีการศึกษา ถือว่าเป็นอภิสิทธิ์ชนในสังคม มืออยู่เป็นจำนวนไม่ใช่น้อย หลายคนต้องการกลับไปสู่สัมยสุกชาติ ธนาเวชต์ หรือสมัยราชธิปไตยกันเลยทีเดียว ดังถ้อยคำที่พร่ำพรรณนาถึงสมัยราชธิปไตยนั้น ล้วนเป็นไปโดยนัยบวกอย่างปราศจากข้อวิจารณ์ใด ๆ ทั้งสิ้น แม้จะต้องยอมรับกันว่าสุกชาตินั้น เป็นโสดทุจริต แต่ก็คิดเห็นกันว่าคนอย่างนี้จำเป็นสำหรับความอยู่รอดของบ้านเมืองและสถาบันหลัก ในทางรักษาสถานะเดิมในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่จำต้องพูดกันถึงความสุจริตดิธรรมซึ่งพื้นฐาน หากพูดกันถึงความอยู่รอดของชนชั้นบน โดยไม่เคยเข้าใจถึงความยากแค้นและการถูกรังแกของชนชั้นล่าง ๆ ลงไปอย่างแท้จริง นึกเห็นกันเพียงว่าถ้าเกิดอุทกวัยวัวตัวภัย หรือเกิดโรคภัยไข้เจ็บ ก็เอาปัจจัยสีไปจากให้บ้าง เท่านั้นก็เป็นงานประชาสัมพันธ์เพียงพอแล้วสำหรับชนชั้นปีกของ โดยเข้าใจกันว่าประชาชนยังต้องการเป็นผู้นำเมือง เป็นไฟร์ฟ้าข้าแผ่นดิน หรือข้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ โดยที่เวลานี้เรามีบทามากครุ่นที่ใส่ก็อบปู๊กันเสียด้วย แล้วจะไม่ให้คนของเราราชภูมิที่เป็นเจ้าของประเทศอย่างเดียงบ่าเดียงไหหลักกับภารกิจสิทธิ์ชนต่าง ๆ บ้างจะหรือ

ประสิทธิภาพหรือความเด็ขาดของระบบเผด็จการนั้น เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นปีกของเท่านั้น โดยราชภูมิต่าด่า ๆ ต้องรับเรารับกรรมจากพิษภัย อันปราศจากขบวนการยุติธรรมและปราศจากสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษยชนอย่างไม่ต้องสงสัย ใครสนับสนุนทฤษฎีและการปฏิบัติเช่นนี้ มันจะเป็นมนุษย์ผู้มีธรรมประจำใจหาได้ไม่ หากเป็น

เพียงอุบมุษย์หรือรากษสในเรือนร่างของปุถุชนต่างหาก

ข้าพเจ้าเอง เมื่อรอดพ้นจากจินตนาการแห่งความคิดอันเป็นมิจฉาชีวิตรี เช่นว่านี้ออกไปได้แล้ว ยิ่งเห็นคุณค่าของแนวคิดอึฟ่ายหนึ่งซึ่งมีนายปรีดิ พนมยงค์เป็นผู้นำทัศนคิดดังกล่าวของกรุงสยาม โดยที่ก่านเป็นคนแรกที่ปลุกราษฎรให้ตื่นขึ้นด้วยแคลงการณ์ฉบับแรกของคณะราษฎร ก็ประภาศก้องขึ้นในเช้าตรุกของวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๑๙๗๕ คนเราเมื่อตื่นขึ้นแล้ว จะไม่มีวันหลับอึฟ หานไม่ในเหล่า กอ.ร.ม.น. จึงยังกำจัดผู้นำกรรมกรและผู้นำสิกรกันอยู่ตลอดมาเล่า

สำหรับเราผู้มีการศึกษาติดโดยทั่ว ๆ ไป หรือถือตัวว่าเป็นชนชั้นนำ ต้องอย่าเห่อเหิมในทางอัตนิยม หากต้องอุทิศชีวิตและการงานเพื่อรับใช้ราษฎรส่วนใหญ่ซึ่งยากไร้กว่าเรา ทั้งทางความรู้และความคิดตลอดจนความมั่นคงในชีวิต พร้อม ๆ กันนั้น เรายังต้องเรียนรู้จากการราชภารกิจเหล่านั้น เขายากความคิดของประชาชนคนส่วนใหญ่ที่เป็นกระแสลั่นหลังของชาติมาเป็นแก่นนำ เพื่อให้อำนาจสูงสุดในการปกครองบ้านปกครองเมืองมาจากเพาและกลับไปสู่เพา โดยระดมกำลังความสามารถจากทุกฝ่าย ให้มาร่วมมือกันเพื่อจุดมุ่งหมายอันนี้ ไม่ต้องโถมตักกัน ไม่ต้องเอาเปรียบเพร แม้ชุนทางเก่าใหม่ ก็ต้องร่วมมือกัน ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อผลดุงชาติ ศาสนา กษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ต้องมุ่งที่ความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และสันติธรรม ให้มีการเอารัดเอาเปรียบกันให้น้อยลง ให้หมดการกดขี่ขุ่ดริดไป และให้กำจัดความฟุ่งเพื่อเห่อเหิมให้หมดไป โดยใช้วิทยาศาสตร์อาชีวะ สิ่งศาสตร์ ใช้พุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น ๆ เป็นตัวหลัก ในการลดความเห็นแก่ตัว เพื่อบังเกิดความเอื้ออาทร มีเมตตากรุณาธรรมแก่กันและกัน เพื่อเป็นพลังในทางความสามัคคี โดยรักษาเอกสารและอธิปไตยไว้ อย่างที่ตัวเป็นกลางชนิดที่ไม่ยอมให้อภิมหาอำนาจใดเข้ามากล้ำกรายเรา

ได้ในทางใด ๆ และเราเองก็ไม่ต้องการเบียดเบี้ยนเพื่อนบ้านด้วยประการใด หากมีนา依法ไม่ตรีต่อกันและกัน ทั้งระดับราชภูมิและรัฐต่อรัฐ

ข้าพเจ้าเข้าใจว่ามีคือทัศนคติของนายปรีดิ พนมยงค์ ซึ่งท่านได้แสดงออกหั้งทางคำพูด ข้อเขียน และการกระทำ ตั้งแต่ก่อนมีอำนาจทางการเมือง และในสมัยที่บริหารบ้านเมือง จนปลายมาการไปจากอำนาจนั้น ๆ จริงอยู่ในสมัยเมื่อท่านควบคุมนโยบายแห่งรัฐอยู่เอง ท่านย่อมต้องพึงอึกมากหลาย ในการดำเนินงานด้านรัฐประศาสน์ ซึ่งย่อมต้องมีความผิดพลาดและอาการอันชาดตกพร่องด้วยมิใช่น้อย โดยท่านเองก็ยอมรับในระยะเวลาต่อมา แต่ท่านปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ยดิธรรม และด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตนเสมอมา

ที่ข้าพเจ้ากล่าวมานี้ ผู้ที่ตั้งตัวอยู่ในฝ่ายเด็ดจการ ที่ไม่มีธรรม เป็นอำนาจ ย่อมยกที่จะเห็นพ้องต้องด้วยได้ เพราะลึก ๆ ลงไป พวกนี้ ไม่เชื่อประชาธิปไตยที่แท้จริง ไม่เคารพนับถือราชภูมิ และไม่เชื่อในธรรมมนุภาพ หากเชื่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์มหัศจรรย์ทางไสยาสตร์ ทั้งวิถีชีวิตของเขากลับปลับสักปรกเกินกว่าที่จะเชื่อว่า นายปรีดิเป็นคนดีได้ถึงเพียงนี้ ใช่แต่เท่านั้นความคิดขั้นพื้นฐานทางด้านประชาธิปไตยของนายปรีดิที่มีแนวโน้มไปทางสังคมนิยมแบบเลรี ที่จะให้ราชภูมิเป็นใหญ่ ยังเป็นการทำลายอภิสิทธิ์ชน ที่ต้องการนำวิธีของเด็ดจการมาบริหารงานในระดับต่าง ๆ ทั้งทางห้างร้าน โรงเรียน และกรมกอง ตลอดจนภายในบ้านเรือนอีกด้วย โดยที่ครอเลยเล่าจะยอมรับว่าตนโน่เขลาเบาปัญญา ก็เลยต้องหาทางทำลายล้างนายปรีดิด้วยประการต่าง ๆ ก็เมื่อทางทำลายกันซึ่ง ๆ หน้าไม่ได้ จึงต้องใช้กรณีสวรรค์เป็นพาหนะ แม้นายปรีดิจะชนะความในศาลมาแล้วไม่รู้ว่ากีศาลต่อ กีศาล ที่ซึ่งให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนในเรื่องนี้ แต่

ผู้ที่แปดเปื้อนอยู่กับคดีนี้ หรือที่ใช้คดีนี้เป็นผลประโยชน์ทางการเมือง จังยังคงโงมตีซื่อเสียงเกียรติคุณของนายปรีดีอยู่อีกต่อไป แม้ท่านผู้นี้จะรายชื่นมูลว่างลับไปแล้วก็ตาม

เราต้องไม่ลืมว่าสัจจะย่ออมชนะอาลัย สุทธิอสุทธิปุจจุตต์ นี้ เป็นพระอมตัวจากพระบรมศาสดา ข้าพเจ้าจึงถือเป็นหน้าที่ที่ต้องเชียนถึงความข้อนี้ให้แพร่หลายออกไป เพราะข้าพเจ้าเองก็เคยตกอยู่ในท่ายแห่งความสงสัยดังกล่าว จนເօາชนะอคติข้อนี้ได้ จึงหวังใจว่าการนำประสบการณ์ของตนมาตีแผ่ จะช่วยคนมีดบอดที่รักความเป็นธรรม เช่น ข้าพเจ้าอีกเป็นจำนวนไม่น้อย ให้ได้เข้าใจถูกต้องถ่องแท้ เพื่อเกิดครรภဓาปลาภะในพระอมตัวจากแห่งตถาคตเจ้าดังกล่าวนั้นจะทั่วโลก

ต่อแต่นี้ไป ข้าพเจ้าจะขอเขียนถึงความคลื่นลายขยายตัวทาง
ความนึกคิดของข้าพเจ้าเกี่ยวกับกรณีสวรรคต ที่เริ่มจากความดรามีน มีด
ที่มีต่อนายปรีดี พนมยงค์ จนกลายเป็นความข่าวกระฉ่างและบริสุทธิ์ผุด
ผ่องของท่าน เป็นลำดับไป

กรณีสวรรคตนั้นเกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๙ แห่ง
ช่วงการเป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ ๖ ของนายปรีดี พนมยงค์

พวกเราที่เคยนิยมชมชอบนายปรีดีมาแต่ตอนที่ท่านเป็นผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ผู้สามารถก่อตั้งระบบการเสริมไทย จนนำอิสระอธิป
ไตยคืนมาให้ประเทศไทยได้ภายหลังสหภาพโซเวียตครั้งที่ ๖ เริ่มเกิดความ
แคลงใจในการที่ท่านรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาแต่ครั้งแรกแล้ว โดย
พวกเราเชื่อผู้แทนราษฎรพระคปรชาอิปติย์ของเราว่ายังสนับสนุน
ปรีดีมีแผนการโคนลังนายวงศ์ อภัยวงศ์ ซึ่งเป็นที่รักใคร่ชอบพอของมหา
ชนทุกชนชั้นในเมืองกรุง การที่นายวงศ์ต้องแพ้คะแนนเสียงในรัฐสภา

จนต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ เพราะถือกันว่า นายปรีดีอยู่เบื้องหลังร่างพระราชบัญญัติที่นายกองอินทร์ ภูริทัต ส.ส.พรรคสหซึ่งนำเสนอด้วยให้นายคงท่านนายปรีดีว่าถ้าเก่งจริง ก็ต้องลงมาแสดงเองอย่างกุนอำนวยจากอยู่เบื้องหลังรัฐบาลอิกต่อไปเลย

ข้อเท็จจริงจะเป็นเช่นนี้หรือไม่ ข้าพเจ้าไม่ทราบ ทราบแต่ว่า กระซิบ ๆ กันเช่นนี้ เป็นอันว่ามีเป็นครั้งแรกที่นายปรีดีเสียคะแนนนิยมจากคนอย่างเรา ๆ ที่เข้าใจบทบาทของนายปรีดีในการนำประเทศไทยให้หลุดพ้นจากความเป็นเมืองชั้น พากเราเห็นกันว่า ท่านชั้นไปสูงแล้ว ไม่น่าจะลดตนลงมาต่อ แล้วเมื่อท่านมาเป็นนายกรัฐมนตรี เรา ก็ไม่เห็นกันว่า ท่านทำได้ดีกว่าคนอื่น

โดยเฉพาะคนอย่างข้าพเจ้า ซึ่งมีทัศนคติในการลงเกี่ยวกับรัฐบาล มาเกือบจะโดยตลอดทุกรัฐบาล แม้ในเวลานี้จะอายุเพียง ๑๗ ปีเศษ แต่ก็ไม่เป็นเหตุให้นิยมชมชอบรัฐบาลปรีดี พนวยองค์แต่อย่างใด มิใช่ว่า บิดาจะชอบพออยู่กับรัฐมนตรีบางท่านด้วยซ้ำไป และข้าพเจ้าก็เคยไปพบประพุตจามากับบางท่านก่อนหน้านั้นแล้วด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ข้าพเจ้ามีแนวโน้มทางด้านอนาริปไตยมาแต่เยาว์วัย นิยมยกย่องผู้ที่สูญเสียอำนาจ ยิ่งกว่าผู้ที่มีอำนาจ รักความบริสุทธิ์ยุติธรรม ยิ่งกว่าการบริหารงานในระดับรัฐของบุคคลอื่นใด มิใช่ว่าเขานั้นจะเก่งกล้าสามารถถึงเพียงใด ก็ยากที่จะทำให้ราชภรัฐสามัญอย่างเรา ๆ เห็นได้ว่า เขายากดุณประโยชน์อะไรให้แก่รัฐและราชภรัฐ

ประกอบกับเหตุผลที่กล่าวมากก่อนแล้วเกี่ยวกับกำพิดของตน และการเติบโตมาจากการดูแลและโรงเรียน ตลอดจนแนวโน้มทางด้านการอ่านหนังสือและกระแสการเมืองในช่วงนั้น ย่อมเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเข้าช้าง พรรคประชาธิปัตย์อย่างสนใจ และเชื่อในความบริสุทธิ์ยุติธรรมของเขาด้วย

โดยเฉพาะก็ตอนที่เข้าเป็นฝ่ายค้าน ทั้งยังส่งสารเจ้านายทั้งหลายทั้งปวง ที่ถูกคณะราษฎรบดบังราชศอยู่ในเวลานั้น โดยที่ลีก ๆ ลงไปแล้ว ตัวเองก็นิยมระบบราชอาชีปไตย เพราะเกิดมาไม่ทันสมัยนั้น

ในวันสวรรคตนั้นเอง พังประการรัฐบาล ว่าเป็นเรื่องอุบัทชเหตุ แล้ว ดูมันไม่น่าจะเป็นไปได้เลย ที่แรกพวกเรานิบ้านก็ได้แต่เคราโศกเสียใจ ถึงร้องห่มร้องให้กันไปตาม ๆ เพราะบ้านเมืองชาดพระเจ้าอยู่หัวมานาน เพิ่งเสด็จกลับมาและกำลังจะจากไป แม้จะไม่ได้ทรงปักป้องอะไรให้คนอย่างเรา ๆ ก็ทรงเป็นสัญลักษณ์แห่งความร่วมเย็น เป็นสถาบันสูงสุดที่เชื่อมคนในชาติเข้าด้วยกัน ทั้งยังทรงกำลังหนุ่มแน่น โดยที่ทรงอาริอารอบแก่พสกนิกรโดยทั่วไปอีกด้วย

หลังจากนั้นไม่นานก็มีการตั้งกระทู้กันในรัฐสภา มีเสียงครหาลือกอกมาว่ารัฐบาลทำการไม่รอบคอบ ไม่มีการซั่นสูตรพระบรมคพให้ถูกต้องถ่องแท้ และพนักงานสภากาชาดพนบัดแผลที่พระราชทานด้วยตัวหากไปจากที่รัฐบาลประกาศอีกด้วย จนมีเสียงลือเสียงเล่าอ้างว่า หรือดีร้ายจะถูกกลบปลงพระชนม์ ทางไม่ก็ทรงปลงพระชนม์ชีพเอง ดังกรณีประธานคณะผู้สำเร็จราชการองค์แรกในรัชกาลพระองค์ท่าน

ไม่เข้าไม่นานหลังจากนั้น ก็มีการตะโกนกันในโรงภาพยนตร์ว่า ปรีดีเข้าในหลวง แม้จะมีการจับกุมคนผิด ซึ่งชัดทอดถึง นายเดียง ไซยกาล และ น.ร.ว.ศึกฤทธิ์ ปราโมช พระบรมราชอิปतย์ แต่คนอย่างเรา ๆ ที่เห็นพระบรมราชอิปัตย์เป็นขวัญใจประชาชน กลับเชื่อในคำตะโกนนั้นกันมากขึ้น เพราะแม้นายปรีดีจะพ้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปแล้ว รัฐบาลถวาย ถารงนาวาสวัสดิ์ ก็ถือกันว่าอยู่ภายใต้ฉาญนายปรีดินั้นเอง ยิ่งรัฐบาลถารงแก่ไขให้กระจາงไม่ได้ในเรื่องกรณีสวรรคต และแม้จะลาออกจากไปแล้ว ก็ตั้งกันเข้ามาใหม่ หนแล้วหนเล่า เราก็เลยเชื่อกันว่ารัฐบาลชุด

ต่างๆ เหล่านี้ผลัดเปลี่ยนเรียนกันเข้ามาภูมิอ่านجاจไว้ เพื่อปักปิดข้อเท็จจริงในเรื่องกรณีสวรรคตนั้นเอง โดยที่ระหว่างนี้ แม้จะมีศาลกลางเมืองเกิดขึ้น ก็หาได้ข้อสรุปอะไรให้กระจ่างชัดลงไปได้ไม่ แणมีข่าวลืออย่างหนาหู ว่า นายปรีดีเข้าควบคุมบงการศาลกลางเมืองอยู่เบื้องหลังอีกด้วย

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือพระคประชาธิปัตย์ได้ใช้กรณีสวรรคตเป็นสื่อในการทำลายนายปรีดีโดยตรง เพราะถ้าทำลายนายปรีดีได้ ก็เท่ากับทำลายพระคสมหัพและพระคแนวรัฐธรรมนูญได้ด้วย โดยที่สองพระคนี้คือศัตรูคู่冤家ที่สำคัญของพระคประชาธิปัตย์ ถ้าปราศจากพลังรวมของสองพระคนี้แล้ว พระคประชาธิปัตย์ย่อมต้องรัฐบาลได้อย่างไม่เป็นปัญหา

กล่าวไปนี้ เด็กอายุ ๑๗-๑๘ อย่างข้าพเจ้าจะไปรู้เท่าทันได้อย่างไร แม้ผู้ใหญ่ในแวดวงแห่งครอบครัวของเรายังเชื่อกันไปตาม ๆ เพราะรัฐบาลเริ่มการเขียนเชื่อรัฐบัญญัติพิมพ์อิกแล้ว โดยเฉพาะก็ที่ลงเรื่องกรณีสวรรคตไปในทางต่อต้านรัฐบาล ทั้งยังมีการจับกุมผู้คนฝ่ายตรงกันข้าม ที่หาว่ารัฐบาลพัวพันกับกรณีสวรรคตดังกล่าวนั้นด้วย

ด้วยเหตุฉะนี้ เมื่อกิตรัฐประหาร ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ โดยผู้นำทางทหารให้คำนั้นสัญญาว่าจะสะสางกรณีสวรรคตให้เป็นที่กระจ่างพากเราจึงอนุโมทนาสาธุการกันตาม ๆ ไป โดยที่คณะทหารกับพระคประชาธิปัตย์ร่วมมือกันซึ่ไปท่านนายปรีดี พนมยงค์โดยตรง ว่าเป็นต้นคิดปลงประชาชนมีพระเจ้าอยู่หัวในพระโกศ แม้จะไม่ได้ลงมือเองก็ตาม โดยที่ก่อนหน้านี้ หนังสือพิมพ์ของพระคหรือที่ผ้าไฝในพระคนี้ ได้ลงเรื่องราวนิจดินายปรีดี และร.อ.วัชรชัย ชัยลิทธิเวช ร.น.มาก่อนแล้ว โดยมีรายชื่อติดที่เขียนเอียงอย่างโใจครีมตรงไปตรงมา ว่า นายเรือเอกผู้นี้เป็นผู้ปิดประชานมีพพระเจ้าอยู่หัว เด็ก ๆ อย่างข้าพเจ้าซึ่งชอบอ่านหนังสือกรองอยู่แล้ว เมื่อมารู้ซึ่อ "คนเนรคุณ" ที่ "สังหาร" พระเจ้าแผ่นดิน

ของเราเข้าเป็นนี้ จะไม่เชื่อถืออะไรได้ ก็ยังนิยมชมชอบหนังสือพิมพ์ อิทธิธรรม และ ธรรมานุภาพ ยิ่งขึ้นไปที่กล้าลงข้อความดังกล่าว แม้จะ ยกฟ้องเป็นคดีหมั่นประมาท แต่เมื่อเกิดกรณีรัฐประหารขึ้น โจก์หนึ่งไป จำเลยก็ยื่นมลoyerด้วย

นอกไปจากนี้แล้ว นายไลง สุวรรณทัต ส.ส.ชาเดียวของจังหวัด ถนนบูรีเรฯ ยังจัดทำละครขึ้นเล่นที่โรงภาพยนตร์เชิงสะพานพระพุทธยอด พิมพ์ฝั่งถนนฯอีกด้วย โดยโหมโฆษณาชวนเชื่อว่าหาโรงละครแห่งใดในฝั่ง พระนครแสดงไม่ได้ จึงต้องนำมาราสเດยังโรงหนังทางฝั่งข้างนี้ ก็ง ฯ ที่ ซ่างนี้เป็นช่วงหลังรัฐประหารแล้ว และละครเรื่องนี้เล่นถึงกรณีสวรรคต โดยกำหนดให้เห็นเป็นพระท่านนั่งบรรพพิมาน และมีผู้ลอบเข้ามาเปิดพระ วิสุตร ยิงพระเจ้าอยู่หัวจนสวรรคต แล้วจะไม่ให้เราเชื่อได้อย่างไร ว่ากรณี สวรรคตเป็นการลอบปลงพระชนม์ โดยมีนายปรีดีเกียร์ข้องด้วย ไม่ โดยตรงก็โดยอ้อม นายไลงใช้ละครเพื่อโฆษณาอย่างหยาบฉันได สืบแต่ ดิน ซึ่งเป็นศิลปะที่ละเอียด หากก็เป็นการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อรับใช้ชนชั้น ที่สูงส่งฉันนั้น

การใช้วิธีพูด วิธีเขียน และการแสดง เช่นนี้ปล่อยข่าว นับว่าได ผลทางโฆษณาชวนเชื่อยิ่งกว่าวิธีการทางตรรกวิทยาและนัยแห่งการหา เหตุผลยิ่งนัก มุขย์ทั่ว ฯ ไปชอบเรื่องที่ปรุ่งแต่งขึ้น (myth) ยิ่งกว่าที่จะ กล้าเผชิญความจริง

แม้ชั่วโมงเจ้าจะลึกอกมาจากการแล้ว เวลากลับไปหาเจ้าคุณ อาจารย์ ก็ยังเจอพากคุณหญิงคุณนายมาใส่คล้านนายปรีดีว่าจงใจลองปลง พระชนม์ ดังเอ่ยถึงว่าการเสด็จค่ายเสรีไทยที่ชลบุรีนั้น ชาภลับ รถจั่ปั่น เอ็นเตรียมไว้เป็นรถพระที่นั่งทรง เกิดล้อหดุ จนราชองครักษ์เสียชีวิต เคราะห์ดีที่เสด็จกลับโดยรถพระที่นั่งรอง จึงรอดจากการลอบลังหารขอ

หัวหน้าขบวนการเสรีไทยไปได้ นอกจากนี้ยังกล่าวกันว่าเป็นที่ปลงพระชนม์ชิพ ก็เป็นของพวกเสรีไทยถวาย เพื่ออุดหนุนให้ทรงเล่นพระแสงปืน คนจะได้ยินเสียงลั่นกระสุนอยู่เนื่อง ๆ ถึงคราวจะลองปลงพระชนม์ ผู้คนรอบ ๆ นั้นจะได้ไม่สนใจ เมื่อคนใหญ่คุณโตพูดกับท่านผู้ทรงศิลเช่นนี้ ข้าพเจ้าเป็นเด็ก ไปได้ยังไง จะไม่เชื่ออะไรได้ โดยที่เข้าพวกนี้เป็นญาติของราชวงศ์รัชกาลปัจจุบัน

ในระยะเวลาที่ໄລ່ ฯ กันนี้ ก็มีการจับกุมนายเฉลียว ปทุมรส อธิต ราชเลขานุการ นายชิด สิงหเสนี และนายบุศย์ สิมะเสถียร มหาดเล็ก ผู้สมรู้ร่วมคิดกับการปลงพระชนม์ดังกล่าว โดยที่พระพินิจคนดี เป็นคนคุமคดีนี้เรื่องนี้โดยตรง

ความที่ข้าพเจ้าเคยนับถือพระน้ำพระยามาแต่เก่าก่อน และได้รับรู้ข้อเท็จจริงว่าคณะราษฎรกลั่นแกล้ง ໄລ່พระพินิจคนดีออกจากราชการ ยิ่งสงสารท่านผู้นั้น โดยไม่เฉลียวใจเลยว่าเขาเป็นพี่เขยของม.ร.ว.เสนีย์ และคึกฤทธิ์ ปราโมช ถึงจะรู้ว่าเขาก็ภัยดองกัน ก็ไม่เห็นว่าเสียหาย ยิ่งไปกว่านี้แล้ว การรังเกียจพล.ต.อ.ເຜົ່າ ศรีyananກໍ พำທິນຍິມຫມອບພະພົນຈັນຕືມກໍ່າວີກີນ นີ້ນັບວ່າข้าพเจ้าເຫັນກົງຈັກເປັນດອກບັນໄດຍແກ້

ในระหว่างที่คดีดำเนินอยู่ในศาลนั้น หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ปรากฏตัวออกสู่บรรณโลกมาแล้ว โดยมีเรื่อง สີແຜ່ນດິນ เป็นนานินຍາຍหลัก ที่ข้าพเจ้าติดตามและซึ้นชื่น และชาบชັ້ງຕຽງใจกับการมองเมางของชนชั้น หลักดินในนานินຍາຍนີ້ຍິ່ນນັກ ຍິ່ງຈົບลงตรงที่เกิดคดีสวรรคตด้วยແລ້ວ ข้าพเจ้าໄຟຮູ້ເລີຍວ່າມີການໃຊ້ຄືລະປະເປັນແຜນການໂໃຊ້ນາງາວເຊື່ອທາງການເມືອງອູ້ດ້ວຍ ພາຍໄດ້ໃຫ້ລະຄຣເພື່ອໂໃຊ້ນາງາວເຊື່ອຢ່າງຫຍາບຈັນໄດ້ ສີແຜ່ນດິນ เป็นຄືປະທິລະເອີ້ດ ທາກົກໍເປັນການໂໃຊ້ນາງາວເຊື່ອເພື່ອຮັບໃຫ້ชนชັ້ນທີ່ສູງສ່ວນກວ່າ ຫັນນັ້ນ ກັ້ນນີ້ ຄວາມທີ່ข้าพเจ้าຈະເສີ້ຍໄຈ ເພຣະຄອລັນົດອົບປັນຫາປະຈ້ວນ

อันเป็นจุดเด่นของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ ก็ตอบปัญหาเมื่อ มีคนถามมาว่า
ศาลจะพิจารณาคดีนี้ด้วยการลงเรย์กันอย่างไร โดยที่คึกฤทธิ์ ปราโมช
ตอบไปว่า ก็คงต้องปล่อยผู้ต้องหาทั้ง ๓ คน เพราะหลักฐานอ่อนไปนั่นเอง
การตอบแบบประชดเช่นนี้ได้ผลดีมากกับแฟน ๆ สยามรัฐ ซึ่งต้องการให้ทั้ง
๓ คนถูกลงโทษอาเลย

ขณะที่คึกฤทธิ์ ปราโมช ตอบความข้อนี้ พี่เขยของเขามาได้ทำ
พยานหลักฐานปลอมมัดรูปคดีเข้าไปตามที่เขาประณายิ่งขึ้นทุกที โดยที่
ข้าพเจ้าไม่มีทางที่จะล่วงรู้อะไรได้เลย ดังเมื่อวันอ่านคำพิพากษาตัดสิน
ข้าพเจ้าจึงสะใจมาก ที่อย่างน้อยก็ได้จำเลย ๑ นาย ให้ไปถูกประหารชีวิต
นี่หรือคือการถือพุทธของข้าพเจ้า

เย็นวันนั้น หลังจากที่กลับมาจากการ ยังมีการอภิปรายโถเตียง
กันที่บ้าน ซึ่งบางคนเห็นว่าศาลพิจารณาผิดพลาดที่ลงโทษคนไป เช่นนั้น
โดยที่ควรยกประโภชน์ให้จำเลย แต่ข้าพเจ้าเกียงเข้าฉุด ๆ เพราะเพิ่ง
ไปฟังคดีมาทั้งวัน ทั้งยังเห็นตามคำของอัยการที่ส่อว่า นายปรีดี มีความมั่ว
หมองในกรณีลองปลงพระชนมนน์ อย่างไม่ต้องพึงสงสัย

ข้าพเจ้าไม่รู้เลยว่ามีการใช้ข่าวการยุติธรรมเพื่อผลประโยชน์
ทางการเมือง โดยติดตามช่าวามาไม่เพียงพอ ว่าอัยการกี่คนที่ต้องลาออกจาก
ไป เพราะไม่ยอมแตะต้องคดีที่ผิดขั้นตอนของข่าวการยุติธรรมนี้ ทั้งนี้
ล้วนหนึ่งเกิดจากการหลับตาเชือสยามรัฐ อีกล้วนหนึ่งเชือในข่าวการ
ศาล เพราะนี่ผิดไปจากศาลพิเศษในสมัยจอมพลป.ครั้งแรก โดยหารูปไม่
ว่า ป.แรก หรือ ป.หลัง ก็ล้วนเป็น ป.ปาป ทุจริตที่คิดถึงผลประโยชน์ทาง
การเมืองของตนเองทั้งสิ้น

เพราะความมีดบอดที่ครัวทรายในสยามรัฐ และผู้อำนวยการของ
หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเอง ที่ไม่ทำให้เฉลียวใจได้เลยว่า ทำไม่สำนัก

พิมพ์นั้นจึงเป็นผู้จัดพิมพ์คำพิพากษารณีสวรรคตอ กจำหน่าย ยิ่งเมื่อ
ภารยาพระพินิจชนคดีทำชายด้ให้ถูก อายุ ๖๐ ปี ก็พิมพ์คำพิพากษารณี
สวรรคตแจกจ่ายญาติมิตร โดยไม่ยกถือกันว่าเป็นลางหรืออัปมงคล คง
เห็นเป็นอภินิหารที่กุมรูปคดีให้มีการตัดสินได้ดังใจประณานั้นเอง

แม้ก่อนตัดสินคดีสวรรคตในศาลแรกแล้ว ก็ปรากฏว่าลูกสมุน
ของนายปรีดีหลายคนกลับเข้ามาลอยนาลอยด์ในกรุงเทพ เช่นนายถวัลย์
ชั่รนงนาวาสวัสดิ์ เป็นต้น เป็นเหตุให้พวกรา เชื่อว่านายปรีดีและผู้ที่หลบ
หนีอยู่นักประทศอย่าง ร.อ.วัชรชัยเท่านั้นละกระมัง ที่มัวมองกับคดีนี้
โดยหาญไม่ว่ารัฐบาลเคยคิดจะจับนายดิเรก ชัยนามเข้าสู่คดีดังกล่าวด้วย
 เพราะท่านผู้นั้นเคยเสนอในครม.ให้จับพระพี่เลี้ยงเนื่องและน.ส.จรุญ
 ฐานที่เป็นผู้ทำลายพยานเอกสารหลักฐานอันเนื่องในกรณีสวรรคตมาแต่ต้น
 เช่นนำแม่พระเขนยเอาไปฝัง ปลอกพระเขนยที่ร่องรับพระวรกายไปซัก
 ก้างยังคงแต่งบาดแผลที่พระนลภา ภ ก่อนมีการชันสูตรพระศพโดยเจ้าหน้าที่
 ของรัฐนั้นเอง และถ้าจับพระพี่เลี้ยงเนื่อง ก็ควรต้องจับคนที่ลั่งพระพี่เลี้ยง
 เนื่องต่อไปอีกทอดหนึ่งด้วยในอันดับต่อไป

แม้เมื่อข้าพเจ้าออกไปอยู่ประเทศไทยอังกฤษแล้ว พวกราชาวไทย
 ก็ยังอภิปรายกันเรื่องกรณีสวรรคตนี้อยู่ เพื่อนคนหนึ่งที่ออกไปจาก
 ธรรมศาสตร์ชี้แจงว่า นายดี ศรีสุวรรณ พยานปากเอกในคดีดังกล่าว เป็น
 บุคคลที่พระพินิจฯเอาไปเลี้ยงแล้วเลี้ยมสอนไว้ให้การดังนั้น โดยที่ศาลก็
 เพอญเชื่อถือพยานปากสำคัญนี้เสียด้วย มาถึงตอนนี้ข้าพเจ้าได้เริ่มเรียน
 กฎหมายอังกฤษแล้ว ออกจะต้องยอมรับว่าพยานปากนี้มีน้ำหนักอ่อนอยู่
 ไม่ใช่น้อย แต่เมื่อทราบว่าเพื่อนธรรมศาสตร์คนนี้เป็นหلانนายกองเปลา
 ชลภูมิ ที่ถูกอธิบดีผ่าสั่งหารชีวิตเสีย เลยทำให้เชื่อถือเขาน้อยลง ด้วย

เห็นว่าเข้าต้องเข้าข้างนายปรีดิเกจิอาจารย์ของนายกองเพลาอยู่่องเป็นธรรมดา

เมื่อข้าพเจ้าทำงานบีช้อยุในกรุงลอนดอนนั้น มีเจ้านายเชื้อสายทางพระราชวงศ์มาทำงานร่วมด้วยหลายท่าน ท่านหนึ่งข้าพเจ้าชอบพอและนับถืออยู่ โดยที่ท่านผู้นี้ดูจะมีความยุติธรรมในใจมิใช่น้อย ท่านพูดกับข้าพเจ้าว่าท่านนับถือนายปรีดิ แต่การที่นายปรีดิไม่กลับไปเมืองไทยแสดงว่าไม่บริสุทธิ์ในกรณีสวรรคต เพราะนายปรีดิเป็นนักกฎหมาย ลูกศิษย์ลูกหาทางโรงทางศาลก็มีอยู่ไม่น้อย ถ้าไม่มัวมองแล้ว จะไปกล่าวอะไรกับขบวนการยุติธรรม

คำของท่านผู้นี้ มืออธิผลต่อข้าพเจ้ามาก เพราะข้าพเจ้าไม่รู้ถึงไส้ส่วนในของรัฐบาลตลอดจนวงการศาล ทั้งยังไม่ได้ถูกดึกบวังหลวงอีกด้วย แต่เมื่อมีคนถามข้าพเจ้าจริง ๆ จัง ๆ ว่า นายปรีดิต้องการปลงพระชนม์พระเจ้าอยู่หัว เพื่อเหตุผลใด ข้าพเจ้าก็ตอบไม่ได้ด้วยน้ำใจจริงแม้แต่แรก จะได้ยินและเชื่อการบันเรื่อง ที่ว่าในหลวงอาณันท์ขัดพระราชหฤทัยที่ข้าราชการทั้งหลายล้วนเป็นคนของนายปรีดิ โดยที่ทรงเรียกอธิบดีและปลัดกระทรวงบางคนมาซักใช้ໄลีเดียงงานแผ่นดิน คนพวgnี้ก็ตอบไม่ได้ โดยพวgnี้มักโynไปให้ว่าแล้วแต่อาจารย์ เป็นเหตุให้ไม่พอใจพระราชหฤทัย มาถึงตอนนี้ ข้าพเจ้าไม่เชื่อข่าวลือเช่นนี้เสียแล้วด้วยซ้ำ

อิกข่าวลือหนึ่งซึ่งเชื่อกันมากก็คือ ในหลวงอาณันท์จะทรงสถาปารามบดีออกสมัครเป็นผู้แทนราชภูมิ เพื่อให้พระอนุชาธิราชเสวยราชย์แทน โดยพระองค์ท่านจะทรงเป็นนายกรัฐมนตรี หากเป็นเช่นนี้ คงจะราชภูมิจะอ่อนกำลังลงหมด จึงจำต้องกำจัดเสีย ข่าวลือเช่นนี้ต่อมาก็เห็นว่าพังไม่ขึ้นอีกเช่นกัน

อีกช่วงหนึ่งนั้นลือกันว่า ถ้าในหลวงอ่านทุกๆ เส็จสหราชและประเทศต่าง ๆ แล้ว เขาจะพากันเกรงพระราชมี นายปรีดิจังหาทางสำเร็จไทยเสีย เพื่อตนจะได้รับการต้อนรับอย่างมหพระในฐานผู้กฎหมายทั้งที่สหราช อังกฤษ และอื่น ๆ ช่วงนี้ข้าพเจ้าเคยถูกกรอกหูมาเมื่อเป็นเด็ก และเชื่ออยู่นาน ครั้นโตรเข็น ก็ได้การลงเสียงแล้วว่าเป็นไปได้

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เมื่อเดิบโดยเมืองอังกฤษนั้น ข้าพเจ้าหาเหตุผลมาอธิบายไม่ได้เสียแล้ว ว่านายปรีดิมจิตติดประทุษร้ายองค์พระมหาภัตตริย์ แต่จิตใต้สำนึกเดิม ที่เคยเกลียดรัฐบาลมาทุกรัฐบาล ที่มีแนวโน้มในการราชอาณาจักรไทย ที่หวนไปเกลียดแผลงการณ์ฉบับที่ ๑ ของคณะราษฎรที่นายปรีดิร่าง อย่างจังจากหมายบัญญัติต่อเจ้ามาก เป็นเหตุให้HEMA เอาว่า ถึงอย่างไรนายปรีดิก็ต้องรับผิดชอบกับกรณีสวรรคต เพราะเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ในเวลาหนึ่น แม้นายปรีดิจะไม่คิดปลงพระชนม์แต่อาจแสดงกิริยาอาการที่ไม่พอใจในหลวงขึ้นมา ลูกสมุนที่หวังดีเกินเหตุ จังหาทางกำจัดพระองค์ท่านเสียก็เป็นได้ ดังกรณีพระเจ้าเคนรีที่สอง กับทอมัส อะเบกเกต อาร์คบิชอฟ ออฟแคนเตอเบอร์รีนั้นเอง ความข้อนี้ ฝรั่งบางคนคิดและเชียนเข่นนักบังแล้วด้วย

ความเป็นนักกษัตริย์นิยม Monarchist หรือราชนิยม Royalist ของข้าพเจ้านั้น ยังจำได้ดี ว่าได้เคยพูดกับเพื่อนไทยที่บีบีซี ว่าเคราะห์ดีที่เมืองไทยยังเป็นราชอาณาจักร หากเป็นสาธารณรัฐ ข้าพเจ้าคงทนไม่ได้แน่ ๆ เพื่อนคนนั้นตอบว่า อะไรกัน ในหลวงทั้งองค์ เขายังแอบเข้าไปฟังเสียได้ แล้วข้าพเจ้าทำอะไรได้บ้าง ถ้าเขาต้องการลบล้างสถาบันกษัตริย์เสีย คนอย่างข้าพเจ้าจะทำอะไรได้ ข้าพเจ้าก็ได้แต่มองเขาย่างตาปริบ ๆ แหกนั้นเอง

นักย้อนหลังไปสองทศวรรษเศษมานี้ ข้าพเจ้าได้พพยายามแทน

ทุกวิถีที่จะป้องกันราชบัลลังก์ไว้ ให้ดึ้งมั่นอยู่บนสักจะและความยุติธรรม เพื่อทบทวนต่อการวิพากษ์วิจารณ์ หากให้พ้นเงื่อมเมือของนักการทหาร และนักการเมืองอันโสมน เพื่อเป็นสถาบันกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ชนิดที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ อันพ้นไสย ศาสตร์และความเสสร้งของพวกที่ดึงตนเป็นราษฎรยิ่งกว่าพระราชา แต่ ข้าพเจ้ากลับถูกกล่าวหาโดยพวgnั่นตลอดมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๐ แรกเริ่ม โดยหม่อมราชวงศ์ชาย แล้วข้ายามาเป็นหม่อมหลวงหญิง เรือยลงมาถึง ผู้หญิงหลักloy ที่พยายามเหยียบไหล่ครอต่อครอต่อเต้าไปເเอกสารด้วยการ หาภินอิงสถาบันเจ้า แล้วจะไม่ให้ข้าพเจ้าเข้าใจและเห็นใจนายปรีดิอย่างไร ได้ และถ้าเพื่อนคนที่เคยถามข้าพเจ้าที่ล่อนดอนกลับมาถามข้าพเจ้าอีกใน บัดนี้ ข้าพเจ้าคงได้แต่มองเขาด้วยดวงตาดังเดิม เป็นแต่ข้าพเจ้ารู้กາล ผ่านวัยมากขึ้น จนถ้าจำเป็นต้องพูด คงต้องพูดว่าพวกที่หาภินกับ สถาบันกษัตริย์ และพวกที่ดึงตนเป็นราษฎรยิ่งกว่าพระราชนั่นแล จะเป็น ตัวทำลายสถาบันดังกล่าว หากใช้ครอื่นไม่

ขออ้อนกลับไปกล่าวว่า ข้าพเจ้าไปเรียนอยู่อังกฤษ ๕ ปี กลับ มาเมืองไทยในสมัยที่จอมพลป.พิบูลสงครามหมอดำน้ำจาวานาไปแล้ว เพิ่งมารู้ความจริงว่าช่วงปลายสมัยจอมพลป.นั้น แก่เริ่มรู้ผิด คิดจะนำ นายปรีดิกลับคืนเข้าประเทศไทย โดยพยายามจะทำรัฐบาลให้เป็นกลางมาก ขึ้น เพื่อพันธิผลอำนาจของสหราช หากจะหันมารับรองรัฐบาลเงิน吩咐 แผ่นแผ่นดินใหญ่ จนมีข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่า ก่อนประหารชีวิตนักโทษ ก็ ๓ ในกรณีสวรรคตนั้น พล.ต.อ.เฝ่า ศรีyanนท์ได้เข้าไปพบ และคุย อะไรกันอยู่นาน โดยที่ต่อมาข้าพเจ้าจึงมาพบหลักฐานว่าจอมพลป. ก็นำ ภัยกาญจน์เกล้าฯ ถวายขอพระราชทานชีวิตนักโทษก็ ๓ นั้นถึง ๓ ครั้ง แต่ที่ หาได้พระราชทานชีวิตไม่ ใช่แต่เท่านั้น ยังมีข่าวการพูดไฮパーคัมที่

สามหลวง จนจังจบถึงองค์พระประมุข เป็นกำหนดของว่าท่านแปดเปื้อน กับคดีดังกล่าว เล่ากันว่า พล.ต.อ.เฝ่าหนุนจนมีข่าวลงในหน้าหนังสือพิมพ์ ว่ามีคนไปตะโภณตามตราไชปาร์คว่า ใครฆ่าในหลวงรัชกาลที่ ๙ และ ตราผู้นั้นไม่ตอบ หากยกมือขึ้นปิดตาข้างหนึ่ง เป็นการบอกใบ้ให้คดีตอน ดังนี้เป็นต้น ผลก็คือหมอนั้นต้องถูกจับเข้าคุกไป

ในระยะเวลาดังกล่าว หนังสือพิมพ์สยามรัฐ คัดค้านการนำเอานายปรีดีกลับเข้าเมืองไทยทุกวิถีทาง โดยหาทางทำลายซื่อเสียงเกียรติ คุณด้วยประการต่าง ๆ และโยงนายปรีดีสู่กรณีสวรรคตอีกจนได้

ผลก็คือจอมพลสฤษดิ์ได้รับพระราชบัญญัติโอนล้มจอมพลป. และพล.ต.อ.เฝ่าจนสำเร็จ ทั้งนี้โดยมีคึกคักทั่วรวมพลังทางหนังสือพิมพ์และยุนักศึกษาให้ด้วย มิใช่ด้วยความห่วงใยเชิงเข้ามามีอิทธิพลเหนือรัฐบาลไทยและทหารไทยอย่างเกินพอดีไปแล้ว

ข้าพเจ้ากลับมาเมืองไทยช่วงแรกในพ.ศ.๒๕๐๑ ยังเป็นรัฐบาล ถนน กิตติธรรมอยู่ แต่อยู่ได้ไม่นาน สฤษดิ์ ธนบูรณ์ ก็ประกาศการปฏิวัติ โดยมีแนวโน้มทางเผด็จการยิ่งขึ้น แม้กระนั้นข้าพเจ้าก็ยังไม่ตื่นตัวทางการ เมืองด้านประชาธิปไตยเท่าใดนัก ได้แต่ถอนหายใจใหญ่ และสฤษดิ์ใช้ กลobiay เรื่องกรณีสวรรคตและเรื่องคอมมิวนิสต์ ตลอดจนเรื่องมหาชนรัฐ โฉมเดินนายปรีดีอย่างลับ ๆ หัวคิดจะกลับเข้ามาเป็นประธานาธิบดี เอา เลยด้วยซ้ำ ทั้งนี้โดยมีสยามรัฐ คอยขานรับในเรื่องปล่อยข่าวลือเรื่องนี้ อย่างเป็นปีเป็นขุ่ย แล้วจะไม่ให้คนอย่างข้าพเจ้าพลอยเชื่อถือตามไปด้วย กระแสได้ คนเรานั้นแม้จะเรียนจบปริญญาจากทิศทางโน้มูลแล้ว ยังคง เขลาเปาปัญญาได้มิใช่น้อย เป็นแต่เราจะยอมรับกันหรือไม่นั้นเป็นอีกประ เด็นหนึ่ง

ข้าพเจ้ากลับมาเมืองไทยครั้งที่ ๒ ในพ.ศ.๒๕๐๕ คนลึมนายปรีดี

และกรณีสารคดไปแล้วเป็นส่วนมาก แม้ข้าพเจ้าจะเข้าเฝ้าเจ้านายอยู่หลายวัน แต่ท่านนั้น ๆ ก็มิทักคนต่าง ๆ กันเกี่ยวกับนายปรีดี บางองค์ก็เชื่อว่านายปรีดีบริสุทธิ์ บางองค์ก็เชื่อว่าท่านมัวหมอง แต่ก็ไม่มีมองค์ใดประณามว่านายปรีดีปลงพระชนม์หรือวางแผนปลงพระชนม์ในหลวงเลย อย่างน้อยก็ไม่เคยมีมองค์ใดรับสั่งกับข้าพเจ้า เช่นนั้น ยิ่งทางวังรอดีศัลวยแล้ว บางองค์ถึงกับยกย่องนายปรีดีว่าช่วยเหลือเกื้อกูลในการสร้างหอสมุดสำโรงราชานุภาพ และมีส่วนร่วมในภารกิจกรรมพระยาสำโรงฯ เล็ดดิจเข้ามายังปืนนายปรีดีก็มาเฝ้าถึงตำหนัก เป็นเหตุให้ทรงฝ่าฝันเมืองไว้ โดยตรัสรายกนายปรีดีว่าเจ้าคุณ และโปรดให้ขึ้นไปเฝ้าในห้อง ซึ่งเคยทรงรับเสนาบดีและอภิรัฐมนตรีในสมัยก่อน ทั้งนี้ ท่านผู้เล่ารับสั่งว่าจะอมพลไป เคยมาเฝ้าเลย แม้เคยพูดด้วยช้ำไปกว่าถ้า "กรมดำรง" กลับเข้ามานะ จะให้ท่านริบห้องที่เสียที่ชายแดน แม้เมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว ก็จะไม่มีงานพระศพหากหลวงช่องฯ ไปเดือนว่าจะนำเกลียด ถ้าไม่ไปเคราพพระศพ จึงไปอย่างเสียไม่ได้

คิดหวานกลับไปก็แปลก ที่ทหารคิดกับเจ้านายสมัยพ.ศ.๒๔๘๖ และก่อนนั้นฉันได้ ทหารและเจ้าบางองค์ในสมัย ๒๕๒๖ และก่อนนั้น ก็คิดคล้าย ๆ กันฉันนั้น เป็นอันว่า ๔๐ ปีที่ล่วงมา นี้ ชนชั้นปักษ์ของที่ไร่คุณธรรมเหล่านี้ ดูจะมีความย่าเท้ออยู่กับที่ทางสถิตปัญญาอยู่นั่นเอง

ข้าพเจ้ากลับจากอังกฤษปลายพ.ศ.๒๕๐๙ ถึงเมืองไทยต้น พ.ศ.๒๕๐๕ ออกสัมคมศาสตร์บริทัศน์ กลางพ.ศ.๒๕๐๖ โดยที่นิตยสารฉบับนี้ไม่มีจุดยืนทางการเมืองแต่อย่างหนึ่งอย่างใด อย่างตึกอ้างได้ว่าเพื่อช่วยทางด้านวิชาการ โดยต้องการแสวงหาสัจจะและความเป็นไทย แต่อกมาได้เพียงปีเดียว ก็ดูเป็นที่ยอมรับกันในวงการนักอ่านอย่างเกินคาด

เพราในสมัยสุขุมดี มนารชต์ได้ทำลายความเป็นไทยและเสริมภาพแห่งการแสดงออกจนแทบหมดสิ้น นักคิดนักเขียนล้วนถูกจับไปอยู่ในลاد邪 หรือหนีเข้าป่าไป หามไม่ก็ต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศกันแทบทั้งนั้น เพอญข้าพเจ้าไม่ได้ล้มรัฐเด็ดขาดมาโดยตรง ทั้งเป็นคนหน้าใหม่ที่มาทำหนังสือในปลายสมัยสุขุมดี ประกอบกับความเป็นนักเรียนอังกฤษ ที่ใช้ภาษาของสมาคมวิชาการ ที่มีรองนายกรัฐมนตรีของสุขุมดีนั้นเองที่เป็นนายกของสมาคมดังกล่าว ข้าพเจ้าจึงอยู่ในฐานะที่ทำหนังสือได้อย่างเต็มที่พ่อสมควร จะเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไป แม้จำนวนจำนวนหน่วยจะไม่มากนัก และออกเพียงปีละ ๔ ฉบับเท่านั้นเอง

พอลังคมศาสตร์ปริทัศน์ ขึ้นปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ ในพ.ศ.๒๕๐๗ ข้าพเจ้าก็ได้รับหนังสือชื่อ The Devil's Discus (An Enquiry to the Death of Ananda, King of Siam) by Rayne Kruger ซึ่งสำนักพิมพ์ Cassell แห่งกรุงลอนדוןส่งมาให้ทางไปรษณีย์อากาศ เพื่อขอให้วิจารณ์ เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าสงสัยว่าฝรั่งจะรู้จัก สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ได้อย่างไร ความจริงฝรั่งที่เคยเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าพเจ้าที่วิทยาบีบีซี ได้วิจารณ์ให้หายแล้วเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งควรที่ข้าพเจ้าจะแปลลงพิมพ์ในนิตยสารอันตนเป็นบรรณาธิการ ดังได้เคยทำมาก่อน แต่เมื่อเกิดความสงสัยขึ้น และอ่าน ๆ ไป ก็เกิดความหม่นໃเล่นยาประดิ ประกอบกับความสงสัยคลางแคลงใจที่มีอยู่เดิม จึงเขียนวิจารณ์หนังสือเล่มนี้อย่างไม่มีขั้นติดังได้สรุปกว่าวิจารณ์นั้นว่า

“ในบรรดาคนหนุ่มในเมืองไทยบังบันนี้ โดยเฉพาะผู้ที่สำเร็จจากมหาวิทยาลัย ต่างก็พากันรู้สึกอัดอั้นดันใจ ที่ขาดโอกาสทางประชาธิปไตย สำหรับบุคคลเหล่านี้ ซึ่งนายปริทัศน์เป็นประ

ดูจะเลี้ยงกังวานอันเรียกร้องเสรีภาพและความยุติธรรมทางสังคม
แม้ว่าเข้าผู้นั้นจะถูกหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ก็ตาม” ข้าพเจ้าถือตัว
ว่าเป็นบุคคลในกลุ่มนี้ และก็ยอมรับว่าต้องการ “เสรีภาพและ
ความยุติธรรมทางสังคม” แต่หาต้องการนายปรีดีไม่ ในกรณีนี้
ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า ข้าพเจ้าพูดแทนคนรุ่นข้าพเจ้าเกือบทั้งหมด
แม้เพียงนี้ ผู้เขียนก็จับใจไทยเราผิดไปเสียแล้ว นับประสา
อะไรจะไปพยายามพิสูจน์กรณีสวรรคตอันลึกลับซึ้งซ่อน เว้นไว้
แต่จะมีคราบน้ำสนุนออกทุนรองให้แต่งเรื่องอิงพิงความดราม่าไปใน
รูปนั้น

บทวิจารณ์ชิ้นนี้ข้าพเจ้าทำให้สังคมศาสตร์ปรีทัศน์ โด่งดังขึ้น
ไปกว่าเดิม ดูจะเป็นพลุแตก ใคร ๆ ต้องอ่านนิตยสารฉบับนี้กันทั้งนั้น
พากธรรมศาสตร์และบริษัทบริหารของนายปรีดีบริจากข้าพเจ้ากันอย่าง
หนัก หาว่าข้าพเจ้าเป็นผลิตผลของจุฬาฯ เป็นพวกเจ้า เป็นพวกศักดินา
ปฏิกริยา ฯลฯ ซึ่งไม่รู้ข้อเท็จจริงเพียงพอ แล้วหาญเขียนไปอย่างอุดม
แม้ลูกศิษย์ลูกหาข้าพเจ้าหลายคนก็หาว่าข้าพเจ้ามีเบื้องหน้าเบื้องหลังในการ
การเขียนวิจารณ์งานชิ้นนี้ ข้อกล่าวหาชิ้นหลังนี้ ข้าพเจ้าขอปฏิเสธโดยสิ้น
เชิง แต่ข้อกล่าวหาตอนแรก ๆ นั้น มองกลับไปในช่วง ๒ ทศวรรษนี้
ข้าพเจ้าต้องขอยอมสารภาพว่า จริงดังเขาว่าแทนทุกกระทงความ ผิดแต่
เพียงว่าข้าพเจ้าไม่ใช่ผลิตผลของจุฬาฯ โดยที่ถึงเวลานั้นแล้ว ก็ยังหาได้
สอนกีழหาวิทยาลัยแห่งนั้นไม่ หากเคยสอนที่ธรรมศาสตร์มาแล้วต่างหาก

ในทางตรงกันข้าม เจ้านายหลายองค์พอพระทัยบทวิจารณ์ชิ้นนี้
กันนัก ประธานองค์นัดรีถึงกับรับสั่งว่าพระเจ้าอยู่หัวควรทรงรู้จักข้าพเจ้า
โปรดให้ไปหา ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เพื่อนำฝึก แต่ข้าพเจ้าก็หาได้กระเสือก

กระแสอย่างเข้าเฝ่าทูลละอองธุลีพระบาทไม่ แม้ต่อมาจะได้รับพระมหากรุณาภักษาใช่ เพราะคำวิจารณ์ชั้นนี้เป็นเหตุ ยังท่านชายปิยรังสิตและท่านหญิงวิภาวดีก็เชญให้ไปเฝ่าที่วังวิทยุ ม.ร.ว.พันธุ์ทิพย์ บริพัตร ขอให้ไปพบ ฯลฯ

พร้อม ๆ กันนี้ บทวิจารณ์ชั้นนี้ก็นำความโถมนัสมาให้นายดิเรก ขี้นามเป็นอย่างมาก โดยที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือท่าน เมื่อได้อ่านจดหมาย ที่ท่านเขียนมาต่อว่าอย่างสุภาพ ทำให้ข้าพเจ้าเสียใจมาก ท่านว่า

ในฐานะฉันเป็นผู้ใหญ่และรู้จักรักใคร่เสมอมาข้านาน เพราะบิดาของเรอกับฉันรักกันมาก จึงขอถือโอกาสนี้แนะนำเล็กน้อย... การวิจารณ์ใคร ๆ ในฐานะฉันเป็น Rotarian และพุทธศาสนิกชน เหอต้องนึกเสมอว่า Is it the truth? Is it fair to all concerned? เหอก็เป็นนักกฎหมาย การวิจารณ์ใคร ๆ ต้องมีหลักฐานที่มั่นคง มีฉะนั้นก็จะต้อง give benefit of the doubt ให้จำเลย และการวิจารณ์ก็ไม่ควรวิจารณ์ว่าทึ่งหมู่ทึ่งคนนะ ใครผิดก็ว่ากันเป็นคน ๆ ไป จังจะยุติธรรม พูดทำไว้มี สามัคคีราษฎร์ ดีก็มีเลว ก็มี หรือในครอบครัวใด ก็ยอมมีทึ่งคนดีและไม่ดี พื้นอังคลานตามกันมา ยังมีที่ดีก็มี ที่ตรงข้ามก็มี

ข้าพเจ้ามาทราบเมื่อภายหลัง จากนายป่วย อึ้งภากรณ์ว่า นายปรีดิ弄ก์แคนเด็นเคืองข้าพเจ้ามากที่วิจารณ์งานชั้นนี้อย่างมีอดีต ชนิดที่ปากจากวิจารณ์ถูก โดยที่ข้าพเจ้าได้ดื่อรั้นยีดมติตามคำวิจารณ์นี้อีกนาน ต่อภายหลังคล้ายทิฐิลงแล้ว จึงเห็นพ้องต้องตามคำของนายดิเรกทุกประการว่า (๑) ข้าพเจ้าไม่ได้มุ่งสัจจะ หากเพ่งไปที่อารมณ์ของตนเองเป็นใหญ่

(๒) ข้าพเจ้าไม่ได้ให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย หากเขียนอย่างเข้าชั้งฝ่ายตน โดยยกตนขึ้นท่านด้วยข้าไป และ (๓) ข้าพเจ้าไม่ได้ยกประโยชน์แห่งความสัมภัยให้จำเลยเอาเลย มิหนำซ้ำยังจังจากหมายห้ามนายปรีดิ พนมยงค์เอารือก เมื่อเขียนถึงนายดิเรกฯ ที่ข้าพเจ้ารู้จัก ตอนท่านผู้นั้นถึงแก่อันนิจกรรมใน พ.ศ.๒๕๑๐ ว่า แม้ข้าพเจ้าเคารพนับถือท่านเพียงใดก็ตาม แต่ข้าพเจ้าหานับถือหัวหน้าทางฝ่ายพลเรือนในคณะราษฎรนั้นไม่ ในเรื่องนี้ เวลาคุยกันข้าพเจ้าไม่กล้าที่จะซักใจถึงท่านผู้นั้นเอาเลยที่เดียว และเหตุการณ์บางอย่างที่เกี่ยวกับท่านผู้นั้น ข้าพเจ้าก็ไม่กล้าเอ่ยถึง ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงอุดมด้วยจิตใต้สำนึกในการลบที่ข้าพเจ้ามิเกี่ยวกับนายปรีดิ พร้อมกันนี้ ก็แสดงให้เห็นว่า นายดิเรกเป็นสุภาพบุรุษที่แท้ ที่ไม่เคยยัดเยียดบอกร้าวเจ้าแต่ประการใด ว่านายปรีดิเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างไรในกรณีสวรรคต ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะท่านรู้อยู่เต็มอกว่าข้าพเจ้าฝักใฝ่อยู่ทางเจ้านายที่มีทักษัณดีไปในทางลบเกี่ยวกับท่านรัฐบุรุษอาวุโส โดยที่นายดิเรกเองก็เคารพนับถือเจ้านายนั้น ๆ ออยู่ด้วยมิใช่น้อย

ข้าพเจ้าควรจะโถษด้วยที่ไม่กล้าถามความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับนายปรีดิจากนายดิเรก จนเมื่อท่านเจ็บหนัก จะตายจากไปอยู่แล้ว ท่านถึงกับบอกว่า ถ้าอย่างรู้เรื่องลึกลับอะไรในทางการเมืองที่คนเข้าไม่กล้าพูดกัน ถ้าท่านหายขอให้ถามท่านได้ ท่านจะบอกให้โดยไม่ปิดบัง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สำคัญของข้าพเจ้าต่อไปในกาลข้างหน้า ความข้อนี้ท่านพูดต่อหน้านายทวี บุญยเกดุในโรงพยาบาลศิริราชด้วยข้าไป โดยที่ท่านผู้นั้นก็ให้คำรับรองว่าอย่างรู้อะไรก็ให้ไปถามท่านได้เช่นกัน แม้ข้าพเจ้าจะไม่คุ้นกับนายทวี แต่เท่าที่เคยได้สัตบัตรับฟังจากท่าน ถูกท่านพูดความจริงให้ฟังทุกครั้ง จึงรู้สึกเสียดายมากที่ไม่ได้ซักใจไว้เลียงเกี่ยวกับนายปรีดิ จากมือข้ายมือ ขวากองท่านรัฐบุรุษอาวุโสเอาไว้เลย

แปลงก็ที่เมื่อข้าพเจ้าแรกพบนายเดือน บุนนาค บนเรือที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจัดรับฝรั่งจากมูลนิธิรอกกี้เฟลเลอร์ คืนหนึ่งนั้น ท่านเข้ามาทักทายข้าพเจ้าด้วยดี โดยกรุณาบอกว่าท่านรู้จักข้าพเจ้า เพราะงานวิจารณ์ซึ่งดังกล่าว หากท่านไม่ได้ต่อว่าอะไรเลย เป็นแต่ท่านเล่าให้ฟังถึงสรรพคุณของนายปรีดี และความเมตตาประธานที่ท่านได้รับจากท่านผู้นั้น ตลอดจนอาการที่จอมพลป.อิจฉาท่านผู้นั้นให้ฟังด้วยประการต่าง ๆ โดยเสริมด้วยว่าจอมพลป.กรุณาท่านมากอย่างไร หากท่านไม่ได้พยามตามพิสูจน์อะไรในเรื่องกรณีสวรรคตเขาเลย เป็นแต่ท่านบอกว่า ท่านต้องลงสมัครผู้แทนกรุงเทพฯ แข่งกับพระครูประชาธิปัตย์ พอรู้ว่าในหลวงสวรรคต ท่านก็ออกปากอุทานว่า พระครูประชาธิปัตย์ต้องเป็นเจ้าเรื่องนี้ ไม่ใช่รัฐบาล เป็นอันท่านแพ้เขาแน่ แล้วก็แพ้จริง ๆ ในเรื่องพระครูประชาธิปัตย์นั้น ท่านก็ว่าเกิดจากเรื่องเล็กนิดเดียว ที่นายคงโกรอนายปรีดีที่ไม่สนับสนุนให้เป็นนายกรัฐมนตรีภายหลังสหธรรม พอดีเป็นเงื่อนจึงไปเอาพระยาครรภิศาลา-วากามาอยู่ในคณะรัฐบาล เป็นเหตุให้นายปรีดีน้อยใจมาก ว่าจำไม่ได้หรือที่บุคคลผู้นี้เคยคิดทำลายคณะราษฎรมาแต่สมัยรัฐบาลโนปกรณ์นิติธาดา แล้วเหตุไฉนจึงไปคบกับเขา เพื่อมาทำลายกันเองอีกเล่า จากจุดนี้เองที่นายคงทิ้งคณะราษฎรไปหาฝ่ายคักดินาอันเป็นจุดยืนเดิมของตน โดยที่นายเดือนก็มาจากฝ่ายคักดินาเข่นกัน หากยืดมั่นอยู่กับฝ่ายราษฎรโดยตลอด ความข้อหลังนี้ท่านไม่ได้พูด เป็นแต่ข้าพเจ้าสรุปເຫາอง

ความจริง ข้าพเจ้าอ่านงานที่นายเดือนเขียนเกี่ยวกับนายปรีดีมาแต่พ.ศ.๒๕๐๑ แล้ว โดยเลื่อนใส่ผู้เขียนว่ากล้ายกย่องท่านผู้นั้น ซึ่งกำลังเป็นที่รังเกียจในหมู่ชนชั้นปักษ์ ทั้งยังกล้านำสมุดปากขาวกับสมุดปากเหลืองมาลงเทียบกันให้วุ่นวายชนิดสิ้น หลังจากเหตุการณ์ล่วงเลยไปหนึ่งสัปดาห์แห่งศตวรรษแล้วด้วย ข้าพเจ้าพูดถึงเรื่องนี้ชั้น ท่านบอกว่า

หลวงวิจิตรมาบอกผู้อ่านว่า “คุณเดือน จอมพลสฤษดิ์เตรียมจะตั้งคุณเป็น
สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว พอท่านอ่านเรื่องนี้ของคุณ ท่านໂกรฯ
ใหญ่ คุณเลยไม่ได้เป็นสมาชิกสภาร่าง” ซึ่งผู้อ่านก็เห็นว่าดีแล้ว ที่ไม่ต้องไป
ร่วมกับสภาร่างก้าว “ท่านเล่าต่อไปด้วยว่า “ไม่ใช่แต่ท่านปรีดิ ที่ถูกหาว่า
เป็นคอมมิวนิสต์ แม้ผู้อ่านก็ถูกกล่าวหาเช่นกัน โดยเขามิ่งรู้กันว่าบุนนาค
พากผู้อ่านนั้น แต่งงานกับพากจันสายเจ้าสัวทางสาม彭 มีที่ทางมากมาย
จะเป็นคอมมิวนิสต์ได้อย่างไร ท่านผู้อ่านคงพูนศุขนั้นก็มีที่ทางทรัพย์สินด้วย
เช่นกัน แต่ก็ถูกหากันจนได้”

เมื่อสมัยที่ข้าพเจ้าตกลอยู่ใต้อิทธิพลของหนังสือพิมพ์สยามรัฐนั้น
อย่างหนึ่งซึ่งสยามรัฐ ลงเนื้ออยู่เสมอจนข้าพเจ้าเชื่อ ก็คือเรื่องนายปรีดิ
พนมยงค์ โกรธซึ่งกับพระองค์เจ้าจรูญศักดิ์ ราชทูตที่ฝรั่งเศส เลยเป็นเหตุ
ให้คิดปฏิวัติล้มพระราชวงศ์ โดยมีการไปสถาบันกันที่หน้าคุกบาสตีล ณ
กรุงปารีส บทสรุป ก็คือ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๕ เกิดจากปัญหาส่วนตัว
แล้วคนอื่น ๆ พลอยต้องรับทุกข์ไปด้วย ความข้อนี้ต่อมาข้าพเจ้าได้อ่าน
หนังสือของนายเดือน บุนนาคที่เขียนเกี่ยวกับนายปรีดิ ได้ข้อเท็จจริง
อย่างดำเนินข่าวกับที่สยามรัฐ เสนอ โดยที่ภายหลัง ข้าพเจ้าได้พบนาย
ปรีดิที่ปารีสเองเลยที่เดียว คุยกันเรื่องพระองค์จรูญฯ ก็ถูนานายปรีดิยก
ย่องพระองค์ท่านมาก การขัดกันนั้นเป็นเรื่องหลักการ แต่ในทางส่วนตัว
นายปรีดิยกย่องว่าที่ทรงดุและเข้มงวดกว่าขันนักเรียนนั้นเป็นการดี เป็น
เหตุให้นายปรีดิมีความรู้ดีทั้งทางด้านภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส นิทาน
เรื่องนี้สอนให้รู้ว่า อย่าเชื่อสื่อมวลชนใด ๆ โดยไม่พินิจพิจารณาเป็นอันขาด

โดยที่บันทึกการณ์เรื่อง The Devil's Discus ของข้าพเจ้าใน
กลางพ.ศ.๒๕๐๗ เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าได้ยึดหัวว่าเป็นพากเจ้า พากศักดินา

ครั้นมาถึงปลายพ.ศ.๒๕๐๘ บทความเรื่อง “ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช” ที่ “ข้าพเจ้ารู้จัก” กลับเป็นที่ฮือฮา กันทั่วในวงการเจ้าและในวงการคณะราษฎร์ ที่เหลือตัวอยู่ในเวลานั้น อย่างน้อย นายดิเรก ชัยนาม ยกย่องว่าข้อเขียน ที่นี่เป็น “The talk of the town” ท่านโภมนัลในบทวิจารณ์ขึ้นแรกฉันได้ ถูกท่านพ่อใจมากกับบทความชั้นหลังฉันนั้น ท่านว่าเป็นครั้งแรกที่มีใคร กล้าจะตีบุคคลผู้ซึ่งดังตนเป็นสถาบันมากลาย ๆ โดยได้บิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ของฝ่ายเขาเท่านั้น แม้ ม.ร.ว.พันธุ์พิพิร์ บริพัตร ก็พอใจ บทความชั้นนั้นของข้าพเจ้ามิใช่น้อย แต่เจ้านายหลายองค์และนายป่วย ที่ภารณ์ห่วงใยข้าพเจ้าว่าเขาจะอาพาດ คิดปองร้าย จนความกราบไหว้ กระละของธุลีพระบาท ถึงขนาดมีพระราชเสาวนีย์ชี้น่าว่า “คุณคึกฤทธิ์กับ หายสุลักษณ์มีอะไรซัดใจกันหรือ ได้ข่าวว่ามีการเขียนว่ากัน”

และในปลาย พ.ศ. ๒๕๑๐ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ก็มีบทนำชื่อ “อนาคตของไทยอยู่ที่ไหน” เพื่อเป็นที่ระลึกถึงการสูญเสียกรุงศรีอยุธยาครบ ๔๐ ปี ทั้งนี้เพื่อนำบทเรียนจากอดีตมาใช้ทางล้ำรับปัจจุบันและอนาคต แต่แล้วท่านนำชื่นนี้ กลับเป็นที่รู้จักกันในเนมิกนามว่า “กับตันเรือใบ” เพราะมีข้อความเอี่ยวน่าสนใจนี้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ คอยหาเหตุอยู่แล้ว พยายามทำเรื่องทำราวให้ญูโต หาว่าข้าพเจ้าหมื่นพระบรมเดชาনุภาพ จะให้ ฐานลับกุมข้าพเจ้าฯลฯ

เรื่องนี้ข้าพเจ้าเคยเขียนมาแล้วมากกว่าครึ่งหนึ่ง จึงไม่ต้องการจะ ขยายตัว แต่ที่นำมาเอี่ยอึก ก็เพียงเพื่อจะยืนยันว่าข้าพเจ้าและสังคมศาสตร์ ปริทัศน์ ไม่มีจุดยืนทางการเมือง คงเป็นดังเช่นนักเสรีนิยมโดยทั่ว ๆ ไป ที่มอง แต่ผลที่เกี่ยวกับพระราชอำนาจกันนั้น บทนำชื่นนี้เป็นเหตุให้ข้าพเจ้า บันบุคคลต้องห้าม (ดังท่านลิทธิพ्र ทรงใช้ภาษาฝรั่งว่า persona non grata) แต่นั่นมา ผิดกับเมื่อคราวเขียนบทวิจารณ์ สามปีก่อนหน้านี้

อย่างดำเนินชา แต่สำหรับข้าพเจ้าการพูดการเขียนทุกสิ่ง ไม่ต้องการเอาใจใคร หากเพียงเพื่อสนองต้นหาหรือวิชาชากองตัวเอง โดยที่ตอนแสดงออกไป ก็นึกว่าได้ไตร่ตรองแล้วโดยสติปัญญา

แม้มماถึงช่วงนี้ ข้าพเจ้ามีอายุถึง ๓๕ ปีกว่าแล้ว ทัศนคติเกี่ยวกับนายปรีดีในเรื่องกรณีสวรรค์ก็มิได้เปลี่ยนแปลงไป หันนี้ เพราะฉะนี้ได้สำนักยังโง่ไปถึงระบบประชาธิปไตยที่ทรงคุณธรรมอันข้าพเจ้าไฟฝันถึง โดยเปรียบเทียบกับประชาธิปไตยเด็ดขาดอันอันฉ้อฉล ที่ข้าพเจ้าเผชิญมาตลอดเวลา เเลຍหาเรื่องเอากับนายปรีดีอย่างลึก ๆ เพราะถ้าหากทำนผู้นี้เสียแล้ว ประชาธิปไตยจะคงปลอมเข่นนี้จะบังเกิดมิชั้นไม่ได้

จะอย่างไรก็ตาม น้ำใจที่รักความเป็นธรรมของข้าพเจ้ายังมีอยู่ ดังได้สัมบลุมุให้ไว้พุทธชัยนาม เขียนเรื่อง "เค้าโครงการเศรษฐกิจ ของนายปรีดี พนมยงค์" ลงพิมพ์ใน สัมคมศาสตร์ปรีทัศน์ ฉบับเดือนมิถุนายน ๒๕๑๗ ซึ่งถึงแม่ข้าพเจ้าจะไม่ได้เป็นบรรณาธิการแล้ว แต่ก็ยังอยู่ในคณะที่ปรึกษาของบรรณาธิการ บทความนี้เป็นข้อเขียนชั้นสำคัญของวารพุทธ และเป็นเกียรติแก่นายปรีดีมิใช่น้อย โดยที่เวลานั้น ข้าพเจ้าย้ายวิภากมาอกวิทยาลารบริทัศน์ อยู่ทางค่ายสำนักพิมพ์เอกชน เมื่อรู้ว่านายปรีดีออกมากจากประเทศจีน ข้าพเจ้าก็ลงรูปที่ท่านกับท่านผู้หญิงถ่ายร่วมกับลอร์ดหลุยเมาก์เบ็ตแทน ท่องกฤษ และมีบทความเล่าเรื่องอันเนื่องจากการไปอังกฤษของท่านลงด้วย ดังนี้

เมื่อสามอาทิตย์ที่แล้ว นายปรีดี พนมยงค์ ไปพูดที่สามัคคีสมาคม นัยว่านักเรียนไทยในอังกฤษคนหนึ่งบังเอิญไปพบในฝรั่งเศสกับทราบว่านายปรีดีจะไปเที่ยวอังกฤษ เเลຍถือโอกาสเชิญไปพูดในนามของสามัคคีสมาคม หัน ๆ ที่เจ้าตัวมิใช่กรุง

การของสมาคมนั้น ตัวนายกฯ เลยเดือดร้อนรับเรียกประชุมกรรมการ เพราะเกรงจะกระทบกระเทือนถึงองค์อุปถัมภ์ ที่ประชุมลงมติไม่ให้จัดในนามสมาคม ทางกลุ่มศึกษาภาระประเทศไทยเลยรับจัด ทุตไทยซึ่งกำหนดจะไปพักผ่อนชายทะเล และทำท่าไม่สนใจในตอนแรก ร้อนอาสาทำงานไม่ไหว ต้องไปพังด้วยผู้เองเสียหายที่มีได้ไปพัง เพื่อนคนหนึ่งโทรศัพท์ตามด้วยแต่ไม่พบ เพราะผู้คนนั้นไปดูหนัง ทราบภายนอกว่า ตลอดเวลาที่พูดนั้น มักจะอ้างพุทธศาสนาเสมอ ผู้ไม่แน่ใจว่าเมื่อก่อนนี้ นายปรีดิสนใจพุทธศาสนาเพียงใด เมื่อมีผู้ถามว่าใครเป็นผู้มีส่วนในคดีสวรรคตนายปรีดิตอบว่าไม่มีหลักฐานพอที่จะตอบได้แต่ที่รู้แน่ ๆ ก็คือ ตนมีได้เกี่ยวข้องกับคดีนี้ หันมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ว่าตนบริสุทธิ์ ตอนที่ลี้ภัยออกนอกประเทศก็ไปด้วยแรงกดดันจากการเมือง เพราะคณะกรรมการขanhกหารไปยิงบ้านพังยับเยินประการหนึ่ง กับเมื่อลี้ภัยไปประเทศไทย สถานทูตอังกฤษซึ่งปรึกษากับสถานทูตอเมริกันให้ความช่วยเหลือ หากตนมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีสวรรคตจริง สถานทูตเหล่านี้คงไม่ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยในเวลานั้นก็ยังปักครองโดยเจียงไคเชก แก่เล่าฯ เคยพบมาเดือนธันวาคมเป็นครั้งคราว เมื่อเดินทางไปทางผังรัง-เคลื่อนหนังสือเดินทางจากสถานทูตไทยที่นั้น เพราะคดีพันอายุแล้ว แรกที่เดียวสถานทูตไม่ยอม ท้ายที่สุดร้อนถึงนายกนัด คอมมันตร์ ต้องบินเอาหนังสือเดินทางไปให้ ขณะนี้กำลังดำเนินคดีกับ ม.ร.ว.คีกฤทธิ์ และนายสำเนียง ขันธ์ชวนะ ที่กล่าวหาว่าตนเป็นผู้ปลงพระชนม์ กับเป็นคนทรยศต่อชาติ ผู้มีโอกาสอ่านสำนวนฟ้องของนายวิชา กันตามระซึ่งเป็นนายของปรีดิ นายวิชาคนนี้

เดิมเป็นข้าราชการกรมชลประทาน เมื่อปรีดีอายุครบ ๘๐ ปีจัดงานเลี้ยงฉลอง สภาก็รู้เข้า เลยเอาเอกสารจากราชการ ในสำนวนพ้องปรีดีกล่าวหาว่าคึกฤทธิ์เป็นคนปล่อยช่ำภักดี้จังคนไปตะโกนในโรงหนังว่าปรีดีฝ่า ร.๙ ทั้งสมควรกับพระพินิจชนดีสร้างพยานเท็จ ส่วนข้าที่สำนัก สยามรัฐ โดยเฉพาะคึกฤทธิ์กับนายสำเนียง (ใช้นามปากกาว่า ส.ธ.น.) กล่าวหาว่า ดร.ป่วย มีความสัมพันธ์กับปรีดีมากเกินไปนั้น ผู้รับทราบด้วยความลังเลยิ่งกรรมมีนิรนยาฯ มาลาออกจากธรรมศาสตร์ในตอนนี้ เห็นที่ว่าท่านคงจะเป็นอธิการบดีได้ยาก อนิจจาธรรมศาสตร์! เพื่อนคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า ปรีดี-พุนสุขเป็นตายายแก่ ๆ ที่น่ารักคู่หนึ่ง เวลาที่สามีจำเหตุการณ์หรือวันเดือนปีไม่ได้ ภรรยา ก็ค่อยเสริม การพูดการจา ก็ฉลาดกว่าทุกไทยที่นี่มาก

(วิทยาสารปรีดี ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๑๓)

ให้ทราบว่ารูปและเรื่องดังกล่าวทำความพอใจให้นายปรีดีอยู่ดีร้ายท่านคงจะติดตามงานเขียน งานพิมพ์ ของข้าพเจ้าแต่ก่อนออกจากปรีสแล้วด้วยซ้ำ

อนึ่ง ในช่วงนี้ วิทยาสารปรีดีได้ลงคอลัมน์ “ซกไม่มีมุม” เป็นประจำอยู่ด้วย โดยที่วันหนึ่งผู้เขียนส่งข้อความมาให้วันรายปีวันต้องการจะเอานายปรีดีกลับเข้ามาเป็นประธานาธิบดี ข้าพเจ้าถามผู้เขียนว่า เอาข้อเท็จจริงเช่นนี้มาจากไหน ครั้นได้รับทราบว่ามาจากผู้อ่านรายการสยามรัฐ ตนสังกัดของผู้เขียนคนนั้น ซึ่งอ้างว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงรับรองโดยมีฝรั่งมากรับบังคมทูล ข้าพเจ้าจึงใช้เหตุผลทางตรรกวิทยาซักใช้เลียงว่าความข้อนี้มีทางเป็นไปได้หรือ จนผู้เขียนคนนั้นยอมรับว่าด้วย

ผู้อำนวยการของเข่าจะ “กุ” เรื่องขึ้นเอง โดยอ้างพระปรมาภิไยกีได้ เขาจึงยอมให้ข้าพเจ้าถอนเรื่องดังกล่าวเสีย โดยที่ตัวเขาเอง ไม่น่านหลังจากนั้นก็ได้รับของขวัญกลไล่อกจากต้นสังกัดไป

มาถึงตอนนี้แล้ว ข้าพเจ้ากับนายปรีดิค الرحمنทางเข้าหากันได้แต่ก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ ดังเมื่อท่านอายุครบ ๗๙ ปีบริบูรณ์ ได้มีการตีพิมพ์หนังสือชื่อ “เมื่อหนึ่ง แจกจ่ายให้บุคคลต่าง ๆ จนหนังสือมาถึงมือข้าพเจ้า” ด้วย โดยที่วิทยาลารปรีทัศน์ ประธานการไปแล้ว ข้าพเจ้าจึงเขียนไปลงนิตยสารชาวบ้าน รายเดือนของคณะเคราะห์ราษฎร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ดังนี้

หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๕ ในโอกาสที่นายปรีดิ พนมยงค์ มีอายุครบ ๖ รอบนักขัตติ ความจริงนายชาญวิทย์ เกษตรคิริ ได้วาระนี้ไว้แล้วในสังคมศาสตร์ ปรีทัศน์ ฉบับมิถุนายน ซึ่งจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกถึง ๔๐ ปีแห่งกาล อันนายปรีดิเรียกว่า “อภิวัฒน์” แต่ข้าพเจ้าก็โครงร่างแสดงความนึกคิดเกี่ยวกับหนังสือนี้บ้าง ซึ่งคงจะต่างทั้งหมดออกไป และข้าพเจ้าจะไม่แสดงความเห็นเกี่ยวกับบทความอื่น ๆ ที่มิได้เขียนโดยนายปรีดิเอง ข้าพเจ้าเขียนบทความนี้ ณ วันที่ ๘ มิถุนายน อันเป็นปีที่ ๒๖ แห่งวันสรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ จึงขออ้อมความแรงงานในการนี้เป็นราชพลี

เจตนาณ์ของการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ นายชาญวิทย์เข้าใจว่าเพื่อจะลบล้างความคิดที่ว่านายปรีดิไม่ชอบเจ้า นอกไปจากนี้แล้ว ก็ต้องการจะยืนยันงานชื่นโบร์แดงอันสำคัญ ที่นายปรีดิทำได้สำเร็จอย่างดงาม “ในระหว่างสังคրามโลกครั้งที่ ๒” แม้

นายปรีดีจะตัดถอน ไม่แปลบันทึกสังเขปเกี่ยวกับผู้สำเร็จราชการ การแทนพระองค์ " เพราะจะเป็นการลุดดีตนของมากเกินไป " แต่ ไคร ๆ ก็ยอมต้องยอมรับความจริงว่าในระยะนี้ นายปรีดีเป็นผู้ที่ มีคุณแก่ประเทศชาติที่สามารถ " ภูมิภาค " ได้สำเร็จ บุญคุณข้อนี้ ของนายปรีดีเป็นสิ่งที่เราไม่น่าจะลืม และเราควรตอบแทนบุญคุณอันนั้นด้วย เราต้องอย่าทำตนเป็นชาติที่เนรคุณคน ข้าพเจ้ามีความรู้สึกเช่นนี้อย่างจริงจังต่อนายปรีดี ดังที่ข้าพเจ้ามีต่อ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และคนอื่น ๆ ในขบวนการเสรีไทย ดังที่ข้าพเจ้า มีต่อชาวบ้านบางระจัน และนักภูมิภาคคนอื่น ๆ มาแล้ว ด้วยเหตุ ฉะนี้ เมื่อตอนที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ถูกสันดิษฐ์เชญตัวไปพบ ข้าพเจ้าจึงรู้สึกว่าผู้ที่สั่งให้สันดิษฐ์ทำการเช่นนั้นเป็นคนที่ไร้ มนารยาทอย่างที่สุด และยิ่งเมื่อมาอ่านคำประการของนายปรีดี ว่า มีกระซิบ คาดโทษ คุกคามเกี่ยวกับนายปรีดีเมือง ๆ ด้วยแล้ว ก็ ยิ่งถึงกับเห็นเป็นการรังแกกันชัด ๆ ที่เดียว การที่ผู้หลักผู้ใหญ่ ในบ้านเมืองปฏิเสธว่าตนไม่ได้สั่งในเรื่องการชี้เชัญคุกคามนั้น พัง ไม่ขึ้นด้วยประการทั้งปวง ผู้น้อยจะโอดหังทำการไปได้อย่างไรถ้า ผู้ใหญ่ไม่เห็นท้าย หรือผู้ใหญ่สมัยนี้จะเป็นคนหน้าไฟวัดลังหลวง ไปเสียแล้วเป็นส่วนมาก และนี่หรือคือวิธีที่เราตอบแทนบุญคุณ ผู้ที่อุทิศชีวิตและจิตใจเพื่อชาติบ้านเมือง

สำหรับข้าพเจ้าก็ได้แต่หวังว่านายปรีดีคงจะได้กลับมาตาย ในมาตรฐาน และคงไม่กลับมา " เล่น " การเมืองในประเทศไทยของตน อีก ถ้านายปรีดีมีความหวังที่จะกลับมาจริง ๆ แล้ว ก็น่าที่จะ ยอมให้กลับ อย่างน้อยก็ไม่ควรจะองเรกันต่อไป ถึงนายปรีดีจะ เคยทำผิดทำพลาดอะไรมา ก็น่าจะต้องตราไว้ว่าเขาเคยมีบุญ

คุณอยู่กับประเทศไทย โดยเฉพาะในตอนสหครามโลกครั้งที่ ๒ และผู้ที่เป็นใหญ่อยู่ในเวลานี้อาจต้องได้รับกรรมดังจอมพลป. ได้รับมาแล้วที่ญี่ปุ่นและนายปรีดิรับอยู่ในเวลานี้ที่ปารีสก็ได้

การที่กีดกันนายปรีดิไว้ รังแต่จะสร้างให้คุณรุ่นใหม่นิยมชมชอบบุคคลผู้นั้นโดยใช่ที่ ดังเช่นที่ได้หัวน เด็กรุ่นใหม่นิยมมาเชตุคงมืออะไรเด่นเป็นพิเศษนั้นเอง เพราะอะไกระซิบสั่ง ห้ามพูดห้ามเขียนเกี่ยวกับบุคคลผู้นั้นเสียตะพิดตะพือไป ยิ่งพวกที่กลัวเกรงปัญญาการมีนายปรีดิตัวยังแล้ว เป็นไปได้หรือว่า จะดูถูกความคิดความอ่านของคนไทยไปถึงเพียงนั้น

ชะรอยการที่ผู้มีอำนาจกีดกันไม่ให้นายปรีดิกลับ ตลอดจนกลเม็ดในการ "กระซิบ" คุกคามต่าง ๆ นั้น จะไม่ใช่เพราะความผิดของนายปรีดิ หรือเพราะคนพากันกลัวเกรงสติปัญญา อันแหลมคมของนายปรีดิดอกกระซัง แต่เป็นเพราะเกมการเมืองยังเปิดทางให้นำเอานายปรีดิมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้โดย กันตัวไว้ให้อยู่ห่าง ๆ ดังสมัยที่ญี่ให้เกลียดเจากันก่อนสหครามโลก ครั้งที่ ๒ นั้นเองด้วย แม้สมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ก็เคยทรงถูก หาว่าจะนำทักษะเรื่องเข้ามาตีเมืองไทย สมัยที่สัดสูงประพาล พม่าจากปีนัง ทั้ง ๆ ที่เวลานั้นพระชนม์ก็กว่า ๗๐ แล้ว

การที่นักการเมืองเอานายปรีดิเป็นเครื่องมือนั้น เห็นได้ชัดแม่ก่อนการปฏิวัติตัวเองครั้งนี้ก็มีเรื่องของนายปรีดิลงพิมพ์ อยู่เนื่อง ๆ และแล้วพวกผู้มีอำนาจก็เลยถือโอกาสอ้างด้วยวิธี กระซิบ ว่าที่ต้องปฏิวัติ ก็ เพราะสาเหตุหนึ่งคือมีคนคิดจะเอา นายปรีดิกลับมาอีก มีการเพาะความนิยมให้นายปรีดิอีกเป็นการกระทำกราบทีอนราชบัลลังก์ ฯลฯ แท้ที่จริงราชบัลลังก์นั้นก็มั่น

คงควรยิ่งกว่าที่จะต้องตั้งอยู่บนบ่าหรือไหล่ของนายปรีดีพลฯ เท่านั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าถึงเวลาแล้ว ที่เราควรจะเลิกหักยันนัยเกี่ยวกับนายปรีดีเสียที วิถีทางการเมืองต่อแต่นี้ไป ควรจะดำเนินแต้มคุกันอย่างชื่อ ๆ อย่าใช้วิธีซุ่ม วิธีกระซิบ หรือคุกคาม อีกเลย และถ้าผู้บริหารประเทศฉลาด อาจฟังคำปรึกษาบางประการจากนายปรีดีได้ด้วยช้ำไป ในฐานะที่รู้จักทั้งจีนและญี่ปุ่น ยังประสบการณ์อื่น ๆ อีก

งานเขียนชิ้นนี้ ข้าพเจ้าใช้ภาษาแรงตามแบบข้าพเจ้า และมีการค่อนแคนะแกะระแห้งท่านรัฐบุรุษอาวุโส ตามวิธีของข้าพเจ้าที่ไม่ชอบยกย่องวีรบุรุษนิดที่ติโภจะอะไรได้เลย แต่ถ้าอ่านกันอย่างยุติธรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าข้าพเจ้ารู้จักนายปรีดีมากขึ้น อย่างน้อยก็สื้นกังวลไปแล้ว ในข้อที่ว่าท่านไม่เป็นคอมมิวนิสต์ แม้ น.ประภาสถิตย์ จะเขียนลงสยามรัฐ ทางท่างว่าร้ายท่านมาโดยตลอดก็ตาม นอกไปจากนี้แล้ว บทวิจารณ์ชิ้นนี้ของข้าพเจ้ายังเรียกร้องต้องการให้ท่านได้มีโอกาสกลับบ้านกลับเมือง แต่สำนวนโวหารอันสามหาวก้าวร้าวของข้าพเจ้า นับว่า nave อย่างที่ยังไงไปสู่สมัยราชธิปไตยกับสถาบันกษัตริย์อย่างใช้อารมณ์ยิ่งกว่าเหตุผล

ผลก็คือ นี่คงเป็นฟางเส้นสุดท้ายที่นายปรีดีจะรับได้จากข้าพเจ้า โดยที่เส้นแรกเริ่มแต่บทวิจารณ์ The Devil's Discus นั้นแล้วในพ.ศ.๒๕๐๗ หรือดิร้ายท่านจะทนข้าพเจ้าไม่ได้แต่ก่อนอ่านบทวิจารณ์ชิ้นล่าสุดนี้ของข้าพเจ้า ก็ได้ ดังจะเห็นได้ว่า วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๕ นั้นเอง นายปรีดีได้ให้ตีพิมพ์ข้อเขียนของท่านอีกเรื่องหนึ่ง ให้ชื่อว่า บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎร และระบบประชาธิปไตย นับเป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ไม่ถึง ๕๕ หน้าตัว แต่เขียนพาดพิงถ่วงข้าพเจ้าร่วม ๗ หน้ากระดาษ ซึ่ง

นับว่าเกิน ๑๐% ของหนังสือทั้งเล่ม โดยท่านหาว่าข้าพเจ้าเป็น "ชากเดน ศักดินา สาลสังคม หรือเศษโสมซึ่งอาวดีและเห็นแก่ตัว" ทั้งหมดนี้เห็นที่ที่ข้าพเจ้าจะปฏิเสธได้ยาก แต่เมื่อตอนอ่านได้บันดาลโทสะขึ้นอย่างแรง จึงต้องตอบไปในนิตยสาร อนาคต ของสมาคมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเพิ่งออกใหม่ โดยมีข้าพเจ้าเป็นบรรณาธิการ ข้าพเจ้าแสดงปฏิกริยาเป็นบรรทัด ๆ อย่างขาดสัมมาคาระด้วยประการทั้งปวง

ข้อเขียน ๒ ชิ้นนี้ คือของนายปรีดีและของข้าพเจ้า ควรนำไปด้วย เป็นการปิดฉากระหว่างเรางั้งสอง ซึ่งคงไม่มีทางหันหน้าเข้าหากันได้

เวลานั้น นายป้าย อึ้งภากรณ์ สอนออยู่เคมบริดจ์ ข้าพเจ้าออกไปเยี่ยมท่าน ท่านบอกว่าท่านเสียใจในข้อเขียน ๒ ชิ้นนี้ ในการณ์ท่านเห็นว่า "อาจารย์ปรีดีผิดมากกว่าคุณ ที่ไปโจมตีคุณขึ้นก่อน ทั้งนี้เพราะท่านโกรธคุณมาแต่คราวที่คุณเขียนวิจารณ์ The Devil's Discus นั้นแล้ว แต่ถ้าคุณไม่ตอบหรือตอบน้อยอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน คุณจะได้แต้มมาก" นอกจากนี้นายป้ายยังได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังเกี่ยวกับนายปรีดีอีกมาก ท่านว่า "สำหรับผม อาจารย์ปรีดีเป็นผู้บริสุทธิ์ในกรณีสวรรคต แต่สำหรับคุณ สุลักษณ์คุณจะเชื่อย่างไรก็ได้ นั่นเป็นลิทธิ์ของคุณ แม้เราจะเห็นต่างกัน เราก็เป็นเพื่อนกันได้ ที่จริงคุณกับผมยังมีความเห็นต่างกันอีกมาก เป็นแต่เรามากไม่ได้ já ระในข้อแตกต่างของเรารู้สึกน่าท่านนั้น"

คำพูดเช่นนี้ ทำให้ข้าพเจ้าต้องคิดหนัก เพราะคุณป้ายเป็นลัต-บุรุษทั้งพุดจาไว้สาต์ย์มาตลอด ช่วงนั้นท่านถูกจอมพลถนน กิตติชจร เสียอกไป ต่อมาทั้งข้าพเจ้าและท่านก็ถูกเสียอกไปอยู่ด้วยกันที่อังกฤษ ในช่วงสมัยถานินทร์ กรัยวิเชียร ท่านเล่าเรื่องนายปรีดีให้ข้าพเจ้าฟังอีกมาก ทั้งนัยลับนัยบวก แต่ไม่เคยซักชวนให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนทัศนคติของ

ตนเองเกี่ยวกับกรณีสวรรคต ทั้งท่านยังเคยชวนข้าพเจ้าไปหา นายปรีดีที่ ปราสาดด้วย แต่ข้าพเจ้าเป็นคนเจ้าทิฐิ หายใจไม่ได้ และลึก ๆ ลงไปก็กลัว นายปรีดีໄล่ออกจากบ้านด้วย แม้จะมีคนเคยบอกมาว่าหน้ามีแล้ว ว่าถ้าไปหาก่าน ท่านจะดีด้วยอย่างแน่นอน

จากจุดเริ่มต้นท่านองนี้ เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าย้อนถามตัวเองว่า เรายังรู้จักคนที่สนิทกับนายปรีดีเป็นพิเศษ คน ทำไม่เราจึงไม่สืบถาน ทัศนคติของบุคคลนั้น ๆ เกี่ยวกับนายปรีดี อย่างกรณีสวรรคต เรายังคงรักคนที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดโดยตรงจึงจะควร มาด่วนเชื่อหนังสือเช่น ของรัตน์ ดวงแก้ว (วิมลพรรณ ปิตธารชัย) และ สรรไจ แสงวิเชียร หาครัวไม่ เพราะนี่แกเด็กรุ่นใหม่กว่าเรารึซึ่งมีอดีตไม่แพ้เรา โดยที่สุพจน์ ด่านตรากุล ก็นำข้อเท็จจริงที่ต่างหากไปมาติดแฟร์สู่กันแล้วด้วย

ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงเริ่มทำการบ้าน นำเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับ สารคดีสวรรคตมาอ่านใหม่ รวมทั้งเอกสารที่ข้าพเจ้าไม่เคยให้ความสนใจมาก่อน เช่นถ้อยคำของพระยาศรีฤทธิ์เส้น ตลอดจนมีหลักฐานใหม่เกิดขึ้นที่นายดี ศรีสุวรรณไปบצחแล้วกลัวบาน สารภาพผิดชอบการรวมอยู่ด้วย ใช่แต่เท่านั้น ข้าพเจ้ายังซัก ม.ล.ปุ่ย ชัยนาม และนางเออดวิน สแตนดัน ภรรยาเอกอัครราชทูตอเมริกันที่แรกเข้ามาถึงพระราชอาณาจักร ในช่วงกรณีสวรรคตนั้นด้วย โดยที่นางสแตนดันได้แนะนำแพทย์อเมริกันที่ชั้นสูตรพระบรมศพให้ข้าพเจ้ารู้จักอีกด้วย แกเองยืนยันกับข้าพเจ้าว่า จำเลยทั้ง ๓ นั้นบริสุทธิ์ การตายของเขาเป็นการเสียสละชีวิตเพื่อความอยู่รอดของราชบัลลังก์ อันนับเป็นชาติพิลึกอย่างสูง แกว่าประชาชนในอนาคตจะชาบชื่นในบุญคุณของเขา นางสแตนดันกับท่านผู้หญิงพุนคุณมีอะไรที่ขาดใจกันอยู่ แต่แกก็ยังคงนายปรีดี พนมยงค์ยิ่งนัก ส่วนคุณหญิงปุ่ยเล่าถึงงานพระบรมศพแต่แรก และการที่เจ้านายเปลี่ยนทีท่าจากความ

เป็นกันเองมาเป็นความเย็นชา ฯลฯ นับว่ามีส่วนใจยิ่ง

ใช่แต่เท่านั้น ข้าพเจ้ายังสืบเสาะจนได้ข้อเท็จจริงจากเจ้านาย หงษ์อึ้กด้วย ว่า เมื่อวันเสด็จสวรรคตนั้น กรมขุนชัยนาทuren เกรดเสด็จไปที่ส่ายนัดดาคลินิก ภายนหลังจากการถวายบังคมพระบรมศพ โปรดให้แพทย์ถวายยาฉีดบำรุงพระกำลัง พลางทรงบ่นว่า “เตือนแล้ว อย่าให้เต้นปักกันทั้ง ๒ องค์ พอดเล่นกันเข้า มันก็ต้องพลาดพลังอย่างนี้แหละ” พอคนนั้นทูลเจ้าองค์นี้ โดยที่ทรงเล่าให้ข้าพเจ้าฟังอีกต่อหนึ่ง แม้นี่จะไม่ใช่ประจักษ์พยาน แต่ก็ช่วยคลี่คลายให้ข้าพเจ้าหายห้อยกังขาในเรื่อง การลอบปลงพระชนม์โดยสื้นเชิง ทำให้เห็นว่าการวิจารณ์เรื่อง The Devil's Discus ของข้าพเจ้านั้นผิดพลาดโดยแท้

นอกจากนี้แล้ว ทัศนคติของข้าพเจ้าในเรื่องราชธิปไตยและ ประชาธิปไตย ได้คลี่คลายขยายตัวเรื่อยมา จาก ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖ จน ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้าราชธิปไตยไร้ธรรม ก็ไม่ผิดไปจาก ใจราชธิปไตย ประชาธิปไตยก็เข่นกัน ต้องมีธรรมะเป็นรากฐาน ราษฎรจะ เป็นใหญ่ได้ก็ต้องประกอบไปด้วยความชอบธรรม นี้ฉันได้พระราชกฤษณ์ ข้าพเจ้าเริ่มนิเครื่องหมายปรัศนีย์เกี่ยวกับความชอบธรรมของชนชั้น ทัศนคติที่สูงส่งยิ่ง ๆ ขึ้นไปทุกที จึงเห็นว่ากรณีสวรรคตนี้ ระบบการ แสดงรังและกลั่นแกล้งคงจะไม่หยุดอยู่เพียงแค่ทหาร สันติบาล และ พรรคราษฎร์ปัตย์เท่านั้น ตัวรายจะขึ้นไปสูงส่งกว่าหนึ่นเอ่าเลยทีเดียว โดยที่พฤติกรรมต่อ ๆ มา ส่อว่าทัศนคติของข้าพเจ้าถูกต้องยิ่ง ๆ ขึ้นทุกที

ทางด้านปารีสนั้น แม้นายปรีดิจะไม่เคยมีการติดต่ออะไรกับ ข้าพเจ้าโดยตรง แต่ก็มีคนมาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าลูกท่านบางคนได้ต่อว่าท่าน ทำการที่ท่านเขียนโน้มติข้าพเจ้านั้น ท่านเป็นฝ่ายผิด เพราะแม้ข้าพเจ้าจะ

เห็นต่างจากท่าน และปรึกปรำท่าน ข้าพเจ้าก็มีสิทธิ์ อย่างน้อยข้าพเจ้า เป็นคนรักความยุติธรรม การตั้งตนเป็นศัตtru กับผู้รักความยุติธรรมนั้นไม่ ถูกต้อง แม้จะเห็นต่างกัน ก็จะเป็นแนวร่วมกันได้ หากไม่ ท่านจะไม่มี แนวร่วมเลย นอกจากบริษัทบริวารและผู้ที่เห็นพ้องต้องด้วย เพราะฝ่าย ราชธิปไตย (ดังที่ท่านเรียกว่าผู้ที่ตั้งตัวเป็นพระราษฎรยิ่งกว่าพระราชา) ก็ เกลียดท่าน ฝ่ายเดียวการทหารกไม่ต้องการท่าน ฝ่าย พ.ค.ท. ก็หา ทางลบล้างเกียรติคุณของท่าน

ได้ทราบมาว่าท่านยอมรับคำเตือนดังว่านี้ แสดงว่าท่านมีขันติ ธรรมและมีความชอบธรรมอยู่ในใจ ผิดไปจากผู้ใหญ่เป็นจำนวนมากที่ใน ประเทศไทยนี้ โดยเฉพาะกู้ที่ข้าพเจ้ามีความจงรักภักดีเป็นอย่างสูง ซึ่งรับฟัง คำวิพากษ์วิจารณ์ได้ ๆ ไม่ได้เลย และข้าพเจ้าไม่พร้อมที่จะเครื่องนับถือ โครงการเขานั้นไม่รับฟังคำคัดค้าน ตักเตือน หรือจอมตีได้ ๆ ไม่ว่าเขาจะ สูงส่งเพียงใดก็ตาม

ต่อแต่นั้นมา แม้นายปรีดิจะไม่เคยติดต่อกับข้าพเจ้า ท่านผู้ใหญ่ พูนคุกคามส่งข้อเชียนของท่าน และเอกสารหลักฐานต่าง ๆ มาให้ได้ อ่านอยู่เนื่อง ๆ บางครั้งท่านส่งมาให้ถึงข้าพเจ้าเป็นคนแรกเสียด้วยซ้ำ

เราเป็นเด็ก จะไปให้ผู้ใหญ่ลดตนลงมาหารายิ่งกว่านี้จะได้ล่ะหรือ และมาถึงช่วงนี้ ทัศนคติของข้าพเจ้าเปลี่ยนไปมากแล้ว รับรู้ข้อมูลใหม่ ๆ มากมากแล้ว แม้จะซ้ำแต่ก็ไม่ขืนหลบหนีลับตาอยู่ต่อไปอีก

ข้าพเจ้าเริ่มเข้าใจว่า ทำนายปรีดิจึงต้องเชียนป้องกันตัวเอง ทำไม่ท่านต้องฟ้องเรื่องคดีหมั่นประมาทอยู่เรื่อย ๆ ข้าพเจ้าเริ่มเห็นถึง ความฉ้อฉลที่ปลูกปั่นมหาชนให้มองท่านไปในแนวน

ถ้าข้าพเจ้าเอองไม่เผชิญมา กับตัวเอง ที่ต้องผลัดที่นาคากืออยู่ ที่ หนังสือถูกเผาเป็นเรือนแสน ที่ภรรยาเก็บถูกอาเข้าคุกตะราง และซื้อ

เสียงเกียรติคุณต้องมัวมอง พูนคุขได้หรือไม่ ลงสัญญ่ โดยที่ข้าพเจ้าและครอบครัวได้รับชะตากรรม มาจากรัฐและหน่วยงานของรัฐ ไม่ถึงหนึ่งในร้อยที่ทำนั้งสองและลูก ๆ เพชญ์มา ในขณะที่ข้าพเจ้าก็หาเคยทำบุญคุณอันได้ให้กับบ้านเมืองเป็น เศษหนึ่งส่วนพันอันท่านได้เคยกระทำมาแล้วนั้น เช่นกัน

ในช่วงเผด็จการถนินทร์ กรัยวิเชียร ข้าพเจ้าต้องระหะเงิน ไปอยู่อังกฤษ อเมริกา และคานาดา เมื่อกลับเข้ามาใน พ.ศ.๒๕๔๑ ก็ยัง ไม่มีงานทำ เคราะห์ดีได้ทุนมาศึกษาจากสวัสดิการสังคมศาสตร์ แห่งสหรัฐอเมริกา เพื่อค้นคว้าในระดับที่พัฒนปริญญาเอกออกไป (post doctorate) ในเรื่องสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดังได้จัดพิมพ์เรื่อง ให้พระยาอนุมาน อันเป็นลายพระหัตถ์ที่ทรงโดยบันทึกท่านผู้นั้น ขึ้นไว้ใน ปลายศกนั้น สำหรับคำนำหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนไว้ตอนหนึ่งว่า

มีเรื่องเพิ่มเติมที่จะแจ้งให้ทราบอีกข้อหนึ่งคือ เมื่อสมเด็จฯ เสด็จกลับเข้ามาจากการทางมากันนั้น ท่านพระยาอนุมานราชธน มักหาโอกาสไปเฝ้าแทนที่วงศ์ดิศเสมอ จนถึงกับมีคนไปราย งานอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งควบคุมตำรวจลับ (ลั้นติบาล) อย่าง กวดขัน และลือกันว่าดูร้ายเหี้ยมโหนกด้วย เพ้อญอธิบดีเป็น นักเรียนอัลลัมชัยรุ่นໄล ฯ กับท่าน และรู้จักท่านดี จึงบอกว่า “พระยาอนุมานแกไม่สนใจการเมืองดอก แกสนใจแต่วิชาความรู้ อย่าไปติดตามแกเลย” เรื่องก็เป็นอันพับไป (เสียดายที่เวลาเนี้ เราไม่มีคนอย่างนี้เสียแล้ว และจดหมายที่ส่งไปถวายยังเกาะหมาก ถูกแอบเปิดออกอ่านบ้างหรือไม่ก็ไม่ทราบได้) ทั้งเวลาหนึ่น ท่าน อธิบดีผู้นี้ เริ่มหันมาสนับสนุนผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่ง

เป็นผู้ก่อการคนสำคัญฝ่ายพลเรือน ที่มีความคิดทางการเมือง แตกต่างออกจากนายกรัฐมนตรีในเวลานั้นยิ่งขึ้นทุกทิศด้วยแล้ว ทั้นคนคิดของท่านอธิบดีที่เกี่ยวกับเจ้านาญจังคลายความตึงเครียดลง (หลังจากที่จับกรรมชุมชัยนาทเรนทร์มาแล้ว) ท่านผู้สำเร็จราชการนั้นเอง ก็มีความเคารพนับถือสมเด็จฯ ถึงกับมาเฝ้าที่วัง วัดศิศ (โดยที่นายกรัฐมนตรีไม่เคยมาเลย เมื่อสิ้นพระชนม์ ก็ได้ทราบว่าพระองค์หลวงตั้งนาวาสวัสดิ์ไปกระตุ้นเข้าว่าถ้าไม่ไป เคราะห์พระศพ จะนำเกลี้ยด จึงได้ไปที่วัง) ต่อมาภายหลังท่านผู้นี้ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีส่วนอย่างสำคัญ ในการตั้ง หอสมุดดำรงราชานุภาพขึ้น ซึ่งท่านพระยาอนุมานราชธนได้เป็นตัวตั้งตัวตีที่อยู่เบื้องหลังอย่างไม่ต้องสงสัย

ข้อความดังกล่าว เป็นครั้งแรกที่ปรากฏว่าข้าพเจ้าเขียนถึงนายปรีดี พนมยงค์ ด้วยความเคารพ (แม้จะไม่เอ่ยนาม) แต่ก็เขียนขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ข้าพเจ้าสอบสวนค้นคว้ามาจนแน่ใจแล้ว

ความจริงแล้ว จำเดิมแต่ต้น พ.ศ.๒๕๖๑ มาแล้วที่ข้าพเจ้าเริ่มอ่านเอกสารต่าง ๆ ของนายปรีดี และที่เกี่ยวกับท่านผู้นี้มากขึ้น โดยเฉพาะก็คำฟ้องที่เนื่องด้วยกรณีสวรรคต ข้าพเจ้าต้องยอมรับว่าข้อเขียนของท่านบางชิ้นอ่านเข้าใจยากมาก แต่บางชิ้นก็อ่านได้เนื้อหาสาระควบคู่ไปกับความเพลิดเพลิน แม้หลายต่อหลายชิ้นข้าพเจ้าจะไม่เห็นพ้องต้องด้วยที่สุดจนพฤติกรรมของท่านบางอย่างบางประการที่บริษัทบริหารเอามายกย่องสรรเสริญ ข้าพเจ้าก็ไม่ได้เห็นพ้องตามไปด้วย หากมาถึงช่วงนี้อดีตที่มีเกี่ยวกับนายปรีดีได้гласณาการไปยิ่งขึ้นทุกทิ

เมื่อทิฐิและข้อเท็จจริงเปลี่ยนไปถึงเพียงนี้แล้ว จึงไม่ยากที่เมื่อ

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือเรื่อง คำตัดสินใหม่เกี่ยวกับคดีสวรรคต ที่ตีพิมพ์
สำหรับงานฉลองอายุ ๘๐ ปีบริบูรณ์ของนายปรีดี พนมยงค์ ใน พ.ศ.๒๕๖๓
โดยที่ผู้นำมามอบให้ แจ้งว่าท่านผู้หญิงขอให้ ๆ ข้าพเจ้าเป็นคนแรก ให้
ทันวันที่ ๑๑ พฤษภาคม อันเป็นวันคล้ายวันเกิดของท่านรัชบุรุษอาวุโส
ทั้ง ๆ ที่วันนั้นข้าพเจ้าเพิ่งเดินทางกลับมาจากประเทศจีน ถึงบ้านเราเย็น
แต่ก็ได้อ่านหนังสือนั้นจนจบ ซึ่งเป็นเวลาวันใหม่ล่วงแล้วไปหลายชั่วโมง
โดยที่ข้าพเจ้าได้อ่านคำตัดค้านและคำฟ้องคดีอื่น ๆ มาแล้ว เช่น กรณี
คิกฤทธิ์ ปราโมช รอง ศยาภานนท์ ประยูร ภารมณตรี และชาลี เอี่ยม-
กระลินธุ์ เป็นต้น

คำพิพากษาคดีสวรรคตที่สยามรัฐ จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ.๒๕๖๔
และต่อมาพิมพ์แจกในงานวันเกิด ม.ร.ว.บุญลับ พนิจชนคดี ซึ่งทางให้
ข้าพเจ้าไปสู่ความมีดบอดฉันได้ คำตัดสินใหม่นี้ซึ่งทางสว่างให้แก่ข้าพเจ้า
ฉันนั้น

วันรุ่งขึ้น ข้าพเจ้านั่งนิเกตริกต่องอยู่แทนทั้งวัน ว่าจะขอมาโทษ
นายปรีดีอย่างไรดี ตนจึงจะพั่นผิดและบำบัดอุคคล อันตนได้เคยประกอบ
มาทั้งทางมโนกรรม วจกรรม และกายกรรม ผลก็คือได้เริ่มร่างจดหมาย
แล้วส่งไปในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ นั้นเอง ดังนี้

กราบเรียน ท่านรัชบุรุษอาวุโสปรีดี พนมยงค์ ที่เคารพอย่างสูง

คุณสุภา ศิริมานนท์ได้กรุณานำหนังสือ คำตัดสินใหม่
กรณีสวรรคต ร.๘๘ มาให้ประเมิน เล่ม พร้อมด้วยนามบัตรของท่าน
แจ้งว่าท่านผู้หญิงสั่งให้ส่งถึงมือการพิมพ์ให้ทันวันที่ ๑๑ พฤษภาคม
เพื่อญกธรรมไปประเทศไทย เพื่อกลับมาถึงวันนั้นพอดี ได้เห็น
นามบัตรทราบว่าวันดังกล่าวตรงกับวันเกิดของท่านครับ ๘๐

ปีบริบูรณ์ ก็เลยได้ถือโอกาสตั้งจิตอธิษฐานขออำนาจคุณพระครรัตนตรัยได้โปรดบันดาลให้ท่านอายุมั่นขวัญยืน มีสติปัญญากล้าแข็ง เพื่อเปิดเผยสัจจะออกมาให้ปรากฏ เพื่อสันติสุขของชาวไทยและชาโภกสืบต่อไปชั่วการลنان

พร้อมกันนี้กระผมก็ขอกราบขอบคุณท่าน และท่านผู้หฤทัยที่มีเมตตา กรุณาส่งหนังสือมาให้ โดยที่กระผมได้เคยรับความอารีเช่นนี้มาก่อนบ้างแล้ว ทั้งทางหนังสือเล่มและทางคำพูดที่คุณสุภากรรูณานำสืบท่องมาให้ นับเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ในวันที่ ๑๑ นี้เอง แม้จะเห็นอยู่จากการเดินทางเพียงได้กระผมก็นั่งอยู่จนดึกโดยอ่านหนังสือเล่มดังกล่าวจนจบ ทั้ง ๆ ที่เคยอ่านฉบับร่างคำฟ้องมาก่อนหน้านั้นแล้ว และได้นิยมชมชอบมาแต่ตอนครั้งแรกนั้นแล้วว่า ท่านเป็นผู้ที่ต่อสู้ความอาลัยด้วยความสัตย์อย่างน่าสรรเสริญ เมื่อมาอ่านอีกครั้ง ยิ่งเกิดความปิติเลื่อมใสในสติปัญญา ความสามารถความละเอียดถี่ถ้วนของท่าน ทั้งด้านการลีบสวน ค้นคว้าหาหลักฐาน วิจัย และวิเคราะห์อย่างแยกที่จะหาตัวจับได้แม้จะรายถึงเพียงนี้แล้ว ก็ยังมีความคิดเป็นเลิศอยู่ สมแล้วกับตำแหน่งรัฐบุรุษอาวุโส และถ้ารัฐบาลไทยยุคใดสมัยใดแลเห็นคุณงามความสามารถของท่านได้เช่นนี้ ก็คงจะหาโอกาส "ปรึกษาภาระราชการแผ่นดิน" กับท่าน "เพื่อความวัฒนาการของชาติสืบไป"

กระผมต้องขอสารภาพกับท่านอย่างหน้าชื่นว่า ตัวเองได้เคยล่วงเกินท่านทั้งโดยไม่ทราบและวจกรรม ทั้งนี้ เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แม้กระผมจะไม่เชื่อว่าท่านมีความเลวร้ายในเรื่องกรณีสวรรคต แต่ก็ต้องขอยอมรับว่าได้เคยเชื่อข่าวลืออัน

เป็นอุกคัลเกี่ยวกับตัวท่านมาแต่ก่อน และได้ให้ความเชื่อมั่นในสถาบันศาลของไทยมากเกินพอดีไปดังได้เขียนวิจารณ์เรื่อง The Devil's Discus ไปในหานองนี้ หารู้ไม่ว่าตนได้เป็นปฐมเหตุให้ท่านต้องเจ็บช้ำน้ำใจ ได้ทราบว่าคุณดิเรก ชัยนาม ก็โภมนั้นขัดแคนมาก ควรที่กระผມจะสืบทราบข้อเท็จจริงจากท่านผู้นั้น ก็กลับเหลวเสีย แต่ภายหลังต่อมากระผມได้พยายามแสวงหาความจริงในเรื่องนี้อยู่มาก ทั้งจากปากคำและจากเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ทำให้สรว่างมากขึ้น ยิ่งกรณีนายตี ศรีสุวรรณ ด้วยแล้ว กระผມคลางแคลงมานานแล้ว ต่อมาได้อ่านคำสารภาพของแกก็ยิ่งประจจากกังขาได้ ๆ อีกเลย ยิ่งมาได้อ่านถ้อยคำของท่านในเรื่องอินทugasและข้อโต้แย้งตอบพระยาเลขวนิชธรรมวิทักษ์ กับพวกคณะศาลาภิการชุดนั้นแล้ว กระผມยิ่งเห็นได้ชัดเลยว่าศาลไทยนั้นทึ่งหลักการความยุติธรรมได้อย่างน่าอนาคติมัยนั้นแล้ว ยังการให้ข่าวลือทำลายคนนั้น กระผມมองยิ่งเห็นชัดขึ้น เมื่อคราวคุณป่วย อึ้งภากรณ์นี้เอง แม้ตัวเองก็ได้ล้มร้าทำงานนั้นด้วยเช่นกัน

กระผມจึงขอໂホสจากท่าน ที่ได้จังจากหยาบช้ำต่อท่านมาแต่ก่อน ไม่จำเพาะแต่เรื่องที่เอยถึงนั้นเท่านั้น หากยังในข้อเขียนอื่น ๆ อีกด้วย หวังว่าท่านคงกรุณาให้อภัย และหากเป็นไปได้กระผມอยากขออนุญาตมากราบเท้าแสดงความเคารพถึงปรีรัส เมื่อเป็นโอกาสอันควร

กระผມหวังว่าท่านคงมีเวลาเขียนเรื่องเนื่องด้วยข้อเท็จจริงท่านองนี้อกมาให้ปรากฏเรื่อย ๆ ซึ่งไม่แต่พิสูจน์ความบริสุทธิ์และความกล้าหาญทางจริยธรรม ที่ท่านได้รับใช้ชาติ ศาสนា

พระมหาภัตtriย์มาเท่านั้น หากยังเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อันไม่อาจหาได้จากใครอื่นอีกด้วย ด้วยเหตุฉะนี้กระนั้น มีความหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะมีสติปัญญา พลานามัย สุก สุขใจ สืบต่อไปอีกนานเท่านาน

ความมิควรแล้วแต่จะโปรด

ข้าพเจ้าได้ส่งสำเนาให้นายป้าย อึ้งภากรณ์ นายสุภา ศิริมานพ์ นายกรุณา ถุคลาสัย และบางคนที่เป็นตัวเชื่อมให้ข้าพเจ้าเข้าใจนายบรีดี ข้าพเจ้าถือว่าท่านเหล่านี้มีบุญคุณ เพราะท่านไม่เคยยัดเยียดให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนทัศนคติและไม่เคยลบหลู่ดูถูกความคิดความอ่านของข้าพเจ้า บางท่านเพียงพูดว่า ข้าพเจ้าเป็นคนมีสติปัญญา แต่บางทีบางอย่าง อาจบดบังอยู่ก็ได้ ดังที่เขาเรียกว่าเส้นผมบังภูเขา เมื่อเขียนผลเสียแล้ว ย้อมเห็นภูเขาได่อง บัดนี้ข้าพเจ้าเห็นแล้วว่านายบรีดี พนมยงค์ เป็นพุ่มเข้าอันยิ่งใหญ่ ที่แม้จะมีหมู่มากเอาเส้นผมและขากหานามมาปิดกัน ก็ทำให้ได้ตลอดไปไม่ ข้าพเจ้าเองถือเป็นภาระหนักที่จะต้องสนใจคุณท่าน ด้วยการประกาศสัจจะให้แพร่หลายออกไปให้เป็นที่รับทราบกัน ในวงกว้างให้จังได้

ภายในเวลาอันไม่ช้า ท่านก็ได้ตอบจดหมายข้าพเจ้ามาดังนี้

PRIDI BANOMYONG

(PRIDI PHANOMYONG, PRIDI PANOMYONG, LUANG PRADIT.

LUANG PRADIST MANUDHARM)

ANCIEN REGENT ET

ANCIEN PREMIER MINISTRE DE THAILANDE [SIAM]

ORAND-CROIX DE LA LEGION D'HONNEUR

172, AV. ARISTIDE BRIAND

92160 ANTONY TEL. 660-55-64

๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรียนคุณสุลักษณ์ ศิริวักษ์ ที่นับถือ

จดหมายของคุณฉบับล่วงวันที่ ๑๓ พ.ค.๒๕๖๓ ได้ทำให้ผมมีความปลาบปลื้มเป็นอันมาก ที่คุณได้อวยพรในวันคล้ายวันเกิดของผมอายุครบรอบ ๘๐ ปี ประกอบด้วยความวิจารณญาณของคุณที่เห็นความบริสุทธิ์ของผมที่ได้รับใช้ชาติไทยซึ่งเป็นที่เคารพลักษณะสูงสุดของปวงชนชาวไทยทั้งมวล และความบริสุทธิ์ของผมกับความบริสุทธิ์ของบุคคลที่ถูกประหารชีวิตในกรณีสวรรคต ร.๙

ตามที่คุณขอโลลีจากผมในการเขียนการพูดซึ่งคุณได้ปฏิบัติเกี่ยวกับผมที่แล้ว ๆ นานั้น ผมมีเพียงแต่ยินดีโลลีกรรมแก่คุณเท่านั้น หากขอสรุเสริญคุณอีกด้วยในการที่คุณมีคุณธรรมสูง คือเมื่อพลังผลัดไป เพราะความเข้าใจผิดแล้วทราบความจริงภายหลัง คุณก็มีความกล้าหาญแก่ความเข้าใจผิดนั้น อันเป็นลักษณะของบุคคลก้าวหน้าซึ่งรับใช้ชาติและราชภูมิเพื่อความเป็นเอกราชอธิปไตยสมบูรณ์ สันติภาพความเป็นกลางและความสุขสมบูรณ์พร้อมด้วยประชาธิปไตยของราชภูมิ ผมจึงขออวยพรให้คุณประสบความสุขความเจริญทั้งทางกายและทางใจ และประสบความสำเร็จทั้งหลายในการรับใช้ชาติและราชภูมิที่ผมกล่าวไว้นั้น

ผมรู้สึกดูน่าว่ามีความผิดพลาดที่ได้ใช้ชื่อไม่เหมาะสมในการได้ตอบข้อเชียนของคุณ จึงขออภัยคุณไว้ในที่นี้ด้วย

อนึ่ง ผมมีความยินดีที่จะมีโอกาสสนทนากับคุณตามความประสงค์

ด้วยความนับถือ

ปรีดี พนมยงค์

นับว่าท่านให้เกียรติ ให้ความเมตตาประณี และมีน้ำใจ เป็นสุภาพบุรุษพุทธบริษัทโดยแท้ หลังจากนั้น ท่านก็คงล่วงเอกสารให้ ทางนั่งสือใหม่ให้อ่านอยู่่เสมอมา แต่เราก็หาเคยพบกันไม่ จนเมื่อข้าพเจ้าไป ยุโรปเมื่อปลาย พ.ศ.๒๕๑๔ เจอก่อนนักเรียนอังกฤษรุ่นหลังที่กรุงบรัสเซล โดยที่เขาเป็นคนสนิทชิดชอบอยู่กับนายปรีดีและท่านผู้หญิง เขาแนะนำให้ ข้าพเจ้าพูดโทรศัพท์กับท่านที่ปารีส ตอนผ่านท่าอากาศยานแห่งนั้น เพราะไม่มีเวลาจะเข้าไปหาท่านได้ ข้าพเจ้าเชื่อเขา จึงโทรศัพท์เข้าไปเมื่อ วันที่ ๑ พฤษภาคม ได้พูดกับทั้งท่านผู้หญิงและตัวท่านเอง ในห้องสีกตีจิ และซึ่งใจ เรายุกกันอยู่นานโดยท่านบอกให้ระมัดระวังด้วยราษฎร์ โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับทหารและการใช้อำนาจลึกลับ ทั้งท่านขอให้ดู แลสุภาพล้วนด้วย

ข้าพเจ้ามากทราบภายหลังว่าท่านบ่นเสียหาย ที่ไม่ได้พบข้าพเจ้า และว่าพูดโทรศัพท์กันน้อยไป แต่ยังช่วยเหลือข้าพเจ้าแสดงว่าเป็นคนมี อำนาจ เมื่อข้าพเจ้ามีโอกาสพบท่านภายหลังในอีกประมาณปีหนึ่งต่อมา ท่านคงเปลี่ยนทัศนคตินี้ไปแล้วด้วยกระมัง เพราะพอท่านเห็นสารรูปและ การแต่งตัวของข้าพเจ้าเข้าแล้ว คงตัดสินได้ว่า ไม่มีทางที่ข้าพเจ้าจะเป็น คนที่มีอำนาจได้อย่างไรเลย

ความจริง แต่เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๓ แล้ว ที่ข้าพเจ้าทราบว่า ภารຍนตรีเรื่องพระเจ้าช้างเผือก ที่ท่านเขียนและกำกับคนแสดงมาแต่เมื่อ ก่อนสองครั้งอินโดจีนนั้น ท่านให้อัดขึ้นใหม่ โดยตัดต่อใหม่อย่างเรียบร้อย และมีก็อปปี้ตกลเข้ามาถึงกรุงเทพฯแล้วด้วย โดยที่ข้าพเจ้าเคยชม ภารຍนตรีเรื่องนี้มากับบิดาแต่ยังเป็นเด็ก จึงอยากรอนุญาตท่านนำมานา

แสดงให้สมาคมและแขกของสยามสมาคมชม ครั้นขอนุญาตไป ท่าน ก็ให้ ดังเมื่อคราวจัดแสดงครั้งแรก นายชาญวิทย์ เกษตรศิริได้มากล่าวนำ อธิบายข้อความต่าง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ เพราะสมาคมนั้นส่วนมากเป็นผู้รั่งและภารຍนตรเรื่องนี้ก็พูดภาษาอังกฤษกัน ทั้งนายชาญวิทย์ ยังอุดล้ำหัวไปชักชวนนักแสดงมาปรากฏตัวในที่ประชุมหลายคน แม้จะล่วงกาลผ่านวัยกันมากแล้วทุกคน แต่ก็เป็นที่ครึกครื้น เก็บเงินได้มากพอจนสามารถส่งไปสมบททุนสร้างห้องสมุดป้าย อึ้งการณ์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ด้วย เวลาหนึ่น การกรรมการสยามสมาคมส่วนใหญ่ไม่ทราบเรื่องความเป็นไประหว่างนายปรีดีกับข้าพเจ้า บางท่านถึงกับถามว่า “ดีกันแล้วหรือ” ห้ามก็ “ทำไมถึงยอมให้อาหนังเรื่องนี้มาฉายได้” และแล้วในที่สุดท่านก็อนุญาตให้สยามสมาคมทำก่อปีไว้เป็นของสมาคมเองด้วยหนึ่งชุด โดยให้ลิทธิขาดแก่ข้าพเจ้าว่าจะอนุญาตให้ไปแสดงที่ใดก็ให้อยู่ในดุลยพินิจของข้าพเจ้า ด้วยเหตุฉะนี้ ข้าพเจ้าจึงนำออกแสดงทุกปีต่อมา โดยเฉพาะก็เมื่อคราวแสดง ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๒๕ นั้น ทางสมาคมประกาศว่าการแสดงครั้งนี้เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงงานอภิวัฒน์ทางวัฒนธรรม และการเมืองครบ ๕๐ ปี เป็นเหตุให้มีผู้มาชูว่าจะมีการถอนบรมราชูปถัมภ์ออกจากสยามสมาคม ซึ่งข้าพเจ้าและนายกสยามสมาคมถือว่าเป็นข่าวคอมลoyer เพราะเชื่อว่าองค์บรมราชูปถัมภ์หากได้กรงหวั่นไหวตามไปด้วยกับเสียงจังจากดุกแก่ทั้งหลายทั้งปวงไม่

ทางด้านสายสัมพันธ์ระหว่างนายปรีดีกับข้าพเจ้านั้น ครั้นถึงต้น พ.ศ.๒๕๒๕ ข้าพเจ้าได้ให้ตีพิมพ์หนังสืออุกมาใหม่เล่มหนึ่ง ชื่อ อยู่อย่างไทยในสมัยศตวรรษที่สามแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีหน้าหนึ่งประกอบไปด้วยข้อความดังต่อไปนี้ คือ

ข้าพเจ้าขออุทิศความดี
หากจะเกิดมีจากหนังสือเล่มนี้ เพื่อบูชาคุณ
นายปรีดิ พนมยงค์

ผู้มีบุญคุณอันยิ่งใหญ่ ในด้านการต่อสู้เพื่อ挺รงรักษาไว้ได้ ซึ่ง
เอกสารชั้นและอธิปไตยของชาติไทย แต่กลับได้รับการเนรคุณด้วย
การใส่ร้ายป้ายสีจากชนชั้นปักษ์ของอย่างโสมมิ่ง แม้ข้าพเจ้าจะ
ไม่เคยพบท่านผู้นี้เลยก็ตาม ทั้งยังเคยจังใจหยาบช้าต่อ
ท่านด้วยคำ แต่ก็เห็นว่าถ้าศดวาระที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
จะเป็นการเริ่มศักราชใหม่แห่งการอยู่อย่างไทย ให้สมศักดิ์ศรี
กับความเป็นคนแล้วใช่ร เราย่าจะเริ่มด้วยสัจจะ ด้วยการสมาน
ไมตรี และด้วยอโหสิกธรรม เพื่อความบริสุทธิ์ดิธรรมของคน
ในสังคม

ข้าพเจ้าไดร์ขอเสนอให้ชนชั้นปักษ์ของ ซึ่งรวมทั้งคณะ
องค์นตรีและคณะรัฐมนตรี ตลอดจนสมาชิกรัฐสภา ได้โปรดมี
ความกล้าหาญทางจริยธรรม นำเรื่องกราบบังคมทูลพระกรุณา
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงเชิญท่านรัฐบุรุษอาวุโส ซึ่ง
เรามีอยู่แต่เพียงผู้เดียวนี้ ให้กลับมาร่วมงานสมโภษพระนรค
เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ประเทศไทย และให้ท่านได้มำใช้ชีวิตช่วง
สุดท้ายอยู่ภายใต้พระราชทาน ดังเช่นประชานาถบดีเนิน
ได้กระทำมาอย่างน่าสรรเสริญกับอุนุ ก่อนที่ท่านจะสละตัวแห่งนั่น
ประมุขของสหภาพพม่าไป ถ้าเราจะเป็นพุทธามกากันออก
เหนีอูรูปแบบบอกไปแล้วใช่ร เราย่าจะกล้ากระทำการเช่นนี้ได้
ไม่น้อยไปจากเพื่อนพ้องของเรา

เมื่อฝากรเพื่อนนำไปมอบให้ท่าน ท่านได้กรุณาตอบมาดังนี้

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

เรียน คุณสุลักษณ์ ศิริรักษ์ ที่รักและนับถือ

ผมได้รับหนังสือ "อยู่อย่างไทย" ซึ่งคุณได้ให้พรกิพย์จัดส่งต่อมาอ้าง
 ผมนั้นแล้ว

ผมขอแสดงความขอบคุณเป็นอันมากน่ายังคุณที่ได้มีเจตนาดีอุทิศ
 ความดีของหนังสือเล่มนี้ให้แก่ผม พร้อมทั้งได้ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้
 ผู้ซึ่งถูกใส่ร้ายป้ายสีจากชนชั้นปักรองอย่างโสมอย่างยิ่ง และความ
 ประรากฐานดีของคุณที่คร่าวจะให้ผมได้กลับไปอยู่อย่างไทยด้วยปกติสุข

ขอเดชะคุณพระศรีดันตรัยและอาณิสังส์ที่คุณได้บ่าเพกุเพื่อชาติ
 และราชภูมิไทย รวมทั้งอาณิสังส์ที่คุณได้บ่าเพกุเพื่อความบริสุทธิ์และ
 ความเป็นอยู่ด้วยปกติสุขของผู้ด้วยนั้น โปรดดลบันดาลให้คุณประสบสิริ
 สัตต์พิพัฒมงคล มีความสุขความเจริญทุกประการ พร้อมทั้งปราศจาก
 ภัยนตรายทั้งปวง และประสบความสำเร็จในการงานเพื่อรับใช้ชาติและ
 ราชภูมิไทยให้พัฒนาภ้าหน้ายิ่งขึ้น

ด้วยรักและนับถือ

ปรีดิ พนมยงค์

และแล้วในปีนี้เอง ข้าพเจ้ามีโอกาสพาภารรยาไปเคราฟท่าน
 ถึงที่บ้านชานกรุงปารีส โดยที่ได้ทราบมาว่าท่านเดินทางมากที่จะได้พบ
 ท้าพเจ้า "คัตตูเก่า" ของท่าน ท่านถึงกับโทรศัพท์ทางไกลมาบอกว่าจะ
 ส่งรถไปรับที่สนามบิน โดยจะให้พักที่บ้านหรือที่ใกล้ ๆ บ้านท่าน แต่เรา
 เกรงใจท่านกัน ทั้งเรยังมีเพื่อนไทยที่มีแก่ให้พักในใจกลางกรุงอีกด้วย
 เลยเข้าใจผิดกันจนเกิดโอละพ่อเล็กน้อยที่สนามบิน แต่พอถึงใจกลางกรุง
 ปารีส ท่านก็เชิญไปพบท่านเดียวนั้น (วันเสาร์ที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๖๕)
 คุยกันอยู่ระหว่างรับประทานอาหารในเรือนโดยตลอด แต่ก็

คุยกับท่านด้วยความสุขและเพลิดเพลินเจริญใจ โดยได้รับความเมตตา
ปรานีจากท่านและท่านผู้หญิงยิ่งนัก

ส่วนมากเราคุยกันเรื่องเก่า ๆ เรื่องเจ้าเรื่องนาย และเรื่องลึกลับ
ทางประวัติศาสตร์ที่ข้าพเจ้าหาอ่านไม่ได้ ได้ทราบว่าท่านประภากับท่าน
ผู้หญิงก่อนข้าพเจ้าไปว่า “คุณสุลักษณ์เขารู้เรื่องเจ้านายมาก ฉันเองซึ่งจะ
ไม่แม่น เหอต้องมาบังคุญด้วย จะได้ช่วยกัน” ที่จริงท่านยังแม่นยำและ
ปราดเปรียวทางสติปัญญาเกินคนวัยแปดสิบกว่าไปยิ่งนัก ท่านสุภาพราบร
เรียบ และยกประโภชนให้กับอีกฝ่ายหนึ่งเสมอ โดยที่การพูดมักมีเอกสาร
ประกอบด้วยเนื่อง ๆ ทำให้นึกถึงที่ม.จ.พิไโลylexa ดิศกุลทรงเล่าว่า เมื่อ
นายปรีด พนมยงค์ไปเฝ้าสมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพที่วังวรดิศ
ตอนเดี๋จกลับจากปีนังนั้น ท่านก็ “ทิ้ง” สมเด็จว่า “พระชนม์ ๕๐ แล้วยัง
ปราดเปรียว แม่นยำสมเป็นรัฐบูรุษนั้นเอง

ข้าพเจ้าพูดกับท่านว่า “อาจารย์เคยคิดบ้างหรือเปล่าว่า
อาจารย์เหมือนพระเจ้าตากสินที่กอบกู้เอกราชมาเมื่อพระชนม์ยังน้อย
แล้วเสวยราชภูมิอยู่ ๑๕ ปีก็ถูกปลงพระชนม์ อาจารย์ก็กู้เอกราชมาและ
อยู่ในอำนาจ ๑๕ ปีเท่ากัน โดยที่ตอนอาจารย์ถูกอาออกนั้น อายุเท่า
กับพระเจ้าตากสินพอตี นับว่ายังดีที่อาจารย์มีชีวิตอดมาได้จนปานนี้
ท่านบอกว่า “เรื่องนี้ผมไม่เคยคิดเทียบกับพระองค์ท่าน และที่คุณใช้คำว่า
 ผมอยู่ในอำนาจนั้นก็ออกจะใหญ่โตเกินไป ใช่คำว่าผมมีโอกาสสรับใช้ชาติ
 บ้านเมืองจะดีกว่า”

วันรุ่งขึ้น ท่านส่งรถมารับไปคุยกับท่านอีกเช่นกัน โดยที่วันนี้เรา
พูดธุระกันเรื่องโครงการ “ปรีด พนมยงค์กับสังคมไทย” อันเป็นการ
ประยุกต์หลักวิชามาใช้เพื่อประโยชน์ของบ้านเมืองในปัจจุบันและอนาคต
การขยายข้าพเจ้าจึงไม่ได้ไปร่วมด้วย น่าเสียดายที่การถ่ายรูปร่วมกันในวันนี้

จึงไม่มีภาระข้าพเจ้าติดอยู่ในภาพ

สำหรับโครงการปรีดีฯนี้ เรายังมีติที่จะรวบรวมผลงานของท่านทั้งหมด รวมติดพิมพ์เป็นชุด โดยที่ปี ๒๕๒๕ ประชาธิปไตยจะมีอายุครบ ๕๐ ปี ข้าพเจ้าแนะนำให้กรรมการผู้จัดพิมพ์งานเขียนของท่านขออนุญาตติดพิมพ์ “บางเรื่องเกี่ยวกับการก่อตั้งคณะราษฎร และระบบประชาธิปไตย” ในโอกาสตั้งกล่าว ท่านปฏิเสธ โดยตอบว่า “เรื่องดังกล่าวท่านเขียนด้วยอคติ และความเชื่อใจผิด ทั้งยังไปกระทำ ‘เพื่อนที่สำคัญของเราเข้าคน ๑ ด้วย’ ถ้าจะติดพิมพ์ก็ต้องแก้ไขยกโครงร่างใหม่หมดเลย ซึ่งขณะนั้น ท่านยังไม่อาจทำให้ได้ นับว่า่น่าเสียดายนัก”

จากการพบกับนายปรีดี พนมยงค์ แม้เพียงสองครั้ง ทำให้ข้าพเจ้าด่วนสรุปได้ว่า (๑) ท่านบริสุทธิ์ ยุติธรรม และมองคนในแง่ดี เกินไปกว่าที่จะเป็นนักการเมือง (๒) ท่านฉลาดเฉลียวเกินไปกว่าคนร่วม สังคม แม้คนซึ่งเคียงกันมากที่จะตามได้กัน แม้ท่านจะเป็นครูบาอาจารย์ แต่ศิษยานุศิษย์โดยทั่ว ๆ ไปก็ได้เพียงเปลือกกระพี้ไปจากท่าน ยิ่งกว่าเนื้อหา สาระที่เป็นแก่น (๓) ท่านเป็นคนเด่น แม้จะไม่ต้องการความเด่นที่เข้า หัวความดี ที่ทางทางจับผิดได้ยาก ประกอบกับข้อ (๔) ที่กล่าวมาแล้ว จึง เป็นเหตุแห่งความอิจฉาริษยาของคนโน่ คนชั้นและคนเห็นแก่ตัวหรือคน อาธารมณ์ ซึ่งมักมีอำนาจอันแฝงเร้น พูดอย่างโทรก์ว่าดูวงท่านแรง จึงเกิด ศัลรูปได้ง่ายโดยไม่จำเป็น โดยคนที่เกลียดท่าน (ดังที่ข้าพเจ้าเคยเกลียด ท่าน) ไม่เคยรู้จักท่านเอาเลยด้วยซ้ำ (๕) ท่านเข้าใจราชฎรและสังคมไทย ลึกซึ้งเกินกว่าที่ข้าพเจ้าเคยคาดคิดไว้ก่อนมากนัก ทั้งท่านยังรู้เรื่องเจ้านาย อิษ่าง เศรษฐ และ เท่าทัน อีกด้วย (ถ้าไม่เข้าใจคำ ๒ คำที่ทำตัวเอง ไว้ให้ในที่นี้ ยกที่จะเข้าใจนายปรีดีได้) (๖) ท่านต้องการประชาธิปไตยที่ แท้ท่านต้องการสังคมนิยมที่เป็นวิทยาศาสตร์ และมีเสรีภาพเป็นปกติสุนทรีย์

ทราบเท่าที่บ้านเมืองเต็มไปด้วยอธรรมและความหน้าให้วัหลังหลอก ที่ต้องการเอาเปรียบราษฎร์ด้วยการมองเมากันทางไสยาสาสตร์ ในนามของความศักดิ์สิทธิ์ทัศจรรย์ต่าง ๆ ชนชั้นนำจะต้องผนึกกำลังกันต่อต้านนายปรีดี ไม่ว่าท่านจะยังมีชีวิตอยู่หรือหาไม่ก็ตาม (๖) ท่านเป็นคนดื้อรั้น ไม่ยอมลดอุดมการณ์ ไม่ยอมใกล้เกลียดหลักการ ไม่ยอมสยบยอมกับอำนาจ อันไม่ชอบธรรม คนอย่างนี้ เก็บจะหาไม่ได้แล้วในบ้านในเมืองเราในบัดนี้ (๗) ท่านเป็นผู้ปกป้องผู้ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบเพื่อพยุงฐานะของกลุ่มคนนั้น ๆ ไว้ ไม่ว่าจะเป็นเจ้า ไฟร์ หรือขุนนาง โดยที่ฝ่ายหนึ่งต้องไม่ประทุษร้ายอีกฝ่ายหนึ่ง หากมุ่งไปที่ความชอบธรรม ผลก็คือ ท่านถูกประทุษร้ายเสียเอง

กล่าวโดยสรุปคือ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นสัญลักษณ์ของธรรมะ เพื่อต่อสู้กับอธรรม ข้าพเจ้าตีใจที่ได้มีโอกาสขอมาท่าน มีโอกาสได้ไปกราบท่านและคุยกับท่านอย่างกันเอง

เมื่อต้น พ.ศ.๒๕๒๖ นี้เอง ท่านก็มีแก่ใจสั่ง ส.ค.ส. มาให้พร้อมด้วยลายเซ็นของท่านผู้หญิง ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการให้กำลังใจอย่างสำคัญ จึงขออัญเชิญมาลงไว้ในหนังสือเล่มใหม่ชื่อ น้ำเชี่ยวให้ช่วยเรือ ดังนี้

ในวาระดีเดือนปีใหม่ พ.ศ.๒๕๒๖ ขออวยพรให้คุณสุลักษณ์ ศิริรักษ์กับครอบครัว งประสนบริสวัสดิ์พัฒมงคล เจริญด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ และประสบความสำเร็จ ในการรับใช้ชาติและราชภูมิไทยเพื่อสันติภาพและประชาธิบัติทุกประการ

ปรีดี พนมยงค์

พนมคุช

เลี้ยดายที่หนังสือเล่มนี้ซึ่งควรจะแล้วเสร็จแต่วันเกิดข้าพเจ้าตอนปลายมีนาคม หากมาวางจำหน่ายได้มีอีกห้านวัฒน์เลี้ยดแล้ว ห่านเลยไม่ได้อ่านงานเขียนในเล่ม ซึ่งถึงจะไม่มีอะไรตัวเศษ แต่ก็มีพาดพิงถึงห่านดังในเล่มก่อนหน้านี้ คือ เจ้า—ชา...พ้าเดียวกัน นั่นเอง แม้ในเรื่อง เยี่ยมเยือน ๓ ประเทศสังคมนิยมอินโดจีน ที่ตีพิมพ์ออกมาก่อนหน้านั้นขึ้นไปอีก ข้าพเจ้าก็พยายามพูดถึงห่านอยู่ในเรื่อง ๆ จนผู้วิจารณ์กล่าวหาและมีการโต้ตอบกันดังนี้

ผมได้อ่านบทวิจารณ์หนังสือของคุณจิตรากร ตั้งเกشمสุขใน “อ่านเวียดนาม ลาว เขมร บุคใหม่ ผ่านสายตา ส.ศิวรักษ์” ใน โลกหนังสือ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕ อย่างละเอียด แล้ว ผมคิดว่าผู้วิจารณ์ยังตามไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของ ส.ศิวรักษ์อยู่ดี เช่นในหน้า ๔๒ ผู้วิจารณ์ได้กล่าวว่า “...ขณะอ่านหนังสือนี้ผู้เขียนรู้สึกประหลาดใจที่พบว่า ส.ศิวรักษ์ เอ่ยถึงนายปรีดิ พนมยงค์ไว้หลายแห่ง ความประหลาดใจมีได้อยู่ที่ ส.ศิวรักษ์ เอ่ยถึงห่านผู้นี้เท่านั้น เพราะก่อนหน้านี้ ส.ศิวรักษ์ก็เคยเอ่ยถึง

* ความจริง แม้น้ำเชี่ยวให้หวานเรื่อ จะแล้วเสร็จบริบูรณ์ เมื่อกำんลังลับไปแล้ว แต่เมื่อทราบว่า นายสุก้า ศรีวนานท์ จะไปเปรีดตอนต้นเดือนเมษายน ๒๕๖๖ ข้าพเจ้าได้ให้ยืมเพื่อ เท่าที่ตีพิมพ์ถึงสักค่อหนึ่งเห็นจะได้ ฝากส่งไปให้ห่านอ่านก่อน เพราะมีเรื่องเนื่องด้วย ๕๐ ปีประชาติปัตไชย และประชาติปัตไชยในเมืองไทยอยู่ในนั้น เมื่อข้าพเจ้ามีโอกาสไปเคราะห์อูฐาดุ ห่านที่บ้านชานเมืองปารีสในวันปัญญาスマ瓦ร แต่กำลังที่ห่านจากโลกนี้ไป อิดาของห่านเล่าให้ฟังว่า ห่านได้อ่านงานเขียนดังกล่าวของข้าพเจ้า แล้วยังสำทับให้เลขาฯ ทำบันทึกช่วยจำ เสนอห่านเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย นอกไปจากนี้แล้ว นายสุก้ายังเล่าว่าผู้คนมีง่วงอย่างมากต้นหน้าบ้าน ที่ข้าพเจ้าฝากไปให้ห่านนั้น ปรากฏว่ามีง่วงของคนอื่น ๆ ฝากไปให้ห่าน ที่เก็บรายผล ห่านยังคงกรุณาบอกว่า “เลือกของคุณสุสัตถ์กษณ์มาให้กันก่อน เจ้าของเขาก็จะได้ดีใจ” นี้กว่าห่านกรุณาข้าพเจ้ายังนัก

อย่างเห็นนายปรีดีเป็นคู่ปรับกษ. ห้างฝ่ายนายปรีดีก็เคยเห็นว่า ส.ศิวรักษ์เป็น "สาสังคม" แต่การเอี่ยถึงนายปรีดีในหนังสือเล่นนี้ ส.ศิวรักษ์กลับเอี่ยถึงอย่างให้ความเคารพยกย่องชนิดที่ไม่คงคู่ ของคนที่เคยเป็นคู่ปรับกษกันไว้เลย นิดองนับว่าแปลกลม..." ในหน้า ๔๗ ตอนหนึ่งว่า "...ข้าก็ทรงที่ ส.ศิวรักษ์กล่าวชื่นชมนายปรีดี พนมยงค์ไว้ในหนังสือเล่นนี้ว่า "เรียนเรียงร้อยแก้วได้ดีนัก เลียดายที่เขียนสารคดีน้อยไปลักษหน่อย" ทั้ง ๆ ที่เคยพูดไว้ในนิตยสารอนาคตฉบับกรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๑๕ ว่าเรื่องที่นายปรีดีเขียนนั้นน่าเบื่อหน่ายใช้ภาษาหวาน ในนิตยสารฉบับเดียวกันนั้น ส.ศิวรักษ์ยังเคยดูแคลนไว้เป็นทำนองว่า นายปรีดินั้นใช่ว่าจะฉลาดปราดเปรื่องอะไรดอก หาก เพราะอาศัยได้คุณตีมีผีเมื่อวัน ๆ มาช่วยกับจังหวะที่หมุนเข้าจึงทำการได้สำเร็จ อีกทั้งยังได้พูดไว้ด้วยว่านายปรีดินั้นนอกจากจะอ่อนวิชาประวัติศาสตร์ เอามาก ๆ แล้ว ยังอ่อนหักความเข้าใจต่อสังคมไทยและสังคมฝรั่งเศสอีกด้วย.. ส่วนคนที่เคยเชื่อถือในความคิดและวิจารณญาณของ ส.ศิวรักษ์ มา ก่อน แต่นี้เปลี่ยนจะต้องอดรู้สึกคลางแคลง ใจไม่ได้..."

จากข้อความดังกล่าวที่เอองซึ่งให้เห็นได้ชัดเจนว่า ผู้วิจารณ์ เป็นพวก "ภัณฑ์" คือยีดบุคคลยิ่งกว่าคำสอนของบุคคล ผม เอองในฐานะที่ติดตามข้อเขียนของ ส.ศิวรักษ์และนายปรีดี พนมยงค์ มาโดยตลอด กลับเห็นว่าที่ ส.ศิวรักษ์ โงมต้นนายปรีดี พนมยงค์ มาตลอดในก่อนหน้านั้น เพราะเกิดจากโมฆ肚ของ ส.ศิวรักษ์ เอง บางกับอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อของยุคนั้น ทำให้ ส.ศิวรักษ์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อในยุคนั้น ด้วย เพื่อให้คุณจิตรกร ตั้งเงื่อนสุขมีความกระจ่างเกี่ยวกับ

นายปรีดิ พนมยงค์ และ ส.ศิวรักษ์ ผมจังขอคัดคำให้สัมภาษณ์ ของส.ศิวรักษ์ ซึ่งให้สัมภาษณ์หนังสือว่างการ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕ จาก คันฉ่อง ส่อ ส.ศิวรักษ์ หน้า ๓๙ ตอน “ขอโทษปรีดิ ต้องที่ทำนัยอยู่” ซึ่ง ส.ศิวรักษ์กล่าวไว้ว่า “ผม เห็นอะไรผิดผลาดก็ยอมรับ อย่างหลวงประดิษฐ์ฯผมก็ฟัดท่านมาเรื่อย ๆ ตอนหลังผมเห็นว่าผิด ผมก็ไปขอโทษท่าน ที่ผมไม่เห็นด้วยกับอาจารย์ปรีดินั้น เพราะหนังผมเติบโตมาสมัยที่ท่านเป็นนายกฯ ลึก ๆ ต้องมาถามผมเองว่าผมเกลียดรัฐบาลทุกรัฐบาล อันที่จริงลึก ๆ ผมอนาคตตัวเอง ผมเกลียดคนมีอำนาจเข้าใจใหม่ ส่อง—ผมเติบโตมาในแวดวงชนชั้นกลาง เติบโตมากับวัดซึ่งต้องเป็นฝ่ายปฏิกริยา นี่ต้องยอมรับ คนไปวัดไปหาอาจารย์ผมเป็นปฏิกริยาทั้งนั้น เป็นเจ้า เป็นพระยา เป็นพวกที่สูญเสียอำนาจ พวgnีเกลียดหลวงประดิษฐ์ฯ กันทั้งนั้น ผมเกลียดเป็นความรู้สึกอย่างนั้นโดยไม่รู้ตัว จนผมคิดว่าอย่างน้อยหลวงประดิษฐ์ฯต้องเกี่ยวข้องกับกรณีสวรรคต เข้าใจใหม่ ผมพิสูจน์อะไรไม่ได้ แต่มันมีผลทางจิตวิทยาต่อผม แล้วที่หลังผมมาศึกษางานของหลวงประดิษฐ์ฯเอง และรู้จักพระยามากขึ้นพระยานี้แหลกตัว...เยอะแยะเชียว ที่หลังผมจับหลักการมาสูตรได้อย่าไปเชื่อพวกพระยา พวgnีกะล่อนก็มีเยอะแยะเลยและตอนนี้มาวิเคราะห์ลัจจะจากเอกสารหลักฐานเองเห็นชัดว่าหลวงประดิษฐ์ฯไม่มีทางเลยที่จะแปดเปื้อน แก่ถูกใส่ร้ายด้วยผลประโยชน์ทางการเมือง เมื่อรู้อย่างนี้ ผมก็รู้ด้วยว่าผมทำบางผมทำผิดกับท่าน ผมก็เลยไปขอโทษ เป็นเรื่องธรรมชาติ ถ้าเราเป็นมนุษย์ เราก็ขอโทษ ผมต้องที่ผมขอโทษท่านยังอยู่ ขอโทษท่านตอบด้วยไปแล้วไม่มีประโยชน์เท่าไหร่ ท่านก็ขอโทษที่ท่าน

ล่วงเกินผิดเหมือนกัน การที่ท่านขอโทษแสดงว่าเป็นคนໃห庾
ท่านล่วงเกินไม่ใช่น้อย ๆ ประวัติคุณราษฎร์ หนังสือไม่ถึง ๕๐
หน้า เชียนด่าผิดเกิน ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ผิดนี่มองตามเลย ไม่ได้อวย
ชื่อ แต่ผิดมากกันนั้น “ชากรเดนศักดินา” “สวัสดิ์คม” สรรค้ำดี ๆ
มาด่ากันนั้น...

จากข้อความที่ส.ศิวรักษ์ให้สัมภาษณ์ในหนังสือ วงการ
ฉบับดังกล่าว ย่อมเป็นคำตอบต่อข้อสงสัยของ คุณจิตกร ตั้ง
เงยมสุขเป็นอย่างดี ผิดเองในฐานะคนอ่านหนังสือเล็ก ๆ คนหนึ่ง
ผิดคิดว่าผิดอ่านข้อเชียนของผู้เชียนทุกคนในແປ່ประวัติศาสตร์
ความคิด คือต้องการทราบว่าผู้เชียนแต่ละคนมีความคิดเห็น
เรื่องที่เข้าเชียนอย่างไร ความคิดเห็นของเขารองกับความเป็น
จริงหรือ ผิดอ่านหนังสืออย่างชนิดรู้เท่าทันคนเชียน จึงรู้สึกว่า
ตนเองไม่ได้อยู่ใต้อาทิพรแหนความคิดของใคร เรื่องเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ไทยดังแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน
๒๔๗/๕ เป็นต้นมา นายปรีดี พนมยงค์ มักจะถูกนักวิชาการและ
นักประวัติศาสตร์รุ่นหลังบิดเบือนความจริงอย่างน่าลำอายที่สุด
แต่นายปรีดีได้ยืนฟ้องต่อศาลสกัดยุติธรรมเสมอมา ทำให้ผู้ล่วง
เกินหรือบิดเบือนต่อนายปรีดีต้องขอมาต่อนายปรีดีเป็นทิวແກ
หันนี้ย่อมชี้ให้เห็นว่านายปรีดินั้นไม่ยอมให้ครมบิดเบือนความ
จริงเกี่ยวกับตัวท่านมาตลอด หันหนอนี้ย่อมจะเป็นข้อเตือนใจ
สำหรับคนที่รักสัจจะทุก ๆ คนมิใช่หรือ!

ด้วยความนับถือ
ประจักษ์ ดาวเรือง
โลกหนังสือ มีนาคม ๒๕๖

เมื่อนายสุغا ศิริมานนท์ไปพบท่านในเดือนเมษายนนั้น ข้าพเจ้าได้ขอรูปที่นายໄສວ สุกอธิพิทักษ์ถ่ายมาอย่างงาม ขอความกรุณาให้ท่านเขียนมอบให้ ท่านได้มีแก่ใจเขียนมาให้โดยบากว่า ไม่เคยเขียนให้ครรยาถึงเพียงนี้ นับว่าเป็นที่จับใจข้าพเจ้ายิ่งนัก ทั้งท่านยังสั่งฝากรถึงข้าพเจ้าอย่างห่วงใยเป็นอ่อนกประการ ทำให้ข้าพเจ้าซาบซึ้งตรึงตราใจมาก เสียดายแต่ที่ข้าพเจ้าได้รับทราบความข้อนี้ ตลอดจนเอกสารต่าง ๆ แล้วรูปที่ท่านเขียนให้มา เมื่อท่านล่วงลับไปเสียแล้วอย่างกะทันหัน เป็นเหตุให้ข้าพเจ้าเคร้าสลดใจอย่างบอกไม่ถูก

ข้าพเจ้าได้แต่ตั้งปณิธานที่จะดำเนินงานของท่านต่อไป เพื่อให้ธรรมะได้เป็นใหญ่ ให้ราษฎรได้เป็นใหญ่อย่างชอบธรรม เพื่ออิสรภาพอิปไตยอันสมบูรณ์ อย่างมีลั้นดิสุข ยุติธรรม และเสรีธรรมนั้นแล

เมื่อไรเราได้ชัยชนะเช่นนี้จากชนชั้นปักษ์รอง เมื่อนั้นชื่อของปรีดิ พนมยงค์ จะเป็นชื่อที่จะมีแต่คนเคารพลักภาระ โดยปราศจากวิหิงสา พยาบาทได ฯ ทั้งลั้น

- นิติชนสุดสัปดาห์ ลงติดต่อกันท้าสัปดาห์ เริ่มอาทิตย์ที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖
- ปรีดิ พนมยงค์ แกร่งกล้าทุกสมัย (นิติชนรวมเล่น) มิถุนายน และ กรกฎาคม ๒๕๖๖

อันเนื่องมาแต่ "วิจารณ์งานสมโภชกรุงฯ"

ที่นักภาษาถึงเรื่องนายปรีดี พนมยงค์ ที่มีคนเขียนจดหมายถึงคุณ และคุณต้องการให้ผมตอบ ก่อนตอบ ผมขอเอียถึงบทความและจดหมาย ของล้อม เพิงแก้วเสียหน่อย ที่อุตสาห์ถ่ายเอกสารมาเผยแพร่ร่สู่กันอ่าน นับว่าเป็นนักวิชาการที่ชอบค้นคว้าแท้ และผมชอบอารมณ์ขันของบุคคล ผู้นี้ ดังได้เคยอ่านเรื่องฟรั่งพายลม ที่ลงพิมพ์ไว้ที่อินดี้วัยแล้ว

เรื่องนี้ก็ทำให้นักถึงไม่เกิด ไรท์ ที่ว่า “ดูด” มาจากภาษาฝรั่งแล้วถ้าเข่นนั้น “ดด” มาจากภาษาอังกฤษ เล่า ของ “วิสันนาตอบ” มาให้ทราบ

สำหรับข้อเขียนของนายปรีดี พนมยงค์เรื่อง มหาราชและรัตนไสินทร์นั้น ผมเห็นว่าเป็นเอกสารทางวิชาการที่สำคัญอันอ่านยากอยู่ลักษณะอย การที่คนอายุเกิน ๘๐ แล้ว เขียนบทความทางวิชาการได้อย่างลุ่มลึกถึงเพียงนี้ โดยที่นายกรัฐมนตรีไม่มีราชบัณฑิตในอาณัติที่มีปัญญาหรือมั่นสมอง หรือความสุภาพที่จะตอบหนังสือของท่านผู้นั้นไป ก็แสดงให้เห็นถึงความอับจนทางสติปัญญาของชนชั้นปักษ์ของไทยในบัดนี้อยู่แล้ว

การที่นายปรีดีต้องการหลักฐาน (authentic document) และที่มาแห่งวัตถุทางประวัติศาสตร์ (sources of historical material) นั้น เพราะท่านเป็นหัวนักนิติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ จึงควรรับคำขอท่านด้วยมนสิการ ถ้าเราไม่ถือว่าสิ่งนี้สำคัญ เรายังจะมีกันแต่พึงศึกษากระซิบ ดังที่เป็นอยู่ในบัดนี้

เรื่องนามกรุงนั้นเห็นจะพอสรุปได้ว่า มีพระราชโองการในรัชกาลที่ ๑ ให้แก่นามราชธานีตามพระแก้วมรกตจริง เมื่อสร้างกรุงและฉลองกรุงหลังจากที่ตั้งมาแล้วได้สามปี แต่ยังคงใช้นามกรุง (พุดอย่างปัจจุบันคือชื่อประเทศไทย) ว่าอยุธยา หากในภาษาไทยเรามักใช้คำว่า กรุง โดยมุ่งให้เป็นชื่อราชธานีก็ได้เช่นประเทศไทยได้ แม้พม่าก็เช่นกัน อย่างกรุงอังวะนั้น หมายถึงประเทศไทยพม่าทั้งหมดด้วย และหมายถึงชื่อราชธานีด้วย โดยที่พระราชสารณที่มีไปมากับต่างประเทศก็เรียกเช่นนี้ หากชื่อราชธานีมักเปลี่ยนทุกที ที่เมือง เป็นรัตนบูรพา อมรบูรพา ดังนี้เป็นต้น เขมรก็เช่นเดียวกัน เรายังกว่าเมืองละ>tag> หรือกรุงละ>tag> ทั้ง ๆ ที่บางครั้งราชธานีย้ายไปอยู่ที่โพธิสัตว์หรืออุดงค์แล้วก็ตาม

ต่อถึงรัชกาลที่ ๕ จึงมีพระบรมราชโองการให้เรียกชื่อประเทศไทย

ว่ากรุงสยาม และเรียกชื่อราชธานีว่ากรุงรัตนโกสินทร์ ความข้อนี้พาก
เราที่เป็นนักเรียนประวัติศาสตร์ น่าจะลำเนียก

ข้อความที่เขียนมาทั้งหมดนี้ อาจจะมีประโยชน์สำหรับผู้ที่เรียก
ตัวเองว่า “คนที่กำลังเรียนหนังสือในกรณีสำรวจ” ผມเอองก์เคยมีความ
กินแหงนแคลงใจนายปรีดี พนมยงค์ ในกรณีดังกล่าวมาก่อน เหตุเพราะ
เรื่องที่ว่าลือและพงศาวดารกระซับตลอดจนการลังสมองจากชนชั้นปักษ์ของ
มานาน ทั้งยังเชื่อสถาบันศาลอย่างขาดการพินิจพิจารณาอีกด้วย จนถึง
กับเคยจังจำบทหยาบช้า ล่วงเกินท่านผู้นั้นไปด้วยความอหังการ ต่อมาได้
สติ ระลึกถึงหลักฐานที่แท้จริง (authentic document) และที่มาทางวัตถุ
แห่งประวัติศาสตร์ (sources of historical material) ทั้ง ๆ ที่ตัวเองเป็น
เนติบัณฑิตและนักเรียนประวัติศาสตร์ ควรหรือที่จะปล่อยให้อคติ
ครอบงำสักจะและข้อเท็จจริงได้เป็นเวลานาน จนต้องมีจดหมายไปขอ
ขมาท่าน หวังว่า “คนที่กำลังเรียนหนังสือในกรณีสำรวจ” จะบังเกิดความ
สร้างชื่นไม่เร็ว ก็ตั้ง เช่น ตัวผมเออง ถ้าอย่างหาเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับ
สถาบันศาลที่ผิดพลาด ควรเริ่มจากการอ่านคำฟ้องและคำพิพากษาใน
เรื่องนี้เอง โดยเฉพาะก็ค่าตัดสินใหม่เกี่ยวกับกรณีสำรวจ ที่ตีพิมพ์ใน
งานฉลองอายุ ๘๐ ปีบริบูรณ์ของนายปรีดี พนมยงค์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๙๗ ยัง
คำขอมาโดยของ น.ร.ว.คีกฤทธิ์ ปราโมช ฯลฯ ก็เป็นประโยชน์มากใน
เรื่องนี้

เมื่อพูดมาถึงเพียงนี้แล้ว ก็ต้องขออينยันข้อความที่ว่า ในรอบ
๕๐ ปีนี้ไม่มีใครคนใดสำคัญยิ่งกว่านายปรีดี พนมยงค์อีกครั้ง และการ
ฉลอง ๒๐๐ ปี กรุงรัตนโกสินทร์จะไม่มีความหมายที่แท้ ถ้าเกียดกัน ๕๐
ปีประชาธิไตยออกใบเสีย เพราะนั้นเป็นการแตกแยก ไม่ใช่การประสาน

ประโยชน์ ซึ่งเป็นเอกสารลักษณ์อันสำคัญของไทย การที่ประชาธิปไตยของไทยล้มลุกคลุกคลาน เพราะเอกสารนี้สวรรคตไปช้อวย่างโสมมเพื่อทำลายนายปรีดี จากวิถีทางสันติประชาธิรัฐ แล้วครอบงำราชภูรด้วยวิธีระบบเผด็จการทหารกันต่างหาก เป็นแต่การทำที่ทำว่าเป็นประชาธิปไตยกันอย่างเล่นๆ กันๆ ที่ทหารอย่างจอมพลป. พิบูลสงครามนั้นเอง คือผู้ที่ต้องการล้มล้างพระราชนคร (นั่นคือหลักฐานที่แท้จริง authentic document ที่จะนำมาประกอบอ้างอิง ยืนยันได้ตลอดเวลา) มิหนำคโนย่างจอมพลส.ธนรัชต์ ก็คือผู้ที่นำความทายันนามสู่พระราชนครอย่างเรวรายที่สุด แต่กลับไม่รู้สึกตัวกัน ทราบได้ที่เรียงเห็นกงจักรเป็นดอกบัว และปล่อยให้บัวไปขอกห้ามอยู่นอกราชอาณาจักร เราจะมีนาทีสละอาดในทางศาสนาธรรมไม่ได้เลย

ยิ่งการกู้ชาติของนายปรีดีและขบวนการเสรีไทยด้วยแล้ว แม้เมื่อสมัยพมัยคคงแคลงใจท่านผู้นั้น เกี่ยวกับกรณีสวรรคตและพระราชนคร ผนกให้บทบาทอันนี้ของท่านอย่างเด่นชัด อันคนที่รักชาติและรักความจริงทุกคนจักไม่อาจปฏิเสธได้ ยิ่งการกระทำของท่านในทางความยุติธรรมเพื่อสังคมและการวางแผนนโยบายอันยาวไกลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์อย่างมีความเป็นไทยและความเป็นกลาง อันมหาอันยาจักเข้ามามืออิทธิพล nok เห็นไม่ได้ด้วยแล้ว ผนกเห็นว่าหารัฐบุรุษคนใดในภูมิภาคนี้ เทียบเทียบไม่ได้เอาเลย

สำหรับการรับใช้พระราชนครของท่านผู้นี้นั้น ท่านปิดทองหลังพระมาตลอดเวลา นับเป็นความจริงก็ว่าดี ที่ผิดไปจากพวกมือถือสากลมากประการก็องเรื่องชาติ ศาสนา กษัตริย์ ทั้งหลายเหล่านั้นเป็นอันมาก ถึงนี้เป็นการยกที่คนร่วมสมัย ซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลของสื่อมวลชนมองมาจะ

เข้าใจได้ ยังการใช้ราชศัพท์ของท่านผู้นี้ก็ถูกต้องลึกซึ้ง เกินกว่าที่จะด่านตัดสินได้ง่าย ๆ อีกด้วย และการถ่ายพระพรพระเจ้าแผ่นดินนั้น ไม่จำเพาะพระภิกษุสงฆ์ แม้คฤหัสถ์ชนก็กระทำได้โดยมีแบบอย่างหลักฐานมาก่อนแล้วนาน

อีน ไครที่เคยได้ยินท่านรัฐบุรุษอาวุโสเพ็ດทูลเจ้านายแล้วพากันจับใจในถ้อยคำยิ่งนัก ท่านใช้คำราชศัพท์อย่างเหมาะสมแก่ทุกท่านทุกพระองค์ ไม่ว่าท่านนั้น ๆ จะทรงฐานันดรศักดิ์ชั้นใด ท่านก็ใช้ได้อย่างเหมาะสมพระสถานะนั้น ๆ เสมอ ผิดกับคนรุ่นใหม่ ๆ เป็นอันมาก ซึ่งนอกจากจะไม่เคยใช้ถ้อยคำเหล่านี้แล้ว ยังมักจะลงตนกันว่าตนรู้ราชศัพท์อย่างดีเสียด้วย ทั้ง ๆ ที่เคยแต่อ่านตำราราชศัพท์อย่างผิด ๆ ถูก ๆ กันมา หรือสังเกตหนังสือเก่ากันมาอย่างไม่ถ้วน โดยท่าเคยเพ็ດทูลกับเจ้านายอย่างคุ้นเคย ดังผู้ที่เป็นรัฐบุรุษอาวุโสและเคยเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้กระทำมา ฉะนั้นการที่จะหาญไปทั่วภาษา ราชศัพท์ของท่าน ควรคิดกันให้รอบคอบยิ่งกว่าที่แสดงออกกันอย่างมักง่ายโดยทั่ว ๆ ไป

ใน ๆ เชียนถึงเพียงนี้แล้ว ก็ขอเอ่ยต่อไปถึง สยามรัฐ ฉบับราوا ๆ ๒๕ มิถุนายน ศกนี้ด้วย ที่หมื่นราชวงศ์คนหนึ่งเชียนถึงคุณหลวงที่อยู่กรุงร่วง "coup d'etat" นั้น นอกจากจะแสดงความเมาเหล้า ที่ผู้เชียนมักได้รับจากการสสร้างเก็บตลอดเวลาแล้ว ยังแสดงถึงการเมาด้วยและเมาระหว่างน้ำอุดสูอีกด้วย การที่ผู้เชียนนิ่งเงียบเรียนอังกฤษ (ที่จริงเขาเป็นนักเรียนไฮร์แลนด์) และถูกภาษาอังกฤษของนักเรียนฝรั่งเศสอย่างนายปรีด พนมยงค์นั้น เขาเข้าใจผิดไปคนดั้ง ภาษาอังกฤษของท่านผู้นั้น ติกว่าภาษาอังกฤษของนักเรียนอังกฤษแท้ ๆ เป็นอันมากอีกด้วย

บันทึกการอภิปราย

"ปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษผู้ไร้แผ่นดิน"

ผู้ดำเนินการอภิปราย

จริง ๆ แล้ว สิ่งที่อาจารย์ไสวได้พูดไปนั้นเป็นเพียงผลงาน ถ้าจะว่ากันไปแล้วก็เป็นเพียงแต่น้อยนิดในสิ่งที่ท่านปรีดี พนมยงค์ ได้ทำคุณประโยชน์ไว้สำหรับประเทศไทย สำหรับผมเองนั้นตอนเปิดงาน กระผมได้พูดไว้nidหน่อยว่าได้มีโอกาสไปพบ ได้พูดกับท่าน ได้วิ่งงานกับท่านตลอดระยะเวลาที่ผมเป็นนักเรียนไทยในฝรั่งเศสเป็นเวลา ๕ ปี เมื่อผมไปถึงประเทศฝรั่งเศสใหม่ ๆ นั้น สิ่งแรกที่อยากจะทำก็คือไปพบ ท่านปรีดี

พนมยงค์ เหตุของคนไทยหลายคนที่ไปถึงประเทศไทยรังสีแล้ว ทุกคนก็ตั้งหน้าตั้งตาที่จะไปบ้านพักท่าน ไปเยี่ยมท่าน แต่ก็มีคนบางคนไม่ทราบจะหวังดีหรืออย่างไรก็ตามมาบอกผู้ว่า "ระวังนะ คุณเป็นข้าราชการ" ตอนนั้นผมได้เป็นอาจารย์อยู่ที่นี่ แล้วลากศึกษาต่อ ถ้าไปพบท่านปรีดี สันติบาลจะรายงาน นี่เห็นมีอะไร ฝรั่งเศส สันติบาลไทยไปถึงปารีสโน่นแน่น ครับไปพบท่านปรีดีแค่นั้นก็รายงาน แต่ผมคิดว่ายังไง ๆ ก็ต้องพบให้ได้ เพราะในความรู้สึกนั้น หลายสิ่งหลายอย่างที่ผมเคยอยู่ในประเทศไทยนั้นแล้วเคยตั้งคำถามไว้ ก็ได้ไปพบคำตอบที่กรุงปารีส ไปถึงประเทศไทยรังสีแล้ว เนื่องจาก คือสิ่งที่มันเป็นความลับหรือเป็นสิ่งที่เป็นความลับต้อง และหลายคนในประเทศไทยได้พยายามลบสิ่งเหล่านี้ออกไปจากประวัติศาสตร์นั้น เราไปได้คำตอบที่นั้น ไปพบความจริงที่นั้น เช่นเดียวกัน ผมคิดว่าท่านปรีดีเป็นรัฐบุรุษที่ยิ่งใหญ่ ที่เราหากต้องการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างแท้จริงแล้ว ท่านสามารถให้คำตอบได้

กระผมจึงไปอยู่ที่นั้น ได้พนักงาน ได้พูดคุยกับท่าน ได้เรียนรู้หลายสิ่งหลายอย่างจากท่าน ทุกครั้งเมื่อมีนักเรียนไทย หรือบุคคลสำคัญของประเทศไทย หรือบุคคลในคณะรัฐบาลหลายคน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายคน ทุกคนเมื่อไปถึงกรุงปารีสต่างต้องการพบท่านปรีดี พนมยงค์ เพื่อที่จะถามไถ่ปัญหาบ้านเมือง ถ้าความคิดเห็นของท่าน และสิ่งที่บุคคลเหล่านี้ได้เรียนรู้เมื่อได้พบท่านก็คือ ท่านมีความห่วงใยประเทศไทย มีความห่วงใยจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันที่ท่านได้ถึงแก่อสัญกรรมนั้น ท่านกำลังจะเขียนหนังสือเกี่ยวกับงานของท่านในประเทศไทยอีก นี่แหล่ะครับรัฐบุรุษซึ่งได้ทำคุณประโยชน์ไว้กับประเทศไทยอย่างมากมายนั้น ที่สุดท่านก็ต้องไปลื้นชีวิตลง ณ ด่างแดนไม่มีโอกาสที่จะกลับมานบ้านเกิดเมืองนอน ท่านเคยพูดกับผมหลายครั้งว่า

ท่านต้องการกลับ แน่นอนเมื่อเกิดเป็นคนไทยก็ต้องการกลับมาบ้านเกิด เมืองนอน มาสืบชีวิตลง ณ ที่นี่ แต่ฝรั่งคิดเหมือนกับหลาย คนที่นั่งอยู่ที่นี่ ก็คงจะเดาออกว่าเหตุใดท่านจึงไม่กลับ เพราะท่านพูดว่า ถ้ากลับมาแล้ว บ้านเมืองมันไม่สงบท่านก็ไม่อยากกลับ นั่นก็คือ ท่านมีความรักเป็นห่วง เป็นไประเทคโนโลยีบ้านเมือง มีคำรามหลายคำรามและบางครั้งก็เป็นคำ รามที่พากคุณเองซึ่งนั่งอยู่ ณ ที่นี่ก็จะถูกเหมือนกัน หากมีโอกาสไป พบร้านที่กรุงปารีส นั่นก็คือความมีดมนที่เกี่ยวกับกรณีสวรรค์ของ ร.๘ กระผมเองจริงอยู่ใกล้ชิดกับท่าน เมื่อก่อนจะลากลับก็ถูกถามท่านเป็นคำราม สุดท้ายเกี่ยวกับกรณีนี้ กระผมคิดว่าจะได้รับคำตอบจากท่าน แต่ท่าน ตอบเพียงว่า ประวัติศาสตร์จะบอกคุณเอง นี่แหล่ครับกระผมจึงคิดว่า ท่านสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นรัฐบุรุษอาวุโส เพราะเป็น บุคคลที่มีความจริงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐ ธรรมนูญเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตี ผลงานที่ท่านทำไว้นั้น แม้จะมีมากมาย แต่ก็ยังเป็นงานที่พากเราจำต้องศึกษา กันต่อไป เพราะลิ้งที่ท่านทำไว้นั้น ท่านเองก็ได้บอกว่ามีหัวลิ้งที่เป็นความผิดพลาด หัวลิ้งที่เป็นความดีความ ถูกต้อง เป็นเรื่องของพากเราที่จะต้องศึกษาว่า คณาราชภูมนั้นและตัว ท่านเองได้ทำอะไรผิดพลาดไว้บ้าง แล้วก็พยายามแก้ไขไม่ให้เกิดความ ผิดพลาดนั้นอีก

กระผมจำได้ว่า โดยเฉพาะเมื่อเกิดกรณี ๑๕ ตุลาคมนั้น ท่าน เสียนหนังสือไว้เล่มหนึ่งคือบทความว่า “จงพิทักษ์เจตนา湿润ช่อง ๑๕ ตุลาคม” ในบทความนี้เองได้เตือนพากเราไว้ ให้ระมัดระวังจะถูกปล้นชัย ชน เช่นเดียวกับที่คณาราชภูมิได้เคยถูกปล้นไปแล้ว แต่ครั้งนั้นอาจจะ เป็นเพราะ ไม่ทราบว่าเหตุอะไรที่พากเราไม่ได้ให้ความสำคัญกับบท ความของท่าน แล้วความผิดพลาดนั้นก็จะเกิดขึ้นกับขบวนการที่ต่อสู้

เพื่อประชาธิปไตยอย่างที่พากเราได้เห็นได้ผ่านมาแล้ว

ผมคิดว่าในวันนี้ พากเราได้รับเกียรติเป็นอย่างยิ่งจากวิทยากรที่มาร่วมในวันนี้ ที่มาพูดถึงผลงานของท่านปรีดี พนมยงค์ อาจจะพูดในเชิงวิเคราะห์ว่าท่านทำอะไรไปบ้าง แล้วพากเราจะจะได้รู้จักกับท่านปรีดีมากขึ้น และคิดว่าจะเอาข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้นำไปคิด ไปศึกษา กันต่อไป เพื่อที่จะต่อสู้ให้ได้มากซึ่งประชาธิปไตยที่แท้จริง

ท่านที่มาร่วมอภิปรายในวันนี้นั้นคือ ที่อยู่ข้าง ๆ ผมด้านขวามือ คือ คุณสุกา ศิริมานนท์ ท่านผู้นี้ ความจริงที่ท่านเขียนไว้ในหนังสือไทยแลนด์ ที่ผมซื้อมา ท่านเขียนไว้ว่า “ข้าพเจ้าเป็นเสมอเพียงศิษย์เล็ก ๆ คนหนึ่งของ ดร.ปรีดี พนมยงค์” ถึงแม้ท่านจะถือเป็นศิษย์เล็ก ๆ คนหนึ่ง ก็ตาม แต่ว่าใครที่ติดตามจากหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ ก็จะพบว่า คุณสุกา ศิริมานนท์นั้นเพิ่งกลับมาจากการกรุงปารีส ท่านได้พบท่านปรีดี พนมยงค์ และได้มีโอกาสสอยู่กับท่านเป็นเวลานาน วันนี้คุณสุกา ศิริมานนท์ นักเขียน ก็จะพูดให้พากเราฟังเกี่ยวกับทัศนะของท่านต่อท่านปรีดี

ท่านถัดไปคงไม่ต้องแนะนำ เพราะพากเราระลายคนคงรู้จักดี นักพูด นักคิด มีทั้งฝีปาก ฝีไม้ลายมือในการเขียนเป็นที่เลื่องลือ อาจารย์ สุลักษณ์ ศิริรักษ์ วันนี้ท่านจะพูดให้เราฟัง ในประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์หลาย ๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกับท่านปรีดี

ชายมือผมท่านแรก คนนี้ที่ผมเชิญในวันนี้ คือคิดว่าจะเชิญคนร่วมสมัยกับพากเรา อาจารย์ไชยันต์ รัชฎุล จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์เป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ที่เยอรมัน และข้ามไปอังกฤษ และข้ามไปฝรั่งเศส เรียกว่าท่องเที่ยวอยู่ในยุโรป ในช่วงที่เรียนอยู่นั้น ผมเรียนอยู่ที่กรุงปารีส พากเราได้มีโอกาสสร่วมงานกัน เวลาอาจารย์ไชยันต์อยู่ที่

เยอรมันเป็นกรรมการของสมาคมนักเรียนไทยในเยอรมัน ไปอังกฤษก็เป็นกรรมการสมาคมนักเรียนไทยที่อังกฤษ และได้ร่วมประสานงานกับจัดการอภิปรายโดยเชิญปรีดิ พนมยงค์ไปพูดหลายครั้งทั้ง ๓ ประเทศ เพราะว่าผลงานที่อาจารย์ปรีดิ พนมยงค์ได้พูดไว้นั้น เกิดขึ้นในยุคที่พวกเรางดได้ร่วมกันทำ อาจารย์ใช้ยันต์คงจะวิเคราะห์งานของท่านปรีดิให้พวกเรารู้ได้ฟังด้วย

ท่านถัดไปเป็นคือ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ท่านผู้นี้มีค้าดีเป็นylanท่านท่านปรีดิ คือท่านผู้หญิงพุนคุช ซึ่งเป็นภรรยาคู่ทุกช่วงยากของท่านปรีดิ พนมยงค์นั้น นามสกุลเดิมท่าน ณ ป้อมเพชร เพราะฉะนั้น ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ซึ่งเวลาหนึ่งยังเป็นนายกสภาวิทยาลัยเกริก และท่านได้ศึกษางาน ดร.ปรีดิ พนมยงค์ รวมทั้งได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับ ดร.ปรีดิ พนมยงค์ไว้ด้วย ผสมคิดว่าในวันนี้ท่านคงมาพูดให้พวกเรารู้ได้ฟังทั้งคนคิดของท่านที่เกี่ยวกับงานและชีวิตของดร.ปรีดิ พนมยงค์ ที่มีต่อประเทศไทย ในเบื้องต้นนี้ผสมคิดว่าอย่างจะเรียนเชิญ ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร ได้พูดก่อน เกี่ยวกับผลงานของดร.ปรีดิ พนมยงค์ ในทั้งหมดของท่าน ขอเรียนเชิญครับท่านอาจารย์

ดร.วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร

ขอบคุณมากครับ ที่ให้เกียรติผมมาคุยให้พวกเรารู้ในวันนี้ เกี่ยวกับเรื่องของท่านรัฐบุรุษอาวุโสปรีดิ พนมยงค์ อย่างที่อาจารย์พิรพันธ์ได้แนะนำแล้วว่า ผสมเป็นเชือสายของท่าน เป็นลูกหลาน ดังนั้น เป็นการง่ายที่จะเล่าให้พวกท่านฟังถึงท่านปรีดิ พนมยงค์ที่ผสมรู้จัก

ผสมรู้จักท่านปรีดิมาตั้งแต่ผสมเกิด ตั้งแต่วันแรกที่ผสมเกิด ความจริงท่านอาจารย์รู้จักผสมมาก่อนที่ผสมจะเกิดลักษณะอย่างใด เพราะว่าท่านเป็น

เพื่อนเจ้าบ่าว คือหมายความว่าเมื่อพ่อกับแม่ผู้แต่งงานนี้ ท่านปรีดีเป็นเพื่อนเจ้าบ่าว จะนั้นเมื่อผู้เกิดครั้งกระโน้นเป็นเวลา ๕๓ ปีมาแล้ว ท่านปรีดีอายุ ๓๐ ปี อีกสองวันท่านก็จะ ๘๗ ฉะนั้นเมื่อ ๕๓ ปีมาแล้ว ท่านอายุ ๓๐ ยังเป็นหนุ่มเหมือนกับพวกเราที่นั่งอยู่ในน้ำหลายคนที่เดียว ผู้ผู้จ่าท่านไม่ได้ เพราะว่าเกิดใหม่ ๆ มองก็คงลานตาไปหมดไม่ทราบว่าใครเป็นใคร แต่แน่ใจว่าท่านต้องมาดู เพราะว่าเป็นเพื่อนเจ้าบ่าว แล้วก็ภรรยาท่านก็เป็นน้องของเจ้าบ่าว ผู้พูดยังซึ่งลับสนไปบ้าง แต่ยังไงก็ตามสรุปว่าเมื่อผู้เกิดนี้ ผู้ผู้นี่ใจว่าท่านต้องมาดูว่าไอ้เด็กคนนี้หน้าตามันเป็นอย่างไร แล้วท่านก็มาดูจริง ๆ ครับ

ผู้มาเริ่มจ่าท่านได้มีอายุเท่านั้นจะ ๓-๔ ขวบแล้ว ผู้พยายามนักย้อนหลัง เมื่อผู้ผู้จ่าท่านได้นั้น ท่านยังไม่ได้เป็นรัฐมนตรี ผู้จ่าได้รับเมื่อปี ๒๔๗๖ เขาใจว่าเป็นวันที่ ๑๙ เมษายน ท่านปรีดิตอนนั้นยังมีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงประดิษฐ์มนูธรรมและท่านผู้หันถูงต้องเดินทางจากประเทศไทยไปฝรั่งเศส เรื่องราวต่าง ๆ อาจารย์ไสว สุทธิพิทักษ์ ได้เล่าให้ฟังแล้ว มีเรื่องขัดแย้งในคณะรัฐมนตรี มีการปิดสภา มีการงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา มีการเนรเทศหลวงประดิษฐ์ฯไปประเทศไทยฝรั่งเศส ตอนนั้นผู้จ่าไม่ได้ ผู้ผู้ยังเล็กเกินไป แต่เมื่อท่านเดินทางกลับมาเมื่อประมาณเดือนกรกฎาคมหรือสิงหาคมในปีเดียวกันนั้นเอง อันนี้ผู้จ่าได้ เพราะว่าเดินทางกลับมาแล้วก็มีของมาฝากเด็ก ที่ผู้จ่าได้ มีของเล่นและของอะไรต่าง ๆ ที่ท่านเอาติดมาด้วย และผู้ผู้เป็นคนหนึ่งซึ่งได้รับของฝากก็เลยจ่าท่านได้ว่า อ้อ คุณอาหาหลวงประดิษฐ์ฯหน้าตาเป็นอย่างนี้เอง ตอนนั้นท่านยังไม่ได้เป็นรัฐมนตรีมหาดไทย เป็นรัฐมนตรีล้อย กลับมาเจ้าคุณพหลย์ก็ตั้งให้ท่านเป็นรัฐมนตรีมหามหาดไทย

แต่เมื่อท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในสมัย

รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ราชปี ๒๕๘๑ หรือ ๒๕๘๐ ท่านเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ ผมเป็นนักเรียนโรงเรียนวชิราลุณ แล้ววันหนึ่งตอนกลางวัน ผมกำลังนั่งเรียนอยู่ในชั้น ก็มีคนมาตามให้ผมไปที่บ้านท่านผู้นั้นคับการโรงเรียน ก็ไปพบท่านที่นั้น ท่านมาເວาด้วยผมไปร่วมกับเด็กอื่น ๆ อีก ๒-๓ คน ไปเดินขันหมาก คือท่านถูกเกณฑ์ให้ไปเป็นเจ้าภาพ ไปขอผู้หญิงให้ครกไม่ทราบ แล้วก็ต้องมีเด็กอีกขันหมากไป ผมก็รับเป็นเด็กอีกขันหมากไปด้วย อันนั้นก็เป็นช่วงหนึ่ง ระยะเวลาที่ผมกำลังพูดถึงก่อน สมครามโลกครั้งที่ ๒ ตอนที่ท่านเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศ แล้วต่อมาท่านเป็นรัฐมนตรีคลัง ตอนนี้ผมจำได้แม่นยำ เพราะว่าได้ไปมาหาสู่กันเสมอ มาหาท่านที่บ้าน แต่ที่จำได้แม่นคือ ตอนสมครามโลกครั้งที่ ๒ ท่านเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ในตอนนั้นท่านอยู่ที่ท่าช้าง ทำเนียบท่าช้าง ผมเชื่อว่าท่านหัวใหญ่ในที่นี้คงจำได้ เดียวนี้เขาก็เปลี่ยนแปลงมติกรรมกันแล้ว แต่ตอนนั้นเป็นทำเนียบมีกำแพงเดียวนี้ก็ยังมีกำแพงอยู่ มติกะ่า ๆ อยู่หลังหนึ่ง ตึกใหม่ ๆ หลังหนึ่ง แต่ตัวท่านประดิษัติท่านนั่งอยู่ที่ท่าน้ำ คุณสุภา ศรีมานนท์จำได้แม่นยำ ก็คงจะได้ไปพบท่านที่นั้นเสมอ คือที่ท่าน้ำนีนั่นครับ ยืนไปในแม่น้ำเจ้าพระยาออกไปลักษณะกว้าง ๆ ก็เป็นท่าน้ำเล็ก ๆ ลักษณะกว้างลักษณะ ๔ เมตรยาวลักษณะ ๔-๕ เมตร ซึ่งท่านใช้เป็นที่นั่งทำงาน เป็นห้องทำงาน เป็นห้องนั่งเล่น ห้องรับแขก ห้องรับประทานอาหาร ทุกอย่างอยู่ในนั้นหมด รับรองแขกหรือทุกรายดับ ตั้งแต่รัฐมนตรีจนถึงสมมิชน พนักงาน คุณงาน ครกตาม ญาติพี่น้องก็รับแขกกันตรงนั้น ท่านก็นั่งที่โต๊ะอาหารนั้นแหล่ครับ แล้วก็คุยกับใครต่อใครเรื่อยเปื่อยไปตลอดทั้งวัน นี่ยังเป็นภาพที่ผมจำได้สนั่น ตั้งแต่สมครามโลกครั้งที่ ๒ เวลาไปทำงานก็ตรงไปที่ท่าน้ำก่อน ท่านก็โอภาประเสริฐต่าง ๆ

แล้วก็ต่อมาในช่วงเดียวกัน ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ท่านได้อพยพเจ้านาย รวมทั้งพระพันวัสดาอัยการเจ้าไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน ท่านก็ไปจัดที่พักให้เป็นที่ปลอดภัยแก่พระบรมวงศานุวงศ์ เรื่องราวเหล่านี้ปรากฏในหนังสือหลายเล่ม ก็คงจะได้อ่านกันมาบ้าง ท่านได้ถ่ายความจริงไว้ดังนี้ ได้ให้ความอธิบายแก่เจ้านาย เพราะว่าตอนนั้นกรุงเทพมหานครถูกล้อมระเบิดทุกวัน ตอนนั้นผมก็ไปบางปะอินเป็นครั้งคราว ก็ได้พบกับท่านเสมอ รู้สึกว่าสองวันท่านก็ไปบางปะอินกันหนึ่ง เพื่อจะไปดูแลรักษาเจ้านายท่านปลอดภัยดีหรือเปล่า

จังหวะทั้งมหาลังส/catalog> ตอนท่านเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นรัฐบุรุษอาวุโส ตอนนี้ที่ผมได้พบกับท่านบ่อย ๆ แต่ไม่ได้ใกล้ชิดกันในแบบมาก่อน แต่ก็ได้ทำการทำงาน เพราะว่าผมยังเป็นเด็กเกินไป ก็ได้เห็นท่านท่านก็ได้โอกาสครั้งนี้ได้ถามเรื่องการเล่าเรียน ผมเคยเรียนให้ท่านทราบว่า จะเรียนหนังสือพิมพ์ท่านก็สนับสนุน อะไรต่าง ๆ ก็เป็นการใกล้ชิดกัน

จังหวะทั้งท่านต้องจากประเทศไทยไปเมื่อปี ๒๕๙๐ ตอนนั้นผมทำงานหนังสือพิมพ์อยู่ ก็จำได้ว่าไปถึงทำเนียบท่าช้างก็เป็นเวลาที่ท่านได้กลับหน้าไปแล้ว และก็ไม่ได้พบกันอีก ๖ ปีต่อมา ความจริงท่านได้กลับมาประเทศไทยอีกเพื่อจะทำการยืดอ่านใจในเหตุการณ์ที่เราเรียกว่า “กบฏวังหลวง” เมื่อ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๒ แล้วหลังจากทำการยืดอ่านใจไม่สำเร็จ ท่านก็ยังหลบอยู่ในประเทศไทยอยู่ที่ไหนก็ไม่ทราบ เป็นเวลาถึงเกือบ ๖ เดือน ถึงค่อยเดินทางไปสิงคโปร์ อันนี้ท่านได้เขียนขึ้นมาเอง เล่าให้ฟังเองอยู่ในหนังสือ ท่านเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศส อยู่ในหนังสือเรื่องการเดินทางต่าง ๆ ที่ไปสิงคโปร์ แล้วท่านก็ไปถึงสิงคโปร์ เข้าใจว่าจะเป็นราช ๖ เดือนกันยายน ๒๕๙๒ ซึ่งตอนนั้นท่านได้พบกับอาจารย์ไส้ สุกชัย พิทักษ์ ซึ่งหลบภัยการเมืองไปอยู่ที่นั่นแล้ว และอีก ๖ เดือนต่อมา ผมก็

เดินทางไปสิงค์โปร์ตลาดกันนิดเดียว ผู้ชายจำได้ว่าอาจารย์ไสวบอกกับ
ผู้ว่า ท่านได้ออกเดินทางไปจากสิงค์โปร์เป็นเวลาไม่กี่อาทิตย์ก่อนหน้าที่
ผ่านมา หลังจากนั้นผู้ชายไม่ได้พบกับท่านอีกเลย เป็นเวลาราวๆ ด้วยตั้ง^{แต่พ.ศ.๒๕๗๙}

มาพบอีกทีหนึ่งเมื่อปี ๑๙๗๐ หรือ ๒๕๗๑ ผู้รับราชการมี
ตำแหน่งแห่งที่ ก็เดินทางไปประชุมที่ยุโรป แล้วก็ไปที่กรุงปารีส แล้ว
ท่านก็ยอมอยู่ที่สนามบิน เมื่อผ่านจุดตรวจบินท่านก็ลงเรืออยู่ที่นั่น ซึ่ง
ก็เป็นครั้งแรกที่ผู้ชายได้คุยกับท่านอย่างผู้ใหญ่ก่อนหน้านี้คุยกับท่านอย่างเด็ก
จะนั่นไม่ได้ความอะไร แต่ผู้ชาย แอบ ๆ ดูเวลาที่ท่านคุยกับผู้ใหญ่เหมือน
กันเท่าที่จะมีโอกาส แต่ก็ยังจับความไม่ได้ว่าเขายังคงอะไรกัน แต่ว่าปี
๒๕๗๑ ผู้ชายได้คุยกับท่านอย่างผู้ใหญ่ เมื่อผู้ชายไปท่านก็ปิดบ้าน ไม่ได้หมาย
ความว่าปิดประตูหน้าต่างนะครับ หมายความว่าไม่รับแขก เพื่อที่จะได้คุยกับ
กับหลายที่ไม่ได้พบกันหลายสิบปี แล้วผู้ชายมีโอกาสได้คุยกับท่าน ได้ได้
ถามอะไรต่าง ๆ ทุกอย่างเท่าที่ผู้ชายทราบ ก็คุยกันอยู่ ๒ วันแล้วก็กลับ
แล้วต่อมาผู้ชายได้ไปเยี่ยมท่านอีกเป็นครั้งคราว รู้สึกว่าท่านก็แก่ชราไป
มากพอสมควร แต่ความคิดความจำท่านยังแม่นยำ แล้วก็เรื่องที่ผู้ชาย
ประหลาดใจนะคะ คืออย่างนี้เมื่อต่อมาเราก็ปักกล้าข้างซึ่ง เรียนหนังสือ
มากมาย มีประสบการณ์ชีวิตอายุานามกมากขึ้น แต่เมื่อไรผู้ชายไปคุยกับ
ท่านผู้ชายเหมือนเด็กไม่ได้มีอะไรไปเทียบกับท่านได้เลย พูดอะไรก็ผิดทุกอย่าง
ว่ากันอย่างนั้น ไม่มีอะไรที่ผู้ชายคิดว่าผิด คืออย่างสมมุติมาสอนหนังสือ
หรือพูดว่าสอนในมหาวิทยาลัย สอนวิทยาลัยป้องกันอาณาจักร ก็ยัง
กระทำด้วยความมั่นใจ แต่เมื่อผู้ชายพบกับท่านอาจารย์ปรีดี ผู้พูดกับ
ท่านรู้สึกว่าตัวเองไม่รู้อะไรเลย แล้วอันนี้ไม่ใช่เฉพาะผู้ชายเท่านั้น อุปนิษัท
ของท่านหลายคนก็พูดอย่างนี้ ผู้ชายได้รู้ความมารुต บุนนาคนี้เอง ซึ่งเป็น

นักกฎหมายคนสำคัญว่า เวลาพบท่านอาจารย์ เราก็เหมือนกับนักเรียน เตรียม ความรู้ยังต่างกันอย่างนั้นยังเทียบกันไม่ได้ นี่เป็นคุณสมบัติของท่าน เรื่องราวของท่านปรีดีมีอีกมากหมายครับเอามาคุยเป็นปี ๆ ก็ว่าไม่จบ ผมไปนั่งอยู่สิงคโปร์ ๒ ปี ก็ไปนั่งเขียนหนังสือเป็นภาษาฝรั่งเล่มนั้นจะ อันนี้ก็เป็นการประมวลเรื่องราวทั้งหลาย แล้วเมื่อเขียนเสร็จผมก็ส่งไปให้ ท่านดู นั้นก็เป็นต้นฉบับ ท่านก็แก้ไขให้ชัดเจนจริงอะไรต่าง ๆ มาเยอะ ซึ่งผมก็นำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วสุดท้ายผมก็พิมพ์เสร็จ ก็ส่งไปให้ท่านได้อ่าน ก็ฝากไปต่ออนที่ท่านผู้หญิงกับคุณสุภา ศิริมา้นท์ท่านไป ก็รู้สึก ท่านจะได้อ่านไม่เพียงแต่พลิก ๆ ดูกระมัง แล้วก็มีหนังสือมาบวกกว่า อ่านละเอียดแล้วจะวิจารณ์ แต่ก็ไม่ได้รับการวิจารณ์จากท่าน ท่านก็มา สั่นเสียก่อน

อย่างน้อยที่สุดท่านก็ได้เห็นว่าเราก็พยายามในทุกอย่าง เพื่อให้อะไรที่มีดมโนธรรมาก อะไรที่เป็นเรื่องที่คนเขาไม่พูดกัน อะไรที่ไม่จริง ไม่ถูกไม่ต้องก็จะได้รู้ถูกต้องกันเสียที ผมก็ต้องเขียน ที่เขียนเป็นภาษา อังกฤษก็เพื่อความถูกต้องนั้น เพราะถ้าเขียนภาษาไทยคงใช้ถ้อยใช้คำ ก็อาจจะระมัดระวังไม่พอ จะนั่นจุดประสงค์ก็ให้เป็นที่รู้จักกันทั่วโลก

เรื่องใหญ่ ๆ เกี่ยวกับประวัติของท่านนั้นมีมากmany ซึ่งเดียวท่าน จะได้ยิน แต่มีบางเรื่องที่ผมขอถือโอกาสนำเรื่องเล็ก ๆ -๓ เรื่องที่ท่าน อาจจะไม่ทราบนะครับมาผสมผสานกันหน่อย

ที่ผมกำลังถืออยู่ในมือเป็นข้อเขียนของท่านเจ้าคุณปัญญาณันท กิจฯ ซึ่งขณะนี้ท่านกำลังอยู่ที่สุสาน กรุงปารีสนะครับ เตรียมที่จะเป็น ประชานในพธีเผา尸ท่านปรีดี ท่านบัญญาฯได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับท่าน พุทธศาสนาพุทธซึ่งท่านนับถือกันอยู่ และมีเรื่องราวดีพิเศษที่ท่านปรีดี

พนมยงค์ ผมจะอ่านให้ท่านฟังเสียงดีหนึ่ง ที่เป็นเหตุการณ์ระหว่าง
สังคมโลกครั้งที่สอง

มีพระองค์หนึ่งที่เทศน์ว่า ภูษาแห่งวิถีพุทธธรรม คือท่าน
มาเทคน์ที่กรุงเทพฯครั้งแรก ท่านคือท่านพุทธทาสภิกขุ เขา
นิมນตร์มาครั้งแรก ที่นิมນตร์มาครั้งแรกก็ เพราะสมัยนั้นเป็นสมัย
สังคม และเมื่อคุณวุฒิ สุวรรณรักษ์ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎร
จังหวัดสุราษฎร์ธานี เอาหนังสือที่ท่านเขียนอะไรต่ออะไรให้
ท่านปรีดีอ่าน ท่านปรีดีอ่านดูอะไรต่ออะไรแล้ว ต่อมาท่านเป็น
ผู้สำเร็จราชการแทนงานมันก็ว่าง สมัยท่านเป็นรัฐมนตรี งานมัน
มากท่านไม่ค่อยว่าง พอว่างก็บอกให้คุณวุฒิไปนิมນตร์ท่านเจ้า
คุณพุทธทาสมาคุยกันหน่อย มาคุยกัน ๓ วัน ตั้งแต่บ่ายโมง
จนถึง ๕ ทุ่ม วันสุดท้ายท่านก็พาอาทิตมาไป ที่ได้พำนักที่วัด
พนมยงค์ใกล้บ้านเกิด ที่นี่ก็บอกว่าจะให้พระองค์ใหม่ไปอยู่
ท่านก็พาอาทิตมาไป บอกว่าองค์นี้แหลจะให้อยู่ที่นี่ แต่ว่าไม่
ได้ไปอยู่ เพราะสร้างยังไม่เสร็จ มันเกิดเรื่องยืดยาวจนไม่ได้สร้าง
ในการมาคุยกัน ๓ วันก็ได้นิมนตร์ให้เทศน์ที่พุทธสมาคม เทคน์
เรื่องแรกซึ่ว่า “วิธีการเข้าถึงพุทธธรรม” เราจะเข้าถึงพุทธธรรม^๑
ได้อย่างไร เข้าถึงพระพุทธที่แท้ได้อย่างไร ท่านเทศน์ที่นั่นคน
พังมาก ท่านปรีดิกับท่านผู้หญิงมานั่งฟังโดยตลอด (นี่เป็นเรื่อง
บางเรื่องที่ท่านอาจจะไม่ทราบ เกี่ยวกับท่านพุทธทาสภิกขุ
กับท่านปรีดี)

ที่นี่มาอีกเรื่องนะครับ เป็นเรื่องลับ ๆ พระนิพนธ์ท่านหญิง

พูนพิสมัย ดิศกุล พระอิคชาของสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ ท่านรู้จักหอสมุดดำรงฯใช้มือยึดรับ หอสมุดที่ร่วมงานหนังสือต่าง ๆ ของกรมพระยาดำรงฯ ท่านหญิงพูนพิสมัย ท่านเขียนเรื่องเกี่ยวกับหอสมุดกรมพระยาดำรงไว้อย่างนี้

เมื่อ พ.ศ.๒๔๘๕ เรายได้กลับมาจากปีนัง เพราะเสด็จพ่อไม่ทรงสบายเป็นโรคพระฤทธิ์พิการ เสด็จพ่อให้ไปเฝ้า ข้าพเจ้าเดินเข้าไปเฝ้าในห้องหนังสือ ท่านก็ซื่อก้าอื้หังพระองค์บอกให้นั่งลงก่อน แล้วท่านก็มองหนังสือรอบ ๆ ห้อง แล้วก็ก้มลงมองพระบาทของท่านที่กำลังบวมอยู่ ท่านถามว่าจะทำอย่างไรกับหนังสือของพ่อ ข้าพเจ้าทูลว่า จัดเป็นห้องคันควัตอทั่วทรงทำไว้แต่ยังไม่ทราบว่ารัฐบาลจะรับหรือไม่ และทำอย่างไรถึงจะไม่ให้หายได้ แต่ไม่เป็นไรถ้าที่นี่ยังทำไม่ได้ หม่อมฉันจะให้หอสมุดที่ยุโรปหรืออเมริกาไปก่อน เมื่อคนไทยเห็นคุณค่าเมื่อได้ก็จะจัดการเอามาแล้วกัน ท่านมองดูข้าพเจ้าแล้วตรัสว่า อย่าลืมซีเรียเกิดมาเป็นไทย ข้าพเจ้าทูลว่า ก็ถูกแล้ว แต่ถ้าเขาไม่ต้องการหม่อมฉันก็ยัดเยียดให้ไม่ได้ อย่างไรก็ตามหม่อมฉันมีชีวิตอยู่ จะทำงานนี้ให้ได้ ท่านก็หันมามองข้าพเจ้า ถามว่า "แผนหรือ" ข้าพเจ้าทูลว่า "แผน" แล้วก็ร้องให้โซ

ที่นี่ต่อมาวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๘๖ เสด็จพ่อถึงกรุงทิ่งให้ข้าพเจ้านั่งกับพระโภคตลอดวัน เสียงบอมบ์เสียงอพยพกันทั่วกรุงเทพฯ เราก็ค่อยนั่งย้ายพระโภค และค่อยดับเบิดไฟในเวลาจำเป็นอยู่ เช่นนั้น ในระยะนั้นเองน้องชายข้าพเจ้ากลับจากทำงานมาบอกว่า มร.มัลซ์โมโต คนสถานทูตญี่ปุ่นมาถามว่าเรื่องห้องสมุดของเสด็จพ่อันนี้จะทำอย่างไรกัน เธอได้บอกไปว่า

เป็นเรื่องของพี่สาวคนเดียว อีก ๒-๓ วันก็มาบอกอีกว่ารัฐบาล ญี่ปุ่นต้องการมากที่เดียว และทำท่าไว้จะเรียกเอาเท่าไรก็ได้ ข้าพเจ้าร้องไปว่า “เอ...ถ้าเขาร้องขอซื้อห้องสมุดเชโนเอบังจะ ขายมั้ยเล่า” น้องชายได้บอกไปแล้วว่า พี่จะทำห้องดำเนงฯ ต่อ นาน้องชายก็กลับมาบอกอีกว่าวันนี้เข้าพบกับญี่ปุ่น เขาขอโทษว่า เขาเสียใจที่ได้มามาพูดห้องสมุดของสตี๊จพ่อ เขาไม่มีเจตนาจะ ดูถูกเลย

ญี่ปุ่นก็มา ท่านก็บอกว่าบอกเขาเกิดว่าฉันจะให้ชาติของฉัน ถ้าญี่ปุ่นต้องการเรียนก็มาเรียนที่นี่ได้ แต่เวลานี้ยังคิดทำอะไรไม่ ได้ เพราะบอมบ์อึกทึกนัก คุยกันลักษครูเชาเก็กลับไป ๒-๓ วันต่อ มาท่านปรีดิ พนมยงค์ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ให้คุณ นำบอกข้าพเจ้าว่า เรื่องห้องสมุดของสตี๊จพ่อนั้นท่านปรีดิเห็น ว่าควรเป็นของชาติ ขอให้ข้าพเจ้าไตร่ตรองให้ดี และอย่างให้ ข้าพเจ้าทำเป็นเล่ม ๆ ออกเป็นรายเดือน ข้าพเจ้าตอบขอบคุณ แล้วบอกว่าจะเอาไว้บอกกับท่านเองเมื่อได้พบกัน

ครั้นถวายพระเพลิงศพสตี๊จพ่อแล้ว ข้าพเจ้าก็ขึ้นหนังสือ ที่ทางไม่ได้แล้วใส่หีบไปไว้ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ กับพระอังคาร เพื่อยุท្ឌานปรีดิเชิญสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าและพระ ราชวงศ์ให้อพยพไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน และตัวท่าน เองก็ออกไปเฝ้าเยี่ยมทุกวันเสาร์ เช่าวันอาทิตย์หนึ่งท่านปรีดิ กับท่านผู้หญิงข้ามฟากไปเยี่ยมพระอังหารสตี๊จพ่อ และแนะนำ เยี่ยมข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าจึงมีโอกาสได้ขอบคุณท่านปรีดิที่ได้ แนะนำเรื่องหนังสือของสตี๊จพ่อ ตรงกับความตั้งใจของข้าพเจ้า เพราะข้าพเจ้าก็ลำบากใจ ไม่รู้จะตั้งต้นบอกกับใครดีว่า หนังสือ

ของพ่อฉันก็ควรเป็นสมบัติของชาติ ท่านปรีดิรับว่าจะช่วยเมื่อถึง
เวลาที่ควรทำ แล้วก็ช่วยจริง ๆ ตั้งแต่อกกับรัฐบาลจนลำเรือ^๑
เป็นรูปชื่นจนบัดนี้

อาจารย์ไสวพุดถึงเรื่องตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยว่า ท่านปรีดิ
เป็นผู้ก่อตั้ง ที่ผมกำลังจะอ่านให้ท่านฟังเป็นคำกล่าวรายงานของรัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงการคลังเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๕ ตอนนั้นพล
เอกพระบริภัณฑ์ยุทธกิจเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ทำพิธีเปิด
ธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๕ ก็กล่าวราย
งานต่อผู้ที่เป็นประธานคือ จอมพลป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีว่า

การตั้งธนาคารกลางขึ้นในประเทศไทย เป็นความดีริของ
บุพณฯท่านได้มีมานานแล้ว เมื่อพ.ศ. ๒๕๔๗ บุพณฯท่านปรีดิ
พนมยงค์ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การคลังได้วางรากฐานไว้ โดยจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติไทย
เป็นทบทวนการเมืองสังกัดขึ้นอยู่ในกระทรวงการคลัง เพื่อประ-
กอบธุรกิจอันอยู่ในหน้าที่ของธนาคารกลางไปก่อนบางประเภท
และเตรียมการจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นต่อไป การงานของสำนัก-
งานธนาคารชาติไทยได้เจริญมาเป็นลำดับ ด้วยอาศัยปรีดิ
สามารถของท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังผู้นั้นเป็นลำดับ
ความมุ่งหวังของบุพณฯท่านที่จะให้มีธนาคารกลางในประเทศไทย
เพื่อประกอบธุรกิจอันเป็นสาธารณประโยชน์นั้นก็จะได้สำเร็จ^๒
เป็นรูปในวันรัฐธรรมนูญนี้

นี่ก็เป็นบางเรื่องนะจะ ผมก็ตั้งใจจะเล่าให้ท่านฟังเป็นเกร็ด ๆ
แต่เป็นเกร็ดที่มีความสำคัญในประวัติท่านปรีดิ เรื่องใหญ่ก็มีมาก เรื่อง

เล็ก ๆ แบบนี้ก็มีอิทธิพลมาก คงจะต้องใช้การค้นคว้ากัน คงเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายที่เป็นนักศึกษาอาจารย์นั่นscrubที่จะได้ติดตามกันต่อไป ถ้าหากว่าท่านคิดว่าท่านปรีดีเป็นรัฐบุรุษของประเทศไทย สำหรับสิ่งที่เราห่วงกันก็ไม่มีอะไร ท่านปรีดีเองท่านไม่ต้องการอะไร แม้กระทั่งการเผาศพของท่านก็ให้เผาเป็นจุลไปนะครับ ขอให้ทราบว่า ฝรั่งมีเตาเผาที่ไฟแรงกว่าเตาไทย เผาก็เป็นจุลไป ท่านบอกว่า เมืองไทยไม่ต้องการท่านฉะนั้นก็เผาไปให้หมด อีก ๒ ชั่วโมงข้างหน้านี้คงมีการกระทำการที่ท่านต้องการ คือเผาศพของท่านให้เป็นจุลไป เหลือไว้แต่ความดีของท่านเรื่องที่เราพูดกันเป็นเรื่องที่ต้องจำ เพราะว่าความสำนึกในประวัติศาสตร์นั้นเป็นสิ่งที่สูงที่สุดสำหรับที่จะดำเนินชาติหรือสังคมต่อไปได้ ชาติได สังคมได ไม่มีสำนึกในประวัติศาสตร์ก็คงไม่มีอนาคต บุคคลไดซึ่งไม่มีความสำนึกในประวัติศาสตร์ก็เห็นจะไม่ใช่บุคคลที่มีความสมบูรณ์ ก็ฝากเอาไว้ ผู้เอาระบบที่นี้ก่อนนะครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ขอบพระคุณดร.วิชิตวงศ์ เมื่อสักครู่ดร.วิชิตวงศ์ก็ได้พูดถึงผลงานของท่านปรีดี พนมยงค์ไว้ ที่สำคัญก็มีเช่น การก่อตั้งหอสมุดดำรงราชานุภาพซึ่งเป็นอนุสรณ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง ที่มีคุณประโยชน์ต่อประเทศไทย ชาติเป็นอย่างมาก ยังการตั้งธนาคารแห่งชาติอีก

ดร.วิชิตวงศ์ได้พูดถึงความรู้สึกเมื่อไปอยู่กับท่านปรีดินั้นว่ารู้สึกตัวเองเป็นเด็ก ผอมมือกาลสไปพบอยู่กับท่านก็มีความรู้สึกอย่างนั้นเหมือนกัน เวลาพูดอะไรเขียนมาท่านจะซักไปเหมือนกับเรามีความรู้เลยหรือไม่ได้อ่านหนังสือมาเลย อาจารย์มหาวิทยาลัยหลายคนที่พูดกับท่านก็มักจะโคนท่านถูกกลับแล้วจะอึ้งอยู่เสมอครับ อันนี้แสดงว่าท่านเป็นผู้ศึกษาอยู่

เสมอ แม้กระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตนั้นๆ นี่แหล่ะครับอีกแห่งหนึ่ง ของดร.ปรีดิ พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสของเรานะ

ต่อไปผมขอเรียนเชิญอาจารย์ไชยันต์ รัชชฎาได้พูดถึงชีวิตและผลงานของดร.ปรีดิ พนมยงค์ ในฐานะเป็นบุคคลคนหนึ่งที่รู้จักกันในชีวิต ส่วนตัวและผลงานของท่าน เรียนเชิญอาจารย์ครับ

อาจารย์ไชยันต์ รัชชฎา

ขอบคุณมากครับ ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ได้มีพูดเล่าเกี่ยวกับตัว ท่านอาจารย์ปรีดิ พนมยงค์ สิ่งที่จะพูดนี้พูดได้ยากลำบาก นີ້หมายอธิบายดังนี้ แต่แรกว่า สิ่งที่จะพูดต่อไปนี้เต็มไปด้วยจันทภาคติ แต่เมื่อว่าจะมีจันทภาคติ แต่ขอให้ฟังได้พูดในฐานะพยาบาลที่จะมองท่านอาจารย์อย่างนักศึกษาคน หนึ่งพึงจะมอง เราอาจจะมองท่านอาจารย์ได้ ๓ ส่วน ด้านแรกในฐานะ บุคคลที่เป็นนาย ก. นาย ข. เมื่อกับหลาน ฯ คน ด้านที่สองด้านที่เกี่ยว โยงกับประวัติศาสตร์สมัยใหม่กับประเทศไทย กับด้านที่สามในฐานะที่ ท่านอาจารย์เป็นนักคิดนักวิชาการ เป็นอย่างที่สมัยใหม่เราเรียกว่าเป็น ปัญญาชนคนหนึ่ง

ลองดูประการแรกในฐานะบุคคล สมัยที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ ท่านอาจารย์อายุ ๓๒ ปี แล้วตอนนั้นก็มีลูก ๒ คน ลูกคนที่ เพิ่งเกิดมาคือ พี่ป้า พนมยงค์ ที่เพิ่งเสียชีวิตไปแล้ว อายุเพียง ๖ เดือน เรายังจับตัวของไว้ไปนั่งในที่ที่ท่านเคยนั่งหรือเคยผ่าน อายุ ๓๒ ปี แล้วจะคิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งสมัยนั้นอยู่ภายใต้ระบบบลส บูรณาญาสิทธิราชย์ ก่อนหน้านี้ไม่กี่ปี คือ กบฏ ร.ศ.๑๓๐ ถ้าท่านจำกันได้ สมัยต้นรัชกาลที่ ๖ ขณะนั้นมีกรณีกบฏเกิดขึ้นและถูกจับ เพราะฉะนั้น การกระทำการครั้งนี้คือการกระทำที่ເອົາສົວເຫັນ ไม่ใช่เป็นของสนุก ๆ ไม่

ให้เป็นของบ้า ๆ นึกขึ้นมาในภายใต้วันสองวัน หรือนึกแบบอารมณ์หนุ่มไม่ใช่ เตรียมแผนกันมานานและพร้อมที่จะเสียสละชีวิต ถ้าพลาดนี่ ถ้าอยู่ในสมัยนั้นคงถูกตัดคอหรือจ้ำคุกตลอดชีวิต อันนี้แสดงถึงเป็นบุคคลซึ่งหาได้ไม่ง่ายนักที่จะตัดสินใจทำอย่างนี้ ในการร่วมตัดสินใจอะไรก็แล้วแต่ ความกล้าหาญ ความเด็ดเดี่ยวที่เอาผลประโยชน์ล้วนรวมเหนือผลประโยชน์ล้วนตัวนั้น ไม่ใช่อายุตอน ๓๔ เท่านั้น ในปี ๒๕๔๔-๒๕๔๕ จนถึง สองคราโมลก ตอนนั้นหานอาจารย์เป็นผู้อ้างเรื่องการแทนพระองค์ อันนี้ เรากองทรายกันแล้ว ได้ยินบ่อย ๆ เกี่ยวกับเสรีไทย จะต้องทำงานที่เรา เรียกว่า เป็นขบวนการใต้ดินเพื่อที่จะต่อสู้กับญี่ปุ่น เพราะว่าญี่ปุ่นมายึด ครองประเทศ โชคดีว่าญี่ปุ่นนั้นยอมแพ้ส่วนรวมก่อนที่จะเกิดการประท กันระหว่างฝ่ายเสรีไทยกับฝ่ายทหารญี่ปุ่นในประเทศไทย เพราะฉะนั้น ก็มี คนพูดว่าทำให้ผู้หญิงไทยพ้นจากการเป็นหมายไปหลายพันคน แต่ช่วง ระหว่าง ๒๕๔๔ จนถึง ๒๕๔๕ เรายังนึกภาพในเวลา ๕ ปี ต้องทำงานที่ จะสู้กับญี่ปุ่นอย่างใต้ดิน มันจะเกิดความเครียดความวิตกกังวลสักแค่ไหน ถ้าได้อ่านจดหมายส่วนตัวและก็ได้คุยกับบุคคลที่ร่วมในขบวนการเสรีไทย เราจะรู้สึกว่าไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ ที่เราจะตัดสินใจที่จะอุทิศ นี่จะต้อง เป็นการยอมอุทิศชีวิตเพื่อประเทศชาติ และก็มีหลาย ๆ ครั้ง หลาย ๆ กรณีที่ญี่ปุ่น ซึ่งมันเกิดขึ้นในอินโดจีน เชิญพากที่จะต่อต้านญี่ปุ่นไปกิน เลี้ยง แล้วก็จัดการสั่งเก็บเสียให้หมด ผู้ยกกรณีที่จะแสดงให้เห็นถึง ความมั่นคงและเด็ดเดี่ยวของหานอาจารย์

เออกกรณีที่เป็นกรณีส่วนตัว ผู้มองเหยียดห้ามอยากเขียนกับเรื่อง ของการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย สิ่งนี้ผมอาจจะมีความรู้สึกว่า ร่วมกับ หลาย ๆ คนก็ได้ว่า ทำไมมันถึงไม่เป็นอย่างที่มันควรจะเป็น ทำไมมันเป็น ยังนี้ เราจะทำอะไรดี ผู้มองเหยียดกับหานอาจารย์ด้วยน้ำเสียงของความห้อ

ถอย ท่านอาจารย์เหมือนกับกรอนิด ๆ ว่า นิคุณยอมแพ้แล้วหรือ คุณท้อถอยแล้วหรือ ตอบที่ท่านพูดอายุ ๗๐ ปลาย ๆ พูดกับผมเมื่อยังอายุไม่ถึง ๓๐ มันน่าอายสำหรับคนหนุ่ม ๆ ที่จะให้คุณแก่ขนาด ๗๐ ตักเตือนถึงความจะไม่ท้อถอย ความจะต้องเอาใจจังต่อไปเพื่อส่วนรวม ผมยังอายุท่านจนถึงปัจจุบันนี้

ในส่วนที่สองที่เกี่ยวกับฐานะของท่านที่ร่วมกับประวัติศาสตร์สมัยใหม่ของประเทศไทย การที่จะตัดสินว่าท่านดีหรือไม่ดี ก้าวหน้าหรือล้าหลัง ตามจำนวนการเมืองท้าว ๆ ไป คงชี้น้อยกว่ากับว่าเราเองนั้นเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างไร มีคนหลายคนมองท่านต่าง ๆ ไป ทางฝ่ายอนุรักษ์นิยมก็จะมองว่า ล้มล้างราชบัลลังก์ หรือว่าพยายามไม่หวังดีต่อฝ่ายขุนนางแต่ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นอย่างนั้น ความจริงก็คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบทอบสมบูรณานาถิกธิราชย์ มาเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ สถาบันกษัตริย์ยังคงดำรงอยู่แต่อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญซึ่งมีกฎหมายกำหนดไว้ หรือว่าฝ่ายเสรีนิยมจะมองท่านว่าถึงแม้ว่าจะมีส่วนก่อตั้งประชาธิปไตย แต่ก็ไม่ได้พัฒนาอะไรไปมากเปลี่ยนแต่ตัวผู้ปกครองเท่านั้น โอนอำนาจการปกครองจากกษัตริย์มาสู่คณะราษฎรเพียงคณะเดียว ไม่ใช่ให้ประชาชน คนที่พูดแบบนี้เข้าใจประวัติศาสตร์อย่างหนึ่งซึ่งผมเข้าใจไม่ตรงกับอันนี้ เรายังต้องเข้าใจว่าประชาธิปไตยไม่ใช่ว่าจะสร้างภายใน ๑ วัน หรือ ๑๐ ปี หรือ ๒๐ ปี คไม่ใช่อย่างนั้น ทำไมเราถึงพูดว่า ๒๔๗๕ ไม่ได้นำประชาธิปไตยมาให้พูดอย่างนี้เหมือนกับว่าขาดแนวความคิดทางประวัติศาสตร์ของความดำเนินไปในแต่ละช่วง ๆ ของประวัติศาสตร์ ความก้าวหน้าหรือล้าหลัง คัญในการต่อประวัติศาสตร์ที่บุคคลทำ หรือuhnการทำ จะต้องตัดสิน

จากจุดเดิมว่า เดิมเป็นอะไรแล้วเปลี่ยนมาเป็นอะไร เราต้องตัดสินอย่างนี้ มิใช่ว่าตัดสินโดยเอาหลักการloy ฯ เช้ามาตัดสิน มิฉะนั้นเราก็จะพูดได้อีกว่า ไม่ว่าการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ต่อให้การเปลี่ยนแปลงที่มีความก้าวหน้าอย่างมหาศาล ยกตัวอย่างคอมมูนปราร์ล์สก์ได้ในปี ค.ศ.๑๘๗๑ คือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในฝรั่งเศส คระพูดบ้างว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นไม่ได้นำสังคมนิยมสมบูรณ์มาสู่ประเทศฝรั่งเศส คระพูดอย่างนั้นก็คงไม่มีครับ แต่ถึงอย่างไรก็ตามมีคนพูดแบบนี้ เป็นความคิดของฝ่ายเสรีนิยมบางฝ่าย อันนี้ผมก็มีความเห็นว่าถึงจะตัดสินท่านอาจารย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ขอให้ด้วยเรียนอยู่ในประวัติศาสตร์แต่ละช่วง ๆ แล้ว ตัดสินท่าน

อันที่สามแม้ว่าจะเป็นส่วนน้อย แต่เป็นส่วนที่มั่นคง นายปรีดิ พนมยงค์ คือ ผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย นี่มิใช่พูดเป็นสโลแกนคำวัญ ลาย ฯ คำว่ารักชาติรักประชาธิปไตยไม่ใช่พูดที่สนามหลวงกระจายเสียงกลางแจ้งอย่างไม่มีความหมาย คำว่ารักประชาธิปไตยท่านเสียงชัดในกรณีของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี ๒๔๗๕ การกระทำภัยชาติ คือสมัยสองครั้งที่สอง ๒๔๘๗-๒๔๙๙ มั่นคงเสี้ยง ฯ น้อย ฯ ในสมัยนั้นที่ท่านเป็นรัฐมนตรีมหาดไทย รัฐมนตรีต่างประเทศ รัฐมนตรีการคลัง ซึ่งคุณปการที่ท่านอาจารย์ทำคงจะพูดกันสั้น ฯ ในที่นี้มิได้ แต่อย่างน้อยผมขอฝากพวกราทีสนใจคงสืบทอดหานต่อ ฯ ไปเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือคุณปการรวมทั้งเพื่อที่จะลดอคติที่มีอยู่ไปบ้าง รวมทั้งส่วนบุคคลและข้อผิดพลาดที่ท่านอาจารย์ได้ทำไปอาจจะด้วยความไม่รู้ หรือคาดการณ์ผิดที่เกิดขึ้นในฐานะมนุษย์ปุถุชน

ในฐานะที่ท่านเป็นนักคิดนักวิชาการ ลองพิจารณาดูว่าผู้ที่เป็น

นักปักครองของเมืองไทยหรือว่า�ักการเมืองของไทยในหลาย ๆ สมัยที่ผ่านมา อาจยกเว้น กรมพระยาดำรงฯ หรือคนอื่น ๆ ที่สำคัญในสมัยก่อน ลงดูว่าจะมีคริที่เป็นนักการเมือง และเป็นนักคิดนักประชญาอย่างนายปรีดิ พนมยงค์ ข้อเขียนของท่านมากมายที่จะซื้อให้เห็นถึงเรื่องต่าง ๆ ที่ท่านสนใจและรู้จักร ขอขัดเส้นได้คำว่า "รู้จักร" ผสมความรู้สึกร่วมกับอาจารย์วิชิตวงศ์ที่รู้สึกว่าเวลาคุยกับท่านอาจารย์แล้วรู้สึกเหมือนเด็กว่าไม่รู้อะไรเลย ผสมขอเล่าเรื่องส่วนตัวนิดหนึ่ง เมื่อสมัยที่ผมเรียนทางสังคมศาสตร์ใหม่ ๆ นี้ ทำเป็นนักดำเนินหุ่มทั้ง ๆ ที่ว่าเรียนดำเนินมาไม่กี่เพลง ทำเป็นนิกว่าตัวเองรู้แล้วเก่งแล้ว เหมือนกับสุภาษิตไทยว่า รู้น้อยว่ารู้มากเริงใจ ก็พบกับท่านอาจารย์แรก ๆ ก็จะใช้สำนวนสมัยนี้เรียกว่าประทุมาร อยากรู้ดู ชีวปรีดิ พนมยงค์ที่มีเชือเสียงนักหนาลักษณะใน อันนี้พูดอย่างสมัยเด็ก ๆ ตอนนั้นอายุ ๒๕ ได้กระมัง ลองวดภาพถ้าเกิดใครดูหนังจีบอยู่ ๆ นักดำเนินที่ไม่เป็นเพลงไม่เป็นอะไรเลย เป็นแต่เพียงเบื้องต้น เช้าไปพั้นดำเนินกับชนแต่ที่บันภูเขาบนวัดนี้ รำดาบใหญ่ ท่านอาจารย์เพียงแต่ปัดเพียงเบา ๆ เท่านั้น นักดำเนินคนนี้ก็ตกลงมาจากเขาย่างไม่เป็นท่า ประสบการณ์ครั้งนี้ สอนให้ผมต้องลดความโอลหังและคิดว่าตัวเองรู้ ลงมาอีกหลาย ๆ ๆ เท่า และจำได้ว่าหลังจากพบท่านครั้งนั้นแล้วต้องกลับไปอ่านหนังสืออีกหลาย ๆ เล่ม พร้อมกับพูดท่านอาจารย์ครั้งต่อไป ต้องกลับมาอ่านหนังสืออีกหลาย ๆ เล่ม ทุก ๆ ครั้งไป

อันนี้พูดด้วยฉันหากติ ผมรับตั้งแต่แรกแล้วว่าพูดด้วยฉันหากติ แต่ว่าเป็นฉันหากติที่เป็นหลักฐานที่ปฏิเสธไม่ได้ คือ ข้อเขียนของท่านต่าง ๆ ในด้านเกี่ยวกับกฎหมาย กฎหมายตราสามดวงที่ท่านชำระ กฎหมายพาณิชย์ที่ท่านมีส่วนกฎหมายปักครอง ในฐานะนักประชญา มีหนังสือที่ผมว่า�ักศึกษาอาจจะได้อ่านหรืออาจจะอ่าน ความเป็นอนิจจังของสังคม

งานเหล่านี้เป็นงานสร้างสรรค์ที่ไม่ได้ลอกมาจากที่อื่น ขอใช้ภาษาอังกฤษว่าเป็น original ในฐานะเป็นนักประวัติศาสตร์ หนังสือเล่มสุดท้ายที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ท่านเขียนเรื่อง มหาราชและรัตนโกสินทร์ ท่านที่ได้อ่านแล้วคงเห็นภูมิปัญญาที่มีความรู้ลึกซึ้งขนาดไหนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในสมัยอยุธยา และต้นรัตนโกสินทร์ ที่พิมพ์เป็นเล่มนี้เป็นจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีไทย แต่นายกฯไม่ได้ตอบนะ

ขอแฉมอีกนิดก่อนจะหมดเวลา ในฐานะที่ท่านมาจากการอบรมครัวหวานา เมื่อสมัยจบป.๖ ที่โรงเรียนตัวอย่างมณฑลกรุงเก่าอยุธยา แล้วมาเรียนที่สวนกุหลาบ ตอนนั้นอายุยังน้อยยังไม่ถึง ๑๗ ปี ตอนนั้นยังเข้าโรงเรียนกฎหมายไม่ได้ ก็กลับไปช่วยนายเสียงชึงเป็นพ่อทำงานอยู่ ๒ ปี ช่วงที่ทำงานเป็นหวานาอยู่ ๒ ปี กับวัยเด็กที่คลุกคลีกับครอบครัวหวานามาโดยตลอด พร้อมกับการเรียนเป็นนักกฎหมาย และไปเรียนฝรั่งเศส ทำให้ท่านในฐานะที่เป็นนักกฎหมายต่อมาได้ เวลาจะมองปัญหาหรือจะแก้ไขปัญหาหรือมององนโยบาย ท่านมองในสามระดับที่ผมเห็น

ระดับแรก คือมองจากระดับเบื้องล่าง มองสิ่งต่าง ๆ จากข้างล่าง เมื่อพับการเปลี่ยนแปลง ๒๔๗๕ แล้ว สิ่งที่ท่านทำซึ่งผู้ปกครองคนอื่นอยู่ ในฐานะชนชั้นสูงหรือเป็นชนชั้นกลางเก่าอยู่แล้วไม่ได้มองในแบบนี้ ซ้อที่ทำคือยกเลิกเงินรัชฎาปการ หมายความว่า ยกเลิกความเป็นพระของราชภูรไทย ยกเลิกอาการค่านานา ท่านให้คำสัมภาษณ์เกี่ยวกับความยากแค้นของการที่รัฐบาลสมัยนั้นเก็บอากรนา นาคูโโค นาฟางloy สาหัสสากร์กับชาวนามาก อันนี้มองจากเบื้องล่างขึ้นมา

ต่อมาคือการมองจากระดับประเทศซึ่งดูจากหลักการ ๖ ประการ ของคณะราษฎร เราจะเห็นว่าท่านอาจารย์มองในระดับประเทศอย่างไรบ้าง

เกี่ยวกับท่านรักษาเอกสาร การศึกษาพยาบาลลดความประทุษร้ายให้น้อยลง
การมีงานทำของราชภาร

และระดับที่สามคือ การมองอย่างระดับนานาชาติ ขอใช้สำนวน
นี้ มองในระดับโลก เมื่อสมัยที่ญี่ปุ่นเข้ามานั่นมีนายกฯ และรัฐมนตรี
บางท่านสมัยนั้น เห็นว่าญี่ปุ่นจะชนะ ท่านอาจารย์มีความรู้กว้างขวาง
เกี่ยวกับการเมืองยุโรปและภูมายในการดับโลกทั่วไป มีสายตากว้างไกล
ที่จะเห็นว่าอนาคตของไทยจะเป็นเช่นไร ถ้าร่วมกับญี่ปุ่น

เพราะฉะนั้นผมจึงจะขอจบตรงนี้ว่า บุคคลซึ่งรู้ลึกและรู้กว้างนั้น
มีไม่นัก มีคนหนึ่งคือ ปรีดี พนมยงค์ ขอบคุณครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ขอบคุณครับ อาจารย์ไซยันต์ รัชภูล ซึ่งได้พูดประเมินคุณค่า
อาจารย์ไว้ในสามลักษณะ คือ ในฐานะบุคคลนั้นท่านเรียกว่านักสู้ สู้มาตั้ง
แต่อายุ ๓๒ ปี จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต และเป็นสิ่งที่จะฝากรواใจให้
สำหรับพวกราชขอให้สู้ในสิ่งที่ท่านปรีดี พนมยงค์ ให้เป็นแบบอย่างแก่
พวกราชไว้ด้านที่สองก็เป็นการประเมินคุณค่าของท่านในทางประวัติศาสตร์
นั้น ซึ่งมักจะมีการสับสน ในบางครั้งประเมินคุณค่าของคนอาจจะถูก
อาจจะผิด แต่อย่างไรก็ได้ อาจารย์ได้เสนอวิธีการที่จะวิเคราะห์อย่างถูกต้อง
อย่างที่สามก็คือท่านได้รับยกย่องว่าเป็นนักประชัญ อันนี้เป็นเรื่องจริง คน
ไม่ใช่เฉพาะที่นี่เท่านั้นที่มีการยกย่องท่าน กระผมยืนยันว่าในมหาวิทยาลัย
ที่ปารีส ที่ประเทศฝรั่งเศสนั้น มีศาสตราจารย์หลายท่านได้เรียกท่านปรีดี
พนมยงค์เป็นภาษาฝรั่งเศสซึ่งแปลว่านักประชัญ อันนี้เป็นสิ่งที่ควรค่า
อย่างยิ่งคือ เชาเห็นว่าท่านเป็นนักประชัญ มีความคิดเป็นเลิศ งาน
หลายอย่างที่ท่านเป็นสิ่งที่เราควรศึกษาอย่างยิ่ง แต่ว่านี่แหล่ครับ คน

อื่นเขามองเห็นเป็นนักประชญ์ ส่วนเมืองไทยนั้นท่านกลับโคนคน
หลายกลุ่มที่จะบิดเบือนและลบซื้อท่านไปจากประวัติศาสตร์

ท่านต่อไปที่อยากรู้เรียนเชญ คือ คุณสุภา ศิริมานนท์ ได้
พบท่านปรีดิครังสุดท้ายเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมาเนื่องครับ ก็คงจะมา
เล่าให้พากเพพฟังว่า กังวลสุดท้ายที่ท่านได้พบกับท่านปรีดิ พนมยงค์ คือ
อะไร เชญครับ

คุณสุภา ศิริมานนท์

ท่านกั้งหลาย ผมรู้สึกว่าเพื่อนฝูงได้ฟังสิ่งต่าง ๆ มามากแล้ว
คนประมาณ ๔,๕๐๐-๗,๐๐๐ ที่อยู่ในที่นี้ กำลังร้อนรุ่มเต็มที่ ผมจะกล่าว
สิ่งละอันพันละน้อย นิด ๆ หน่อย ๆ เท่านั้น

ข้อแรก ผมอยากรู้ว่าท่านที่ร้อน ๆ อยู่เดียวนี้เกิดความเย็นใน
ใจได้ทันที เมื่อผมอ้างถึงประธานนักศึกษา หรือนายกองค์การนักศึกษาที่
ได้เล้าถึงการปฏิติดต่อ กับ พลโท พันโท ผมไม่ทราบล่ะ เช่นไม่ฟังเลยหรือ
รับปากไม่ได้เลย ผมว่าคุณจะเห็นความมีดและความสว่างได้ทันที มีด
อยู่ที่ไหน มีดอยู่ที่ฝ่ายโน้น มีดตื้อเลย ความสว่างคือท่านปรีดิ ศพของ
ท่านซึ่งจะเผาศีนนี้ประมาณทุ่มครึ่ง ผมคิดว่าถ้าได้ทราบเช่นนั้น ในใจ
ของท่านกำลังร้อนรุ่มอยู่ประมาณสองพันสามพันห้าร้อยท่านจะได้เย็นขึ้น
หน่อย

ข้อที่สอง เกี่ยวกับกรณีสวรรคตซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ ผมเข้าใจว่า
เพื่อนกั้งหลายคงได้เห็นหรือได้อ่านแล้ว หรือถ้ายังไม่ได้อ่านผมแนะนำให้
ข้อหนังสือเล่มนี้เล่มหนึ่ง อย่างนี้กว่าแนะนำให้เสียสถาบัน ซึ่งมีคำตอบซึ่ง
เขียนโดยอาจารย์สุลักษณ์ ศิริรักษ์ ในหัวข้อที่ว่า “นายปรีดิ พนมยงค์ รัฐ
บุรุษอาวุโส” มีข้อความตอนหนึ่งที่จะตอบปัญหาคุณในกรณีสวรรคตได้

แจ่มที่สุดเท่าที่จะมีความแจ่มในโลกเมื่อൺความอาทิตย์ลับ

ข้อที่สาม อาจารย์วิชิตวงศ์ พุดถึงห้องรับแขกท่าน้าที่ค่าาห้องนั้นประหาดนะคุณ มีแต่เลา ห้องสีเลาปะรุง ๆ ลมพัดทุกทิศเลย เป็นที่ซึ่งบัญชาการความอยู่รอดของประเทศไทย ความไม่แพ้ของประเทศไทย อาจารย์ใส่ใจได้เล่าให้คุณฟังว่า เราได้ท่านปรีดิในฐานะผู้นำของชนเผ่า การต่อต้านในประเทศไทย ได้นำอกไปปั้งลอร์ดหลุยส์มาเก้เบ็ตແตนถึงสองครั้งว่า จะลงมือแล้วจะ ผูกขาดกับอาจารย์ไสวานิดหน่อย เพราะผู้คนก็อ่วกไกลชัดพอสมควร ที่ท่านบอกไปเช่นนั้น เป็นการบอกอย่างนักต่อสู้ครึ่งหนึ่ง นักการเมืองครึ่งหนึ่ง เพราะการต่อสู้กับญี่ปุ่นเพื่อให้ประเทศไทยรอดได้โดยไม่สู้เลี่ยนนะมันให้หรือ แล้วท่านก็รู้ว่าคำตอบเขาจะบอกกว่าให้รอไว้ก่อน คุณไปค้นดูเถอะ ใช้หั้งสองครั้ง เพราะเหตุว่าพันธมิตรไม่พร้อม กองพัน ๑๗๖ กองทัพลอร์ดหลุยส์ยังไม่พร้อม แต่ท่านบอกว่าถ้าไม่ลงมือเลย การต่อสู้ไม่เกิดเลยมันใช้ไม่ได้ หั้ง ๆ ที่เป็นเช่นนั้น เราได้ส่งคนออกไปมีดังแต่ขั้นปริญญาโภyleะยะเลยคุณเพื่อเอาไปสู้แบบทหาร แล้วอิกข้อหนึ่งในเรื่องเสรีไทยนี้ ขอได้โปรดทราบไว้อีกอันหนึ่ง มีคนตำแหน่งท่านักหน้าว่าทำไม่หลังสูงครามท่านไม่จัดตั้งเสรีไทยเป็นพรรคการเมือง ข้อนี้ท่านอาจารย์ปรีดิได้พูดในวันสวนสนามเมื่อวันสูงครามสิ้นสุด มีพระเจ้าอยู่หัวอานันทฯยืนด้วยและลอร์ดหลุยส์ยืนด้วยท่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยท่านได้พูดว่า...การกิจของเสรีไทยได้เสร็จสิ้นลงแล้วในวันนี้ เสรีไทยได้จัดตั้งกันขึ้นมาด้วยชนทุกชั้น ทุกเหล่ามีเจ้ามินายยะยะเชี่ยว แล้วเราจะไปผิดคำสาบาน...คำสัตย์ไม่ได้ เพราะฉะนั้นการกิจของเสรีไทยหมดเพียงเท่านี้ คือทำให้ชนสูงคราม ไม่แพ้ในสูงคราม และญี่ปุ่นยอมแพ้ไทย และก็ที่สำคัญคือว่าทำให้กองทัพจันเจียงไคเช็คไม่ลงมายืดประเทศไทยครึ่งหนึ่ง ตามที่ต้องการไว้เสียแล้ว ความลับอันนี้อธิบายเดียวไม่ได้ครับ ยามาก

เสียเวลา

ผมได้ไปอยู่ที่ปารีสอยู่ ๑๘ วัน ก่อนที่ท่านจะถึงแก่พิราลัยเราสำนวนอาจารย์สุลักษณ์ เพราะว่าดวงตราที่ท่านได้รับต้องใช้พิราลัย ไม่ใช่ อสัญกรรม เพราะท่านปรีดีได้รับดวงตราทุกดวงของตรารัชนาเมืองทั้งนั้นรวมทั้งนพรัตน์ชั้นพิเศษ แล้วก็การที่ไปนี้เป็นการเร่งเร้าของอาจารย์สุลักษณ์อย่างหนึ่ง ในฐานะที่เราทำโครงการปรีดีกับสังคมไทยขึ้น แล้วก็คงเห็นว่าผมพูดจากอะไรกับท่านปรีดีได้มาก และก็ท่านเห็นว่าผมรายเพาะการตั้งโครงการนี้ ไม่มีรายได้จากการที่ให้นอนออกจากบ้านมาอุดหนุนแล้วก็กรรมการทุกคนใช้จ่ายอะไรคั่วกระเปาตัวเอง ทุกสตางค์ต้องใช้เองท่านฝ่ากันอะไรต่ออะไรไว้หลายอย่าง ไม่ทราบว่าท่านจะสังหารอะไรไว้ไม่มีสังหารทรอ ก ผมไม่นึกว่าท่านจะเสีย ท่านก็ไม่นึกว่าท่านจะเสียงานยังมีอิกหลายอย่างซึ่งเป็นงานเขียนงานค้นคว้าเกี่ยวกับความผิดพลาดบางอย่างในประวัติศาสตร์ไทย แล้วเกี่ยวกับประวัติของท่านเอง เพราะในชีวิตของท่านนั้น คือชีวิตของท่านปรีดีที่มีผู้หญิงเพียงคนเดียว แล้วเป็นคนประหลาดที่สุดอยู่อย่างหนึ่ง เป็นนักเรียนฟรั่งเศสอยู่ ๗ ปี เต้นรำไม่เป็นท่านเกิดมาเพื่อทำประโยชน์เท่านั้น คืออะไรก็คิดซึ่งเรียลทั้งนั้น ระหว่างที่อยู่ ๑๘ วันกินอาหารท่านนั่งหัวโต๊ะ ใครคนอื่นอาจจะคุยสนุก ท่านคุยเรื่องที่มีประโยชน์ผมต้องฟังอยู่คุณเดียว คือท่านลังเลยแล้วท่านก็อธิบายเป็นคนอย่างนี้แหละครับ

มืออยู่วันหนึ่ง ผมก็อยากไปเที่ยววังแวร์ชาญของพระเจ้าหลุยส์ที่๑๕ อันโถ่อ่าโอบาร ท่านบอกมาว่าก่อนทั้งสองคน ภารยาผมด้วย นั่งก่อน อีกครึ่งชั่วโมงหรือชั่วโมงหนึ่ง เล่าความสำคัญ ห้องกระจาบนั่นทำลัญญาหนึ่น เมื่อวันที่เท่านั้น ๆ ความจำเนื้อกันเลย คือผมน้อยอยู่ห่างจากท่านคนละจักรวาล ไม่ใช่คนละโลก จำเก่งเหลือเกิน ประวัติศาสตร์ไม่เฉพาะไทยเท่านั้น

แม่นยำมาก และท่านบอกว่ารู้เข่นี้แล้ว ไปดูถึงจะเกิดประโยชน์ ก็ต้องความฉลาด นี่เป็นลักษณะของท่านปรีดิ แล้วถ้าคุณยังนิ่งถึงที่คนยังบริภากษ์ท่านว่า การปฏิวัติก็มีคนกล่าวเสมองว่า ร.๙ จะให้อยู่แล้ว อันนี้มีบันทึกครับ บันทึกนี้ออกจากตัวท่านคนไทยที่มีอยู่ ๖-๗ คน คนหนึ่งที่มีอยู่คือท่านอาจารย์สุลักษณ์ ท่านปรีดิไม่รู้เลยไม่รู้แน่ ๆ เลย ถ้ารู้ทำไปทำไม่บ้า เพราะว่าอายุ ๓๔ เป็นหลวงอัมมาตย์ตรี แล้วจะไปข้างหน้าใกล้ลิบ เฉพาะเจ้านายรู้จักหมด สามารถเรียกใช้อยู่่เสมอ แล้วก็เป็นคนหลักแหลม แสดงมาตั้งแต่เป็นนักเรียน ซึ่ง ร.๙ รู้จักอย่างดีมาก ในทุกอณูของเลือดของท่านนั้น มีแต่สิ่งที่เรียกว่า ชาติไทยและราชภูมิไทย อันนี้เป็นข้อเท็จจริงประหลาดที่สุดเลยคือ แม้แต่วันสุดท้ายที่ผอมจะออกเดินทางกลับกำลังมาเก็บกระเปาข้างบน ท่านอัดเทปฝากรมหาอันหนึ่งถึงหวานผอมอายุสี่ขวบกับห้าขวบ มีคำว่าชาติไทยราชภูมิไทย การทำงานนั้นให้ประโยชน์ การทำงานคือคุณค่าของมนุษยชาติ แต่อันนี้เป็นสิ่งที่คล้าย ๆ มันอยู่ในเลือดของท่าน

ที่นี่มีอีกประการหนึ่งนะยะ ท่านมักจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคอม-มิวนิสต์ ซึ่งคนนั้นคงจะไม่เข้าใจหรือไม่ใช่เป็นนักศึกษา ท่านก็ไม่โทษหรอก ท่านเป็นนักศึกษาท่านไม่ใช่คอมมิวนิสต์ ท่านเป็นนักศึกษามาร์กชิลสต์ ท่านไม่ใช่มาร์กชิลสต์ สิ่งที่ท่านค้นพบควรเป็นความภูมิใจอย่างยิ่งของชาติไทยต่อไปอีกหลายร้อยปีข้างหน้า เป็นสูตรอันหนึ่งที่ท่านเรียกของท่านว่า สกุลօฟดิโนเครติคโซเชียลลิสต์ โซเชียลลิสต์เดียวันมีมตั้งหนึ่งพันสกุล หนึ่งพันล้านกันนะ ผมจะบอกให้ ตีความต่าง ๆ กัน อันหนึ่งทำหน้าที่ พิทักษ์ทรัพย์สินเอกสารยังเรียกว่าโซเชียลลิสต์เลย ผมสรุปได้อย่างเดียว เท่านั้น ท่านเกิดมาเพื่อสาธารณโดยแท้ ท่านไม่ได้นิ่งถึงตัวเองเลย คนระดับท่านอยู่ปารีสเดือนละ ๕ แสนฟรังค์สบายนะ ฯ เลยนะครับ แต่ท่าน

ไม่รายท่านอยู่อย่างเช่น อยู่อย่างที่เรียกว่าเป็นรัฐบุรุษคนเดียวตั้งแต่มีประเทศฝรั่งเศสมา ที่พลัดถิ่นแล้วไม่เคยขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลฝรั่งเศสเลย ท่านอยู่โดยตัวท่านเท่าที่มีทรัพย์สินอยู่บ้าง และท่านอยู่เพื่อเกียรติคนไทย เกียรติของชาติไทยไม่ให้คนเข้าลำบาก ไม่ให้คนเข้าดูถูกคุณคงไม่ทราบว่า เจ็ดวันที่แล้วนี้ได้รับโทรศัพท์จากปารีสแทนทุกวัน ทุตต่างๆ ในคณะต่างๆ ของประเทศต่างๆ หั้งญวนหั้งจัน คณะทุกตามาเคารพขอบุณมากครับ

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ขอบคุณครับคุณสุภา ศิริมานนท์ ที่ได้ไปเยี่ยมท่านเป็นครั้งสุดท้ายนี้แหล่ครับที่คุณสุภาบอกพวกร้านให้ฟัง กังวลสุดท้ายของรัฐบุรุษอาวุโสคือชาติไทยและราชภรัตน์ไทย

อันดับต่อไปครับ ขอเชิญอาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ครับ เมื่อก่อนอาจารย์สุภาได้ยกหนังสือเล่มนี้ คือหนังสือไทยแคนดี้ มีรัฐบุรุษอาวุโสปรากฏอยู่ในหน้านี้ มีบทความหลายอย่างที่เกี่ยวกับท่าน ใครที่สนใจก็ไปหาดูได้นะครับ ขอเรียนเชิญอาจารย์ครับ

อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์

ก่อนที่จะพูดเข้าประเด็นขอโฆษณาบ้าง ในฐานะผู้อุปถัมภ์ของการปรตีกับสังคมไทย ท่านหงษ์หล่ายจัดงานระลึกวันแมปปานกิจศพท่านอิกสองวันเราจะจัดงานวันเกิดของท่านครบ ๘๗ ปี เพราะเราถือว่าท่านไม่ตาย และในงานนั้นจะเปิดเทปที่อาจารย์สุภาพูดถึง เทปที่ท่านพูดก่อนอาจารย์สุภาเดินทางมาเป็นการฝึกอนาคตของไทยไว้กับเด็กสีขาวห้าช่วงท่านผู้ใดสนใจเชิญไปฟังได้นะครับ บ่ายสองโมง ณ วัดมหาธาตุฯ

ท่านได้ฟังผู้อภิปรายมาสามท่านแล้ว และได้ฟังปาฐกถาเชิงประวัติมาแล้ว ฉะนั้นสิ่งที่ผมจะพูดต่อไปนี้ผมจะพูดน้อย เพราะในบรรดาท่านที่พูดมากทั้งหมด ผมรู้จักท่านปรีดิน้อยที่สุด แต่สิ่งที่ผมพูดน้อยผมเชื่อว่าสำคัญ เพราะผมจะสรุปผลงานและชีวิตท่านปรีดี กล่าวโดยสรุปชีวิตและผลงานท่านปรีดีลงมาประเดิมเดียวครับ ท่านดำรงชีวิตและต่อสู้เพื่อธรรมขอให้สังเกตซึ่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ธรรมที่เป็นหัวใจของท่านแล้วคนที่ไม่เข้าใจธรรมจะไม่เข้าใจท่าน ท่านต้องการล้มล้างระบบสมบูรณานญาลีธิราชย์นะครับ ไม่ใช่ท่านไม่ต้องการพระมหากรุณาธิริย์ท่านต้องการ แต่กรุณาธิริย์ต้องอยู่ได้กฎหมาย ท่านเคารพเจ้านายทลายองค์พระปกเกล้าท่านก็เคารพ ในฐานะที่ท่านเป็นมนุษย์ ในฐานะที่เป็นคนมีคุณงามความดี แต่ระบบสมบูรณานญาลีธิราชย์ซึ่ครับต้องการทำลาย และเวลานี้มีการคิดถอยหลังเข้าคลอง เอาสมบูรณานญาลีธิราชย์กลับมาอีก มีอำนาจแฝงเร้น มีอำนาจลึกลับ มีเด็กฝาก นีคือลัญลักษณ์ของสมบูรณานญาลีธิราชย์ การต่อสู้เพื่อธรรมของท่านปรีดินั้นต้องเข้าใจนะครับ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงคันพนธ์คืออะไร คือสัจธรรม ท่านต้องการความสัตย์และชีวิตของท่านเป็นแบบอย่างของความสัตย์ ทำไม่ครับถึงมีการบิดเบือนความสัตย์ กรณีสวรรคตเป็นกรณีตัวอย่างของการบิดเบือนความสัตย์ และท่านปรีดิชนະมาทุกศาล เท่าที่มีการฟ้องในกรณีสวรรคต ทุกศาลที่รับฟ้องชนะ แต่ก็มีการบิดเบือนด้วยเหตุใด เพราะประเทศไทยเวลานี้ ปากของด้วยพวกลอสัตย์และธรรม

อาจารย์สุภาได้พูดแล้วและผมน้ำตาไหลนะครับ เมื่อนายกองค์การนักศึกษารามคำแหงมากล่าว นายกองค์การเป็นตัวแทนนิสิตนักศึกษาและสิ่งที่องค์การหล่าย ๆ องค์การพยายามทำ กำลังเดินไปหาธรรม กำลังเดินไปหาสัจจะ แต่ไปพูดกับรัฐบาลมีนายกฯ มองลากกระเบื้องอยู่ใน

ปาก เพราะไม่ยอมพูดลัจจะออกมานะ เพราะฉะนั้นวันนี้ครับอึกไม่กี่ชั่วโมง สรีระของท่านปรีดีจะปลาสนาการไป ไม่มีอัญเชิญเหลือ ใช้ครับ แต่ขอให้อ่านบทความของผມนะครับ ผມใช่คำว่าอัญชาตุของท่านยังอยู่ และอัญชาตุของท่านไม่ควรกลับเมืองไทยทราบที่เมืองไทยยังปักครองโดยอธรรม

ท่านทึ้งหลาย นิสิตนักศึกษา เยาวชนคนรุ่นใหม่ ท่านจะยอมให้อธรรมปักครองบ้านปักครองเมืองต่อไปได้หรือไม่ ผມอยากให้ท่านกลับไปย้อนอ่านบทความท่านปรีดี พนมยงค์นะครับ เรื่องเจตนารมณ์ ๑๔ ตุลา ลับปีพอดีนะครับ ปีนี้ ๑๔ ตุลา ซึ่งมีการสัญญาภันนิสิตนักศึกษาและเยาวชนไว้ว่าว่าจะมีอนุสาวารีย์ให้ไว้ แต่ก็ไม่มี สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์บิดเบือน บิดพลิ้ว เราจะยอมได้ไหมครับ ท่านปรีดีท่านไปสู่สุคติแล้ว ท่านทำไว้กรรมไว้ ชีวิตของท่านเป็นแบบอย่างของธรรมของสัจจะ แต่เราถูกอัสัยและอธรรมครอบงำอยู่ เราจะต้องเรียกร้องให้ได้มาซึ่งสัจจะและธรรม นี้เป็นภาระหน้าที่ของเราครับ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ข้ออ้างใน ๗ วันที่แล้ว เรา秧งไม่มีคณะรัฐมนตรี วันนี้เข้าไปภายสัตย์ปฏิญญาณกันแล้วนะครับ ขอให้ภายสัตย์นะครับ ขออย่าให้ภายอัสัยแล้วเราจะให้โอกาสสรัฐบาลนี้อิกครั้งหนึ่ง ว่ารัฐบาลนี้จะทำอะไร ไม่ใช่เป็นเกียรติแก่ท่านปรีดี ไม่ใช่เป็นเกียรติแก่อัญชาตุของท่าน แต่อัญชาตุของท่าน เป็นสัญลักษณ์และเป็นเกียรติของเรา เกียรติเพื่ออนาคตของเรา เกียรติของชาติเรา เกียรติของทวยราษฎร์ ที่ท่านปรีดีสละชีพเพื่อเรา ด้องเรียกร้องให้ได้มาเพื่อสิ่งนี้ ถ้าเรียกร้องสิ่งนี้ไม่ได้จากรัฐบาลนี้ เราด้องเรียกร้องให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่มีธรรมและสัจจะ

อย่าลืมนะครับ เหตุการณ์ ๑๔ ตุลา นั้น รามคำแหงได้มีส่วนสำคัญ หลายคนที่มากันหลัง ๑๐ ปีให้หลังอาจจะลืมไป จากจุดเล็ก ๆ ครับของ

เรื่องการเสเพลของลูกนายกรัฐมนตรีเวลานั้น ซึ่งเวลานี้กลับมาเป็นผู้แทนราชภูรจังหวัดอยุธยา มันนำเคร้าน่าเจ็บใจ เพราะจังหวัดอยุธยานั้นเป็นจังหวัดของบุพนฯท่านรัฐบุรุษฯ เมื่อสมัยท่านดำรงชีวิตอยู่ในทำการเมืองไม่มีครลงสมัครผู้แทนแข่งกับท่าน รัฐสภาพทั้งหมดให้เกียรติท่านเลือกท่านมาโดยไม่มีคู่แข่ง แต่เวลานี้ครับธรรมมันเป็นด้วยอย่าง มันมีคนที่เสเพโลย่างนั้น เลวร้ายอย่างนั้นมาเป็นผู้แทนจังหวัดนั้นได้ เพราะฉะนั้นเป็นภาระหน้าที่ของเรารับ ถ้าเราจะสืบทอดเจตนาธรรมณ์ของท่านปรีดิ พนมยงค์ เพื่อเอกสารเพื่อประชาธิปไตย เพื่อพื้นฐานศักดิ์ศรีของราชภูร เราต้องทำสิ่งนี้ครับ สิ่งซึ่งตัวแทนองค์การนักศึกษารามคำแหงและอื่น ๆ ได้ทำไป ต้องถือเป็นจุดร่วม เป็นจุดร่วมซึ่งจะไม่มีจุดจบ จนกว่าจะได้ชัยชนะ

งานวันนี้ที่นี่ พรุ่งนี้ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และอื่น ๆ ควรเป็นการเตรียมแต่เราต้องทำร่วมกันครับอย่างน้อยท่านปรีดิถึงแก่กรรมครบ ๕๐ วัน ในวันที่ ๒๑ มิถุนายน อีก ๓ วันหลังจากนั้นครับวันที่ ๒๔ มิถุนายน หลังจากนั้นอีก ๓ วันครบ ๒๗ มิถุนายนอันเป็นวันพระราชทานรัฐธรรมนูญครั้งแรก ปฏิกิริเหล่านี้จะไม่มีความสำคัญเลยครับถ้าเราไม่มาอย่างกับประวัติศาสตร์ มาอย่างกับสัจจะ มาอย่างกับธรรมะแล้วเรียกร้องสิทธิชั้นพื้นฐาน เอาประชาธิปไตยของเรามา เอาธรรมกลับคืนมา เอาความยุติธรรมขึ้นพื้นฐานกลับคืนมาให้ราชภูร ถ้ารัฐบาลนี้ไม่ให้ เราต้องขึ้นออกไป

ผู้ดำเนินการอภิปราย

ขอบคุณครับท่านอาจารย์สุลักษณ์ ศิริรักษ์ ถึงแม้ว่าจะพูดสั้น แต่ก็ใจพากเรา นี่แหล่ะครับคือด้วยอย่างของคนนะผู้ต่อสู้เพื่อมวลชน เพื่อ

ประชาธิปไตย ความจริงในวันนี้ ผสมของอยากมีเวลาให้มากกว่านี้ แต่ผมคิดว่า เราได้มารับกันได้มาพูดกัน การเรียกร้องการต่อสู้เพื่อให้มีการเกิดทุนเกียรติของท่านรัฐบุรุษอาวุโสนั้นจะยังไม่จบสิ้น พรุ่งนี้จะมีงานรำลึกท่านอาจารย์ปรีดิ พนมยงค์ ที่ธรรมศาสตร์ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม เวลา ๑๕.๐๐ น. คณะกรรมการโครงการปรีดิกับสังคมไทย จะจัดการบ้านพิญกุศลแก่ท่านรัฐบุรุษอาวุโส ณ ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ ผสมในนามของคณะกรรมการจัดงานขอเชิญชวนเราที่ต้องการต่อสู้เพื่อความถูกต้อง เพื่อความเป็นธรรม และเพื่อประชาธิปไตยนั้น ให้ไปร่วมกันต่อสู้กันอีกต่อไป

เอาละครับในวันนี้ เราได้เรียนรู้ ได้ทราบประวัติท่านปรีดิ พนมยงค์ไว้ในหลายແໜ່ງหลายมุม แต่สิ่งที่ท่านได้ฝากไว้กับพวกเราในกิจวัลสุดท้าย ได้ฝากคุณสุภ ศิริมานนท์ ก็คือชาติไทยและราชภูมิไทย ขอให้พวกเราร่วมกันอย่างที่อาจารย์สุลักษณ์แนะนำไว้ คือร่วมกันต่อสู้ต่อไปจนกว่าเราจะได้รัฐบาลที่เป็นธรรมกลับมา กระผมไม่ได้เรียกร้องให้มีการสร้างอนุสาวรีย์ที่ทำด้วยอิฐด้วยปูน แต่จะต้องเป็นอนุสาวรีย์ที่จะทำให้ราชภูมิไทยได้ประชาธิปไตยที่แท้จริงเกิดขึ้น เราจะลองดูนะครับว่า บางคนที่มีอำนาจในยุคนี้ เขาสามารถที่จะสร้างพิพิธภัณฑ์กำลังเอกสารขึ้นมาได้ แล้วพวกเรานั้นก็จะอยู่ ณ ที่นี่ซึ่งเป็นเจ้าของประเทศไทย เราจะไม่มีปัญญาสร้างอนุสาวรีย์ปรีดิ พนมยงค์ นักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยหรือครับ ขอให้พวกเราร่วมกันต่อสู้กันต่อไป

ผมคิดว่าพวกเรานั้นที่อยู่ ณ ที่นี่ เรากำลังเดินบนถนนอันเดียวกัน แม้จะมีคนต่างด้าวต่างเชื้อชาติ แต่เราร้อยบุนเด้นทางอันเดียวกัน คือการต่อสู้เพื่อเอกราชเพื่อประชาธิปไตยของประเทศไทย ถ้าเรามีปณิธานร่วมกันแน่นอนในการต่อสู้อย่างนี้ ผมคิดว่าท่านปรีดิ ซึ่งได้เป็นผู้ริเริ่มน้ำประชาธิปไตยมา

ให้พวกรเเรนั่น คงอยู่ในจิตใจของพวกรเเรตตลอดไป

และท้ายที่สุดนี้ ในนามของคณะกรรมการจัดงานรำลึกถึงท่าน
ปรีดิ พนมยงค์ ขอกราบขอบคุณท่านวิทยากรทุกท่านที่ได้มามาให้ความรู้ให้
พวกรเเร และขอขอบคุณพวกรเเรทุกคนที่ได้มาร่วมในพิธีนี้ ขอให้ทุกคน
ตั้งจิตตั้งใจรำลึกถึงท่านในวันนี้ซึ่งจะมีการเผาศพที่กรุงปารีสลาประมาณ
๒ ทุ่ม แล้วก็ขอให้พวกรเเรตั้งปณิธานว่าเราจะร่วมกันต่อสู้ร่วมกันต่อไป
จนกว่าจะได้บรรลุชัยชนะที่ท่านปรีดิได้วางไว้ให้พวกรเเร ขอบคุณครับ.

ภาคผนวก

สิบปีแห่งการจากไป ของนายปรีดี พนมยงค์

ตาม เนื่องในวาระที่นายปรีดี พนมยงค์ถึงแก่กรรมครบ ๑๐ ปี ในวันที่ ๒๖ พฤษภาคมนี้ อย่างจะเรียนถamas อาจารย์สุลักษณ์ ว่ามีความคิดเห็นหรือว่ามีความประทับใจอะไรเกี่ยวกับนายปรีดี พนมยงค์ รวมทั้งอาจารย์เห็นว่าบทบาทของนายปรีดี พนมยงค์ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นี้เป็นอย่างไรบ้าง

สุลักษณ์ อาจารย์ปรีดี พนมยงค์นั้น ท่านเป็นบุชนิยบุคคลที่สำคัญของเมืองไทย แต่ท่านถูกกล่าวหาจของพลาบนบนดับคุณความดีของท่าน แต่อันนี้ก็ไม่ใช่เป็นรายแรก ผู้เคยเรียนกับท่านเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ตอนไปพบกับท่านที่ปารีส ผู้นบอกว่าพระเจ้าตากสินมหาราชก็เคยถูกบดบัง คุณงามความดีมากกว่า ๑๕๐ ปี อาจารย์ปรีดีนั้นถูกบดบังคุณงามความดีมา ๓๐-๔๐ ปี แต่เสร็จแล้ว คุณงามความดีหรือสิ่งที่เป็นสักจะนั้น ไม่มีทางจะบดบังไว้ได้นาน จะต้องเปิดเผยออกมานะ ในที่นี้ผู้จะพยายามมองในแง่ดี โดยเฉพาะปีนี้ท่านอาจารย์จากไป ๑๐ ปีนั้น คนรุ่นนี้อาจจะไม่ทราบว่าอาจารย์ปรีดีถูกออกไปเพราะรัฐประหาร ๒๕๗๐ รัฐประหาร

๒๕๗๐ นั้น คณะกรรมการได้วางแผนร่วมกับหัวหน้าชั้นนำในพระครูประชาธิปัตย์เพื่อโคงลังอาจารย์ปรีดี และหาทางทำลายประชาธิปไตย พระครูประชาธิปัตย์อาจจะไม่ทราบว่าคณะกรรมการต้องการจะโคงลังทำลายประชาธิปไตย แต่ผมเชื่อว่าหัวหน้าพระครูประชาธิปัตย์บางคนทราบว่าต้องการทำลายอาจารย์ปรีดี และการทำลายอาจารย์ปรีดีครั้งนั้นไม่มีวิธีอื่น ต้องอ้างเรื่องกรณีสวรรคต เพราะเหตุว่าอาจารย์ปรีดีไม่เคยทำความชั่วรายอันใด ไม่เคยทำผิดคิดมิชอบ ไม่เคยคอร์รัปชัน ไม่เคยโกงกินทั้งหมดที่ท่านทำ ๆ เพื่อราชภาร ทำเพื่อประชาธิปไตย แต่เผอิญเกิดกรณีสวรรคตในสมัยที่ท่านเป็นนายกรัฐมนตรี อันนี้เลยเป็นสิ่งสำคัญซึ่งนำมาโจมตีท่าน แต่ผู้ที่สนใจติดตามเรื่องนี้ก็จะทราบได้ว่า ท่านฟ้องมาทุกรายในเรื่องนี้ที่กล่าวหาท่าน และท่านก็ชนะมาทุกราย แต่แม้กระนั้นก็ยังมีการปล่อยข่าวลือเล่นงานทำลายท่าน หนึ่ง หาว่าจะตั้งตัวเป็นประธานาธิบดี ต้องการทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่อง หาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ร้อยแปดพันประการ แต่สิ่งซึ่งเป็นข้อกล่าวหาเหล่านี้ ผมเชื่อว่าจะต้องประสบการไป เมื่อคนสนใจในเรื่องความเป็นจริงมากขึ้น

พระครูประชาธิปัตย์เอง มองเชื่อว่าบัดนี้คงจะเริ่มรู้สึกตัว จะโดยจิตใต้สำนึกหรืออย่างไรก็แล้วแต่ แต่ย่างน้อยพระครูประชาธิปัตย์ก็ได้เห็นว่า อาจารย์ปรีดีเป็นคนสำคัญ จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว ได้เอกสารอาจารย์ปรีดีกับอาจารย์ป่วยมาไม่ชอบหาเสียง แสดงว่าประชาชนเป็นอันมากเห็นคุณค่าของอาจารย์ปรีดีและอาจารย์ป่วยซึ่งเป็นผู้ที่สืบทอดนารมณ์ของอาจารย์ปรีดี จึงเอกสารป้องท่านนี้มาเข็ดชู เพราะอาจารย์ปรีดีนั้นเรียกร้องและได้มาซึ่งประชาธิปไตย แต่ถูกคณะกรรมการรัฐบาลทำลาย ในปี ๒๕๗๐ คณะปฏิวัติทำลายในปี ๒๕๐๐ แต่อาจารย์ป่วยพยายามสืบทอดเจตนาرمณ์อันนี้ด้วยคำว่า “สันติประชาธรรม” ก็คือ ประชาธิปไตยนั้นเอง ประชาภิกคือประชาชน ธรรมะนั้นคือความถูกต้องดีงาม ประชาชนต้องเป็นใหญ่ แต่เป็นใหญ่ต้องอย่างถูกต้องดีงาม แต่ทั้งหมดนี้ ต้องมีสันติประกอบ สันติไม่ได้หมายความว่าไม่มีสังคม สันติหมายความว่าทุกคนไม่เอาเปรียบกัน ทุกคนอยู่ร่วมกันฉันพี่ฉันน้อง ที่เรียกว่า

การครรภ์ และอยู่กันอย่างมีสิทธิเสรีในการแสดงออก ซึ่งเรียกว่า เสรีภาพ และในระยะยาวจะต้องมีความเสมอภาคกัน ไม่เพียงแต่ในทางกฎหมาย หากในทางโภคทรัพย์ในระยะยาว หมายความว่าไม่ได้เท่ากัน หมด แต่ว่าไกล์เคียงกัน และทั้งหมดนั้นจะต้องเป็นไปด้วยการบรราน สอดคล้องกับธรรมชาติ ตามระบบนิเวศวิทยา จะต้องมีความดึงดูม ไม่มี มลพิช ไม่มีการบังคับให้คนต้องมาเป็นโสเกณ์ ให้ต้องมาเป็นแรงงานเด็ก

ฉะนั้นที่ผมบอกว่าเมื่อพระคปราชาอิปต์เริ่มรู้สึกตัวขึ้นนี้ แต่ก็ ต้องเห็นใจ เพราะผู้นำพระคปราชาอิปต์คนปัจจุบันนี้ไม่กัน ไม่กัน ๒๕๙๐ ไม่กัน ๒๕๐๐ ด้วยข้าไป เพราะฉะนั้นจึงต้องให้อภัยเขา โดยเฉพาะคนไทยนั้นมีความรู้ในทางประวัติศาสตร์อ่อนและน้อย แต่การที่เขายกย่อง เชิดชูอาจารย์ปรีดีและอาจารย์ป่วยนั้น จะโดยจริงใจหรือไม่ก็ตาม แต่ อย่างน้อยในทางสัญลักษณ์ ขี้ให้เห็นว่า เขากลับมาของที่ปูชนียบุคคล การมองมาที่ปูชนียบุคคล เคารพบุคคลที่ควรเคารพนั้น พระพุทธเจ้า ตรัสว่าเป็นอุดมมงคลอย่างยิ่งที่ว่า “บุชา จະบุชะนียานั้น เอกตัมมัช คະละมຸດມັง” ที่นี่การบูชานั้นไม่ใช่การยกย่องเกิดทุนอย่างเดียว ต้องเอา เจตนาرمณ์ เอกความคิด เอกการกระทำของท่านมาประยุกต์ใช้ให้ได้ อาจารย์ปรีดิท่านต้องการเห็นประชาธิปไตยที่เนื้อหา ที่สาระ ที่แก่น ไม่ใช่รูปแบบ เพราะฉะนั้นในการที่ท่านจากไปครบ ๑๐ ปีนี้ ผมเชื่อว่า นิมิตหมายลึกลับที่ท่านต้องการเห็นสาระยิ่งกว่ารูปแบบ อาจจะมีโอกาสกลับ มาได้ เพราะในการที่ท่านจากไปครบ ๑๐ ปีนั้น เผอิญตรงกันกับเดือนซึ่ง เกิดความเลวร้ายในปีกライน์ี้ เพราะฉะนั้นถึงปีนี้ก็ครบปีพอดี ที่เรียกว่า พฤษภากรณ์พิพ แต่ผมไม่ชอบคำนี้ เพราะคำนี้มันส่อให้เห็นว่าคนทมิพเลว ผมอยาจจะใช้คำว่าพฤษภามหาโพธหรือพฤษภานองเลือด แต่การ ของเลือดนั้นเกิดจากชนชั้นปักรองที่นิยมเหตุจการ ทำลายล้างประชาชน และประชาชนที่ต่อสู้นั้น ต่อสู้เรียกร้องต้องการประชาธิปไตย ประชาชน ที่เรียกร้องต้องการนั้นต่อสู้อย่างสันติวิธี และคนที่ทำมาหากินกว่าคนอื่น คนลึมไปหมดแล้วอย่างคุณฉลาด วรฉัตร นี่ผมอยาจจะเห็นว่ามีเฟรนด์ ออฟฉลาดบ้าง แต่คนก็ลึม เพราะคนอย่างคุณฉลาด วรฉัตรนั้น อยู่

ข้างผู้ที่ยกไว้ ผู้ที่เสียเปรียบ อีกนัยหนึ่งเท่ากับว่าคุณจะลดคำเนินรอง
ตามอาจารย์ปริดี อาจารย์ป่วย เพราะฉะนั้นในการที่อาจารย์ปริดีจากไป
ครบ ๑๐ ปีนั้นเป็นเดือนพฤษภาคม ตรงกับวาระครบปีแห่งการเรียกร้อง
ประชาธิปไตยครั้งล่าสุด ประชาธิปไตยได้มามาก่อน ผู้มีจิตใจดีที่สุดใน
และพรรคประชาธิปัตย์มาตั้งตนก่อตั้งรัฐบาลผสม ผู้มีจิตใจดีที่สุดใน
สนใจในประชาธิปไตย ผู้ที่เคราะห์บุชชันยบุคคล ต้องพยายามอย่าหยุดนิ่ง
เรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่เป็นเนื้อหาสาระ ไม่ใช่รูปแบบ มอง
กลับไปที่อาจารย์ปริดีซึ่งจากไปเมื่อ ๑๐ ปี มองไปที่พุษภาคนปีที่แล้ว
ซึ่งครบปีพอดี และในขณะเดียวกันก็ต้องมองกลับไปว่า ๒๐ ปีที่แล้ว ๑๕
ตุลาคม นั้นก็เป็นการเรียกร้องประชาธิปไตย ๑๕ ตุลาคม มันถอยกลับ
ไปหา ๒๕๗๕ นะครับ เพราะ ๒๕๗๕ นั้น อาจารย์ปริดีและคณะ
ราชภร ซึ่งประกอบไปด้วยทหารนก ทหารเรือ และพลเรือน ส่วนมาก
เป็นข้าราชการ เรียกร้องให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย และประชาธิปไตยถูก
กำจัดไปในปี ๒๕๙๐ แม้จะรักษารูปแบบไว้ แต่เนื้อหาถูกกำจัดไป
๒๕๐๐ นั้นถูกกำจัดไปทั้งรูปแบบและเนื้อหา ๒๕๑๖ เป็นการเรียกร้อง
ให้กลับมา แต่กลับมาอยู่ได้เพียง ๓ ปี ก็ถูกพวกทหาร ไม่ใช่ทหารทั้งหมด
ทหารซึ่งเป็นเผด็จการ ทหารซึ่งมีความมัวเมานิ่งนาจ ขยาย มา
ทำลายล้างประชาชน

จนเมื่อเดือนพฤษภาคมคราวที่แล้ว ที่ประชาชนเรียกร้อง
ต้องการประชาธิปไตยอีก และเวลานี้เราก็ได้รูปแบบอีก รูปแบบที่ได้
เวลานี้ไม่ต่างไปจากหลัง ๑๕ ตุลาคม ๒๕๑๖ เพราะฉะนั้นเป็นบทเรียน
ที่เราจะต้องตราไว้ว่า เราจะต้องไม่ให้มี ๑ ตุลาคม ๒๕๑๗ มาซ้ำรอย
อีก และเราจะมีบทเรียนนี้ได้ก็คือ ถอยกลับไปในอดีต ให้เข้าใจว่า
คนอย่างอาจารย์ปริดีได้ต่อสู้มาอย่างไร ท่านผิดพลาดอย่างไร ท่านมี
ผลสำเร็จอย่างไร ถ้าเราเข้าใจอันนี้และนำอันนี้มาคิดโครงการร่วม แล้วเรา
มีทางที่จะเดินไปสู่ประชาธิปไตยที่เป็นเนื้อหาสาระ และหลังจากนี้อีก
ไม่ถึง ๑๐ ปีแล้ว อาจารย์ปริดี พนมยงค์จะมีอายุครบ ๑๐๐ ศตวรรษ
แห่งชาติกาลของอาจารย์ปริดี พนมยงค์ จะมีความหมายอย่างจริงจัง

ไม่ใช่การฉลองกันอย่างผิวเผิน หรือการมีมหกรรมสมโภชเท่านั้น ศตวรรษของอาจารย์ปรีดิจะมีความหมายก็ต่อเมื่อเรามีเนื้อหาสาระที่เป็นประชาธิปไตย ประชาชนได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน ไม่ใช่คนรายจานวนน้อย เอาเปรียบคนจนจำนวนมาก ไม่ใช่ความรายนั้นได้มาด้วยการเอาเปรียบ เพื่อนบ้าน เช่น เมือง ลาว พม่า ญี่ปุ่น ไม่ใช่เป็นการทำลายล้าง ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างปูริปูริ ผสมเชื่อว่าต่อแต่นี้ไปจนถึงศตวรรษ แห่งชาติกาลของอาจารย์ปรีดินั้น จะเป็นไปในทางประชาธิปไตยในทาง เนื้อหาสาระ ก็ต่อเมื่อพวกเราทุกคนเริ่มตระหนักรู้ว่าเราไม่ต้องการเพียง ประชาธิปไตยที่รูปแบบ เราต้องการที่เนื้อหาสาระ เราในที่นี้หมายถึง ทุกคน ทุกคนที่อยู่ในองค์กรพัฒนาเอกชน ทุกคนที่เป็นครูบาอาจารย์ ทุกคนที่เป็นนิสิตนักศึกษา นักเรียน ตลอดจนนักการเมือง อย่าไปโทษ คนนั้นเป็นเหตุ คนนั้นเป็นมาร คนนั้นเลวร้าย ไม่ใช่ ทุกคนมีคุณงาม ความดีอยู่ในตัวทั้งสิ้น และทุกคนมีข้อบกพร่อง เพราะฉะนั้นในการร่วมลึก ถึงคุณงามความดีของคนที่ท่านบอกว่า “ปูชา จะปูชนียานัง” นั้นคือ เอกุณงามความดีของท่านมาไคร่คระหวัด ว่าเราก็อาจจะต้องย่างท่านได้ ถ้าเราแก้ไขข้อบกพร่องของเรา ลดความเห็นแก่ตัวของเราลง อย่า ไปทำลายล้างคนที่เขามาไม่เห็นด้วยกับเรา แม้คุณจะเป็นเฟรนด์ ออฟ อาณัท์ก็เป็นไปไม่ได้ว่าอะไร อย่าไปตี อย่าไปซัง อย่าไปเกลียดคนที่ เขามาได้เป็นเฟรนด์ ออฟ อาณัท์ แต่ถ้าคุณเป็นเฟรนด์ ออฟ อาณัท์ แล้ว ก็ควรเป็นเฟรนด์ ออฟ ฉลาดด้วย ควรจะเป็นเฟรนด์ ออฟ อาณัท์ พระประจักษ์ด้วย และที่สำคัญคือ อย่าไปติดในถ้อยคำที่เป็นภาษา อังกฤษมากนัก friend ในที่นี้ท่านแปลในคำภาษาบาลี-ลันสกฤตว่า มิตร มิตรในที่นี้ เนื้อหาแปลว่าไม่ตรี แปลว่าเมตตา คือความรัก ความเคารพ และความเคารพความรักนั้นอย่าไปเคราะห์ในรูปแบบหรือตัวบุคคลที่มี ชื่อเสียง ที่เราเคารพอาจารย์ปรีดิ ไม่ใช่พระท่านเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เท่านั้น แต่เราเคารพท่านในฐานะที่ท่านเป็นปูชนียบุคคล คือท่านได้ เสียสละเพื่อบ้านเพื่อเมือง เพื่อสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เพราะฉะนั้นถ้าเราจะ เป็นเพื่อนกับครนั้น ควรจะเป็นกับสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เพื่อความยุติธรรม

เพาะเช่นนี้แล้วเราจะไม่ติดในรูปแบบ คือข้อหรือบุคลาธิชฐาน เราจะเปลี่ยนบุคลาธิชฐานมาเป็นธรรมชาติชฐาน

เมื่อเราเข้าใจว่าเราจะต้องสู้อย่างสันติวิธี เพื่อความดี เพื่อความงาม เพื่อความถูกต้องแล้ว อันนี้เราจะเดินไปร่วมกันได้ แม้เราจะเห็นต่างกัน เรายังจะเดินร่วมกันไปได้ เพื่อความดี เพื่อความงาม และผมว่าอันนี้แหละ ๑๐ ปีของการจากไปของอาจารย์ปรีดินัน พจะไม่ทำให้เราต้องแตกแยกกัน จะทำให้เราร่วมตัวกัน ครรที่ผิดพลาดไปก็ขอให้ดังที่ผມบอกแล้วว่า พระคประชาติปัตยจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม แต่เริ่มนีนิมิตดีเกิดขึ้น ตรงที่เข้าหันมาเคราะห์ท่าน และครรกตามที่ได้จังจากหายน้ำ พยายามทำลายท่าน กัน่าจะเริ่มได้ แต่ต้องเข้าใจว่าสักจะจะต้องเผยแพร่ออกมา ความดี ความงาม ความจริง จะต้องเป็นสิ่งซึ่งประเสริฐสุดตลอดไป ไม่มีครรจะบางกันเอาไว้ได้ และผมอยากจะให้ท่านทั้งหลายที่พังถ้อยคำเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องเชื่อผม แต่เอาไปคิดครรคราญเพื่อค่าเนินทางที่ถูกที่ดีที่งาม เพื่อความใหญ่ลัยของท่านเอง เพื่อความเปลี่ยนแปลงของท่านเอง และเปลี่ยนแปลงสังคมสุคามบริสุทธิ์ดิธรรมยิ่ง ๆ ขึ้น

ขอให้ทุกท่านจงครรคราญ คิด เพื่อพูด เพื่อทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เพื่อความเจริญของตัวท่านและของสังคมของเราทั้งประเทศนี้ ทั้งภูมิภาคนี้ และอาจตลอดไปทั้งโลกก็ได้ ขอบคุณครับ สวัสดี

สัมภาษณ์โดย คุณดุษฎี บุญทัศนกุล พนมยงค์

ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ผู้จัดการรายวัน วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๓๖

(อัดเทปไว้เปิดให้ฟังที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ แต่วันที่ ๒-๑๑ พฤษภาคม ๒๕๓๖)

บุชาบุคคลที่ควรบูชา

สมเด็จพระครินทราบรา บรมราชชนนี กับนายปรีดี พนมยงค์ เป็นสหชาติกัน คือเกิดปีเดียวกัน นายปรีดีมีชาติกำล ณ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๔๔๓ สมเด็จพระคริฯ มีพระราชประสูติกำล ณ จังหวัดธนบุรี วันที่ ๒๙ ตุลาคม ศกนั้น

แต่ละท่านได้ประกอบคุณุปการไว้มากมายในบ้านนี้เมืองนี้ และ มีประโยชน์แฝพิศาลาไปยังนานาประเทศด้วย กล่าวคือสมเด็จฯ ทรงเป็น พระราชมารดาพระมหาชนกตรียถึง ๒ พระองค์ ทรงพระอภิบาลและ อบรมสั่งสอนบุกวังษ์ตรียทั้งสองให้มีวิสิชิตเยี่ยงคนธรรมดางามญ ไม่ ถือพระองค์หรืออยู่ในชาติตรากุล รักความเป็นธรรม มีน้ำใจกว้างขวาง ฯลฯ ซึ่งเป็นรากฐานให้ทั้งสองพระองค์ทรงเป็นที่เครื่องหลักการของ ทวยราษฎร์เมื่อทั้งสองพระองค์ได้เสวยราชสมบัติสืบพระราชสันตติวงศ์ โดยที่ไม่ได้ทรงตั้งพระทฤษฎีไว้ก่อน และการที่รายสันตติวงศ์ย้ายมา ทางสายราชสกุลทิดลือได้ว่าเป็นผลสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลง

การปักครอง ๒๕๗๕ ซึ่งมีนายปรีดิ พนมยงค์ เป็นผู้นำทางด้านความคิดอย่างสำคัญที่สุด โดยผู้นำฝ่ายทหารหนุ่มต้องการล้มเลิกพระราชวงศ์ เอาเลี้ยด้วยช้ำ และถ้าไม่เกิดเปลี่ยนแปลงการปักครองขึ้นใน พ.ศ.นั้น เป็นที่ทราบกันอย่างเปิดเผยว่า ราชสันตติวงศ์จะเป็นไปทางสายราชสกุลบริพัตร

นอกไปจากนี้แล้วสมเด็จพระศรีฯ ยังทรงเป็นสัมมาเจริญบุคคล ประกอบพระราชกุศลกิจเพื่อพระศาสนาและประหาราชภูร์ ในทางบ้านด้วยกัน ทั้งทางโรคพาธและสังคมสังเคราะห์ ตลอดจนทรงเป็นแบบอย่างทางด้านวิถีชีวิตอันเรียบง่ายนอกเหนือไปจากพระกรณียกิจพิเศษ ด้านเนรมิตกรรมและด้านรักษาสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หากประมวลพระกรณียกิจออกเป็นรายละเอียด ย่อมควรแก่การยกย่องสรรเสริญเป็นอย่างยิ่ง

ในโอกาสที่จะมีพระชนมวารครบศตวรรษในปี ๒๕๗๓ รัฐบาล ควรจัดงานเฉลิมฉลองได้ ไม่น้อยไปกว่าเมื่อคราวสมเด็จพระมหาตลาธิเบศร์อดุลยเดชวิกรมมีพระชนมวารครบร้อย โดยการเสนอให้ยุเนสโก ยกย่องพระกิตติคุณไปยังนานาประเทศด้วยเช่นกัน

ผู้ที่ยุเนสโกรายกย่องมาแล้วนั้น มีทั้งเจ้าฟ้า ทั้งพระ หากลัวนเป็นท่านที่มีคุณสมบัติพิเศษ อันควรเป็นที่รู้จักไปยังสารทศด้วยกันทั่วโลก กล่าวคือ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระยา นริศรานุวัดติวงศ์ พระบาทสมเด็จพระมหามนูญเกล้าเจ้าอยู่หัว สุนทรภู่ กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส พระยาอนุมานราชอน กرمหมื่น นราธิปวงศ์ประพันธ์ สมเด็จพระมหาตลาธิเบศร์อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ในบรรดาบุคคลที่ควรแก่การยกย่อง ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาตินั้น นายปรีดิ พนมยงค์ ก็เข้าข่ายเช่นเดียวกัน ไม่น้อยไปกว่าคนไทยคนอื่น ๆ ที่ได้รับการเสนอชื่อไปยังยุเนสโกรามแล้ว โดยพฤติกรรมและนฤมิตกรรมของแต่ละท่านย่อมแยกกันออกໄไป

ในกรณีของนายปรีดินันทร์การที่ (๑) เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ๒๕๗๕ ให้เราสามารถเป็นประชาธิปไตยในระบบอันที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนั้นนับว่าสำคัญยิ่ง แม้ระบบประชาธิปไตยของเรายังคงประกอบไปด้วยเผด็จการและพวกธุรกิจการเมือง อันนายปรีดีไม่มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย

(๒) การที่เข้าตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นแต่ พ.ศ.๒๕๗๗ เพื่อฝึกปรือนักศึกษาให้กล้าหาญทางด้านความชอบธรรมให้ใช้ธรรมะมารับใช้บ้านเมือง นับว่าเขาได้ทำคุณประโยชน์ทางด้านการศึกษาและการเมืองอย่างไม่เคยมีเป็นนี้มาก่อนเลยในประเทศไทยนี้ แม้มหาวิทยาลัยดังกล่าวจะถูกเบียดเบี้ยนปีطاโดยเผด็จการทหาร ดังประชาธิปไตยของเรารา แต่มหาวิทยาลัยนี้ยังร่างคงเจตนาการณ์ทางด้านความยุติธรรมในสังคมตลอดมาดังกรณี ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นพยาน จนตราบทุกวันนี้

(๓) การที่เขามีส่วนสถาปนาประชาธิปไตยขึ้นนั้น รัฐสภา秧 เป็นหน่วยงานที่สำคัญของเรา และสถาปนาเทศบาลนครกรุงเทพฯ ขึ้นด้วย จนมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเกิดขึ้นได้ทุกวันนี้ ควรที่หน่วยงานหลักของบ้านเมืองทั้งสองนี้จัดต้องประจักษ์ถึงคุณูปการของเขาก็ได้

(๔) แม้เขาก็จะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในระยะสั้นๆ แต่เขาก็ได้วางมาตรการทางด้านกระจายอำนาจอย่างไร คิดจัดการด้านเทศบาลในจังหวัดต่างๆ อย่างไร น่าจะได้มีการพิจารณา กันให้ถ่องแท้ถึงคุณูปการของเขาก็ได้

(๕) ในช่วงที่เขามีส่วนสถาปนาประชาธิปไตย ให้เกิดความยุติธรรมตามอัตราส่วนของคนที่มีรายได้มากน้อยตามส่วน โดยยกเลิกระบบเงินรับชุมปการที่เก็บเสมอ กันหมดทุกๆ คน ทั้งคนรวยและคนจน โดยเข้าจัดวางมาตรการทางด้านการคลัง ยิ่งไปกว่านี้อีกหลายทาง รวมทั้งการจัดตั้งธนาคารกลางจนเกิด

ธนาคารแห่งประเทศไทยยืนในภายหลัง ควรที่สองหน่วยงานนี้จัดตั้งมีความกตัญญูกดเวทต่อเขา ถ้าเราจะเป็นพุทธศาสนาิกกันที่เนื้อหาสาระ

(๖) ในช่วงที่เข้าเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนั้นเขาสามารถดูงานต่างประเทศที่กรุงมหินทิวทัศน์และเมืองต่างๆ ไม่เท่าเทียมกันกับนานาชาติจนประเทศไทยได้เป็นไทยอย่างแท้จริง บ้านเมืองเรามีความเท่าเทียมกับอารยประเทศทางกฎหมายและทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง คุณภาพการด้านนี้อย่างเดียวของเขาก็ควรได้รับการยกย่องเชิดชูเป็นอย่างยิ่งเสียแล้ว

(๗) นายปรีดิเห็นโทษของสังคม เขารักสันติภาพและอุทิสธรรม ดังการที่เข้าเยี่ยนและผลิตภาพยนตร์เรื่องพระเจ้าช้างเผือกขึ้นเป็นภาษาอังกฤษ ก็เพื่อเตือนเพื่อนร่วมโลกให้เห็นว่าธรรมล้ำค่าอยู่กว่าอำนาจ สันติภาพสำคัญกว่าสังคม การแก้ไขข้อขัดแย้งควรใช้วิธีการทุต

ถ้านายปรีดิไม่ต้องบริหารบ้านเมือง เขายังมีโอกาสได้แสดงออกทางนฤมิตรกรรมยิ่งกว่านี้ ดังที่ถ้าเขามีโอกาสได้สอนได้วิจัยงานทางด้านนี้ของเขาก็คงลึกซึ้งและกว้างขวางดังเค้าโครงเศรษฐกิจที่เขาเสนอรัฐบาลมโนปกรณ์ นิติธาดา และล้มเหลวมาจากการต่อต้านของพวกปฏิริยาในปี ๒๔๗๖ นั้น คือการวางแผนรากฐานทางด้านรัฐสวัสดิการอย่างสำคัญ อันรัฐบาลกรรมกรของอังกฤษนำมาประยุกต์อย่างได้ผลหลังสังคมโลกครั้งที่สอง ในปี ๒๔๘๘

(๘) เมื่อเกิดสังคมโลกครั้งที่สองขึ้นนั้น นายปรีดิ พนมยงค์ ก็ไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลไทยพยายามกับรัฐบาลเพื่อจัดการทหารของญี่ปุ่น จนไปประกาศสังคมร่วมกับสหราชอาณาจักร ดังเขามิ่งเห็นด้วยกับสังคมอินโดจีน เขายังเชื่อว่าเราควรทำเรื่องขึ้นศาลโลก พ้องฝรั่งเศสที่แย่ยังชิงดินแดนของเราไป ตั้งแต่ ร.ศ.๑๑๒ ไทยเราก็น่าจะชนะ ได้ลาภกับพระตะบอง เสียนราฐ คืนมา

เมื่อเข้าห้ามรัฐบาลไว้ไม่ได้ และรัฐบาลขอให้เข้าออกจากรัฐบาล รัฐมนตรี เข้าได้ไปเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยธรรมรักษา สถาบันพระมหากษัตริย์ไว้อย่างสมศักดิ์ศรี และภิบาลสมเด็จพระ พันวัสสาอัยยิกาเจ้ากับเจ้านายอื่น ๆ อย่างได้รับคำสั่งเสริญจาก พระองค์ท่าน

ในกรณีของสหภาพโลกครั้งที่สองนั้นเขาเป็นตัวตั้งตัวตัดตั้ง ขบวนการเสรีไทยขึ้นจนสหรุและอังกฤษยอมรับ เป็นเหตุให้ไทยเรา ไม่แพ้สหภาพ เชนกรณีของญี่ปุ่น ทั้งเรยังได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การ สหประชาชาติได้ก่อนประเทศไทยเดินเสียด้วยซ้ำ

การที่นายปรีดีเป็นตัวตั้งตัวตัดรักษาเอกสารให้ชาติไทยไว้ได้นั้น ในกรณีนี้ แม้ข้อเดียว ก็เป็นบุญคุณอันใหญ่หลวง ที่เราจักลืมเสียไม่ได้

ใช่แต่เท่านั้น อวุธที่ฝ่ายสัมพันธมิตรมอบให้เสรีไทยนั้นเมื่อ เสรีสหภาพโลกแล้ว นายปรีดีได้นำไปมอบให้ขบวนการเรียกร้องเอกสาร และอธิปไตยในอินโดจีนและอินโดนีเซีย ดังประเทศไทยสารานารู- ประชาชนเวียดนามถึงกับตั้งชื่อกองพลสยามไว้ ๑ กองพล เพื่อเป็นสักขี พยานในด้านนี้ และเมื่อประเทศไทยได้รับอำนาจเต็มที่สุดในโลก ๕๐ ปี ได้มอบเหรียญมิตรภาพให้กับผู้หญิงพุนคุณ พนมยงค์ ในฐานะที่นาย ปรีดีมีส่วนเกือบุลเวียดนาม ด้านการเรียกร้องเอกสารอย่างสำคัญ

นายปรีดีเห็นว่าเมื่อสิ้นสหภาพโลกครั้งที่สองแล้ว อินเดียจะ ได้รับเอกสาร จีนจะเป็นมหาอำนาจ โดยอังกฤษจะต้องลดบทบาทลง มือเมริคันเข้ามาแทนที่ เขายังอยากสร้างประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งต่างก็เป็นเอกสาร ให้เป็นกลุ่มประเทศเป็นกลาง เพื่อสร้างสันติภาพ และเป็นพลังในการต่อรองกับจีน อินเดีย และสหรุ

น่าเสียดายที่ความคิดของเขาระผล เพราะเขากลับไปสมมททาง การเมืองทำรัฐประหาร กำจัดเข้าออกจากรัฐบาลอย่างปราศจากความ ชอบธรรมในปี ๒๕๗๐ ทั้งยังโฆษณาให้ร้ายว่าเขาวางแผนลอบปลง

พระชนม์พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ อีกด้วย โดยเขาได้ฟ้องทุก ๆ คนที่ปล่อยข้อหาดังกล่าวและชนะมาทุกคดี และไม่เคยมีคำฟ้องร้องกล่าวหาเขาว่าเป็นอชญากรแต่ประการใด

ที่สำคัญคือ นายสุพจน์ ด่านตรากูล ได้ค้นคว้าวิจัยในเรื่องกรณีสวรรคตอย่างกล้าหาญและอย่างแม่นยำจนตีพิมพ์ออกมายังในเรื่องโไอพะทูลกระหม่อมแก้ว จากพสนิกรไปแล้ว ๕๐ ปี นับได้ว่า พิสูจน์ค่อนข้างชัดว่าโครงปลงพระชนม์ในหลวงรัชกาลที่ ๙

แม้กระนั้นก็ต้องเมื่อมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เสนอชื่อเข้าผ่านคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อได้รับการพิจารณาเป็นปูชนียบุคคลของชาติ เพื่อให้ยูเนสโกยกย่องในระดับนานาชาติ กลับมีอดีตนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งต่อมามาได้เป็นคณบดีของมหาวิทยาลัยนี้ โดยบุคคลผู้นี้ได้รับใช้เพื่อจัดการมาโดยตลอด ได้ประกาศกับคณะกรรมการดังกล่าวว่า นายปรีดี มีคดีพัวพันในเรื่องลอบปลงพระชนม์ฯ และแล้วกรรมการคณบดีไม่มีครกล้าท้าภายค่ากล่าวหาอันบดบังนี้เลย

ที่ร้ายกว่าคือ บุคคลผู้นี้เสนอให้รัฐบาลไทยเสนอพระนามสมเด็จพระศรีนครินทร์รามราชชนนีแต่เพียงพระองค์เดียว เพื่อได้รับการเชิดชู การยูเนสโกในนานาชาติ นับว่าบุคคลผู้นี้ออกตัญญและทำลายคุณูปการของคนที่อุทิศตนมาให้แก่บ้านเมืองอย่างสำคัญ

การยกย่องเชิดชูสมเด็จพระศรีนครินทร์นั้นนับว่าสมควร และหากพระองค์ท่านทรงทราบได้โดยพระญาณวิถีได้ว่า การถวายพระเกียรติพระองค์ท่าน จำต้องทำลายผู้อื่นซึ่งก็มีคุณงามความดีมากับบ้านเมืองและพระราษฎร์ หากต่างไปจากพระองค์ท่าน ในฐานะที่ทรงเป็นพุทธามาภิและผู้ทรงเป็นสัมมาเจ้าตน เห็นที่จะเสียพระราชฤทธิ์

การที่รัฐบาลไทยจะถวายพระเกียรติพระองค์ท่าน และยกย่องนายปรีดี พนมยงค์ ในปีเดียวกัน หากมีคุณูปการกับบ้านเมืองและนานาชาติต่างกัน กลับจะเป็นเกียรติเป็นศรีแก่ประเทศไทยและรัฐบาลดัง

บ้านอื่นเมืองอื่น บางปีเสนอข้อบุคคลสำคัญขึ้นไปให้ยูเนสโกเกินกว่าหนึ่งท่านก็ยอมได้

การที่ทำได้เป็นนี้ จักเป็นการสมานไมตรีของคนในชาติ เป็นการยกย่องบุคคลสำคัญแม้ต่างประเทศ ต่างวาระจะ ก็เป็นของชุมชนบุรีสุทธิ์ด้วยกันคนละอย่าง

หากใช้เล่นเพทุบ้ายให้รัฐบาลห้ามการเสนอขอนายปรีดิ เพียงเพื่อต้องการยกย่องพระครินทร์ แสดงว่ามีการกล่าวการพูดความจริง และเป็นการเชลิร์อย่างพอกสุนัขรับใช้โดยแท้

หวังว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการและหัวหน้ารัฐบาลคงมีมนสิการในเรื่องนี้ ไม่เส้นดันดังพอกสุนัขรับใช้ที่ขอบขั้กใหญ่อยู่เบื้องหลังอย่างฉ้อฉลมาแต่อดีต

ดังได้กล่าวแล้วว่า นายปรีดินี้เป็นดุจดังกองชุมชนบุรี ที่แม้เหวදาและพระมหากรุณาธิคุณ ถ้ารัฐบาลร่วมสรรเสริญบุคคลที่มีคุณปการกับบ้านเมือง ก็เท่ากับว่าเดินตามรอยพระพุทธศาสนาที่ว่า บุชาผู้ที่ควรบุชา นับเป็นอุดมมงคล แต่ถ้ารัฐบาลไม่กล้าทำในสิ่งที่ถูกที่ควร ก็เป็นความเลวของรัฐบาลเอง

คนโฉดคนพาล ย่อมไม่ยกย่องเชิดชูคนดี ที่เป็นบันทิด ไม่ว่ารัฐบาลจะยกย่องบันทิดอย่างนายปรีดิหรือไม่ ท่านก็คงเป็นดังกองชุมชนบุรี หรือแก้วเจียระไนอันใสสะอาด ที่พอกพาลชนไม่อาจสาดโคลนให้แปดเปื้อนไปได้ ของโสโคริกนั้น ๆ ย่อมต้องหลุดลุยปลาสนาการไปในเร็ววัน

ถ้ารัฐบาลกล้ายกย่องคนอย่างนายปรีดิ พนมยงค์ ชั้งพอกพาลไม่ต้องการให้เกียรติ แสดงว่ารัฐบาลจะช่วยให้บ้านนี้เมืองนี้ปลอดพันจากอิทธิพลของพาลชน ที่เป็นสุนัขรับใช้เผด็จกรรมแต่สมัย ส. อะนันดา และถ้าชนชั้นนำในเมืองไทยเลิกเห็นกงจกรเป็นดอกบัว เราจะมีทางเดินไปข้างหน้าอย่างสว่างอย่างก้าหาญ อย่างจริงใจในแนวทางที่สงบและ

สะอาด ทึ่งความโสโครกอย่างหน้าไว้หลังหลอกไว้กับอดีตที่มีพวกร้อนๆ จุริตครองบ้านครองเมือง หรือซักไยอยู่หลังจากมานานแสนนาน

อนึ่ง ขอกระซิบให้รู้บາลทราบด้วยว่า สมเด็จพระเทพรัตนราช-สุดาฯ สยามบรมราชกุมารีนั้น ทรงยกย่องว่า นายปรีดี พนมยงค์เป็น ประชญของไทย ด้วยความสามารถทางการเมืองและจริยธรรมเด็ดขาดของพระองค์ ท่านพร้อมกับยกย่องประชญไทยในกรรณะของพระองค์ ท่านเชื่อว่า พระองค์ท่านคงจะทรงสมันส์ โดยเจ้านายพระองค์นี้ทรงมีศักยภาพในการประสานประโยชน์จากทุกๆ ฝ่ายให้เข้ากันได้ดี ดังงาน ๕๐ ปีเสรีไทย ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๓๗ ก็เด็ดใจไปทรงเป็นประธานอย่างน่านิยมยกย่องยิ่ง

งานชาติภัลครบ ๑๐๐ ปี ของนายปรีดี พนมยงค์ ก็เชื่อว่าจะ ทรงรับเสด็จไปเป็นประธาน ดังงาน ๑๐๐ ปี พระยาอนุมานราชอน และ บุคคลอื่นๆ อันควรแก่การสรรเสริญอีกหลายท่าน

การยกย่องสรรเสริญคนดีนั้น ไม่จำต้องจำกัดไว้แต่เพียงผู้เดียว และไม่ต้องกล่าวการเปรียบเทียบในทางต่อสูงดอก

ความคิดอันล้ำหลังของพวกรากเดนศักดินาที่รับใช้เผด็จการ มนั้น ควรจะเลิกให้หมดสิ้นไปได้แล้ว

สำหรับนายปรีดี เขาต้องการความเรียบง่าย เขา
ต้องการเป็นนายปรีดิยิ่งกว่าที่จะเป็นหลวงประดิษฐ์
มนูธรรม หรือ ฯพณฯ รัฐบุรุษอาวุโส แต่สำหรับ
ประชาชนไทยเล่า การปล่อยให้รัฐบุรุษอาวุโส (ซึ่ง
เราเคยมีมาแต่ผู้เดียวนี้) อดีตผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ ผู้กู้ชาติบ้านเมืองมา โดยได้เคยเรียกร้อง
และได้มาซึ่งประชาธิปไตย ฯลฯ สิ้นสิริระร่างไปใน
ต่างแดนเข่นนี้ นี่มิเป็นการแสดงออกว่า เราไม่
ยกย่องคุณธรรมความดีกันเลยหรือ

ส. ศิวรักษ์